

ΣΚΑΝΔΑΛΟ "ΑΛΛΗΛΕΤΥΗ":
ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΑΝΤΙ ΕΙΣΑΓΕΛΕΑ!

ΔΑΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 27° ♦ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2008 ♦ ΑΡ. 312

Κωδ.
ΕΛ.ΤΑ.:
3187

€6

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΨΥΧΗΣ

ΕΛΕΝΗ:

Ἡ Μάγισσα τῆς διπλωματίας

ΣΑΠΦΩ:

Ἡ Θύελλα

ΑΝΤΙΓΟΝΗ:

Ὁ Εὐγενικός Ὁλεθρος

ΗΛΕΚΤΡΑ:

Ἡ Παγωμένη στο Χρόνο

ΜΗΔΕΙΑ:

Τὸ Ἀνεπιθύμητο Ἀγαθὸ

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ:

Ἡ Γυναίκα μὴ Τρόπαιο

ISSN 1105-9486

**ΓΑΛΗΝΟΣ: ΟΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΕ ΚΡΑΝΙΑ
ΚΑΙ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ Η ΠΛΑΣΤΙΚΗ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΤΟΥ**

Ίδρυτής - ιδιοκτήτης,
εκδότης - διευθυντής
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 2103223957,
2103314986, 2109841655
Τηλομοιότυπος: 2103314997

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:
<http://www.davlos.gr>
Ηλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9:30-14:30
καθημερινά (καί Σάββατο).

Διευθυντής Συντάξεως
ΠΑΝΝΗΣ ΛΑΖΑΡΗΣ
Τεχνική Έπιμέλεια
ΝΑΣΟΣ ΧΑΤΖΗΓΡΥΡΗΣ
Γλωσσική Έπιμέλεια
ΑΡΤΕΜΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

- Τιμή αντιτύπου: € 6.
 - 12μηνη συνδρομή: € 53.
 - Όργανισμών κ.λπ.: € 80.
 - Φοιτητών: € 43.
 - Έξωτερικού: € 80.
 - Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
 - Η συνδρομή ανανεώνεται αυτόματα
μετά τη λήξη του 12μήνου.
- Διακοπή της συνδρομής γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος
του ενδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.
Για εξοικονόμηση χώρου το Περιοδικό
διατηρεί το δικαίωμα σύμπτυξης ή δημοσί-
ευσης σε συνέχειες των προσφερομένων
συνεργασιών.

- Παραγγελίες μέσω Διαδικτύου
βιβλίων, τόμων, παλαιών τευχών «Δ»
και έγγραφες συνδρομητών:
στην ιστοσελίδα μας www.davlos.gr
- Επίσης έγγραφες συνδρομητών με
ένα απλό τηλεφώνημα στα
τηλέφωνα του «Δ».

Απαγορεύεται ή εν όλω ή εν μέρει
ανάδημοσίευση ή αναμετάδοση καθ'
οιονδήποτε τρόπον δημοσιευμάτων
του «Δαυλού» χωρίς τη γραπτή άδεια
του εκδότη.

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό Πρωτοποριακής Έρευνας
Έτος 27°, Απρίλιος 2008, Άριθ. 312

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τέλος στην «Ιερή» Πολιτική-
Άρχη στον «Ιερό» Πολιτισμό! 21942

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ό ζωγράφος Ραφαήλ
και οί σαράντα κλέφτες 21947

ΕΡΕΥΝΕΣ

Άρχαιες έπεμβάσεις στα μάτια, πλαστικές
έγχειρήσεις και έγχειρήσεις έγκεφάλου:
Η Ιατρική του Γαληνού 21951

Η χριστιανική Ιατρική» ... 21951

Η διαδρομή
του Κ. Καραθεοδωρή 21962

Γυναίκες-άντάρτισσες
στην Άρχαία Τραγωδία 21981

Γήινη άκτινοβολία
και έπιλογή κατοικίας 22005

Ό φωτισβέστης Γρηγόριος Ε' 22009

Ό όρκος των πατριαρχών στο Σουλτάνο 22020

Λασκαράτος-Ροΐδης-Καζαντζάκης:
Θύματα του νεώτερου βυζαντινισμού 22032

ΓΕΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ 21959

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ 22003

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ 22042

Ό θεός των Καραμαζώφ 22042

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Σκάνδαλο «Άλληλεγγύη»:
Δεσπότης άντί εισαγγελέα 21972

Η θαμμένη Κώς του Ήποκράτη 21974

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Σ. Λιπορδέζης 21963

Ό «Δ» έχει την εύθύνη των κειμένων που δημοσιεύει στις
σελίδες του. Για τις δραστηριότητες, δημοσιεύσεις, διατυ-
πώσεις θέσεων κ.λπ. εκτός «Δαυλού», από πρόσωπα που
γράφουν ή έγραψαν στο Περιοδικό, ό «Δ» δεν εύθύνεται.

ΤΕΛΟΣ ΣΤΗΝ «ΙΕΡΗ» ΠΟΛΙΤΙΚΗ.—

- Ποιός γέννησε τὴν Ἐπιστήμη;
- Ἡ Ἐκκλησία.
- Ποιός γέννησε τὸν Πολιτισμὸ ποὺ κληρονομήσαμε;
- Ἡ Ἐκκλησία.
- Ποιός γέννησε τὴν Τέχνη;
- Ἡ Ἐκκλησία.
- Ποιοί ἦταν οἱ πρόγονοί μας;
- Οἱ Βυζαντινοί.
- Ἀπὸ τί πρέπει νὰ ἐμπνέωνται οἱ μουσικοί μας;
- Ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσική.
- Ἀπὸ τί πρέπει νὰ ἐμπνέωνται οἱ λογοτέχνες μας;
- Ἀπὸ τοὺς «Χαιρετισμοὺς τῆς Θεοτόκου» καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.
- Ἀπὸ τί πρέπει νὰ ἐμπνέωνται οἱ ἀρχιτέκτονές μας;
- Ἀπὸ τὰ μοναστήρια καὶ τὶς ἐκκλησίες.
- Ἀπὸ τί πρέπει νὰ ἐμπνέωνται οἱ ζωγράφοι μας;
- Ἀπὸ τὶς εἰκόνες τῶν ἐκκλησιῶν.
- Εἶναι στρατευμένα στὴν Ἐκκλησία ὅλα αὐτά;
- Ὁχι, δὲν εἶναι.

Φανταστήκατε ὅτι ἀρχίσαμε νὰ δημοσιεύουμε στὸν «Δ» ἀνέκδοτα, παραδοξολογίες καὶ κείμενα κωμωδίας -ἢ ὅτι παραφρονήσαμε; Ἐ, τότε διαβάστε τὸ παρακάτω κείμενο (ἓνα ἐπισημότερο κείμενο, γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη οὔτε ἓνας ἄνθρωπος στὴν πνευματικὴ ἔρημο ποὺ λέγεται Ἑλλάδα νὰ τοῦ κάνη ἔστω ἓνα μικρὸ σχόλιο):

“Ἐνα δεῦτερο σημεῖο, ποὺ βασανίζει τὸν λογισμό μου, εἶναι ἡ εὐθύνη μας γιὰ τὴν πορεία τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμικοῦ γίγνεσθαι. Ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀπευθύνω τὸν λόγο πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνολογίας, πρὸς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀνήσυχτα πνεύματα, ποὺ ἐπιμένουν νὰ προβληματίζονται γιὰ τὰ κοινὰ καὶ δὲν αἰσθάνονται ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν ἀκίνησιν, τὴ στασιμότητα καὶ τὴ δουλεία τοῦ αὐτονόμου.

» Ἐμεῖς, οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ταγοί, ἔχουμε μία ὑποχρέωση ἀπέναντί σας καὶ ἐσεῖς ἔχετε ἓνα χρέος στὸ γένος μας καὶ στὴν Ἱστορία. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ξαναβρῇ τοὺς τρόπους νὰ κεντρίζη καὶ νὰ ἐμπνέη τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα. Ὅπως τότε ποὺ γοιμοποίησε τὶς τέχνες καὶ τὶς ἐπιστήμες καὶ γέννησαν πολιτισμό. Τότε ποὺ καὶ οἱ πέτρες μαρτυροῦσαν τὸ μεγαλεῖο τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας, καθὼς αὐτὴ ἐκφραζόταν μέσφ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ναῶν καὶ τῶν μοναστηριῶν. Τότε ποὺ ἡ Ἁγία Σοφία ἢ τὰ μοναστήρια τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ καὶ τοῦ Δαφνιοῦ μαρτυροῦσαν μὲ τὴν ἄρρητη γλῶσσα τοῦ πολιτισμικοῦ ἐπιτεύγματος περὶ τῆς ἀναστημένης ἐλπίδας τοῦ ἀνθρώπου.

ΑΡΧΗ ΣΤΟΝ «ΙΕΡΟ» ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ!

» Τότε πού ὁ πεζὸς καὶ ὁ ποιητικὸς λόγος γέννησαν ὑψίστης πολιτισμικῆς ἀξίας ἐκφράσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅπως ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος ἢ τὰ κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἀνθρώπινης εὐαισθησίας ἀναδύθηκε τὸ κάλλος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Σπεύδω νὰ διευκρινίσω:

» Δὲν σᾶς καλῶ νὰ κατασκευάσετε στρατευμένη χριστιανικὴ τέχνη. Σᾶς προσκαλῶ καὶ σᾶς προκαλῶ νὰ ξανασανακαλύψουμε μαζὶ τοὺς χυμούς, πού ἔθρεψαν τὴς ψυχὲς τῶν προγόνων μας καὶ γέννησαν τὸν πολιτισμὸ πού κληρονομήσαμε. Στὴν ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποίησης, τῆς κρίσης τῶν ἰδεολογιῶν, τῆς ψευδεπίπλαστης διανόησης, τοῦ εὐτελισμοῦ τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς δημιουργίας καὶ τῆς ὑποταγῆς τοὺς στὸν ἀδηφάγο καταναλωτισμὸ ἔχουμε ἀναπόδραστο καθῆκον νὰ συμβάλουμε ὡς Ἐκκλησία στὴν παραγωγὴ πολιτισμοῦ.

» Τὰ μοναστήρια μας, οἱ ἐκκλησιές μας –ἀκόμα καὶ οἱ ἐρειπωμένες–, ἡ ὕμνογραφία μας, ἀλλὰ καὶ ὅσα στοιχεῖα τῆς παράδοσής μας διασώζονται στὴ σύγχρονη νεοελληνικὴ πολιτισμικὴ κληρονομιά, εἶναι ἀψευδεῖς μάρτυρες τῆς ἀνάγκης γι' αὐτὴ τὴ συνάντηση.

» Σᾶς παραπέμπω ἐνδεικτικὰ στὴ νεοελληνικὴ Ζωγραφικὴ, πού κρύβει μέσα της τὴν βυζαντινὴ ἁγιογραφικὴ παράδοση, στὴν Ποίηση, πού ἀντλεῖ ἀφανῶς χυμούς ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὕμνογραφία, ἢ στὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ Μουσικὴ, λαϊκὴ ἢ ἑν-τεχνη, πού κρύβει μέσα της τοὺς δρόμους τοῦ βυζαντινοῦ μέλους.

» Ἀκόμη καὶ στὸν ὑπερρεαλισμὸ τῶν νεώτερων ζωγράφων διακρίνει κανεὶς τὴς ἐπιρροὲς τῶν ἁγιογράφων δασκάλων τους. Ὅλα αὐτὰ κραυγάζουν γιὰ τὴν κοινὴ μας εὐθύνη νὰ συναντηθοῦμε ξανά, Ἐκκλησία καὶ ἀνθρώπινη δημιουργικότητα, γιὰ νὰ οἰκοδομήσουμε καὶ πάλι πολιτισμὸ καὶ νὰ ἐγγράψουμε πολιτιστικὲς παρακαταθῆκες γιὰ τὸ αὔριο τῶν παιδιῶν μας καὶ τοῦ τόπου μας. ”

(Ἐπίσημο κείμενο τοῦ Ἐπιβατηρίου Λόγου τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμου, §§ 28-36, 16.2.08.)

Εἶναι ἀπίστευτο· καὶ ὅμως ὁ τρόπος ἀντίληψης τῆς Ἱστορίας, πὺν χειροπιαστὰ ἀναδεικνύεται στὸ κείμενο αὐτό, ἂν δὲν ὑπηρετῇ μίᾳ ὠμῇ καὶ μακιαβελλικῇ σκοπιμότητι, θὰ μπορούσε νὰ ἐκληφθῇ ὡς πρωτότυπα παράλογος ἂν ὄχι παρανοϊκός. Οὔτε μιὰ μικρὴ λεξούλα γιὰ τοὺς Ἑλληνες ἀληθινὸς γεννήτορες τοῦ Πολιτισμοῦ, οὔτε μιὰ λεξούλα γιὰ τοὺς Ἑλληνες ἀληθινὸς γεννήτορες τῆς Ἐπιστήμης, οὔτε μιὰ λεξούλα γιὰ τὴ μεγάλη Κλασικὴ Ἑλληνικὴ Τέχνη. Εἶναι ἀνύπαρκτα καὶ παντελῶς ἀνάξια λόγου γιὰ τὸν νέο πνευματικὸ ἡγέτη τῶν Ἑλλήνων, ὅταν τοὺς μιλάει γιὰ τὸν Πολιτισμὸ τους, τὴς Ἐπιστήμης καὶ τὴς Τέχνης. Γι' αὐτὸν ὁλόκληρη ἡ προσέγγισή του στὸ πρόβλημα πῶς θὰ ὑπάρξῃ πολιτισμικὴ πρόοδος τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, εἶναι: «**ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ξαναβρῇ τοὺς τρόπους νὰ κεντρίξῃ καὶ νὰ ἐμπνέῃ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ὅπως τότε πὺν (ἡ Ἐκκλησία) γονιμοποίησε τὴς τέχνες καὶ τὴς ἐπιστήμες καὶ γέννησαν πολιτισμὸ**». Πρόκειται γιὰ

μιά φράση, πού μὲ κανένα τρόπο δὲν τόλμησε ἕως τώρα νὰ ἐκστομίση ἓνας προκαθήμενος χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι καὶ οἱ τρεῖς κεντρικὲς τῆς λέξεις «τέχνη», «ἐπιστήμες», «πολιτισμός» εἶναι ἔννοιες πού στὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη καὶ γλῶσσα ἀνάγουν σαφῶς στὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο καὶ γι' αὐτὸ ἀποτελοῦσαν ἀκριβῶς τὸν θανάσιμο ἐχθρό, τὸ ἀντίπαλο δέος τοῦ δόγματος. Ἄν ἐξαιρέσωμε τὴν πρώτη ἔννοια, «τέχνη», ἡ ὁποία ἐννοήθηκε ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό πάντοτε ὡς στρατευμένη ὑπηρετία τοῦ δόγματος (ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ἀγιογραφικὴ ζωγραφικὴ, ἐκκλησιαστικὴ ποίηση, ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ) καὶ ποτὲ ὡς ἐλεύθερη δημιουργία, οἰαδήποτε ἄλλη καλλιτεχνικὴ δραστηριότητα ἀντιμετωπίσθηκε καὶ ἀντιμετωπίζεται ὡς ἐχθρός –καὶ εἶναι πράγματι ἐχθρός κάθε δογματισμοῦ.

Ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος λοιπὸν κάνει τὴν «ἐπίθεσή» του:

- α) ἐγκαταλείπει τὴν «ιερά» ἀνάμιξη στὴν πολιτικὴ ἐξουσία, πού πάση δυνάμει ἐπεδίωξε καὶ σχεδὸν πέτυχε ὁ προκατόχος του Χριστόδουλος μετατρέποντας τὰ κόμματα σὲ ὑποχείριά του,
- β) εἰσβάλλει δυναμικὰ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ Πολιτισμοῦ, τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἐπιστήμης μὲ προφανῆ σκοπὸ ἐπίσης νὰ τοὺς στρατεύσῃ στὴ θεοκρατία,
- γ) διαγράφει ὁλόκληρο τὸν προχριστιανικὸ Πολιτισμὸ ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ
- δ) «καπαρώνει» ὡς «ἐκκλησιαστικὸ» ὅ,τι πολιτισμικὸ ὑπάρχει καὶ πιθανῶς νὰ ὑπάρξῃ στὴν Ελλάδα.

Ἔτσι, ὅπως δύο φορὲς τονίζεται στὸ ἀπερίγραπτο αὐτὸ κείμενο, ἡ Ἐκκλησία **«γέννησε τὸν πολιτισμὸ πού κληρονομήσαμε»**. Κι αὐτὸς ὁ ἐκκλησιαστικὸς πολιτισμὸς, πρὶν ἀπὸ τὸν ὁποῖο οἱ ἄνθρωποι προφανῶς ἦταν πολιτισμικὰ στεῖροι κι ἄγονοι, δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὰ μοναστήρια καὶ τὶς ἐκκλησίες στὴν (ἀσιατικὴ) Ἀρχιτεκτονικὴ, τὰ (ὑβριστικὰ κατὰ τῶν ἀρχαίων ἐπιστημόνων, μαθηματικῶν, φιλοσόφων, καλλιτεχνῶν, λογοτεχνῶν κ.λπ.) κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς «Χαιρετισμοὺς τῆς Θεοτόκου» στὴν Λογοτεχνία, τὴν (ἀνατολίτικη) βυζαντινὴ ρινοφωνία στὴν Μουσικὴ καὶ τὶς ἀγιογραφίες στὴν Ζωγραφικὴ. Αὐτὰ **«ἔθρεψαν τὶς ψυχὰς τῶν προγόνων μας καὶ γέννησαν τὸν πολιτισμὸ πού κληρονομήσαμε»**. Κι ὅλα αὐτὰ λέγονται ἀπὸ τὸν πνευματικὸ ἡγέτη μιᾶς χώρας μὲ ἓναν Πολιτισμὸ, τοῦ ὁποῖου ἡ προχριστιανικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ προχριστιανικὴ Λογοτεχνία, ἡ προχριστιανικὴ Μουσικὴ καὶ ἡ προχριστιανικὴ ἀνάγλυφη Ζωγραφικὴ (ἀρχαιοελληνικοὶ ζωγραφικοὶ πίνακες δὲν διασώθηκαν λόγῳ τῶν φθαρτῶν ὑλικῶν τους) παραμένουν ἐσαεὶ τὰ αἰώνια πρότυπα καὶ πρωτότυπα, πού τὰ μιμοῦνται οἱ πολιτισμένοι ἄνθρωποι ὅπου Γῆς.

* * *

Ὁ παγκόσμιος Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς δέχεται μία ἀπὸ τὶς χειρότερες προσβολὰς ἀπὸ τότε πού ἔλαμψε, φώτισε κι ἐξάνθρωπισε τὴν ἀνθρωπότητα. Αὐτὴ, ἡ τελευταία ὕβρις, ὕπουλη καὶ δόλια, διαπράχθηκε στὸ κέντρο τοῦ κέντρου ὅπου ἄνθισε, στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας, λίγα μέτρα μακρύτερα ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, τὸ παγ-

κόσμιο αὐτὸ σύμβολο τῆς ἐλευθερωτικῆς καὶ ἐξαληθευτικῆς περιόδου τῆς Ἱστορίας, τῆς ἐποχῆς ποὺ ἡ Ἐπιστήμη, ἡ Φιλοσοφία, ἡ Τέχνη καὶ ἡ Πολιτεία ἐκτοξεύθηκαν ὡς μοντέλλα ζωῆς, ποὺ ἰσχύουν ὀλοζώντανά σήμερα παντοῦ, ὅπου εὐδοκίμει ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἔλλογη καὶ ἀδογματίστη ἀντίληψη τῆς πραγματικότητας.

Αὐτὸς ὁ «ἐπιβατήριος λόγος», ποὺ ἀποπνέει τὸν πιὸ ζοφερὸ Μεσαίωνα, ποὺ γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες συνεχίζεται ὡς βυζαντινισμός, ὀλοζώντανος καὶ πανίσχυρος τὸ 2008 σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας, δηλαδὴ ὁ σκοταδισμός, ποὺ μᾶς χαρίζει τοὺς ἐπίζηλους τίτλους τῆς «Τελευταίας Θεοκρατίας στὴν Εὐρώπη» καὶ τῶν «Παγκόσμιων Πρωταθλητῶν τῆς Διαφθορᾶς», εἶναι ἰδεώδες, ποὺ τὸ θέτουμε τόσο ψηλά, ὥστε νὰ μὴ μᾶς περισσεύη οὔτε μία ἔμμεση ἀναφορά, ποὺ νὰ ὑπαινίσσεται ἔστω, ὅτι ὁ Παγκόσμιος Πολιτισμὸς γεννήθηκε στὴν προχριστιανικὴ Ἑλλάδα (καὶ ἐξαφανίσθηκε ἀκριβῶς τὴν ἱστορικὴ στιγμή ποὺ μὲ αἵματηρὴ βία ἔγινε ἐπίσημη θρησκεία τοῦ Βυζαντίου ὁ Χριστιανισμός).

Καὶ γιὰ νὰ μὴ μείνῃ καμμιὰ ἀμφιβολία γιὰ τὸ ποιὸ εἶναι αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ πρότυπο κρύβεται στὸ ἀπίθανο αὐτὸ κείμενο, διαβάστε τὴ συνέχεια:

“Ὅφείλω νὰ καταθέσω ἐνώπιόν σας τὴν ἐμπιστοσύνη μου σὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος φρόντισε στὸν μαρτυρικὸ θρόνο τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων νὰ στέκεται σήμερα βράχος ἀκλόνητος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ σοφὸς οἰακοσιτρόφος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας πορείας ὁ ταπεινὸς ἀλλὰ σπιβαρὸς, ὁ τολμηρὸς ἀλλὰ σώφρων, ὁ ριζωμένος σὴν ὀρθόδοξη παράδοση ἀλλὰ βαθὺς γνώστης τῶν παγκοσμίων ἐξελίξεων Πατριάρχης τοῦ Γένους, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος.

» Ἡ ἐλλαδικὴ Ἐκκλησία, ἔχουσα ἐπίγνωση τῆς Ἱστορίας τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων,

τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ἱστορίας καὶ τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιολογίας φέρει βαρεὶά τὴν εὐθύνη ἐπὶ τῶν ὤμων της γιὰ τὸν τρόπο ποὺ θὰ διαφυλάξῃ τὰ παραδεδομένα, ὅσον ἀφορᾷ στὴ σχέση της καὶ τὴ συνεργασία της μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. ”

(Ἐπιβατήριος Λόγος κ. Ἰερώνυμου, §§ 57-58, 16.2.08.)

Ἀπλῶς θὰ προσθέσωμε, ὅτι τὸ κείμενο αὐτὸ ἐκφωνήθηκε σὲ ἐπὶ ἑκατοντάδων πολιτικῶν, στρατιωτικῶν, πνευματικῶν καὶ λοιπῶν ταγῶν μας, οἱ ὁποῖοι μὲ σταυρωμένα χεράκια ὡς κατηχητόπουλα τὸ ἄκουαν μὲ βαθυτάτη θρησκευτικὴ κατάνυξη, ἰερὴ συγκίνηση καὶ ἐλληνικὴ περηφάνεια.

* * *

Ρομαντικὲ Παλαμᾶ, ὅταν πρὶν ἓναν αἰῶνα αἰσιοδοξοῦσες γράφοντας

«...καὶ μὴν ἔχοντας πιά ἄλλο σκαλὶ
νὰ κατακυλίσῃς πιδὸ βαθιὰ
στοῦ Κακοῦ τὴ σκάλα,
θὰ αἰσθανθῇς νὰ σοῦ φυτρώνουν τὰ φτερά,
τὰ φτερά τὰ πρωτινά σου τὰ μεγάλα»,

ἂν ζοῦσες σήμερα, θὰ ἔβλεπες, ὅτι ὑπῆρξαν κι ἄλλα σκαλιὰ στὴν ἱστορικὴ καταράκιλα, ἐνῶ τὰ πρωτινά καὶ μεγάλα φτερά δὲν φύτρωσαν ποτέ. Σήμερα πιά ἴσως τὸ μόνο ἀξιοπρεπὲς ποὺ μποροῦμε νὰ κάνωμε εἶναι νὰ πάψουμε νὰ ρυπαίνουμε ἱστορικὰ καὶ πνευματικὰ τὸν Ἅγιο αὐτὸν Τόπο καὶ τὴ λέξη «Ελλάδα», νὰ τὴν μετονομάσουμε ἐπίσημα σὲ Βυζάντιο ἢ Ρωμανία, καὶ οἱ «Ἕλληνες» νὰ μετονομαστοῦμε Ρωμιοὶ ἢ Βυζαντινοί. Ἔτσι ἴσως θὰ ἀραιώσῃ τὸ πέπλο τοῦ ζόφου, ποὺ πλέξαμε καὶ ἀπὸ κάτω του ἐξαφανίσαμε τὸν πρωτινὸ Πολιτισμὸ.

Δ.Ι.Λ.

Υ.Γ.: Ἔλαβα καὶ δημοσιεύω τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Εἶμαι... ἀγιογράφος καὶ ἀποφάσισα νὰ σᾶς γράψω ἐξ αἰτίας ἐνὸς παπύρου ποὺ κρατᾷ ὁ προφήτης Ἠλίας, τὸν ὁποῖον ἀγιογραφῶ: «Ζῇ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ!» Ἀσκῶ αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα 20 χρόνια. Αὐτὰ τὰ 20 χρόνια πολεμάω μὲ τὸν ἴδιο μου τὸν ἑαυτό. Μελετῶ τοὺς ἀρχαίους μας συγγραφεῖς, συγκρίνω τὴν τωρινὴ θρησκεία μὲ τὸ τότε μεγαλεῖο, βλέπω (πιστέψτε με!) τοὺς ἱερεῖς νὰ ἐμπορεύονται τὴν ἄγνοια ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, τῶν πιστῶν. Τὸ πόσο καλὰ γνωρίζουν αὐτὸ τὸ ἐμπόριο, τὸ ξέρω ἀπὸ πρῶτο χέρι. Μὴν ξεχνᾶμε τὸ ἐξῆς: τὸ νὰ χρηματίζῃς ἓναν τεχνίτη ἀρκετὰ καλὰ, ὥστε νὰ φτεριάξῃ μίαν εἰκόνα γιὰ τὴν πίστη μιᾶς γριούλας, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ χρήματα νὰ «τρῶνε» πολλοί, εἶναι ἐβραϊκὸς ἐμπορικὸς τρόπος ἐκμετάλλευσης. («Δὲν σοῦ δίνω τίποτε, μὲ χαρὰ μοῦ δίνεις ὅ,τι ἔχεις».) Αὐτὸν τὸν καθημερινὸ πόλεμό μου τὸν καταλαγιάζω, ὅταν παύω νὰ ἀγιογραφῶ καὶ ἀρχίζω νὰ ζωγραφίζω... καὶ νὰ γράφω ποιήματα τὰ βράδια.

Τ.Μ.
Πάτρα

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Πολιτισμός το ζητούμενο για Ελλάδα-Σκόπια

Κύριε διευθυντά,

Ζούμε σε μιὰ θεοκρατική (ρωμαϊκή) κοινωνία, όπου παρατηρούμε έκπληκτοι ακόμα και τὸ νεαρὸ ἀρχηγὸ τοῦ Συνασπισμοῦ νὰ μιλά μελιστάλακτα καὶ μὲ εὐμενὴ σχόλια γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν «ἄθεο» κομμουνιστὴ ἡγέτη τῆς Κύπρου προεκλογικά.

Τὴν λέξη Ἑλληνας τῶν ὀπλοαρχηγῶν τοῦ '21 τὴν εὐτέλιαν καὶ τὴν ἔκαναν θρησκευτικὸ προσδιορισμό. Ὅμως ἡ λέξη Ἑλληνας ἔχει καὶ οὐσία καὶ περιεχόμενο, φέρει ἕναν Πολιτισμό, ποὺ δὲν ὀρίζεται, ἀλλὰ ξεχωρίζει. Ἡ λέξη Ἑλληνας δὲν εἶναι μόνον τὰ μακρὰ τεῖχη οὐτε τὰ κάστρα οὐτε οἱ φρουρῶντες οὐτε οἱ γέφυρες οὐτε οἱ δρόμοι οὐτε τὸ νομικὸ σύστημα τῶν πόλεων κ.λπ., ἀλλὰ περισσότερο εἶναι τὸ Κάλλος, τὸ Μέτρο, ἡ Ἀρμονία, εἶναι τὰ Γράμματα, οἱ Τέχνες καὶ τὸ ἀπόσταγμα τῶν ιδεῶν

τῶν φιλοσόφων.

Στὸ θέμα τῶν Σκοπίων ἀδυνατοῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸ μεγάλο μας ὄπλο, ποὺ λέγεται Πολιτισμός. Ἀλλὰ ἂν εἴχαμε μιὰ σωστὴ διπλωματία, ἂν δὲν εἴχαμε αὐτὴν τὴν κληρονομικὴ «Δημοκρατία», ἂν εἴχαμε ἡγέτες, ποὺ φρόντιζαν γιὰ τὴν ἐπανελλήνιση τῶν ρωμίων -διότι ἓνα ἀπ' τὰ πολλὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἑλληνα σὲ σχέση μὲ τὸν Ρωμιοὺ εἶναι, ὅτι δὲν προσκυνᾷ οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους- τότε τὰ πράγματα θὰ ἦταν διαφορετικά. Μποροῦμε νὰ εἰσάγουμε π.χ. τὸν πολιτισμὸ μας. Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζουμε αὐτὸν τὸν πολιτισμὸ μας καὶ ὄχι νὰ μᾶς τὸν διαστρεβλώνῃ ὁ Χριστιανισμός.

Μὲ τιμὴ
Μπάμπης Πατζόγλου
Ἀθήνα

Ὁ Ἄγνωστος Στρατιώτης καὶ οἱ παρελάσεις

Κύριε διευθυντά,

Μπροστὰ ἀπὸ τὰ ἡρῶα τῶν πεσόντων τοποθετοῦνται ἐξέδρες καὶ πάνω τους οἱ θεσμικὲς Ἀρχεῖς τῶν τόπων. Πρόεδροι Δημοκρατίας,

πρωθυπουργοί, ὑπουργοί, βουλευτές, στρατηγοί, ἱεράρχες καὶ ἄλλοι ἀρμόδιοι. Ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἴτε δὲν ὑπηρετήσαν καὶ στρατιώτες, μὲ διάφορα γνωστὰ προσχήματα, εἴτε ὑπηρετή-

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΡΑΦΑΗΛ ΚΑΙ ΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΛΕΦΤΕΣ

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ἐσεῖς, κυρία μου, ἔχετε σπουδάσει τὴν Ἱστορία τῆς Τέχνης, λαμπρά! Δηλαδή ἔχετε διαβάσει ὅλα τὰ ἐντὸς τῶν ἐξωφύλλων τῆς διαλαμβανόμενα ἐδῶ καὶ δύο χιλιάδες χρόνια τώρα, γιὰ νὰ μὴν κόβωμε τὸν χρόνο τοῦ Γιαχβὲ καὶ χάσῃ τὴν ἐνότητά του, μιὰ καὶ ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ του τὴν διὰ τοῦ Ἀλάριχου (καὶ ὄχι μόνον) «ἐς γῆν φέρειν» πολιτισμικὴ προσφορά στὴν ἀνθρωπότητα. Βλέπω, ὅτι ἀρχίζετε νὰ κατσουφιάζετε, γιὰτὶ σᾶς βγάζω ἀπ' τὰ νερά σας.

Καταπληκτικὸς ὁ Πιραντέλλο στὴ δραματολογία του στὸ «Ἐτοῖ εἶναι, ἂν ἔτσι νομίζετε», ἀποκαλύπτοντας τὴν σχετικότητα τῶν πραγμάτων, χωρὶς ποτὲ νὰ τοῦ φύγῃ ἀπ' τὰ χέρια ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ἡ ζεστὴ. Μὴν πᾶμε σὲ θεωρίες τῆς σχετικότητας, ὅπου μεταξὺ Ἐπιστήμης-Τεχνολογίας καὶ προπαγάνδας φθάσαμε στὴ Χιροσίμα. Λέω δὲ σχετικότητα Πιραντελλικὴ, διότι περνάει τὰ πάντα μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου μὲ ἀπέραντη ἀνθρωπιὰ. Ἄντε μετὰ ἔτσι νὰ βρῇς τὸ καφουλί τῆς ἀτομικῆς βόμβας, γιὰ νὰ τὴν σκάσῃ.

-Χριστιανέ μου, μᾶς ἔσκασες τόσῃν ὥρα, θὰ μᾶς πῆς τέλος πάντων τί θέλεις;

Ἀκούστε, κυρία μου, οὔτε χριστιανὸς εἶμαι, οὔτε πυροκροτητῆς, γιὰ νὰ σᾶς σκάσω,

σαν σὲ στρατοὺς ξένων χωρῶν. Κάτω παρελαύνουν στρατιῶτες, φοιτητές, μαθητὲς κ.ἄ., ἀποδίδοντες τιμὲς στοὺς θεσμικοὺς τιμώμενους ἐπιμοῦς κ.λπ.

Ἄν ξεφύγουμε τώρα ἀπὸ αὐτὲς τὶς «ρᾶγες σκέψης» καὶ στὶς παρελάσεις καταργήσουμε τὶς ἐξέδρες μὲ τοὺς «ἐπισήμους» καὶ μπροστὰ ἀπὸ τὰ ἡρῶα (τοὺς ἄγνωστους καὶ ἀνώνυμους πεσόντες) παρελαύνουν ὅλοι οἱ παραπάνω θεσμικοὶ ἄρχοντες καὶ βέβαια καὶ οἱ στρατιῶτες καὶ οἱ φοιτητὲς καὶ οἱ μαθητὲς κ.λπ., μήπως ἔτσι θὰ ἦταν ὀρθότερη ἢ ἀπόδοση τιμῶν; Τὸν

ἄγνωστο φονευθέντα γιὰ τὴν πατρίδα στρατιώτη τιμοῦμε, ὅχι τοὺς ἀξιωματούχους, μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους βαρύνουν καὶ εὐθύνες τεράστιων σκανδάλων.

Ἄν γινόταν ἔτσι, δὲν θὰ ἦταν καλὸ καὶ ἄριστο παρὰδειγμα στοὺς νέους, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλο τὸ λαό, ὡς πρὸς τὸ ὀρθὸ ἐθνικὸ φρόνημα, τὴ σωστὴ ἀπόδοση τιμῶν καὶ τὴν ἐλαχιστοποίησιν τῆς πατριδοκαπηλίας;

Μὲ ἐκτίμησιν
Γιάννης Μαθῆς
Σπέντσες

Ἰάπωνες φοιτητὲς καὶ ἀρχαιοἑλληνες διανοητὲς

Κύριε Λάμπρου,

Τὸ ἔξισα, ὅταν ἤμουν ἐπιχειρηματίας στὸ Τόκυο τῆς Ἰαπωνίας. Μία μέρα ἕνας ἀπὸ τοὺς Γιαπωνέζους ὑπαλλήλους μου μοῦ εἶπε: «Ὅταν φοιτοῦσα στὸ τελευταῖο ἔτος στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Τόκυο, σὲ συζητήσεις μὲ φίλους καὶ συμφοιτητὲς κάποιοι διερωτῶντο μὲ μεγάλο ζήλο καὶ πάθος, ἂν ἦταν δυνατόν νὰ κάνουν

τὸ διδακτορικὸ τους στὴν γενέτειρα ἐνὸς ἀρχαίου Ἑλλήνα δασκάλου.» Πῶς καὶ τί θὰ τοὺς ἀπαντούσαμε ἡμεῖς οἱ Νεοἑλληνες; Φανταστήτε, ποῦ θὰ πηγαίναμε γιὰ τὸ διδακτορικὸ μας, ἐὰν εἴχαμε σχολεῖα στὶς γενέτειρες ἀρχαίων Ἑλλήνων διανοητῶν.

Μὲ τιμὴ
Θεμιστοκλῆς Σαββίδης

«Δειλοί, μοιραῖοι καὶ ἄβουλοι ἀντάμα»

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Μὲ τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴ θέλω νὰ ἐπισημάνω ἕνα ἀκόμη παράδοξο τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐκεῖνο ποὺ διαπιστώνει κανεὶς ἀβίαστα καὶ ἀθέλητα, κοιτώντας τοὺς εἰκονιζόμενους ἁγίους μᾶς ἐκαστοτε ἐκκλησίας, εἶναι, ὅτι δὲν θὰ δῇ κανέναν χαρούμενο ἢ ἔστω χαμογελαστό, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἐκπέμπει τὸ βλέμμα τῶν ἐνάρετων ἁγίων εἶναι κακία, μοχθηρία, ἔχθρα καὶ βλοσυρότητα. Σκεπτόμενος ὅτι δὲν μπο-

ρεῖ ν' ἀφέθηκε στὴν τύχη ἀπὸ τοὺς καθοδηγητὲς καὶ ἀρχιερεῖς μία τόσο ἐνδεικτικὴ λεπτομέρεια, ἐπικαλοῦμαι δύο ἐρμηνείες. Ἡ μία εἶναι ὅτι τὸ γέλιο (πηγὴ χαρᾶς) εἶναι ἕμμεσα ἀμάρτημα –πάντα κατὰ τὴν ἠθικὴ τους-, γι' αὐτό, ἐξοβελίζοντάς το, δημιουργοῦν τὸ κατὰλληλο κλίμα ἀποτελεσματικώτερης χειρουργώσεως τῶν ἐκκλησιαζομένων πιστῶν. Δεύτερη ἐκδοχή· ὁ φόβος. Εἶναι κοινῶς ἀποδεκτό, ὅτι τὸ γέλιο ἀναβλύζει ὅπου καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχει ὁ φό-

ἀπλῶς διὰ τῆς σχετικότητος τῆς σωστῆς σᾶς φθάνω στὴν πηγὴ τῆς, ποὺ εἶναι τὸ «Ἐν τῷ ὅλῳ» τῶν Ἑλλήνων. Δηλαδή ὁ χρόνος δὲν ρέει (τὰ πάντα ρεῖ) μόνον ἀνάμεσα στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου τούτου ἀλλὰ καὶ παντοῦ, ὡς συμπληρωματικὰ προσέθεσα πρὸς ἄρση πάσης ἀμφιβολίας. Αὐτὸ προσαπθῆσα τὴν ὥρα νὰ σᾶς ἐπισημάνω στὴν συνάρεση τῶν πάντων. Δὲν ξέρω τί ἔκαναν ὁ Μεσαίωνας καὶ ἡ Ἀναγέννησις στὴν Τέχνη, γιατί θὰ τὸ ἐξετάσουμε, δεδομένου ὅτι τὸ βίωμα, πάνω στὸ ὁποῖο στηρίχθηκαν, ἦταν θεοκεντρικό, ποὺ καμμία Φύσις δὲν τὸ θέλει. Ἡ σχετικότης μᾶς μετατοπίζει σὲ πολιτισμικοὺς γίγαντες καὶ ἐπιστήμονες, τῶν ὁποίων τὰ ἀνεπανάληπτα σχετικὰ μὲ αὐτοὺς ἀριστοτεχνήματα ἔχουν τὴν φυσικὴ καταξίωσι-ἐπιβεβαίωσι. Τώρα ἂν σχετικὰ νομίζετε ὅτι ὁ ἀνθρωποκατασκευασμένος θεοκεντρισμὸς ἐρήμην τῆς Φύσεως μπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν ἀλήθεια, ποὺ πάντα ἐπιζητᾷ ἡ μεγάλη Τέχνη, θὰ σᾶς παραπέμψω στὰ φύλλα τῶν δένδρων μετὰ τὸ ὥστικὸ κῆμα τῆς βόμβας, τὰ ὁποῖα πέφτουν ἀφήνοντας γυμνὰ τὰ κλαδιὰ σὲ κρανίου τόπο, ὅπως λέτε θανατολάγνα στὶς γραφές σας, φύλλα γιὰ φύλλα, μὲ τοῦ βιβλίου. Φοβάμαι, ὅτι σᾶς ἄφησα μὲ τὰ ἐξώφυλλα, ὅπου «ἄνεμοι

βος. Για να θεσπίσουν λοιπόν το «μετά φόβου θεού...», επικαλούνται τον φόβο, διότι αυτός εϋτελίζει και καθιλώνει τον άνθρωπο, κάνοντάς τον δειλό και άβουλο υποχείριο, προκειμένου να αλλοιωθή από προσωπικότητα σέ... δοῦλο τοῦ θεοῦ.

«Δειλοί, μοιραῖοι καὶ ἄβουλοι ἀντάμα»

(γιὰ νά) προσμένουν ἴσως κάποιο θαῦμα», ὅπως πικρόχολα συμφωνεῖ καὶ ὁ ποιητής μας Κ. Βάρναλης.

Με πολὺ ἐκτίμηση
Γ. Βουρνέλης
Ζυρίχη Ἑλβετίας

Καθηγήτρια θεολογίας με «ταλιμπάν» μαθητὲς

Κύριε διευθυντά,
Φοιτῶ σὲ ἑσπερινὸ λύκειο τῆς Θεσσαλονίκης, στὴν τελευταία τάξη. Διαβάζοντας τὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δημήτρη Μισιρλι στὸ τεῦχος 309 τοῦ «Δαυλοῦ», συμφώνησα ἀπόλυτα μὲ τὰ λεγόμενά του, ἰδιαίτερως δὲ μὲ τὴν ἀναφορά του γιὰ ἔλλογη ἀντιμετώπιση τῶν θρησκοθήτων.

Ἐγὼ πάρει κι ἐγὼ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, δηλώνοντας γραπτῶς μὲ ὑπεύθυνη δήλωση, ὅτι δὲν εἶμαι Χ.Ο. Εἶχα ὅλη τὴν καλὴ διάθεση νὰ συμμετέχω στὸ συγκεκριμένο μάθημα, μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ γίνεταί διάλογος, ποὺ θὰ βασίζεται, ὅσο τὸ δυ-

νατόν, στὴ γνώση καὶ στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Δυστυχῶς ὅμως ἡ θεολόγος καθηγήτρια ὅχι μόνο δὲν δεχόταν κάτι τέτοιο, ἀλλὰ δημιούργησε καὶ μίᾳ μικρῇ μαθητικῇ ὁμάδα καταστολῆς τῆς διαφορετικότητας καὶ μὲ «ταλιμπανικό» τρόπο ὠρύονταν κἀνοντας χρῆση φθηνῆς εἰρωνείας καὶ «κρεμῶντας ταμπέλλες» στὸ πρόσωπό μου. Εὐτυχῶς αὐτὴ ἡ μικρὴ ὁμάδα παρεμείστηκε ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴ μαθητικὴ κοινότητα, ἡ ὁποία ἔχει δεχθῇ ἀπόλυτα φυσιολογικὰ τὴ διαφορετικότητά.

Με ἐκτίμηση
Χ.Ν.
Θεσσαλονίκη

Οἱ πρόγονοί μας Ἀφρικανοὶ

Κύριε Λάμπρου,
«Ανακαλύφθηκε» γιὰ πολλοστὴ φορὰ ἡ προέλευση τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν Ἀφρική. Καὶ αὐτὴ τὴν φορὰ πρέπει νὰ τὸ πιστέψουμε, γιατί μᾶς τὸ λέει μίᾳ Ἑλληνίδα ἐρευνητριά ἀπὸ τὴν Ἡπειρο, ποὺ λέγεται Κατερίνα Χαρθάτη. Οἱ ἐρευνητὲς τῆς Κατερίνας Χαρθάτη, ἀνθρωπολόγου καὶ ἀναπληρώτριας καθηγήτριας στὸ City University of New York, καὶ

μιάς ὁμάδας ἐπιστημόνων ἀπὸ τὴν Ἀμερική, Ἀγγλία, Γερμανία καὶ Ν. Ἀφρικὴ κατατάχτηκαν μετὰξὺ τῶν δέκα κορυφαίων ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ 2007, σύμφωνα μὲ τὸ περιοδικὸ «Τάιμ».

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα ἔγινε μὲ ὑψηλὴ τεχνολογία πάνω στὸ ἀνθρώπινο κρανίο «Hofmeys», ποὺ βρέθηκε τὴν δεκαετία τοῦ '50 στὴν Ν. Ἀφρική. Μέλη τῆς ἀνθρωπολογικῆς αὐτῆς

σφυρίζουν καὶ πέφτει νερό» στὴν καταιγίδα τῆς ἀμφισβήτησης ὅσον τὸ Σύστημα ἐδῶ καὶ 2.000 χρόνια τώρα λέει ὅ,τι θέλει... Καὶ σὰ ἄφησα μὲ φύλλο συκῆς μόνον, τὸ ὁποῖο ἡ σεμνοτυφία τοῦ Γιαχβὲ ἄφησε σὰν ταφόπλακα ἐπάνω στὸ γενετήσιο. Τώρα ἂν οἱ διάφορες μαντῶνες τοῦ Ραφαήλ τεκνοποίησαν εἰς πείσμα τῆς μοριακῆς Βιολογίας καὶ τοῦ DNA, αὐτὸ εἶναι ἄλλο καπέλλο, ποὺ λένε, δεδομένου ὅτι ἀρχίζει ἔτσι ὁ καθέννας νὰ φορῇ τὸ δικό του καπέλλο. Στὴν ἀρχαιότητα ἐκτὸς ἀπὸ καμμιὰ περικεφαλαία, κι αὐτὴ στὴ Σαλαμίνα ἢ τὸ Μαραθῶνα, γιὰ νὰ γλυτώσωμε ἀπὸ τὸν Ἀσιατισμὸ, δὲν φοροῦσαν καπέλλο. Φαντάζεστε τὸν Ἑρμὴ τοῦ Πραξιτέλη, τὸν Ἡνίοχο καὶ τὴν Ἀφροδίτη νὰ φοροῦν ἀνάλογο καπέλλο; Ἐτσι στὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ ἐπεχείρησε νὰ ζωγραφίσῃ ὁ Ραφαήλ, ἔπεσε ἄγριο Ἀναγεννησιακό... καπέλλωμα, στὴν σμιλενομένη ἀπὸ τὸν Φειδίᾳ Ἀθήνα. Ραφαήλ, δὲν εἶχε «πιάσει» τὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα, ἂν τὴν ἔπιανες, θὰ σοῦ ἔκοβαν τὰ χέρι.

Με τιμὴ
Παντελῆς Γλάρος
Ταξιάρχος ἐ.ἀ., ἱπτάμενος Πολ. Ἀεροπορίας

ομάδας πέρασαν στην Ευρώπη, στην Ασία και σε όλο τον κόσμο 40.000 χρόνια πριν.

Η κ. Κατερίνα Χαρβάτη, ένθουσιασμένη από αυτήν την σπουδαία ανακάλυψη, δήλωσε υπερέφανε για την διάκριση και εξέφρασε την επιθυμία να συνεργαστή με τους συναδέλφους της στην Ελλάδα. Μάλλον εξέφρασε την επιθυμία να γυρίσει στην Ελλάδα. Αυτό είναι πολύ θετικό και ένα παράδειγμα προς μίμηση για όλους τους Έλληνες επιστήμονες που διαπρέπουν στο εξωτερικό. Έλπίζοντας πως το Έλληνικό Κράτος και η Έλληνική Πολιτεία θα δείξει κατανόηση και θα δημιουργήσει κατάλληλες συνθήκες για τους επιστήμονες να συνεχίσουν το επιστημονικό έργο όπως και στο εξωτερικό. Όσο για την κ. Κατερίνα Χαρβάτη, σαν Ήπειρώτη, της εύχομαι να έρθει με το καλό στην Ελλάδα και να συνεργασθώ με την Ανθρωπολογική Εταιρεία Ελλάδος και τον κορυφαίο Έλληνα ανθρωπολόγο Άρη Πουλιανό και με την έμπειρή που έχει να ερευνή-

ση το κρανίο και τους ανθρώπινους σκελετούς που βρέθηκαν στο γνωστό Σπήλαιο των Πετραλώνων Χαλκιδικής. Το ανθρώπινο κρανίο και οι σκελετοί έχουν ηλικία 1,7 εκατομμυρίων ετών και είναι πολύ παλιά από το κρανίο «Hofmeys», που βρέθηκε στην Ν. Αφρική.

Όταν η κ. Κατερίνα Χαρβάτη μελετήση τα παραπάνω εύρηματα και πολλά άλλα, που φθάνουν τα 12 εκατ. έτη, στο Σπήλαιο των Πετραλώνων, είμαι σίγουρος, πως θα αλλάξει τις απόψεις της και θα συμπεράνει, πως οι ρίζες του σημερινού ανθρώπου είναι στον Έλλαδικό χώρο, στον Όλυμπο και από εκεί εξαπλώθηκαν σ' όλο τον κόσμο και την Αφρική. Είμαι βέβαιος, πως η κ. Κατερίνα θα βρή την Αλήθεια και θα αποφύγει την παλιά και πλαστή θεωρία του Αφροκεντρισμού, που σκοπίμα διαδίδεται και διδάσκεται.

Με εκτίμηση
Έλευθέριος Βασιλείου
Manchester, Νιού Χαμσάιρ

Ἡ «ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ» ὡς ἀρρώστιας καὶ ὁ Χριστόδουλος

Κύριε διευθυντά,

Παραθέτω τὸ παρακάτω κείμενο ὁμιλίας τοῦ Χριστόδουλου, ποὺ δείχνει τὴν «ἀγάπη» του γιὰ τὰ καρκινωπαθῆ παιδάκια. Ὁ ἐκλιπὼν Χριστόδουλος, ὡς γνωστόν, μόλις διεγνώσθη ὅτι ἔπασχε ἀπὸ καρκίνου, κινητοποιήσε ὅλες τὶς νοσοκομειακὲς ὑπηρεσίες τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ πολλὰς τῆς Ἀμερικῆς, χρησιμοποίησε τὸ πρωθυπουργικὸ ἀεροπλάνο καὶ τὸ προσωπικὸ φυλακτὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ, διαψεύδοντας τὴν ἴδια του τὴν ἰδεολογία, τὴν ὁποία «πλάσσαρε» μὲ τὸ ἀζημίωτο σὲ ἑκατομμύρια ἀφελεῖς. Τὸ κείμενο εἶναι ἀπὸ τὸν «Πρόναο», τὸ πληροφοριακὸ δελτίο τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τεύχος 83, 16 Μαΐου 2006, καὶ τὸ πῆρα ἀπὸ τὸν δικτυακὸ τόπο τῆς Ἐκκλησίας, ἀντίγραφο τοῦ ὁποίου σᾶς προσκομίζω.

“ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΘΕΟΥ Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ»

» Πατρικὸ μῆνυμα ἀπέστειλε ὁ Μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος πρὸς τὸν Σύλλογο Φίλων παιδιῶν μὲ καρκίνου «Ἐλπίδα», μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ τηλεμαραθωνίου ποὺ συνδιοργανώνεται ἀπὸ κοινῶν μὲ τὸν τηλεοπτικὸ σταθμὸ ALPHA (16/5/2006), μὲ σκοπὸ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ὀγκολογικοῦ Παιδιατρικ-

κοῦ Νοσοκομείου τῆς «Ἐλπίδας».

Στὸ μῆνυμά του ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀναφέρει, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «Ἐπίσκεψη Θεοῦ καλοῦμε οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τὴν ἀσθένεια. Ἐπίσκεψη Θεοῦ, γιὰτὶ φέρνει (...) στὸ ντουλάπι τῶν παιδικῶν μας χρόνων τὴν ἐλπίδα.

» Ἐλπίδα στὴ ζωὴ, ἐλπίδα γιὰ ἓναν κόσμο ἀγάπης, ἐλπίδα γιὰ μία ἐγκάρδια συνομιλία μὲ τὸν Δημιουργό. Ἀπόψε συνομιλοῦμε μὲ Ἐκεῖνον, ποὺ μᾶς ξεσήκωσε ἀπὸ τὴν ἀνάπασή μας, ἀκοῦμε τὴν πνοή Του νὰ πάλλεται στοὺς πνεύμονες τῶν παιδιῶν μὲ νεοπλασματικὲς παθήσεις καὶ τὴν φωνή Του νὰ βγαίνει ψιθυριστὴ ἀπὸ ἄθωα παιδικὰ χεῖλη. Ἀπόψε δεχθήκαμε ὅλοι μία θεία ἐπίσκεψη. Ἄς φανοῦμε φιλόξενοι γνιοὶ καὶ κόρες στὸν Πατέρα καὶ Ἀδελφό». ”

Ἔστω καὶ μόνο αὐτὸ τὸ κείμενο, ποὺ ἀπευθύνθηκε στὰ πονεμένα παιδάκια καὶ τοὺς γονεῖς τους, θὰ μποροῦσε νὰ ἀποκαλύψει πόσο συνεπὴ ἦταν τὰ κηρύγματά του μὲ τὶς πράξεις του.

Ὑγιαίνειτε
Δημοσθένης Τριγώνης
Καλαμάτα

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ, ΣΤΟΝ ΕΓΚΕΦΑΛΟ, ΑΝΤΙΣΗΨΙΑ ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Ἡ Ἱατρικὴ τοῦ Γαληνοῦ,
ὅπως τὴν παρουσίασε
ἡ γερμανικὴ Τηλεόραση NTV

Πρὶν τὴν ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, 2.000 σχεδὸν χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας, ἡ Ἑλληνικὴ Ἱατρικὴ Ἐπιστὴμὴ γνώριζε ἤδη περισσό-
τερες ἀπὸ 130 μεθόδους χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων. Οἱ γιατροὶ
ἔκαναν σύνθετες ἐγχειρήσεις στὰ μάτια, ἐνῶ ἐφαρμοζόταν ἡ προ-
σθετικὴ δοντιῶν, καὶ γίνονταν ἐπεμβάσεις στὸ κρανίο.

Τὸ θέμα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστῆμης κι εἰδικώτερα οἱ
γνώσεις τοῦ Γαληνοῦ (β' αἰ. μ.Χ.) παρουσιάστηκαν πρόσφατα σὲ ἓνα πολὺ
ἐνδιαφέρον δραματοποιημένο ντοκυμανταίρ -ὄχι στὴν Ἑλληνικὴ, ἀλλὰ- στὴ
Γερμανικὴ Τηλεόραση καὶ συγκεκριμένα στὴν ἐκπομπὴ «Welt der Wunder» («Ὁ
Κόσμος τῶν Θαυμάτων») τοῦ εἰδησεογραφικοῦ καναλιοῦ NTV (Nachrichten
TV). Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι ἀπομαγνητοφώνηση ἀπὸ βίντεο τῆς ἐν
λόγῳ ἐκπομπῆς. ▶

Ἡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ «ΙΑΤΡΙΚΗ»

φ' ὅτου ἡ Ἱπποκράτειος Ἱατρικὴ -όμοῦ μὲ τὶς ὑπόλοιπες Ἑλληνι-
κὲς Ἐπιστῆμες- ἐξωβελίστηκε στὸ «πῦρ τὸ ἐξώτερον», ἐπιβλήθηκε
ἡ χριστιανικὴ ἀντίληψη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὅλες οἱ ἀσθένειες
ὀφείλονται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ: «**Πατάξαι σε Κύριος ἐν ἀπο-
ρίᾳ καὶ πυρετῷ καὶ ρίγει καὶ ἐρεθισμῷ καὶ ἀνεμοφθορίᾳ καὶ τῇ
ὥχρᾳ... καὶ ψόρᾳ ἀγρία καὶ κνήφῃ, ὥστε μὴ δύνασθαί σε ἰαθῆναι... Πατάξαι
σε Κύριος παραπληξία καὶ ἄορασίᾳ καὶ ἐκστάσει διανοίας καὶ ἔσῃ ψηλαφῶν
μεσημβρίας, ὥσεί τις ψηλαφῆσαι τυφλὸς ἐν τῷ σκότει... Πατάξαι σε Κύριος
ἐν ἔλκει πονηρῷ ἐπὶ τὰ γόνατα καὶ ἐπὶ τὰς κνήμας, ὥστε μὴ δύνασθαι ἰαθῆ-
ναι σε ἀπὸ ἵχνους τῶν ποδῶν σου ἕως τῆς κορυφῆς σου... Καὶ παραδοξάσει
Κύριος τὰς πληγὰς σου καὶ τὰς πληγὰς τοῦ σπέρματός σου, πληγὰς μεγάλας
καὶ θαυμαστάς, καὶ νόσους πονηρὰς καὶ πιστάς... καὶ κολληθήσονται ἐν σοι**

“

Θεραπεία τοῦ καταρράκτη

Ἰ Ρωμαῖοι γιατροὶ ἐπικαλοῦνταν στὴν ἀρχαιότητα πάντα τοὺς θεοὺς· γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ μερικὰ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα εἶχαν τὸ σχῆμα κεφαλῆς φιδιοῦ. Ὁ Γαληνὸς δὲν δεχόταν τὴν θεία ἴαση· πρέσβευε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι θεραπεύονται ἀπὸ ἀνθρώπους, κι ἔτσι στράφηκε στὴν ἔρευνα τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ.

Ὁ Γαληνὸς ἐπενέβαινε στὰ μάτια ὅχι μὲ προσευχές, ἀλλὰ μὲ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα. Ἐφτείαξε μιὰ ἐξαιρετικὰ λεπτὴ βελόνα, μὲ τὴν ὁποία ἔσπρωχνε τοὺς πάσχοντες ἀπὸ καταρράκτη φακοὺς τῶν ματιῶν στοὺς πυθμένες τῶν ὀφθαλμῶν θεραπεύοντας τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν τύφλωση. Μέχρι πρὶν ἀπὸ 50 χρόνια ἐφαρμοζόταν ἡ ἴδια μέθοδος γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ καταρράκτη.

*Ὁ Γαληνὸς δὲν
δεχόταν τὴν θεία
ἴαση· πρέσβευε,
ὅτι οἱ ἄνθρωποι
θεραπεύονται
ἀπὸ ἀνθρώπους,
καὶ στράφηκε
στὴν ἔρευνα τῆς
λειτουργίας τοῦ
ὀργανισμοῦ.*

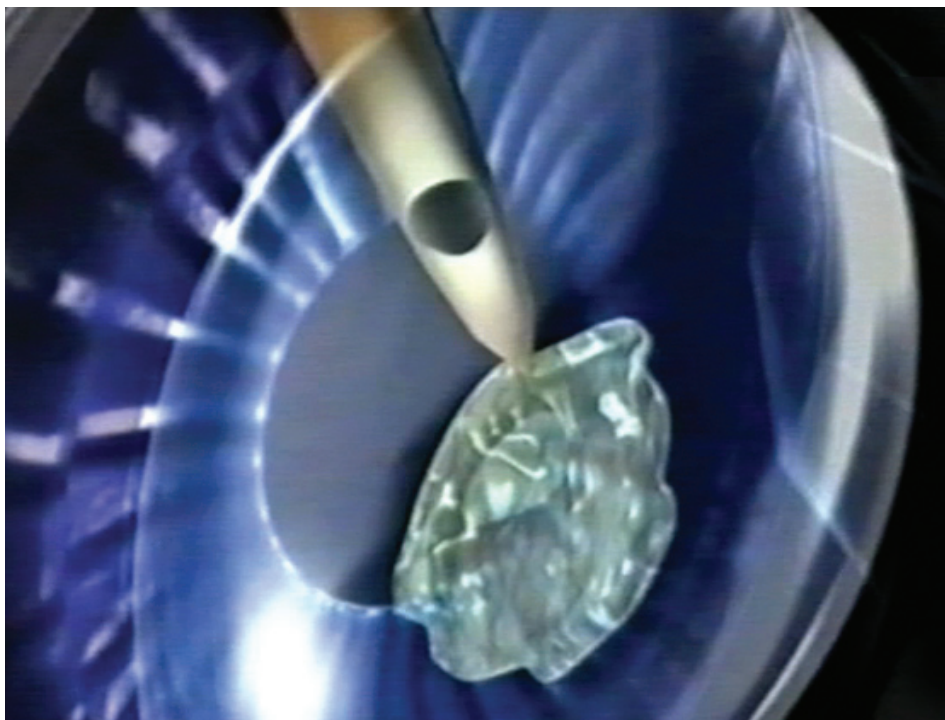
Στὴ συνέχεια ἀναπτύχθηκε μιὰ ἀκόμα πιὸ λεπτὴ βελόνα μὲ τρυπά, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπορροφᾶτο τὸ περιεχόμενο τῶν φακῶν, ποὺ προκαλεῖ τὸν καταρράκτη. Μὲ αὐτὴ τὴ μέθοδο ὁ καταρράκτης μπορεῖ νὰ θεραπευθῇ σὲ πρωιμώτερο στάδιο ἀπ’ ὅτι μὲ τὴν ἀπλὴ βελόνα. Ἡ μέθοδος αὕτὴ χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερα. Ἡ σύγχρονη ἠλεκτρικὴ βελόνα διαφέρει ἐλάχιστα ἀπὸ τὴν ἀρχαία.

καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ πᾶσαν πληγὴν τὴν μὴ γεγραμμένην καὶ πᾶσαν τὴν γεγραμμένην ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου ἐπάξει Κύριος ἐπὶ σε». («Δευτερονόμιον», 28:15-63.)

Γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ἀσθενειῶν τὸ Εὐαγγέλιο διευκρινίζει: «**Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ’ αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος**» (Ἰακ. ε’ 14-15). Γιὰ νὰ γίνῃ καλὰ λοιπὸν καὶ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὸ κρεβάτι κάποιος ἄρρωστος -ἀνεξαρτητῶς ἀσθενείας- δὲν χρειάζεται γιατρό, ἀλλὰ ἐπάλειψη μὲ λάδι καὶ προσευχή· διότι, ὅπως δίδασκε κι ὁ Μέγας Βασίλειος (ἓνας ἐκ τῶν τριῶν προστατῶν τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς Παιδείας), τὸ νὰ ἐναποθέτῃς τὴν ὑγεία σου στὰ χέρια τῶν γιατρῶν εἶναι κτηνώδες. [«Τὸ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἱατρῶν τὴν ἐλπίδα ἔχειν τῆς ἐαυτῶν ὑγείας κτηνώδες» («Μέγα Ἀσκητικόν», Ἐρωτήσεις, τ. 31, σελ. 1.048, γρ. 24).]

Ἄλλη χριστιανικὴ θεραπευτικὴ μέθοδος εἶναι τὰ θαύματα, τῶν ὁποίων ἀπα-

Αναπαράσταση της -ίδιας με τη σημερινή- μεθόδου θεραπείας του καταρράκτη από τόν Γαληνό: Μὲ μιὰ λεπτὴ βελόνα μὲ τρύπα ἀπορροφοῦσε τὸ περιεχόμενο τῶν φακῶν, ποὺ προκαλεῖ τὸν καταρράκτη. (Φωτ. NTV.)

ραϊτήτη προϋπόθεση εἶναι ἡ πίστι. Ἀναρίθμητες θαυματουργές ἰάσεις ἀσθενειῶν περιγράφονται στὴν Παλαιά, στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ στὰ Συναξάρια (βίους ἁγίων). Εἰδικὰ γιὰ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ βλ.: «Ἡ «βιομηχανία θαυμάτων» στὰ Εὐαγγέλια», «Δ», τ. 301 ἢ <http://www.davlos.gr/pdf/20844.pdf>.)

Σὲ δύσκολες περιπτώσεις οἱ ἀσθένειες ἀποδίδονται σὲ δράσεις δαιμόνων, ἐκπεσόντων ἀγγέλων κ.τ.λ., ὅποτε χρειάζεται ἐξορκισμός. «Ἀπολαύστε» χριστιανικὸ σκοταδισμὸν στὰ παρατιθέμενα παρακάτω ἀποσπάσματα ἐξορκισμοῦ ἐνὸς ἄλλου προστάτη τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς Παιδείας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου. Πρόκειται γιὰ πολυσέλιδο κείμενο, σὸ ὁποῖο ὁ ἅγιος ἐπικαλεῖται τὴ δύναμη χιλιάδων ἁγίων, ἀγγέλων, χερουβεὶμ, σεραφεὶμ κ.τ.λ., προκειμένου νὰ θεραπεύσῃ κάποια «δοῦλη τοῦ θεοῦ Μαρία» ἀπὸ τὶς 72 ἀσθένειες, ποὺ ἔχει ὁ ἄνθρωπος, στέλνοντάς τες στὰ «ἄγρια ὄρη»:

«Ἄγιοι τρεῖς παῖδες οἱ τὴν κάμινον σβέσαντες, ἄγιοι ἑπτὰ παῖδες οἱ ἐν Ἐφέσῳ, οἱ ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστήσαντες, βοηθήσατε, ἄγιοι ἐννέα μάρτυρες, οἱ ἐν Κυζίκῳ θαυματουργοῦντες, ἄγιοι δέκα μάρτυρες, οἱ ἐν τῇ Κρήτῃ τελειωθέν-

Γαληνός: Ὁ πατέρας τῆς Ἀθλητιατρικῆς

τὸν ὁ Γαληνὸς ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια στὴν Πέργαμο, μπόρεσε νὰ μελετήσῃ τοὺς ἀθλητὲς καὶ τὴν φυσικὴ τους ἀποκατάσταση, εἰδικὰ τὴ θραύση τῶν ὀστέων. Βάσει τῆς Ἱπποκρατικῆς μεθόδου τὰ σπασμένα μέλη τραβοῦνταν μὲ τροχαλία, ὥστε τὰ ὀστᾶ τους νὰ ἀποκατασταθοῦν εὐθέως. Ἡ σημερινὴ μέθοδος διαφέρει ἐλάχιστα.

Ἐξ αἰτίας τῆς φήμης του τὸν κάλεσαν στὴ Ρώμη, ὅπου ἔγινε γιατρὸς τῶν μονομάχων. Ἐπάλειφε τὰ τραύματά τους μὲ κρασί, πρᾶγμα ποὺ συνιστοῦσε μιὰ πρώιμη μέθοδο ἀντισηψίας. Μὲ μασσάζ, Χειρουργικὴ καὶ ἄλλες μεθόδους ἀφ' ἑνὸς ἀποκαθιστοῦσε τοὺς μονομάχους καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς τραυματισμοὺς τοὺς μάθαινε ἀκόμα περισσότερο τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, τὸ ὁποῖο τὸ ἔβλεπε ὡς μιὰ μηχανή.

Ὁ Γαληνὸς ἔγινε γιατρὸς τοῦ αὐτοκράτορα Μάρκου Αὐρηλίου. Μέχρι καὶ ἐπεμβάσεις πλαστικῆς Χειρουργικῆς ἔκανε στοὺς πλούσιους τῆς ἐποχῆς. Ἀποκαθιστοῦσε τὶς ὀδοντοστοιχίες τους μὲ τεχνητὰ δόντια καὶ ἐφηῦρε αὐτὸ ποὺ σήμερα ὀνομάζουμε «γέφυρα». Ἐγινε ἐπίσης γιατρὸς τῶν ρωμαϊκῶν λεγεῶνων. Καθαρίζοντας καὶ δένοντας τὰ τραύματα τῶν στρατιωτῶν ἐπιτύγγανε τὴ σχεδὸν πλήρη ἀποφυγὴ τῆς μόλυνσής τους.

Βάσει τῆς
Ἱπποκρατικῆς
μεθόδου ὁ Γαληνὸς
τραβοῦσε τὰ
σπασμένα μέλη,
ὥστε τὰ ὀστᾶ τους
νὰ ἀποκατασταθοῦν
εὐθέως.
Ἡ σημερινὴ μέθοδος
διαφέρει ἐλάχιστα.

τες, ἅγιοι τεσσαράκοντα μάρτυρες, οἱ ἐν Σεβαστείᾳ θανματουργοῦντες, ἅγιοι τριάκοντα καὶ τρεῖς μάρτυρες ἀπὸ Ρώμην, ἅγιοι τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόροι πατέρες, οἱ ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει θανματουργοῦντες..., ἅγιε Ἰωάννη Θεολόγε, ἅγιε Πέτρε ἀπὸ Ρώμην, ἅγιε Παῦλε ἀπὸ Λαμασκόν, ἅγιε Εὐθύμει ἀπὸ Μάδητον, ἅγιε Νικόλαε ἐκ τῶν Μύρων, ἅγιε Βασίλειε ἀπὸ Καισαρείαν, ἅγιε Ἐπιφάνει ἀπὸ Κύπρον, ἅγιε Ἰωάννη Χρυσόστομε (σ.σ. πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιο!), ἅγιε Θύρσε (σ.σ. παρατίθενται πολλὰ ἄλλα ὀνόματα ἁγίων)... πᾶσαι αἱ οὐρανίαι δυνάμεις τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, ἀρχαί, ἐξουσίαι καὶ τὰ πολυόμματα χερουβείμ καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα σεραφείμ...

» Ἀπελάσατε ταύτην τὴν χαλεπὴν ἀσθένειαν ἀπὸ τὴν δούλην τοῦ θεοῦ Μαρίαν· πυρετόν, ἐσωπύρετον, ρίγους κραταιοῦ, ρίγους βραχέος, ρίγους λυμαντικοῦ, νόσος βλαβερά, νόσος χαλεπή, νόσος δεινὴ προσγινομένη, ἐπιπεμπτικὴ καὶ πεπονημένη. ἐξορκίζω ὑμᾶς τὰς οὐρ' (σ.σ. 72) ἀσθενείας, ἧς ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ἀναχωρεῖν ἀπὸ τὴν δούλην τοῦ θεοῦ Μαρίαν...

Μὴ ἀπὸ βασκοσύνης καὶ πάσης ἄλλης συμφορᾶς ἐπερχομένης, μὴ προσητρητικὸν ἢ βουβιατικὸν ἢ ἐπιπεμπτικὸν ἢ κεφαλικὸν ἢ χειρῶν καρδίας καὶ πο-

Τις όπές, πού παρατηρούνται σέ παλιές εικόνες, τίς έχουν κάνει οί ίδιοι οί χριστιανοί, οί όποιο έκλεβαν από τούς ναούς τò «άγιο χρῶμα», τò έτριβαν, τò διέλυναν σέ νερό και τò έπιναν για θεραπευτικούς λόγους. [Η εικόνα τής φωτογραφίας βρίσκεται στο ναό Μεταμορφώσεως τού Σωτήρος, έπί τής λεωφόρου Κηφισίας στο Άμαρούσιο (βλ. «Η Θαμμένη Ελλάδα», έκδ. «Δ», 2006).]

δών ή δαιμονικόν φασματικόν ή καλῖς τῶν ὀρέων, μὴ ὀνοσκειλιακόν ή νεράιδων, μὴ τῶν ἐν ζῳφῳ ἀέρων πετωμένων και ἤλθατε ἀδικῆσαι τὴν δούλην τοῦ θεοῦ. Μὴ κεφαλόπονον ή ὀφθαλμόπονον ή ὀδοντόπονον ή στηθόπονον ή φρενόπονον ή χειρόπονον. Μὴ δυσουρίας ή τρισουρίας (σ.σ ἐκ τοῦ δυσουρία;) ή ἐνσόχασιν ή ἐξόχασιν ή ὑστέραν ή στροφού ή ἀρμόπονον ή τζίρματος ὀμαλικόν ή ἄυπνον ή πολύνπνον. ἐξορκίζω ὑμᾶς εἴ τι ἄν ἐστιν ἀδικῶν τὴν δούλην τοῦ θεοῦ· ἀναχωρήσατε και ἀπέλθατε εἰς τὰ ἄγρια ὄρη.» [Ortio in infirmos (in servam Dei Mariam).]

Στο Βυζάντιο και στην Δυτική Εὐρώπη τὸ Μεσαίωνα ὑπῆρχαν συνταγές ἀνατριχιαστικῆς ἱατρικῆς δεισιδαιμονίας. Ὀφθαλμολογικῆς συνταγῆς μὲ μάτια βατράχου, ἐπάλειψη κεφαλῆς μὲ κόπρανα χήνας για θεραπεία τριχόπτωσης κ.λπ.. Ἄλλες δημοφιλέστατες θεραπευτικῆς μέθοδοι ἦταν τὸ ξύσιμο τῶν εἰκόνων και ή κατάποση τῶν χρωμάτων ὡς ρόφημα - φάρμακο, ἄκρως ἐπιβλαβές για τὴν ὑγεία λόγω τῶν ὀξειδίων, πού περιέχουν τὰ χρώματα και ή πίστη για θαυματουργές ἰάσεις μὲ τεμάχια ὀστών (λείψανα), κομμάτια ξύλου (τίμια ξύλα), θαυματουργές εἰκόνες κ.τ.λ..

Ψηφιακή αναπαράσταση μιᾶς ἀρχαίας «γέφυρας» κατασκευασμένης σύμφωνα με τὶς μεθόδους τοῦ Γαληνοῦ. (Φωτ. NTV.)

Ἀπὸ τὴν ταλαιπωρία καὶ τὴν ἀπλυσιὰ τοῦ σώματος (ἡ παραμέληση καὶ ἡ τιμωρία τοῦ σώματος θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς ἁγίους χριστιανικὲς ἀρετές) ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀποδεκατίστηκε ἀπὸ τὶς ἀσθένειες, ποὺ ἐξαπλώνονταν πολὺ γρήγορα. Δὲν ὑπῆρχε κανένα ἐπιστημονικὸ ἢ ἔστω ἐμπειρικὸ μέτρο πρόληψης ἢ ἀντιμετώπισής τους. Μόνο μαζεύονταν ὅλοι μαζί στὶς ἐκκλησίες, γιὰ νὰ προσευχηθοῦν, ὅποτε μέσα στὸν κλειστὸ χώρο μὲ τὸν συνωστισμὸ μεταδίδονταν οἱ ἀρρώστιες καὶ στοὺς ὑγιεῖς.

ατεδαφίζοντας τὶς βιβλιοθήκες, τὰ λουτρά, τὰ Ἀσκληπιεῖα, καί-
οντας ἐπιστημονικὰ συγγράμματα, διώκοντας καὶ δολοφονώντας
ἐπιστήμονες, κατάφεραν νὰ ἀνακόψουν τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἐπι-
στημονικὴ παράδοση καὶ νὰ ρίξουν τὸν πολιτισμένον κόσμον γιὰ
περισσότερα ἀπὸ χίλια χρόνια στὰ σκοτάδια τοῦ Μεσαίωνα, στὶς
δεισιδαιμονίες, στὶς προλήψεις, στοὺς ἐξορκισμούς, στὶς ἄγιες ζῶνες, στὶς τίμι-
ες κάρες κ.τ.λ. κ.τ.λ..

Ἰων Δημόφιλος

*Αναπαράσταση της μεθόδου με την οποία ο Γαληνός προέβαινε σε κρανιοανατρήσεις.
(Φωτ. NTV.)*

Το πρώτο νοσοκομείο στην Εύρώπη τὸν β' αἰ. μ.Χ.

Γαληνὸς ὠργάνωσε στὴν Ἀλεσία (βόρεια τῆς σημερινῆς Ρούρ) τὸ πρῶτο νοσοκομεῖο τῆς Εὐρώπης (*), τὸ ὁποῖο ἦταν κτισμένο ὅπως ἀκριβῶς τὰ σύγχρονα νοσοκομεῖα. Τὰ δωμάτιά του εἶχαν μόνο τέσσερα κρεβάτια. Στὸ κέντρο ὑπῆρχε ἡ αἴθουσα ἐγχειρήσεων μὲ θέα στὴν ἐσωτερικὴ αὐλή, ὥστε τὴν ἡμέρα οἱ χειρουργοὶ νὰ βλέπουν καλά. Στὴν μία του πτέρυγα βρῖσκονταν τὰ λουτρά, ποὺ εἶχαν καὶ τουαλέττες, γιατί ὁ Γαληνὸς γνώριζε πόσο σημαντικὴ εἶναι ἡ ὑγιεινὴ. Μόλις τὸν ιθ' αἰῶνα ξαναεμφανίστηκε αὐτὴ ἡ ιδέα. Στὴν ἄλλη πτέρυγα λειτουργοῦσε μιὰ ἐξαιρετικὰ μοντέρνα κουζίνα.

Ὑπῆρξε ἰδιαίτερα πρωτοποριακὸς στὴν ἀντιμετώπιση τραυματισμῶν τοῦ ἐγκεφάλου. Ἀφαιρῶντας τὰ τραυματισμένα μέρη τοῦ κρανίου τῶν λεγεωναρίων μὲ εἰδικὸ ἐργαλεῖο ἀποκαθιστοῦσε τὰ οἰδήματα τοῦ ἐγκεφάλου τους.

*Ὁ Γαληνὸς
ὠργάνωσε στὴν
Ἀλεσία τὸ πρῶτο
ἐκτὸς Ἑλλάδος
νοσοκομεῖο τῆς
Εὐρώπης, κτισμένο
ὅπως ἀκριβῶς
τὰ σύγχρονα
νοσοκομεῖα.
Τὰ δωμάτιά του
εἶχαν μόνο τέσσερα
κρεβάτια.*

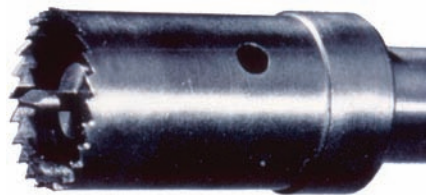
(*) Στὴν Ἑλλάδα τεράστια νοσοκομεῖα (Ἀσκληπιεῖα) λειτουργοῦσαν ἀπὸ τὸν στ' αἰ. π.Χ..

Έπάνω αριστερά: Κεφαλοτρύπανα της αρχαιότητας.

Έπάνω δεξιά: Σύγχρονο κεφαλοτρύπανο.

Δεξιά: Κρανίο του γ' αϊ. π.Χ., πον βρέθηκε στη Χίο, στο όποιο έχει εκτελεσθή κρανοανάτρηση. Κρίνοντας από την επούλωση της όπης συμπεραίνεται, ότι ο ασθενής επέζησε της έγχείρησης κι επί πλέον έζησε και άρκετά χρόνια μετά.

Κρανοανατρήσεις

τή συλλογή του Πανεπιστημίου της Ρώμης υπάρχουν στοιχεία για κάτι ακόμα πιο εκπληκτικό. Υπάρχει ένα κρανίο πενταετούς αγοριού της εποχής του Γαληνού, πον έχει μία τρύπα διαμέτρου έξι εκατοστών. Φαίνεται, ότι τδ άγόρι ήταν ύδροκέφαλο, και ότι τδ κρανίο του ανοίχτηκε από τόν Γαληνό, ώστε νά εξέλθουν τά ύγρά. Ό Γαληνός λοιπόν θεωρείται ό πατέρας της σύγχρονης Ιατρικής και ως τόν ιστ' αϊ. μ.Χ., όποτε ξανάρχισε ή έρευνα, τά έργα του Γαληνού άποτελοΰσαν τόν κανόνα της Έπιστήμης αυτής. ”

[Μετάφραση άπό τά Γερμανικά: Ίων Δ. Λάμπρου]

Σημείωση:

Σέ τεράστια άκμή βρισκόταν ό Πολιτισμός πριν τήν έπιβολή του Χριστιανισμού κι όχι σε παρακμή, όπως προπαγανδίζεται. Σέ πρόσφατα τεύχη του «Δ» έχουν δημοσιευθή σχετικές έρευνες, όπως:

- «Αφιέρωμα: Έκπληξεις άπό τήν έρευνα του Ύπολογιστή των Άντικυθήρων. 200 π.Χ.: Γνώσεις για διαστημικά ταξείδια!», τ. 299.
- «Πριν 2.000 χρόνια: Η Έλληνική Έπιστήμη είχε φθάσει στα όρια τεχνολογικής επανάστασης. Συνέντευξη του τ. πρύτανεως Ε.Μ.Π. Θ. Τάσιου», τ. 309.
- «Η καθέλκυση της «Συρακοσίας». Η άκμή της Ναυπηγικής», τ. 309.

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Η Ρωμιοσύνη τοῦ Χαλβά

Ἐννέα πόλεις μὲ τὸ ὄνομα Ἀθήνα (Athens) στὶς ΗΠΑ, Τρίπολη στὴν Λιβύη, Ἰσμίρ (Σμύρνη) καὶ Πέργαμος στὴν Τουρκία, Ἀριστοτέλης στὰ Σκόπια, Σωκράτης (πρωθυπουργός) στὴν Πορτογαλία, Περικλῆς στὴν Γαλλία, Ἀλέξανδρος ὡς ὄνομα σ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Γῆς. Σ' ὅλο τὸν κόσμο διαβάζεται μὲ λατρεία ὡς δάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητας ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἡ μισὴ Ἀσία θεωρεῖ τὸν Ἀλέξανδρο δικό της. Μᾶς κλέβουν τὰ ὀνόματα! Τρεχάτε, νοματαῖοι, οἱ βόρειοι θέλουν νὰ ὀνομάζονται Μακεδόνες, χωρὶς νὰ μᾶς ρωτήσουν! Θέλουν πρόγονό τους τὸν Ἀριστοτέλη ἀντὶ τοῦ Σαμουήλ (τοῦ ἰδρυτῆ τῆς Βουλγαρίας)! Σοβαρὸ θέμα αὐτό. Ἐθνικὴ συμφορά! Κι' ὁ χαλβάς; Κι' αὐτὸς μακεδονικός!

Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω δηλαδή, τί ἀκριβῶς κινδυνεύουμε νὰ χάσουμε, ἂν οἱ Σκοπιανοὶ ὀνομάζονται Μακεδόνες καὶ θεωροῦν πρόγονό τους τὸν Ἀριστοτέλη; Τί ἀκριβῶς κινδυνεύει; Καὶ γιατί δὲν ἰσχύει ὁ ἴδιος κίνδυνος γιὰ τὴν Τουρκία ἀπὸ τὴ Νέα Σμύρνη ἢ τὴ Νέα Πέργαμο ἢ τὴ Νέα Ἰωνία ἢ γιὰ τὴν Γαλλία ἀπὸ τὴν Νέα Ὁρλεάνη (στὶς Η.Π.Α.) ἢ γιὰ τὴν Ἀγγλία ἀπὸ τὴ Νέα Ἀγγλία (στὶς ΗΠΑ) ἢ τὴ Νέα Οὐαλία (στὴν Αὐστραλία) ἢ γιὰ τὴν ἴδια τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Τρίπολη τῆς Λιβύης ἢ τὶς Ἀθῆνες τῶν ΗΠΑ;

Πάντοτε ἤμουν τῆς γνώμης, πῶς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποὺ οἱ ἄνθρωποι δῆλωσαν πὼς θέλουν νὰ ὀνομάζονται Μακεδόνες, ἐμεῖς ἔπρεπε νὰ ὑποστηρίξουμε θερμὰ τὴν ἀπόφασή τους αὐτὴ καὶ ὄχι μόνον νὰ δεχόμασταν τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἰδρῶμε ἐκεῖ πανεπιστήμια καὶ σχολές, νὰ στήναμε ἀγάλματα τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Φιλίππου, τοῦ Ἀλέξανδρου, νὰ τοὺς δίναμε ἑλληνικὰ διαβατήρια καὶ νὰ ἐγγυώμαστε τὰ σύνορά τους. Ἔτσι ὄχι μόνον δὲν θὰ εἴχαμε πρόβλημα, ἀλλὰ σήμερα θὰ μιλοῦσαν καὶ Ἑλληνικὰ οἱ περισσότεροί, ὅπως μιλοῦν οἱ γείτονές τους Ἀλβανοὶ καὶ Βούλγαροι. Δυστυχῶς ἀντ' αὐτῶν ἐπιλέξαμε νὰ ἀντιπαρατεθοῦμε ἀμφισβητώντας ἓνα φιλελληνικώτατο αἶτημα τοῦ Σκοπιανοῦ λαοῦ.

Ἀφοῦ οἱ «ἐδαφικὲς διεκδικήσεις» δὲν μποροῦν νὰ ληφθοῦν ὡς σοβαρές, καὶ ἀφοῦ ὁ πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας ὅπως τῆς Ἀλβανίας θὰ μπορούσε νὰ συμμετέχῃ οὐσιαστικὰ καὶ στὴν δική μας ἀρχαία ἱστορικὴ παράδοση καὶ τὴν σύγχρονη ἀνάπτυξη, ποιὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ κλειστήκαμε στὸ καβούκι μας καὶ σκούζουμε; Γιατί δὲν ἀνοιγόμαστε, ἀντὶ νὰ αὐτοφυλακιστώμαστε;

Ἀντὶ νὰ βανκαλιζώμαστε ὡς Ρωμιοὶ περὶ καταγωγῆς τοῦ Ἀλέξανδρου, μήπως θὰ ἦταν καλύτερα νὰ αἰσθανθοῦμε Ἑλληνες, δηλ. ἐλεύθεροι καὶ πολιτισμένοι ἄνθρωποι (αὐτὸ σημαίνει ἡ λ. «Ἑλλην» κι ὄχι «κάτοικος τοῦ Ρωμαίου κράτους») καὶ νὰ κοιτάξουμε τὸ κοινὸ καλὸ ὅλων;

Κλ.

[Ἀναλυτικώτερα γιὰ τὸ θέμα δεῖτε: «Ἡ “προδοτικὴ” θέση τοῦ «Δαυλοῦ» γιὰ τὰ Σκόπια τὸ 1992-93», <http://www.davlos.gr/skopia.php> ἢ «Ἡ Ρωμιοσύνη καὶ τὰ Σκόπια», «Δ», τ. 275.]

Δουλεία καὶ ἔρωτας

Μέσα στὴ γενικευμένη ἐθνικὴ παρδαλοσύνη δὲν λείπουν καὶ οἱ ἐμπυχωτὲς τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος (διάφορα περιοδικὰ «lifestyle», «ἀνδρικά» κ.λπ.), ποὺ ἔχουν ἀναλάβει νὰ πείσουν τοὺς νεόπτωχους καὶ καρπαζοεισπρακτορες ρωμιούς, ὅτι εἶναι πρωταθλητὲς στὸν... ἔρωτα (σὲ ἀντίθεση φυσικὰ μὲ τοὺς «ξενέρωτους» Εὐρωπαίους). Ἐπ' αὐτοῦ

τοὺς ἀφιερώνουμε τὸ ἀκόλουθο ἀνέκδοτο, προσαρμοσμένο σὲ γνωστοὺς ἀριστοφανικούς χαρακτήρες:

ΕΥΕΛΠΙΑΔΗΣ: Διαβάζω ἓνα σωρὸ ἔρευνες, ποὺ λένε, ὅτι οἱ Ἕλληνες δουλεύουμε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ ἄλλες ποὺ λένε, ὅτι εἴμαστε πρωταθλητὲς στὸν ἔρωτα. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀντιφατικό; Ποῦ βρίσκουμε τόσον χρόνο;

ΠΕΙΣΘΕΤΕΡΟΣ: Ὅχι δὲν εἶναι ἀντιφατικό. Θὰ ἔχῃς παρατηρήσει, ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅταν ρωτᾷς κάποιον, «τί κάνεις;», σοῦ ἀπαντᾷ, «γ...μαι στὴ δουλειά». Ἐὰν σὲ αὐτὸ τὸ ποσοστὸ συνυπολογίσης καὶ ὅσους ἔχουν κάνει τὸν ἔρωτα ἐπάγγελμα, γιὰ νὰ ζήσουν, ζιγκολό, βιζιτουῦδες κ.λπ., θὰ δῇς ὅτι τὰ νοῦμερα «βγαίνουν», κι ὅτι οἱ ἔρευνες δὲν λένε ψέματα.

Θ.Λ.

Δορυφόροι τῆς Ὁρθοδοξίας

Τὸ εἶδε κι αὐτὸ ὁ Ἑλληνισμός: Δύο περικεφαλαιοφόροι χλαμυδοφόροι «Σπαρτιάτες», δορυφόροι τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν ὁμιλία του γιὰ τὰ Σκόπια στὸ Λευκὸ Πύργο στὶς 5 Μαρτίου. Ἐ, ὅσοι διασκεδάξετε ἀπ' αὐτὰ δεν ἔχετε κανένα δικαίωμα νὰ παραπονήσθε ὅτι σᾶς λείπει ἡ ψυχαγωγία.

Γ.Σ.Π.

Ὅλοι στὰ μοναστήρια

«Το ἔργο του ὡς μητροπολίτη Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ὑπῆρξε πολὺπλευρο καὶ πολυσήμαντο: Ἀναξωγογόνησε τὸν μοναστηριακὸ βίο μὲ τὴν ἀναπαλαίωση καὶ ἐπαναστελέχωση ἑξὶ ἀντρικῶν καὶ δεκαεπτὰ γυναικείων μονῶν», δήλωσε κατὰ τὴν προσφώνησή του στὴν τελετὴ ἐνθρόνισής του κ. Ἱερωνύμου ὁ ὑπουργὸς Παιδείας κ. Εὐριπίδης Στυλιανίδης. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος δηλαδή, ποὺ ἔχει ταχθῇ ἀπὸ τὴν Πολιτεία ὡς ὑπεύθυνος γιὰ τὴν Παιδεία τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἐγκωμιάζει κάποιον, γιὰτὶ γέμισε τὰ μοναστήρια.

Ὅσο περισσότερα Ἑλληνοπούλα ἐπομένως ἐγκαταλείψουν τὰ σχολεῖα καὶ κλειστοῦν στὰ μοναστήρια, ποὺ θὰ κτίσῃ ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος, τόσο περισσότερο ἐπιτυχημένος θὰ πρέπει νὰ νοιώθῃ ὁ κ. ὑπουργὸς μὲ τὴν αἴσθησή, ὅτι ἐκπλήρωσε τὸ καθήκον του.

Γ.Λ.

Ἡ πνευματικὴ μας μήτρα

«Μὴν ξεχνάτε τὴν πνευματικὴ πρωτεύουσα τῆς Ρωμιοσύνης, μὴν ξεχνάτε τὴν πνευματικὴ μήτρα τοῦ γένους, μὴν λησμονῆτε τίς ρίζες μας», τόνισε ὁ πατριάρχης Βαρθολομαῖος στὸν Ἑλληνα πρωθυπουργὸ κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψή τοῦ τελευταίου στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀποφεύγοντας νὰ ἀναφερθῇ στὴν Ἑλλάδα καὶ στοὺς Ἕλληνες, ἀλλὰ στὴ Ρωμιοσύνη. Δὲν θεωρεῖ λοιπὸν ὁ κ. Βαρθολομαῖος πνευματικὴ μας μήτρα τοὺς Δελφούς, τὴν Ὀλυμπία, τὴν Ἀθήνα, τὴ Μίλητο ἴσως, ἀλλὰ τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου τοποθετεῖ καὶ τίς ρίζες μας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀκουσε ὁ περιχαρὴς γιὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὸ Φανάρι κ. Καραμανλῆς, χωρὶς νὰ ἀντιλέξῃ τὸ παραμικρό. Ἐπὶ πλέον δήλωσε μὲ στόμφο, ὅτι πρώτη προτεραιότητά του εἶναι ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς θεολογικῆς σχολῆς τῆς Χάλκης, δηλῶσιν, ποὺ μοῦ ἔφερε στὸ νοῦ τὰ λόγια τοῦ ναύαρχου Ἀντωνιάδη: «Τί ἔχει νὰ κερδίσῃ ἡ Ἑλλάδα, ἐὰν ἀνοίξῃ μιὰ θεολογικὴ σχολή; Νὰ μοῦ ἔλεγε, ὅτι θὰ ἀνοίξῃ ἓνα πανεπιστήμιο, ὅπου θὰ διδάσκεται ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Πολιτισμός, νὰ σοῦ πῶ: πολέμωσέ το. Νὰ ἀνοίξῃ, ἂς

ποῦμε, τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Αἰγαίου, τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ νὰ συζητᾶμε γιὰ μία θεολογικὴ σχολή, ποὺ θὰ βγάξῃ ἀποβλακωμένους ἀνθρώπους, εἶναι γελοῖο. Μόνον στὴν Ἑλλάδα συμβαίνουν αὐτά.» (βλ. «Οἱ μῦθοι τῆς Ἑλληνικῆς Στρατηγικῆς», «Δ», τ. 295).

Ι.Α.

Κίνα

Μιὰ μεγάλη ἀνερχόμενη δύναμη, ἡ Κίνα, κάνει ὅλο-ένα καὶ περισσότερο ἐμφανῆ τὴ θέση της, φθάνοντας ἐκεῖ ποὺ ἔχουν φθάσει καὶ οἱ ἄλλοι. Μὲ ἀνακούφιση εἶδα ὑψηλὰ ἰστάμενο Κινέζο νὰ ἐνίσταται γιὰ κάποια καμώματα ἀμερικάνικα, τονίζοντας, ὅτι ἡ Κίνα εἶναι σοφὴ καὶ δὲν ἔχει τὴν κομπίνα ἑτοιμῆ, γιὰ νὰ τὴν ἐξαπολύσῃ, πιστεύει σὲ μίαν τάξη. Βεβαίως, γιὰ τὸ ὅ,τι ἔχουν κάνει στὸ πέρασμα τῆς Ἱστορίας τὸ φτειά-ξανε μόνοι τους, στὴν πατριδα τους. Ἄντε τώρα νὰ ἐξηγήσῃς αὐτὰ στοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, ποὺ ψάχνουν... ἐπάνω στὸ Ἀραράτ μὲ ραντὰρ τὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε. Βέβαια ἐδῶ οἱ Κινέζοι θὰ ἔχουν νὰ δρέψουν πολλὰς δάφνες πολιτισμοῦ. Εἶναι θαυμαστὲς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ δὲν θὰ διασπείρουν τὴν ἀποσύνθεση τῶν πάντων, ὅπως λανθασμένα πράττουν οἱ Ἀμερικανοὶ ἐντολοδόχοι, τὸν πολιτισμὸ ποὺ τὸν βρῆκαν; Ἡ Κίνα ἔχει νὰ δώσῃ πολλὰ, ἐκεῖ ποὺ οἱ πλανητάρχες ἀπέ-τυχαν παταγωδῶς, νομίζοντας ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εἶναι: χολληγουντιανὸ καουμποῦλκι καὶ θρησκοκληψία –αὐτὴ εἶναι ἡ πολιτιστικὴ παράδοσή τους. Ἐχουν ξεπεράσει πρὸ πολ-λοῦ τὸν θεοκεντρισμὸ, μὲ ὅλα του τὰ παρακλάδια.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ

Free Inquiry, vol. 27, No 5.

Π.Γ.

Ποιὸς ἐπιτρέπει τὸν καύσωνα

Αἰωνόβιο χριστιανικὸ ἔντυπο σὲ ἄρθρο του γιὰ τὰ καιρικὰ φαινόμενα ἀναφέρει: «Οἱ μετεωρολόγοι εἶναι ἐρευνῆται καὶ μόνον τῶν καιρικῶν φαινομένων. Δὲν εἶναι αὐτοὶ ποὺ ρυθμίζουν τὰ καιρικὰ φαινόμενα, ἀπλῶς προβλέπουν... Ἄλλος ρυθμίζει, ὁ Κύριος τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, τοὺς ἀνέμους, ρυθμίζει τὸν καύσωνα» Καὶ τελειώνει: «Ἡ μετά-νοια μπορεῖ νὰ ρυθμίσῃ καὶ τὰ ἔκτακτα καιρικὰ φαινόμενα.»

Ἀμετανόητοι οἱ κυνηγοὶ τῶν Ἐπιστημῶν. Μετανοήτε λοιπόν, γιὰ τὴ «μιὰ βροχὴ σὰς σώ-ζει», ὅπως λένε στὴν ποδοσφαιρικὴ διάλεκτο.

Κ.Κ.

Κυβερνώσα θεοκρατία καὶ στὴν Κύπρο

Μεσοῦσης τῆς προεκλογικῆς περιόδου στὴν Κύπρο καὶ ἐν ὄψει τῆς β' ἀναμετρήσεως ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου χωρὶς προσχήματα ἐπρότεινε σὲ ἓναν ἐκ τῶν δύο ὑποψηφίων προέδρων νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ διὰ τῆς ψήφου τῶν «πιστῶν», μὲ ἀντάλλαγμα νὰ μορῇ ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐπεμβαίνει καὶ νὰ καθορίζει τὰ θέματα τῆς Παιδείας. Ἀκούγοντας καὶ αὐτὸ ἐπέισθην πλέον, ὅτι ὁ Μεσαίωνας ζῇ καὶ βασιλεύει καὶ στὴν Κύπρο ὅπως καὶ στὴν ὑπό-λοιπὴ Ἑλλάδα. Δυστυχῶς καὶ οἱ δύο αὐτὲς χώρες θέλουν νὰ λέγωνται εὐρωπαϊκές.

Αἰδώς, Ἕλληνες!

Μ.Κ.

Ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ στὴν εἴσοδο τοῦ Πανεπιστημίου Σμύρνης. «Οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσὶτω!»
(Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ἐπετηρίδα Συνδέσμου Φίλων Καραθεοδωρῆ», Κομοτηνὴ, 2007.)

Smyrna. Eingang der Universität.

CARATHÉODORY

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ

**Ἡ διεθνὴς διαδρομὴ ἑνὸς Νεοέλληνα Πυθαγόρα
καὶ ἡ κακομεταχείρισή του ἀπὸ τὴ Ρωμιοσύνη**

Ὁ μεγαλύτερο πνεῦμα στὰ Μαθηματικά, στὴν Ἀστροφυσική, στὴν Γεωμετρία καὶ γενικὰ στὶς Θετικὲς Ἐπιστῆμες τοῦ περασμένου αἰῶνα ὑπῆρξε ὁ Ἕλληνας Κωνσταντῖνος Καραθεοδωρῆ. Ἡ διεθνὴς ἐπιστημονικὴ κοινότητα, τὸν ἀνεγνώρισε καὶ τὸν τίμησε τόσο ἐν ζωῇ ὅσο καὶ μετὰ θάνατον καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τὸν τιμᾷ μέχρι σήμερα. Δίδαξε στὰ μεγαλύτερα πανεπιστήμια τοῦ κόσμου καὶ ἀναγνωρίζεται σὲ ὁλόκληρον τὸν κόσμο. Στὴν Ἑλλάδα ὑποτιμήθηκε ἐν ζωῇ καὶ ἀγνοήθηκε γιὰ 50 χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του. Πρόσφατα ἰδρύθηκε μὲ ιδιωτικὴ πρωτοβουλία τὸ Κέντρο Ἑρευνῶν Καραθεοδωρῆ στὴν Κομοτηνὴ. Παραθέτουμε τὶς πληροφορίες γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονα, ποὺ μᾶς ἔδωσε σὲ συνέντευξή του ὁ προέδρος τοῦ Ἰδρύματος Καραθεοδωρῆ, μαθηματικὸς κ. Σ. Λιπορδέζης.

«Δ»: *Πῶς ξεκίνησε ἡ ιδέα γιὰ τὸ Κέντρο Ἑρευνῶν Καραθεοδωρῆ;*

Ἡ ιδέα ξεκίνησε ἀπὸ τὴν διαπίστωση, ὅτι δὲν γίνεται ἔρευνα συστηματικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Καραθεοδωρῆ στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι, κατέχοντας τὸ ὑλικὸ γι' αὐτὸν καθὼς καὶ τὰ συγγράμματά του, καλὸ θὰ ἦταν νὰ ξεκινήσουμε μία τέτοια προσπάθεια γιὰ τὴν δημιουργία ἑνὸς Κέντρου Ἑρευνῶν Καραθεοδωρῆ, τὸ ὁποῖο πρὸς τὸ παρὸν στεγάζεται στὸ μουσεῖο.

Ἡ ιδέα ἀνήκει σὲ μένα καὶ τὸν Ν. Λυγερό. Ὅμως ὁ Ν. Λυγερός εἶναι ἡ πεμπτουσία ὄχι μόνο τῆς σκέψης ἀλλὰ καὶ τῆς υλοποίησής της. Εἶναι ὁ ἐρευνητής, ποὺ ἤδη μελετᾷ τὰ χειρόγραφα τοῦ Καραθεοδωρῆ, ἔχει κάνει πολλὲς ἀνακοινώσεις (βλ. www.lygeros.org) καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ κάνῃ καὶ μεταφράσεις τοῦ ἔργου τοῦ Καραθεοδωρῆ ἐπιτέλους καὶ στὰ Ἑλληνικά, ἐφ' ὅσον βέβαια ὑπάρχει ἡ βούληση.

«Δ»: *Θὰ ἐπιμείνετε νὰ διδάσκεται τὸ ἔργο του στὰ λύκεια καὶ στὰ πανεπιστήμια τῆς Ἑλλάδος, νὰ διαδοθῇ ἡ γνώση του καὶ ἡ προσφορὰ του στὴν Ἐπιστῆμη καὶ στὴν ἀνθρωπότητα;*

Σὰν μουσειακὸ εἶδος ὁ Καραθεοδωρῆ δὲν ἔχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Ὁ Καραθεοδωρῆ εἶναι ἡ κορωνίδα τῆς Ἐπιστήμης, εἶναι τὸ πρότυπο ποὺ πρέπει νὰ ἀναδειχθῇ στὰ Ἑλληνόπουλα. Εἶναι ὁ νέος Πυθαγόρας τῶν Ἑλλήνων. Ἐκατοντάδες σημεῖα ἀναφορᾶς τοῦ Καραθεοδωρῆ ὑπάρχουν σ' ὅλο τὸν πλανήτη. Σὲ μουσεῖα, ἱστοσε-

λίδες, πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες, ινστιτούτα, κέντρα έρευνών, βιβλιογραφίες εκατοντάδων σημαντικών φυσικών και μαθηματικών του 20ού αιώνα. Συνεπώς ο κορυφαίος στόχος μας είναι αυτό που διατυπώσατε: Να ένταχθῇ στὰ λύκεια και στὰ πανεπιστήμια τῆς Ἑλλάδος και νὰ διδαχθῇ ἡ γνώση του και προσφορά του στὴν ἀνθρωπότητα.

Κ. Καραθεοδωρῇ και Ἀιστάιν

«Δ»: Ποιοί σᾶς παρέδωσαν τὴν ἀλληλογραφία Καραθεοδωρῇ-Ἀιστάιν; Πῶς ἔφθασε στὰ χέρια τους;

Ἡ ἐρώτησή σας εἶναι πάρα πολὺ σημαντική, γιατί πάνω σ' αὐτὰ ἐπικρατεῖ μία σύγχυση, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἔχουν συμβῇ και παρεξηγήσεις. Ὅμως ἡ ἀποκατάσταση και ἡ παρουσίαση τῆς ἀλήθειας, πού ἀναζητᾶτε μ' αὐτὴν τὴν ἐρώτηση, ἴσως εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων μακροσκελῆς.

Λοιπὸν τὸ 1960 φθάνουν στὰ χέρια κάποιων πανεπιστημιακῶν δύο-τρία γράμματα τῆς ἀλληλογραφίας Ἀιστάιν-Καραθεοδωρῇ. Ἐκτοτε αὐτὰ παραμένουν «θαμμένα» σὲ κάποια συρτάρια. Πρὶν ἐπτὰ-ὀκτὼ χρόνια αὐτὰ ἐμφανίζονται σὲ κάποια βιβλία και περιοδικά.

Πρὶν δύο χρόνια ὁ κ. Στυλιανίδης ὡς ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κάνει ἐπίσημο αἶτημα γιὰ τὴν παράδοση αὐτῆς τῆς ἀλληλογραφίας. Ἡ διπλωματικὴ αὐτὴ προσπάθεια καταλήγει σὲ μία κατ' ἀρχὴν παράδοση δέκα ἐπιστολῶν ἀπὸ τὸν κ. Ἀβιράμ, πρόξενο τοῦ Ἰσραὴλ στὴν Ἑλλάδα. Ὅμως τελικὰ στὶς 6 Ἰουνίου 2007 σὲ ἐπίσημῃ ἐπίσκεψι τοῦ ὑφυπουργοῦ στὸ Ἰσραὴλ, τὸν ὁποῖο συνωδεύαμε και ἐγὼ μὲ τὸν κ. Λυγερό, μᾶς παραδίδουν ὅλη τὴν ἀλληλογραφία ὄχι μόνο Ἀιστάιν-Καραθεοδωρῇ ἀλλὰ και μὲ ἄλλους ἐπιστήμονες.

Καὶ ἐρχόμαστε στὸ τελευταῖο σκέλος τῆς ἐρώτησης, ὅπου τὸ 1970 ὁ γυιὸς τοῦ Κ. Καραθεοδωρῇ, ὁ Στέφανος, νοσηλεύεται στὸ Μόναχο μὲ σοβαρὲς οἰκονομικὲς δυσκολίες. Ἡ γυναίκα του, Ἰωσηφίνα Καραθεοδωρῇ, ἐπιχειρεῖ νὰ πωλήσῃ τὴν ἀλληλογραφία στὰ ἀρχεῖα Ἀιστάιν, γράφοντας γράμμα στὴν Ἑλληνίδα Ἑλένη Δούκα, γραμματέα τῶν Ἀρχείων Ἀιστάιν. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο καλῶ τοὺς ἀναγνώστες σας νὰ δοῦν θετικὰ αὐτὴ τὴν ἀπόπειρα, γιατί ἐπέλεξε τὸν καταλληλότερο χῶρο, στὸν ὁποῖο ἔπρεπε νὰ φτάσουν. Μετὰ τὴν ἄρνηση ὅμως ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα Ἀιστάιν ἀκολουθεῖ ἡ ἄρνηση τῶν Ἰσραηλιτῶν, και ἔτσι καταλήγουν στὸ Ἀμερικανικὸ Κογκρέσσο, τὸ ὁποῖο ἔδωσε ἀντίγραφο στὸ Ἰσραὴλ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια τῶν γεγονότων.

«Δ»: Τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι ἀξεπέραστο στὴν Ἐπιστῆμη γιὰ τοὺς ἐπόμενους αἰῶνες;

Ναί, γιατί ὁ Καραθεοδωρῇ θεμελίωσε ἀξιώματα ἀπλᾶ, πού μόνο αὐτὸς μποροῦσε νὰ γράψῃ μὲ ἓνα τρόπο μοναδικό. Οἱ μαθηματικὲς θεωρίες εἶναι ἀναλλοίωτες στὸ χρόνο ἢ, ὅπως λέμε, διαχρονικὲς. Οἱ φυσικὲς θεωρίες εἶναι πού ἔχουν ἡμερομηνία λήξης ἐξ αἰτίας νεώτερων ἀνακαλύψεων, πού καταργοῦν τὶς προηγούμενες. Τὰ Μαθηματικὰ ὅμως, πού χρησιμοποιοῦνται γι' αὐτές, εἶναι τὰ ἴδια. Ἡ ἐξέλιξί τους εἶναι νὰ βελτιωθοῦν οἱ ὑπάρχουσες μέθοδοι ἢ νὰ παραχθοῦν νέες θεωρίες μὲ τὴν χρῆση τῶν παλιῶν, γιὰ νὰ χρησιμεύσουν σὲ νέες ἀνακαλύψεις.

Κατ' ἀρχὴν στὰ προβλήματα τῆς Γεωμετρικῆς Ὀπτικῆς συνοψίζει τοὺς νόμους τῆς

Berlin, Sonntag.

Lieber Herr Kollege!

Ihre Abkürzung finde ich wundervoll.
Zuerst hatte mich ein auf der zweiten Seite befind-
liches kleines Schreibfehler verwirrt. Dann aber versteht sich alles. Sie soll-
ten die Theorie in dieser Form in den Annalen
der Physik publizieren; denn das Ding ist so wissen-
schaftlich nichts von diesem Gegenstand,
was dies auch bei mir der Fall war. Sie
muss Ihnen mit meinem Briefe nachsehen
was die Berliner, die neben dem
Grasswald einlebt hat und fragt, ob dieser
schon Menschen gewesen sind.

Wenn Sie sich die Mühe geben wollen,
muss auch das kanonische Transfor-
mationsgesetz, welches Sie schon entdeckt
und gewissenhaftem Schreiber fänden. Wenn
Sie über die Frage nach dem geschlossenen
Zeitintervall lesen, wird ich mich mit gefalteten
Händen von Sie verabschieden.... Hier steht etwas
deutlicher, das Sie mir die besten würde.

Freundliche Grüße

Herr A. Einstein.

Αριστερά: Η επιστολή του
Αϊνστάιν προς τον Κ. Καρα-
θεοδωρή με το περίφημο
«προσκυνῶ σας».

Κάτω: Η μετάφρασή της
στην Ἑλληνική.

Βερολίνο, Κυριακή

Αγαπητὲ κ. Συνάδελφε,

Βρίσκω θαυμάσιο τὸν ὑπολογισμό, πὺν κάνατε. Κάποιο μικρὸ λάθος γραφῆς στὴ
δεύτερη σελίδα μὲ δυσκόλεψε λίγο. Τώρα ὅμως καταλαβαίνω τὰ πάντα. Πρέπει, νομί-
ζω, νὰ δημοσιεύσετε τὴ Θεωρία στὴ μορφή πὺν τῆς δώσατε στὰ Χρονικά τῆς Φυσικῆς,
διότι οἱ φυσικοὶ, ὅπως καὶ ἐγώ, δὲ γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀντικείμενο. Μὲ τὴν
ἐπιστολή μου αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ σᾶς θυμίσω τὸν Βερολινέζο, πὺν μόλις ἀνακάλυψε
τὸ Γκρούνβαλτ (προάστιο τοῦ Βερολίνου μὲ πολυτελεῖς βίλες) καὶ διερωτᾶται, ἂν ζοῦ-
σαν ἄνθρωποι ἐκεῖ.

Ἄν θέλετε νὰ μῆτε στὸν κόπο νὰ μοῦ ἐξηγήσετε ἀκόμα καὶ τοὺς κανονικοὺς με-
τασχηματισμούς, θὰ ἔχετε βρεῖ ἕναν εὐγνώμονα καὶ εὐσυνειδήτο ἀκροατὴ. Ἄν ὅμως
λύσετε καὶ τὸ πρόβλημα τῶν κλειστῶν γραμμῶν τοῦ Χρόνου τότε προσκυνῶ σας (θὰ
γονατίσω μπροστὰ σας μὲ σταυρωμένα τὰ χεριά). Πίσω ἀπὸ αὐτὸ ὑπάρχει κρυμμένο
κάτι, πὺν εἶναι ἀντάξιο τοῦ ἰδρώτα τῶν καλυτέρων.

Μὲ τοὺς καλύτερους χαιρετισμούς

Δικός σας Α. Αϊνστάιν

εὐθύγραμμης διάδοσης τοῦ φωτός, τῆς ἀνάκλασης καὶ τῆς διάθλασης στὸ νόμο τοῦ Ἡρώνα-Fermat, τὴν ἀρχὴ τοῦ ἐλαχίστου δρόμου ἢ ἐλαχίστου χρόνου, ποὺ εἶναι στὴν οὐσία ἓνα πρόβλημα λογισμοῦ τῶν μεταβολῶν, ποὺ εἶναι καὶ τὸ πρωταρχικὸ καὶ κυρίαρχο, ἂν θέλετε, στοιχεῖο, ποὺ δεσπόζει στὸ ἔργο τοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ.

Ἀπὸ τὸ 1926 ἕως τὸ 1943 δημοσιεύει ἐργασίες σχετικὲς μὲ τὴ Θεωρίαν τῶν Ὀπτικῶν Ὁργάνων, παρατηρήσεις σχετικὰ μὲ τὶς ἀπεικονίσεις τῆς Γεωμετρικῆς Ὀπτικῆς (1937), μὲ τὴ διερεύνηση τοῦ παραβολικοῦ κατοπτρικοῦ τηλεσκοπίου καθὼς καὶ τοῦ τηλεσκοπίου εὐρέως πεδίου τοῦ Σμίτ (1940), ἐπιπρόσθετα καὶ σχετικὰ μὲ τὰ σφάλματα ἀνώτερης τάξης κατὰ τὴν ἀπεικόνιση (1943). Γιὰ τὸ βιβλίο του «Γεωμετρικὴ Ὀπτικὴ», ποὺ ἐκδίδει τὸ 1937 ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Σπίνγκερ, ὁ καθηγητὴς Δημήτρης Χόνδρος καὶ μελετητὴς τοῦ ἔργου τοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ παρατήρησε σὲ μία κριτικὴ θεώρηση αὐτοῦ τὰ ἑξῆς: «Τὸ βιβλίο εἶναι γραμμéνο κατὰ τὸν πυκνὸ τρόπο, ποὺ συνήθιζε νὰ γράφῃ ὁ Καραθεοδωρῆ, καὶ χρειάζεται πολλὴ προσοχὴ καὶ ἀρκετὴ προπαίδεια, γιὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ κανεὶς μέσα ἀπὸ τὸ δάσος τῶν ἐξισώσεων γενικῆς φύσεως τὰ μονοπάτια ποὺ ὀδηγοῦν καὶ στὶς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς.»

“Σὲ κάθε κατάσταση

μῆς θερμοδυναμικῆς

ἰσορροπίας ἐνὸς

συστήματος ὑπάρχουν

μερικὲς ἀπείρω

γειτονικὲς καταστάσεις

ἰσορροπίας, στὶς ὁποῖες

δὲν μπορούμε νὰ

φτάσουμε μὲ ἀδιαβατικὲς

μεταβολές.”

Ἀρχὴ Καραθεοδωρῆ.

ἐνὸς συστήματος ὑπάρχουν μερικὲς ἀπείρω γειτονικὲς καταστάσεις ἰσορροπίας, στὶς ὁποῖες δὲν μπορούμε νὰ φτάσουμε μὲ ἀδιαβατικὲς μεταβολές.» Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ προκάλεσε πλεῖστα κολακευτικὰ σχόλια μεγάλων φυσικῶν, ὅπως τοῦ Μάξ Πλάνκ καὶ τοῦ Ἄρνολτ Σόμιερφελντ.

Τὸ ἀξιοσημεῖωτο τῆς παρέμβασης Καραθεοδωρῆ στὴ Θερμοδυναμικὴ εἶναι, ὅτι ἀκυρώνει τὴν ὑπάρχουσα πολυπλοκότητά της ξεκινῶντας ἀπὸ ἐντελῶς ἐμπειρικὲς προϋποθέσεις καὶ μὲ τὴν βοήθεια τῶν κλασικῶν μαθηματικῶν μεθόδων, τῶν ὁποίων εἶναι ἄριστος γνώστης, φθάνει στὸν ὀρισμὸ θεμελιωδῶν φυσικῶν μεγεθῶν, ὅπως τῆς ἐντροπίας, χωρὶς καμμία ἀναφορὰ σὲ θερμοδυναμικοὺς κύκλους, ὅπως γιὰ παράδειγμα ὁ κύκλος τοῦ Καρνῶ. Μὲ παρόμοιο τρόπο φθάνει στὸν ὀρισμὸ

τῆς θερμότητος καὶ προβαίνει στὴ διατύπωση θεμελιωδῶν προτάσεων, ποὺ συνιστοῦν μίᾱ νέα θεμελίωση τῆς Θερμοδυναμικῆς.

«Δ»: *Καὶ στὴν Γεωμετρίᾳ;*

Τὸν Καραθεοδωρῆ τὸν ἀποκαλοῦν ἐκτὸς ἀπὸ νέο Εὐκλείδη καὶ νέο Ἀρχιμήδη, ἀλλὰ θὰ ἔλεγα καλύτερα, πὼς εἶναι ὁ μεγαλύτερος μαθηματικὸς ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα. Ὅσο γιὰ τὴν Γεωμετρίᾳ θὰ τὸν θαυμάσουμε στὸ ἔργο του «Γεωμετρικὴ Ὀπτική», ποὺ εἶναι κεφάλαιο Φυσικῆς, ποὺ χρειάζεται δύναμι καὶ τέχνη Εὐκλείδειας Γεωμετρίας. Ἐπίσης σπουδαία κληρονομιά ἄφησε ὁ Καραθεοδωρῆ γιὰ τοὺς μαθηματικοὺς μὲ τὴν εἰκασία Καραθεοδωρῆ στὴν Διαφορικὴ Γεωμετρία. Αὐτὴ ἀπαντήθηκε πρὶν λίγα χρόνια ἀπὸ ὁμάδα Ρώσων ἐπιστημόνων.

«Δ»: *Ἐξηγήστε μας, τί εἶναι οἱ «Γραμμὲς τοῦ Χωροχρόνου», ζήτημα γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Ἀϊνστάιν ζήτησε ἐγγράφως βοήθεια ἀπὸ τὸν Κ. Καραθεοδωρῆ.*

Ὁ Ἀϊνστάιν ξεκινᾷ τὸ 1914 τὴν διατύπωση τῆς Γενικῆς Θεωρίας τῆς Σχετικότητος. Τὸ 1916 συναντᾷ τρεῖς δυσκολίες καὶ ἀπευθύνεται σὲ σπουδαίους μαθηματικούς, ἕνας ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Καραθεοδωρῆ. Ἐνα ἀπὸ τὰ προβλήματα εἶναι καὶ αὐτὸ τῶν Κλειστῶν Γραμμῶν τοῦ Χωροχρόνου, γιὰ τὴ λύση τοῦ ὁποῖου γράφει ὁ Ἀϊνστάιν στὸν Καραθεοδωρῆ τὸ περίφημο «προσκυνῶ σας». Τὸ 3ο τῶρα πρόβλημα ὁ Καραθεοδωρῆ τὸ προχώρησε μέχρι σημείου, πέραν τοῦ ὁποῖου κανεὶς μέχρι σήμερα μαθηματικὸς δὲν προχώρησε.

Ἔτσι λοιπὸν ἀναπτύχθηκε ἕνας ἀλληλοσεβασμὸς καὶ μίᾱ ἀμοιβαία ἐκτίμηση μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων ἐπιστημόνων τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Τέλος τὸ 1924, ὅταν ὁ Καραθεοδωρῆ δημοσιεύει τὴν ἐργασία του «Ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων τῆς Εἰδικῆς Θεωρίας τῆς Σχετικότητος», ποὺ κοσμεῖ τὰ πρακτικὰ τῆς Πρωσικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν, παίρνει ἀπὸ τὸν Ἀϊνστάιν τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα: «Συνάδελφε, μὲ καταπλήξατε».

«Δ»: *Πὼς προσκλήθηκε στὸ Χάρβαρντ;*

Στὸ Χάρβαρντ πῆγε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1925 καὶ δίδαξε γιὰ ἕνα ἑξάμηνο. Ἔδωσε διαλέξεις σὲ εἴκοσι περίπου πανεπιστήμια, στὰ ὁποῖα ἐγένετο δεκτὸς μὲ ὑπερβολικὸ ἐνθουσιασμό.

Στὸ διεθνὲς συνέδριο τῆς Ν. ὸρκης τοῦ ἀνατίθεται ἡ ὑψιστὴ τιμὴ τοῦ προέδρου τοῦ συνεδρίου. Σὲ ἕνα γράμμα, ποὺ στέλνει στὴν ἐξαδέλφη του Πηνελόπη Δέλτα, τῆς γράφει, ὅτι στὴν Ἀμερικὴ εἶχε δυνατότητα νὰ πετύχῃ πολὺν περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι τὰ δύο χρόνια στὴν Ἑλλάδα. «Ἄλλωστε μὲ τὴν προπαγάνδα, ποὺ κάνω ἀπὸ ἐδῶ γιὰ τὴν πατρίδα μου, μπορῶ νὰ τὴν ὠφελήσω

«Μηδὲν ἄγαν». Ἡ σφραγίδα ποὺ ἔχουν ὅλα τὰ βιβλία τοῦ Κωνσταντίνου Καραθεοδωρῆ. (Πηγὴ: Δ. Καραθεοδωρῆ-Ροδοπούλου, Δ. Βλαχοστεργίου-Βαμβατέκη: «Κωνσταντίνος Καραθεοδωρῆ», ἐκδ. «Κάκτος», Ἀθήνα 2001.)

περισσότερο. *Ακόμη και οι διδασκαλίες μου βρίσκουν προσφορώτερο έδαφος»,* πρόσθετε χαρακτηριστικά.

Όμως ο Καραθεοδωρής δεν επιθυμεί να παραμείνη μόνιμα έξω από τις αίτιες των παιδιών του, που θέλει να είναι κοντά στην πατρίδα.

Τὸν ἀπέλυσαν μὲ ἓνα κουρελόχαρτο

«Δ»: Πῶς τὸν μεταχειρίσθηκαν στὴν Ἑλλάδα; Ὁ Καραθεοδωρὴς λάτρευε τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ δίδαξε μόνον γιὰ λίγο στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Μᾶς τὸν στέρησε ὁ Παπαναστασίου, στέλνοντας τὴν ἀπόλυσή του πάνω σὲ ἓνα κουρελόχαρτο. Παρακινήθηκε ἀπὸ κάποιους;

Ἡ ἀπάντηση βρίσκεται στὴν ἐκάστοτε πολιτικὴ μισαλλοδοξία, πὺν ἐπικρατεῖ, ὅταν ἀλλάζουν οἱ κυβερνήσεις. Ἀφοῦ ἡ προηγούμενη κυβέρνηση τὸν ἀνέδειξε, ἡ ἐπόμενη θὰ τὸν καταργήσῃ. Όμως μοῦ δίνετε μία εὐκαιρία μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐρώτηση νὰ παρουσιάσω τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς τοῦ Καραθεοδωρῆ. Μετὰ ἀπὸ δύο χρόνια στὴν Ἀ' Σύνοδο τοῦ Διαβαλκανικοῦ Μαθηματικοῦ Συνεδρίου στὴν Ἀθήνα ὡς 2ος πρόεδρος, μὲ 1ο τὸν τότε ὑπουργὸ Παιδείας Ἰωάννη Μαρκόπουλο, εἶναι ὁ Κ. Καραθεοδωρής.

Ἐπίσης μετὰ ἓνα χρόνο ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως Παναγῆς Τσαλδάρης ζητᾷ τὴν γνώμη τοῦ Καραθεοδωρῆ γιὰ τὸ Μετσόβιο Πολυτεχνεῖο. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Καραθεοδωρῆ δείχνει τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς του. Τόσο κολακευτικὴ δὲν θὰ ἦταν οὔτε τοῦ ἴδιου τοῦ πρύτανη. Ἡ ἐκθεσὶς του δὲν εἶχε οὔτε μία σταγόνα ἀπὸ τὸ δηλητήριο, πὺν τοῦ πρόσφερε τὸ Μετσόβιο λίγα χρόνια πρὶν. Αὐτὸς ἦταν ὁ Καραθεοδωρὴς ὡς ἄνθρωπος. Καὶ δὲν ἦταν λίγα τὰ παραδείγματα σὰν τὸ παρὰπάνω, πὺν τὸ ἀποδεικνύουν. Γι' αὐτὸ οἱ συνάδελφοι του ὅπως ὁ Χέντρικ Τίτσε ἀπὸ τὸν Καναδᾶ καὶ ὁ Ἄρνολντ Σόμμερφελντ συχνὰ ἔλεγαν, ὅτι ὁ Καραθεοδωρὴς ἦταν ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὰ διαδεδομένα πάθη τῶν ἐπιστημόνων.

Ὁ ἴδρυτὴς τοῦ Πανεπιστημίου Σμύρνης

«Δ»: Μιλήστε μας γιὰ τὰ ὄργανα Φυσικῆς, τὰ ὁποῖα καὶ διέσωσε ὁ Κ. Καραθεοδωρὴς στὴν καταστροφὴ τῆς Σμύρνης μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του.

Νομίζω πῶς τὰ ὄργανα αὐτά, πὺν ἔχουν καθαρὰ μουσειακὴ ἀξία, πρέπει νὰ βροῦν τὴν στέγη τους καὶ τὸ φυσικὸ τους σπίτι, πὺν δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ Μουσεῖο Καραθεοδωρῆ. Ἦδη ἔχουν ζητηθῇ ἀπὸ τὸν κ. Μπαμπινιώτη, ἀλλὰ ὁ χρόνος θὰ δείξῃ στὴν ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ φυσικός τους χῶρος.

«Δ»: Πέστε μας καὶ γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο Σμύρνης, πὺν ἵδρυσε ὁ Καραθεοδωρὴς.

Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ πολὺ σημαντικά, πὺν σημάδευσε τὴν ζωὴ τοῦ Καραθεοδωρῆ, ἀνέδειξε τὶς ἱκανότητες καὶ ἀρετές του, ἀλλὰ ταυτόχρονα τοῦ στέρησε τὴν ἀνέλιξη σὲ μεγάλα ἀξιώματα ἀλλὰ καὶ ἐπιτεύγματα, διότι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ Καραθεοδωρὴς εὐρίσκετο στὸ ξενιθὶ τῶν δυνατοτήτων του. Γιὰ τὸ ὄραμα τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας καὶ τὴν μεγάλη του ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν μπορούσε νὰ κἀνῃ ἄλλιως.

Ἡ πιὸ δύσκολη ἀποστολὴ γιὰ τὸν Καραθεοδωρὴ ἦταν ἡ ἐπ'ἀνδρωσὴ τοῦ Πανεπι-

στημίον τῆς Σμύρνης. Πίστευε, ὅτι ἡ ἐπιλογή σπουδαίων προσώπων θὰ ἐξασφάλιζε τὸ κῦρος καὶ τὴν αἵγλη, ποὺ ὥραματιζόταν γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ αὐτὸ ἴδρυμα. Εἶναι γεγονὸς ἀναντίρρητο, ὅτι ἡ παρουσία ἐκεῖ αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ ἀνθρώπου, ποὺ μὲ τὴν φήμη του στὸ ἐξωτερικόν, τὴν θέση του, τὸ ἔργο του καὶ τὶς συμμετοχές του σὲ διεθνή συνέδρια καὶ τὶς γνωριμίες μὲ σπουδαίους καθηγητές, ἦταν ἕνας βασικὸς παράγοντας κύρους καὶ αἵγλης.

Τὸ ἐγχεῖρημα εἶναι δύσκολο, μὰ ὁ ἔνθερμος πατριώτης δὲ διστάζει νὰ κάμῃ προτάσεις καὶ νὰ πείθῃ καθηγητὲς μὲ ἔδρα σὲ γερμανικὰ πανεπιστήμια νὰ ἔλθουν νὰ ἀναλάβουν ἔδρα στὸ νεοσύστατο πανεπιστήμιο, δίπλα στὸν Καραθεοδωρῆ. Ἔτσι δέχτηκαν τὴν πρόσκληση ὁ δρ Γ. Ἰωακείμογλου, ποὺ εἶχε ἔδρα στὸ Βερολίνο, ὁ δρ Zeiss, ὁ δρ Ἀουσέρερ καὶ ἄλλοι. Ὁ βιβλιοθηκάρχης τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βερολίνου εἶναι ἀπὸ τοὺς

πρώτους, μὲ τοὺς ὁποίους ξεκινᾷ τὶς ἐπίμονες διαπραγματεύσεις. Σκεφτῆτε, πόσο δύσκολο ἦταν διακεκριμένοι καθηγητὲς νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ Γερμανία καὶ τὴ σπουδαία θέση ποὺ κατεῖχαν, γιὰ νὰ μεταβοῦν στὴ Σμύρνη, σὲ ἕνα ὑπὸ ἴδρυση πανεπιστήμιο καὶ σὲ μία περιοχὴ, στὴν ὁποία δὲν ἐπιτρεπόταν ἡ εἴσοδος Γερμανῶν. Ὅμως ἐδῶ φάνηκαν γιὰ μία ἀκόμη φορὰ οἱ τεράστιες δυνατότητες τοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ. Ἐξ ἄλλου ὁ ἐνθουσιασμός του δὲν ἀφήνει περιθώρια ἀντιδράσεων, ἐνῶ ἡ εὐγένεια του σκλαβώνει τοὺς πάντες.

Βέβαια ἡ πλειοψηφία τῶν ἐπιστημόνων, ποὺ θὰ δίδασκαν στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Σμύρνης, ἐπρόκειτο νὰ εἶναι σπουδαῖοι Ἕλληνες ἐπιστήμονες μὲ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου σπουδὲς καὶ σημαντικὲς διακρίσεις. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω τὸν καθηγητὴ Νίκο Κρητικό, τὸν Κυρόπουλο, βοηθὸ τοῦ διάσημου φυσικοχημικοῦ Ταμιάν, τὸν Κεσίσογλου, ὀργανωτὴ γεωργικῶν σχολῶν σὲ Κίνα, Κολομβία, Οὐρουγουάη, τὸ Γιωτοῦλο, τὸν Φρίξο Θεοδωρίδη, καθηγητὴ στὸ Πολυτεχνεῖο τῆς Ζυρίχης.

Γοτῖγγη 1904. Ὁ Κωνσταντῖνος Καραθεοδωρῆ ἀναγορεύεται διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας τῶν Μαθηματικῶν.

«Δ»: *Ὁ Κ. Καραθεοδωρῇ ἀρνήθηκε νὰ συνεργαστῇ μὲ τοὺς Ναζί, καὶ ὁ Χίτλερ δὲν τόλμησε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ. Φοβόταν τὶς συνέπειες;*

Ὅντως στὸ Διαδίκτυο βρῆκα, πὼς οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μεγάλους μαθηματικούς ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ Καραθεοδωρῇ, ὅπως Χίλμπερτ, Κλάιν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὑπογράφουν τὸ μανιφέστο τοῦ Χίτλερ, ἀλλὰ ὁ Καραθεοδωρῇ δὲν βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴν λίστα. Ἐπίσης ὁ Καραθεοδωρῇ βοήθησε πολλοὺς σημαντικούς Ἑβραίους μαθηματικούς νὰ φυγαδευτοῦν στὴν Ἀμερική. Τώρα γιατί δὲν ἐκδιώχθηκε ὁ Καραθεοδωρῇ; Κατὰ τὴν ἀποψή μου τὸ κῦρος του, ἡ ἀξία σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸν χαρὰκτηρα τοῦ Καραθεοδωρῇ δὲν ἔδωσαν περιθώρια ἐναντίωσης. Ὁ Καραθεοδωρῇ ἀπὸ πολιτικὰ εἶχε μεσάνυνκτα. Πάνω ἀπὸ ὅλα εἶχε τὴν Ἐπιστήμη. Τὸ 1932 συμμετεῖχε

στὸ διεθνὲς συνέδριο τῆς Ζυρίχης ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους. Ἦταν ὁ καλύτερος μαθηματικός, ποὺ διέθετε τότε ἡ Γερμανία. Στὸ συνέδριο συμμετεῖχαν οἱ ἑκατὸ καλύτεροι μαθηματικοὶ τοῦ κόσμου.

«Δ»: *Θὰ ὑπάρξει μετὰ Καραθεοδωρῇ ἀνθιση τῶν Μαθηματικῶν στὴν Ἑλλάδα;*

Θίξατε αὐτό, ποὺ μὲ πληγώνει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ μοῦ προκαλεῖ μελαγχολία. Ἐπὶ τοῦ θέματος ἔχω σφαιρική γνώση, γιατί εἶμαι ἐπὶ τριάντα χρόνια δάσκαλος τῆς αἰθουσας. Ἔχω μαθητές, ποὺ σήμερα μεγαλουργοῦν στὸ ἔξωτερικὸ ὡς διευθυντὲς σὲ ἐρευνητικὰ κέντρα μὲ πολὺ μεγάλα ἐπιτεύγματα. Ἡ Ἑλλάδα τοὺς στέρησε αὐτὴ τὴ δυνατότητα καὶ ταυτόχρονα δὲν παρῆχε τὰ ἀπαραίτητα ἐργαστήρια καὶ τὸ κατάλληλο ἐργασιακὸ περιβάλλον.

Θυμηθῆτε τὴν περίπτωση τοῦ Θ. Φωκᾶ καὶ τοῦ Δ. Νανόπουλου, οἱ ὅποιοι καὶ πληγώθηκαν κάποτε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔβρισκαν τὸ ἀνάλογο περιβάλλον νὰ ἐρευνήσουν. Ὁ κ. Θ. Φωκᾶς σὲ μία συνέντευξή του δήλωνε, πὼς ἐξ αἰτίας μιᾶς κατάληψης ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς δὲν μποροῦσε νὰ πάη στὸ ἐργαστήριό του. Ἐλπίζω ὅμως τώρα, ποὺ οἱ ἴδιοι εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν Ἑρευνα καὶ τὴν Τεχνολογία στὴν Ἑλλάδα, νὰ κάνουν τὰ πρέποντα.

Ὅμως ἂς δοῦμε τὴν Ἑλλάδα, πὼς ἐνεργεῖ στὴν ἐποχὴ τοῦ Καραθεοδωρῇ, ἕναν αἰῶνα πρὶν. Ὁ Καραθεοδωρῇ κάνει τὸ λάθος μετὰ τὸ διδακτορικὸ του, ποὺ τοῦ ἔδινε τὴν δυνατότητα νὰ γίνῃ καθηγητὴς στὴν Γερμανία, καὶ ζητᾶ δουλειὰ στὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλάδα τοῦ βρίσκει θέσιν σὲ ἕνα ἐπαρχιακὸ σχολεῖο νὰ διδάξῃ Ἑλληνικά! Εὐτυχῶς, γιατί αὐτὴ τὴν πίκρα διαδέχεται ἡ ἀνέλιξη στὰ ὑψίπεδα τῆς γνώσης καὶ τῆς Ἐπιστήμης στὸ πιὸ φημισμένο ἀνὰ τὸν κόσμον μαθηματικὸ κέντρο, ποὺ ἦταν τὸ Gottingen (Γοττίγγη).

Ἐρχόμαστε μετὰ τὰ δραματικὰ γεγονότα στὴν Σμύρνη, ποὺ ὁ Καραθεοδωρῇ φθάνει ὡς ἐκ θαύματος ζωντανὸς πρόσφυγας στὴν Ἀθήνα. Ἡ Ἑλλάδα τοῦ δείχνει δεύτερη φορὰ τὴν ἀχαριστία της. Ἡ ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα τοῦ ἀναθέτει νὰ διδάξῃ

*Ὁ Καραθεοδωρῇ
κάνει τὸ λάθος
μετὰ τὸ διδακτορικὸ
του, ποὺ τοῦ ἔδινε
τὴν δυνατότητα νὰ
γίνῃ καθηγητὴς
στὴν Γερμανία, καὶ
ζητᾶ δουλειὰ στὴν
Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλάδα
τοῦ βρίσκει θέσιν
σὲ ἕνα ἐπαρχιακὸ
σχολεῖο, νὰ διδάξῃ
Ἑλληνικά!*

Τὸ γραφεῖο τοῦ Καραθεοδωρῆ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Σμύρνης (1920).

στοιχειώδη Μαθηματικά σὲ πρωτοετείς χημικούς!

Τελειώνω μὲ τὴν πληροφόρηση, ὅτι τὸ ἔργο τοῦ Καραθεοδωρῆ ὑπάρχει σὲ ἑκατοντάδες σημεία σ' ὅλο τὸν πλανήτη. Ἰνστιτοῦτα, βιβλιοθήκες, μουσεῖα, κέντρα ἐρευνῶν. Στὴν Ἑλλάδα τὸ ἔργο του βρίσκεται μόνο στὸ Μουσεῖο Καραθεοδωρῆ καὶ ὄχι ἀκόμη στὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Δυστυχῶς ὅλα θέλουν χρηματοδότηση καὶ οἱ προτεραιότητες τῶν ἀρμοδίων εἶναι ἄλλες.

* * *

ὅ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἀϊνστάιν παρεκάλεσε τὸν Κωνσταντῖνο Καραθεοδωρῆ νὰ τὸν βοηθήσῃ στὴν διατύπωση τῆς Θεωρίας τῆς Σχετικότητας εἶναι πασίγνωστο ἀπὸ τότε. Τὸ ποιά θεωρία ὅμως ἀνέπτυξε ὁ ἴδιος Καραθεοδωρῆ, καὶ πῶς τὴν ἐρμήνευσε ὁ Αἰνστάιν, εἶναι ἓνα ἄλλο θέμα. Πράγματι θὰ ἄξιζε τὸν κόπο νὰ μάθουμε.

Ἡ θεωρία τοῦ Ἀϊνστάιν ἀμφισβητήθηκε ἀπὸ πολλοὺς φυσικούς, ἀστροφυσικούς, πυρηνικούς καὶ μαθηματικούς τῆς ἐποχῆς του. Ὁ ἴδιος ὁ Αἰνστάιν κατηγορήθηκε, ὅτι πῆγε τὴν Φυσικὴ 100 χρόνια πίσω. Ἦταν ἀδύναμος νὰ ἐξηγήσῃ πάρα πολλὰ πράγματα, ὅταν τὸν ρωτοῦσαν.

Ἀλλὰ οὐδεὶς ἔθιξε τίς γνώσεις τοῦ Καραθεοδωρῆ. Συνεπῶς, ὅταν χαρακτηρίζουμε τὰ παιδιὰ ὡς ἰδιοφυεῖς στὰ Μαθηματικά, δὲν θὰ λέμε πλέον «εἶσαι Αἰνστάιν», ἀλλὰ «Εἶσαι σὰν τὸν μεγάλο Καραθεοδωρῆ».

Ἀγγελικὴ Ρέτουλα

ΣΚΑΝΔΑΛΟ «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ»: ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΑΝΤΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

**‘Οριστική... χριστιανική «συγχώρεση!»
ἀπὸ ‘Υπ. Ἐξωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης**

στερα ἀπὸ μία ἐβδομάδα, ἀφ’ ὅτου κυκλοφόρησε τὸ προηγούμενο τεύχος τοῦ «Δ», ὅπου ὡς κύριο θέμα μας εἶχαμε τὸ μεγάλο «φαγοπότι» τῆς Χριστοδουλικῆς ὁργάνωσης «Ἀλληλεγγύη», ἡ ὁποία ἔλαβε ἀπὸ τὸ ΥΠ.ΕΞ. 5.600.000 εὐρὼ καὶ τὰ διασπάθισε, ὠρίσθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο ἓνας μητροπολίτης-μέλος τῆς, ὁ ὁποῖος μὲ τὶς συμβουλὲς τῶν νομικῶν τῆς συμβούλων, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπίσημη ἀνακοίνωση τῆς Συνόδου, θὰ ὑποκαταστήσῃ τὸν Εἰσαγγελέα σὲ μία ἔρευνα-παρωδία τῆς βρώμικης αὐτῆς ὑπόθεσης σφετερισμοῦ ἑνὸς τεράστιου ποσοῦ χρημάτων τῶν Ἑλλήνων φορολογουμένων.

Οἱ ἀναγνώστες μας γνωρίζουν ἀπὸ τὸ ἄρθρο μὲ τίτλο: «Ἡ Χριστοδουλικὴ Αὐλὴ “ἔφαγε” ἀπὸ τὸ ΥΠ.ΕΞ. ἀτιμωρητὶ 5.600.000 €.- Σιωπηλὴ “συγχώρεση” ἀπὸ Ντόρα καὶ Εἰσαγγελία», ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενο τεύχος τοῦ «Δ», ὅτι:

- α** Στὶς 27 Σεπτεμβρίου 2006 ὁ τότε ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν καὶ νῦν ὑπουργὸς Παιδείας κ. Εὐριπίδης Στυλιανίδης ἐκταμίευσε ἀὐθαιρέτως καὶ ἔδωσε παρανόμως τὸ ποσὸν τῶν 7.000.000 € στὴν ἐκκλησιαστικὴ ὁργάνωση «Ἀλληλεγγύη», ποὺ εἶχε συγκροτήσει ὁ ἀποθανὼν ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος μὲ προσωπικοὺς τοῦ εὐνοοῦμενους καὶ φίλους, ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, τὸ 2002 «για τὴν προβολὴ τῶν κοινωνικῶν δραστηριοτήτων του.» Ὡς γενικὸ διευθυντὴ τῆς «Ἀλληλεγγύης» εἶχε διορίσει τὸν «κολλητό» του κ. Δημ. Φουρλεμάδη καὶ μέλη τὸν πρωτοσύγκελλό του παπᾶ-Θωμᾶ Συνοδινὸ καὶ τὸν χειροτονηθέντα ἀπὸ τὸν ἴδιο ἐπίσκοπο Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννη.
- β** Ὅρος τῆς χρηματοδότησης αὐτῆς ἦταν ἡ ἀγορὰ καὶ διανομὴ στὸ λαὸ τοῦ Ἰράκ 2.650 τόννων κοτόπουλων ἀπὸ τὴν «Ἀλληλεγγύη» τὸ ἀργότερο μέχρι τὶς 26 Μαρτίου τοῦ 2007.
- γ** Μέχρι σήμερα, δηλ. 12 μῆνες μετὰ τὴν ἐκπονὴ τῆς προθεσμίας αὐτῆς καὶ 19 μῆνες μετὰ τὴν εἰσπραξίαν ἀπὸ τὴν «Ἀλληλεγγύη» τοῦ ποσοῦ, οὔτε ἓνα κοτόπουλο δὲν ἔχει σταλῇ στὸ Ἰράκ.
- δ** Στὶς ἀρχὲς Ἰανουαρίου τοῦ 2008 ὁ διάδοχος τοῦ κ. Εὐριπίδη Στυλιανίδη στὸ ΥΠ.ΕΞ. κ. Πέτρος Δούκας, ὕστερα ἀπὸ ἔλεγχο τῆς ἀρμόδιας ὑπηρεσίας, ἐξέδωσε ἀπόφαση, μὲ τὴν ὁποία ζήτησε ἀπὸ τὴν «Ἀλληλεγγύη» νὰ ἐπιστρέψῃ

τὰ χρήματα αὐτὰ ὡς «ἀχρεωστήτως καταβληθέντα» μέχρι τῆς 7 Φεβρουαρίου 2008, διότι ὁ ὅρος τῆς ἀγορᾶς καὶ διανομῆς στοῦ Ἰσράκ τῶν κοτόπουλων «δὲν ἐκπληρώθηκε ποτέ».

Ε Ἄντὶ νὰ καταγγεῖλῃ τὸ ΥΠ.ΕΞ. στὸν Εἰσαγγελέα τὸν σφετερισμὸ τῶν χρημάτων ἢ κ. Ντόρα Μπακογιάννη, ὕστερα ἀπὸ «συμφωνία», ὅπως ἀνακοινώθηκε, μὲ τὸν ἀσθενοῦντα τότε Χριστόδουλο, ἔδωσε νέα προθεσμία –ὄχι πιά γιὰ ἐπιστροφή τῶν χρημάτων, ἀλλὰ– γιὰ συλλογὴ παραστατικῶν (!), ἐνῶ ὁ γεν. διευθυντὴς τῆς «Ἀλληλεγγύης» κ. Δημ. Φουρλεμάδης δήλωσε ταυτόχρονα, ὅτι ἡ «συμφωνία» Μπακογιάννη-Χριστόδουλου προβλέπει, ὅτι τὸ θέμα θὰ διευθετηθῇ «κατὰ τρόπον εὐνοϊκόν» γιὰ τὴν «Ἀλληλεγγύη».

στ Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Χριστόδουλου ἱεράρχες ζήτησαν τὴν παραίτηση τοῦ κ. Φουρλεμάδη γιὰ τὴν διευκόλυνση τῆς ἔρευνας, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὁμῶς ἀποφάσισε νὰ τὸν κρατήσῃ στὴ θέση του.

Καὶ τὸ ἀποκορύφωμα: Ἡ ἐπίσημη ἀνακοίνωση τῆς Συνόδου: «*Συνῆλθε σήμερα, Παρασκευὴ 29.2.2008, στὴν δεύτερη Συνεδρία Της γιὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριο ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 151ης Συνοδικῆς Περιόδου, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.*

» Κατὰ τὴν σημερινὴ Συνεδρία:

» ...Β. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἀπεφάσισε νὰ ἀνατεθῇ στὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκόπιο ἡ ἔρευνα πάντων τῶν ἀφορώντων στὴν Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη», καὶ νὰ καταθέσῃ στὴ Δ.Ι.Σ. εἰσήγηση σχετικὰ μὲ τὴν θέση τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς ἰδρυτικῶν μελῶν τῆς Μ.Κ.Ο. καὶ νὰ ὑποδείξῃ ὅλα ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐποικοδομητικὴ πορεία τῆς Μ.Κ.Ο., συνεργαζόμενος μὲ νομικούς.»

* * *

ἀνακοίνωση λέει ἀπλᾶ, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος κατάργησε τὴ Δικαιοσύνη ἀλλὰ καὶ τὸ ΥΠ.ΕΞ. καὶ ἀνέθεσε στὸν μητροπολίτη Φιλίππων καὶ Θάσου κ. Προκόπιο νὰ... ἀποφασίσῃ γιὰ τὴν «Ἀλληλεγγύη» σὲ μιὰ πρωτοφανῆ παρωδία ἔρευνας, στὴν ὁποία θὰ τὸν συνδράμουν κάποιοι δικοὶ τῆς «νομικοί», δηλ. δικηγόροι ἀμειβόμενοι ἀπὸ τὴν ἴδια. Ἡ πρόθεση παράνομης συγκάλυψης τῆς ὑπόθεσης γίνεται ἀκόμη πιὸ προκλητικὴ, ὅταν προαναγγέλλεται στὴν ἀνακοίνωση, ὅτι σκοπὸς τῆς «ἔρευνας» εἶναι νὰ «ὑποδείξῃ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐποικοδομητικὴ πορεία τῆς Μ.Κ.Ο.»!

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ΥΠ.ΕΞ., ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Εἰσαγγελία εἶναι «πανταχοῦ ἀπόντες» στὴν ἄθλια αὐτὴ ὑπόθεση –θλιβερὸ δείγμα τῆς ἀποσυνθετικῆς διαφθορᾶς, ποὺ κατατρῶγει τὸ πολιτικο-θρησκευτικο-δικαστικὸ κοινόφρομ, ποὺ κυβερνᾷ καὶ κατάντησε τὴν σημερινὴ Ἑλλάδα «Παγκόσμιο Πρωταθλητὴ τῆς Διαφθορᾶς».

Γ.Σ.Π.

Η ΘΑΜΜΕΝΗ ΚΩΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ

ύρισκόμενος πρόσφατα στην πόλη της Κώ, τη γενέτειρα του Ίπποκράτη, είχα την ευκαιρία να θαυμάσω τα ιστορικά εύρηματα του νησιού, που αποδεικνύουν, ότι εκεί ήκμασε ένας σπουδαίος πολιτισμός αναπόσπαστο τμήμα του παγκόσμιου Έλληνικού Πολιτισμού. Οί κύριοι χώροι είναι δύο:

- α) τὸ Ἀσκληπιεῖο (λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Κῶ) καὶ
- β) ὁ οἰκισμὸς «Λιμένος – Ἀγορά» ἐντὸς τῆς πόλεως, τὸν ὁποῖο ἀνέδειξε ἡ Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τῆς περιηγήσεώς μου στὴν πόλη διεπίστωσα τὰ ἑξῆς: Ὁ ἀρχαῖος οἰκισμὸς ἐκτείνεται σὲ μεγάλο μῆκος τῆς παραλιακῆς ζώνης (2,5 χλμ.) καὶ σὲ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν σημερινὴ παραλία 100-200 μ. (ἀνάλογα μὲ τὴν θέση). Προφανῶς ἡ ἀπόσταση αὐτὴ δημιουργήθηκε ἀπὸ προσχώσεις μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου. Στὴν ἴδια ὅμως ἀκριβῶς ζώνη (σύμπτωση;) ὑφίσταται καὶ τὸ πλεῖστον τῶν χριστιανικῶν ναῶν διαφόρων «ἀγίων» τοῦ ὁρθόδοξου πανθέου. Ἔτσι, γιὰ νὰ προσθέσω ἕνα μικρὸ λιθαράκι στὴν ἀριστη ἐργασία τοῦ κ. Ι. Λάζαρη, δηλ. τὸ -δυστυχῶς ἀληθινὸ- βιβλίο του «Ἡ Θαμμένη Ἑλλάδα», ξεκίνησα μίᾱ φωτογραφικὴ ἀποτύπωση-περιήγηση τῆς ὑπαρχούσης καταστάσεως, ποὺ γενικὰ σᾶς περιέγραψα παραπάνω.

Νομίζω, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐλάχιστης αὐτῆς περιηγήσεως δικαιώνουν δυστυχῶς καὶ πάλι τὰ χλιοειπωμένα ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦ «Δαυλοῦ» σχετικὰ μὲ τὴν τύχη ποὺ ἐπιφύλασσε στὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ ἡ ἐπέλαση καὶ κατόπιν κυριαρχία τῆς Ἀνατολίτικης θεοκρατίας. Φαίνεται ἐπίσης καὶ ἡ ἀμέριστη βοήθεια ἢ τοῦλάχιστον ἐξοργιστικῆς ἀνοχῆς, ποὺ ἐπέδειξε τὸ «Ἑλληνοχριστιανικὸ» κράτος (ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὸ 1850 καὶ μετὰ στὴν πατρίδα μας) ἀπέναντι στοὺς ὁρθόδοξους σταυροφόρους. Τέλος φαίνεται καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἡγεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ποῦ, ὅταν δὲν κινῆται στὸν ἀστερισμὸ κάποιας «Ζαχπουλιάδας», φροντίζει μὲ ἀπαράδεκτο τρόπο νὰ συντηρῇ θλιβερὲς καταστάσεις, ὅπως αὐτὲς ποὺ θὰ σᾶς περιγράψω παρακάτω.

Ἀπέναντι: Σπασμένα μέλη ἀρχαίου ναοῦ χρησιμοποιοῦνται ὡς καθιστικὰ (ἐπάνω), ὡς πάγκος παρασκευῆς λουκουμάδων (μέσον) ἢ βρίσκονται ἀτάκτως ἐρριμμένα (κάτω) στὸν προαύλιο χώρο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου.

*Ἀρχαία ἀνάγλυφη παράσταση με ταύρους, χριστιανικά... ἀσβεστωμένη, ἔχει ἐνσωματωθῇ
στὴ λιθοδομὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (ἐπάνω.) Ἄλλο τεμάχιο μαρμάρου με τὴν ἴδια
παράσταση βρίσκεται πεταμένο στὸ χώρο τοῦ Ἀσκληπιείου (κάτω).*

Πρώτος σταθμός της βόλτας μας θα είναι ο Ι.Ν. του Ἀγ. Ἀντωνίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίδη, ποὺ συνέπεσε νὰ ἐορτάζῃ ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες. Θὰ παρατηρήσετε, ὅτι ὅλα τὰ ἀρχαῖα μέλη στὴν αὐλὴ ἔχουν διαμορφωθῇ σὲ «καθιστικά» μὲ ἐξόχως προσβλητικό τρόπο. Θαυμάστε τὸ ἑλληνοχριστιανικὸ παγκάκι, τὸν πάγκο παρασκευῆς λουκουμάδων, ποὺ προσφέρονται ἀνήμερα τῆς γιορτῆς τοῦ ἁγίου (λάτρη τῶν κατσαρίδων τῆς ἐρήμου σύμφωνα μὲ τὸ συναξάρι του), τὸ σενάξ τῆς μάντρας καὶ διάφορα ἑλληνοχριστιανικὰ σκαμπώ. Θὰ προτείναμε στὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ νὰ ρίξῃ μία ματιὰ στὴν λιθοδομὴ καὶ στὰ θεμέλια τοῦ ναΐδριου, γιὰ νὰ ἀποκαλυφθῇ τὸ αἶσχος. Φυσικὰ ὠρισμένα μέλη περισσεύσαν καὶ ἀφέθηκαν στὴν τύχη τους, δηλαδὴ ἀτάκτως ἐρριμμένα. Θὰ ἤθελα νὰ μοῦ ἀπαντήσουν οἱ τοπικοὶ ὑπεύθυνοι τοῦ Ὑπουργείου, ἂν θὰ ὑπῆρχε ἀνοχή σὲ ιδιώτη, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε στὴν αὐλὴ του τέτοια «παγκάκια» ἢ «σκαμπώ». Μήπως πρέπει ὁ ἀρμόδιος εἰσαγγελεὺς νὰ κἀνῃ αὐτεπάγγελτη μὴνυση;

Προχωρῶντας παρακάτω συναντᾶμε τὸ ναΐδριο τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (πίσω ἀπὸ τὴν Μητροπόλη), ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἐντὸς ἐνὸς συγκροτήματος οἰκιῶν. Μοῦ προξένησε ἀπορία μία παράσταση ἀπεικονίζουσα ταύρους (Μινωικῆς τέχνης προφανῶς), ποὺ εἶναι ἐνσωματωμένη στὴν λιθοδομὴ δεξιὰ τῆς εἰσόδου στὸν κυρίως ναὸ καὶ ἀσβεστωμένη μέ... χριστιανικὴ ἐπιμέλεια. Ἡ ἀπορία μου λύθηκε ἀργότερα, ὅταν διεπίστωσα ὅτι ἡ ἴδια παράσταση εἶναι ἐνσωματωμένη (καὶ ὄχι ἀσβεστωμένη) στὸ παλαιὸ τεῖχος τοῦ λιμανιοῦ καὶ δίπλα στὴν καμάρα τοῦ παραλιακοῦ δρόμου, σὲ τμῆμα ἀρχαιολογικοῦ κίονος στὴν εἴσοδο (γιατὶ ἄραγε;) τοῦ περιβόλου τοῦ Ι.Ν. Ἀγ. Παρασκευῆς καὶ στὸ Ἀσκληπιεῖο. Ἄρα πρόκειται γιὰ ἀρχαιοελληνικὴ παράσταση, ποὺ παράνομα (καὶ ἄτεχνα) ἐνσωματώθηκε στὴν λιθοδομὴ τοῦ ναΐδριου. (Στὴν ἐπόμενη ἐπίσκεψή μου στὸ νησί δὲν θὰ παραλείψω νὰ πάρω καὶ ἐγὼ μία ἴδια παράσταση, ἀπὸ τὶς πολλές ποὺ ὑπάρχουν, γιὰ νὰ τὴν ἐνσωματώσω στὸ σπίτι μου ἢ νὰ τὴν δωρίσω στὸν ναὸ τῆς ἐνορίας μου!)

Προχωρῶντας πρὸς τὴν παραλία συναντᾶμε τὸν μητροπολιτικὸ ναό, στὸν περιβόλο τοῦ ὁποῖου εὐρίσκονται παρατημένα πολλὰ μέλη ἀρχαιοελληνικῶν κατασκευῶν. Μὲ λίγη προσοχὴ παρατηροῦμε στὴν ἐπιφάνειά τους χαραγμένους σταυροὺς (μὲ χριστιανικὸ καλέμι προφανῶς) γιὰ ἐξορκισμό τῶν δαιμόνων.

Τμῆμα κακομεταχειρισμένου ἀρχαίου κίονα μὲ ἀνάγλυφη παράσταση στὸν περίβολο τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς.

Έπάνω: Χριστιανικός ναός εντός του αρχαιολογικού χώρου του οίκισμου Λιμένος-Άγορᾶς.

Κάτω: Χριστιανική ευρηματικότητα: Τεμάχιο αρχαίου κίονα έχει μετατραπῆ σε τασάκι αποτίσγαρων στὸ ναὸ Ἀγ. Παρασκευῆς.

Τεμάχια ἀρχαίων κιόνων στὸ Ναὸ Ἀγ. Ἄννης (Παναγίτσας) ἐντὸς ἀρχαιολογικοῦ χώρου.

Κατευθυνόμενοι στὸ ἐσωτερικὸ τῆς πόλεως καὶ δυτικὰ τῆς εἰσόδου τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου τοῦ οἰκισμού Λιμένος-Ἀγορᾶς βλέπομε κυριολεκτικὰ φυτεμένο στὴν καρδιά τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου ἓνα ναΐδριο. Δὲν ἔμαθα, ποιὸς ἅγιος κατοικοεδρεύει ἐκεῖ, ἀλλὰ θὰ ἤθελα νὰ μᾶς πληροφορήσουν οἱ ἀρμόδιοι τί ἐξυπηρετεῖ, πότε ἔγινε καὶ ποιὸς ὁ ρόλος του. Εἶναι ἀνάγκη νὰ βλέπουμε ἐμεῖς καὶ οἱ ξένοι τουρίστες τὴν καταφανῆ αὐτὴ ἀνθαιρεσία;

Παραπέρα καὶ στὴν ἴδια φυσικὰ ζώνη εὐρίσκεται ὁ Ι. Ν. τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς. Ἐδῶ νὰ σημειώσω, ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ εἶναι ἐπιμελῶς σοβατισμένοι καὶ ἀσβεστωμένοι, καὶ ἔτσι ἀποκρύπτεται ἡ σύσταση τῶν θεμελίων καὶ τῶν λιθοδομῶν τους. Καταλαβαίνουμε ὅλοι τὸ λόγο. Ἡ συγκεκριμένη περιοχὴ εἶναι ὅμως τόσο γεμάτη, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκρυβῇ ἡ ὑπαρξὴ τῶν ἀρχαιοελληνικῶν κατασκευῶν, ποὺ τελικὰ ἀπέκτησαν καὶ ἄλλες χρηστικὲς ἀξίες. Ἔτσι στὴν Ἁγία Παρασκευὴ θαυμάσαμε τμήματα ἀρχαίων κιόνων, ποὺ ἔχουν μετατραπῇ σὲ τασάκια ἀποτοσίγαρων καὶ τοποθετήθηκαν καταλλήλως πρὸς ἐξυπηρέτηση τοῦ ποιμνίου.

Ἀκολούθως προχώρησα στὸν Ι.Ν. Ἀγ. Ἄννης (Παναγίτσα) τοποθετημένον καὶ αὐτὸν στὰ ἐντὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ σημαντικοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου, κυριολεκτικὰ σὰν μαϊντανός. Ἐδῶ μπορεῖτε νὰ θαυμάσετε ξανὰ τὰ πανέμορφα «ἐλληνοχριστιανικά» παγκάκια καὶ καθίσματα. Παρὰ τὴν φιλότιμη προσπάθεια τῶν σοβατζήδων φαίνονται οἱ ραβδώσεις τῶν κιόνων-σκαμπῶ, ποὺ στέκονται σὰν παραστάτες

Ἀρχαῖοι κίονες στὴν παλαιοχριστιανικὴ τοῦ Ἀγ. Γαβριήλ.

δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ.

Ἡ σημαντικώτερη ὅμως ἀποκάλυψη τῆς μικρῆς αὐτῆς περιοδείας ἦταν στὸν παλαιοχριστιανικὸ ναὸ τοῦ ὁσίου Γαβριήλ (ὅπως διαφημίζει ἡ σχετικὴ πινακίδα στὴν Μητρόπολη), ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται 1,50 χλμ. ἀνατολικά τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐπὶ τοῦ παραλιακοῦ δρόμου πρὸς Φωκᾶ. Ἐδῶ στὰ ἐρεῖπια τοῦ παλαιότερου χριστιανικοῦ ναοῦ τῆς νήσου μποροῦμε ἄνετα νὰ διαπιστώσουμε, τί ἐγίνε ἐκεῖνὴ τὴν ἐποχὴ, καὶ ποῖο ἦταν τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς καὶ ἀσέβειας, πὺν προκάλεσε ἡ χριστιανικὴ λαίλαπα.

* * *

Ὑτὰ πὺν περιγράφω ἐδῶ θὰ ἦταν πολὺ περισσότερα, ἂν ὁ χρόνος ἔρρευνας ἦταν μεγαλύτερος. Ἄς εἶναι οἱ ἐπισημάνσεις μου αὐτὲς τὸ ἔναυσμα γιὰ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Κῼ, ὥστε νὰ ἀφαιρεθοῦν οἱ ἀσχήμιες πὺν παραθέσαμε, νὰ ἀποκαταστηθοῦν τὰ εὐρήματα στοὺς κατάλληλους χώρους, πὺν πραγματικὰ ἀνήκουν, καὶ ὅχι νὰ ἀποτελοῦν περιγέλω τῶν διωκτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος.

Δημοσθένης Τρυγώνης

ΓΥΝΑΙΚΕΣ- ΑΝΤΑΡΤΙΣΣΕΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΨΥΧΗΣ

- ❶ **Μήδεια**, τὸ ἀνεπιθύμητο ἀγαθὸ
- ❷ **Κλυταιμνήστρα**, ἡ γυναῖκα μὴ τρόπαιο
- ❸ **Ἥλέκτρα**, ἡ παγωμένη στὸ χρόνο
- ❹ **Ἀντιγόνη**, ὁ εὐγενικὸς ὄλεθρος
- ❺ **Ἑλένη**, ἡ μάγισσα τῆς διπλωματίας
- ❻ **Σαπφώ**, ἡ θύελλα

τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Τραγωδία δεσπόζουν οἱ ἐπιβλητικές γυναικεῖες μορφές μὲ ἰσχυρὲς προσωπικότητες, ποὺ ὑπῆρξαν σύμβολα καὶ ἀρχέτυπα θαυμαστὰ σὲ ὅλους τοὺς πολιτισμοὺς καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐποχές. Γυναῖκες παθιασμένες, προικισμένες μὲ ὁμορφιά, ἐπιστημονικὴ γνώση, εὐφυΐα, δύναμη, τόλμη καὶ θάρρος, ποὺ ξεπέρασαν τὸ στενὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς τους, ὄντότητες, ποὺ ἀνέτρεψαν τὸ κοινωνικὸ Κατεστημένο καὶ πῆγαν κόντρα στοὺς ἰσχύοντες νόμους καὶ στοὺς ἄρχοντες τῆς ἐποχῆς.

Αὐτὲς οἱ ἀξεπέραστες συγκλονιστικὲς θηλυκὲς υπάρξεις τρόμαξαν καὶ ἐνώχλησαν τὴν μετέπειτα ἀνδροκρατούμενη κοινωνία, ἡ ὁποία οἰχτήκε στὴν μάχη, γιὰ νὰ τὶς υποβιάσῃ μέσα ἀπὸ τὶς τραγωδίες σὲ παιδοκτόνους, τρελλές, μάγισσες, συζυγοκτόνους, μητροκτόνους καὶ μοιχαλίδες, ὑποτιμώντας τὴν φοβερὴ ψυχικὴ τους δύναμη καὶ τὴν πανίσχυρη προσωπικότητά τους, κατασκευάζοντας ἐπὶ πλέον συκοφαντίες γιὰ τὶς μεγάλες γυναικεῖες διάνοιες, ποὺ πρόφθασαν νὰ ζήσουν (Σαπφώ), ποὺ μέχρι καὶ σήμερα ἀπασχολοῦν τοὺς μελετητὲς στὴν προσπάθειά τους νὰ διεισδύσουν στὴν γυναικεῖα ψυχολογία, ἡ ὁποία κάθε ἄλλο παρὰ εὐθραυστή εἶναι.

Γιὰ νὰ ἀφαιρέσουν τὸ μεγαλεῖο τους, ἔθεσαν ὡς πρότυπα πιδὶ ἡπιδες μορφές, τὴν Πηνελόπη (πίστη), τὴν Ἀντιγόνη (καθῆκον), τὴν Ἀλκίση (θυσία-σεμνότητα), τὴν Ἀριάδνη (ἐγκατάλειψη), ποὺ θὰ ταίριαζαν στὶς καινούργιες ἀνδροκρατούμενες κοινωνίες, ποὺ μοχθοῦσαν νὰ θέσουν τὴν γυναῖκα στὸ περιθώριο. Ἀλλὰ καὶ πάλι τὰ θηλυκὰ πρότυπα, ποὺ ἀντιπαρέθεσαν, ξέφευγαν ἀπὸ τὰ συνηθισμένα μέτρα καὶ ἔμοιαζαν ἐνοχλητικὰ μὲ τὰ αἰωνίως διωκόμενα τῶν παλαιότερων ἐποχῶν, γιὰτὶ δὲν μποροῦν νὰ τὰ δαμάσουν.

Ὁ Φρόνυτ, ποὺ ὁμοεθνεῖς του τὸν «σέρβιραν» στὴν Εὐρώπη σὰν «πατέρα» τῆς Ψυχανάλυσης, μισῶντας τὸν πατέρα του καὶ τὶς γυναῖκες θανάσιμα, φόρτωσε στὸ «ὠραῖο φῦλο» τὴν σαπίλα τῶν χριστιανικῶν κοινωνιῶν, καθιστῶντας τὶς γυναῖκες ὑπαίτιες γιὰ τὶς νευρώσεις ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας, ἐπεὶδὴ κατὰ τὴν δική του ἄποψη «δὲν ἔχουν πέος». Δύο γυναῖκες ὅμως ραπίζουσιν πάντοτε τὸν Φρόνυτ: Ἡ Μήδεια καὶ ἡ Ἀντιγόνη. Ἡ Ἀντιγόνη μάλιστα ἔχει πολὺν σοβαρὸ λόγο, ὅπως θὰ δοῦμε.

1 Μήδεια «Τὸ Ἀνεπιθύμητο Ἀγαθό»

Μήδεια ἀνέτρεψε τὴν θεία Τάξη τῶν πραγμάτων μὲ τὶς τρομερὲς γνώσεις της, γιὰτὶ κατεῖχε τὰ μυστικὰ τῆς ἀθανασίας καὶ μποροῦσε νὰ καταργῇ τὰ θλιβερὰ γηρατειὰ καὶ τὸν θάνατο, χαρίζοντας τὸ σφρίγος καὶ τὰ νειάτα. Ὁ Εὐριπίδης τῆς ἐπιτρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν μοῖρα της: «...Ἄν στοὺς ἀδαιὺς καινούργια φέρνης Γνώση, βλαβερὸ θὰ σὲ ποῦν καὶ ὄχι σοφός, καὶ ἂν πάλι καλῦτερος φανῇς ἀπ' αὐτοὺς, ποὺ θαρροῦν πὼς κατὶ ξέρον, ἐνόχληση θὰ γίνῃς γιὰ τὴν πόλιν. Καὶ ἐγὼ τὴν ἴδια τὴν τύχη αὐτὴ μοιράζομαι: Γιὰτὶ εἶμαι σοφή, πολλοὶ μὲ μισοῦν, ἄλλοι μὲ θεωροῦν ἐμπόδιο καὶ ἄλλοι πάλι καὶ τὰ δύο» (Εὐριπίδης, «Μήδεια» 298-305).

*Ἡ ἄξια διάδοχος
τοῦ μεγάλου
Ἀσκληπιοῦ δὲν
λέγεται τυχαῖα
Μήδεια. Τὸ ὄνομά
της προέρχεται ἀπὸ
τὸ ρῆμα μῆδομαι
= σκέπτομαι,
ἐφευρίσκω, προνοῶ.*

Αὐτὴ ἡ ἄξια διάδοχος τοῦ μεγάλου Ἀσκληπιοῦ δὲν λέγεται τυχαῖα Μήδεια. Τὸ ὄνομά της προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα μῆδομαι = σκέπτομαι, ἐφευρίσκω, προνοῶ. Ὁ γάμος της δὲν τῆς ἔφερε τὴν εὐτυχία, ἀλλὰ στάθηκε ἡ ἀρχὴ τῶν φρικτῶν περιπετειῶν της. Αὐτὴ ἡ παν-επιστήμων γυναῖκα βοήθησε τὸν Ἰάσονα νὰ νικήσῃ σημεῖα καὶ τέρατα, τὸν ἔστειψε βασιλιὰ καὶ νικητὴ, συνδέοντας τὸ ὄνομά της μὲ τὴν τολμηρὴ γνώση ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀνεξερεύνητη γυναικεῖα ψυχὴ.

Οἱ ἄνδρες, ποὺ ἤθελαν τὶς γυναῖκες ἀμαθεῖς καὶ σιωπηλές, θὰ δρᾶσουν δηθεν ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου καὶ ἐφαρμόζοντας τὸν νόμο θὰ ἀνατρέψουν τὴν μητριαρχία καὶ θὰ ἐγκαθιδρύσουν δημοκρατίες μόνον γιὰ ἄνδρες, ἐξορίζοντας τὴν ἀνεξέλεγκτη γνώση, ποὺ ἐνοχλεῖ (γένους θηλυκοῦ), ὅπως καὶ τὴν Μήδεια, ποὺ τὴν κατέχει, ὡς «ἀνεπιθύμητο ἀγαθό». Ὁ ἐπίσημος σκοταδισμὸς γίνεται ὄπλο ποὺ στιγματίζει καὶ ἐξοντώνει κάθε τι, ποὺ διαφέρει, ἀνεξαρτήτως φύλου, ὅπως τὸν Σωκράτη, τὸν Ἡράκλειτο, τὸν Πυθαγόρα

«Ίάσων καὶ Μήδεια», John William Waterhouse, 1907.

Ἡ Μήδεια, κόρη τοῦ βασιλιᾶ τῆς Κολχίδας Αἰήτη, βοήθησε τὸν Ίάσωνα, ποὺ εἶχε ἐρωτευθεῖ, νὰ κλέψῃ τὸ Χρυσόμαλλο Δέντρο.

καὶ ἄλλους.

Ὁ Εὐριπίδης θὰ πλάσῃ μιὰ Μήδεια τρελλή, ζηλιάρα καὶ κακούργα, ἀποσιωπώντας τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Μήδεια ἦταν ἡ κυρίαρχος τῆς ζωῆς, ποὺ ἤξερε νὰ νεκρاناσταίνει καὶ νὰ ξανανιώνῃ τοὺς ἀνθρώπους. Μόνον ὁ Δίας δικαιοῦται νὰ νεκρاناστήσῃ τὸν Διόνυσο, στὴν Μήδεια αὐτὸ εἶναι ἀπαγορευμένο. Δὲν θὰ μάθουμε ποτὲ τί ἀκριβῶς συνέβη, ἂν ἡ «μάγισσα» ξαναζωντάνεψε τὰ παιδιὰ τῆς ἢ τὰ σκότωσε πράγματι, γιατί ἡ Γνώση θὰ ἐνταφιασθῇ, καὶ ἡ Μήδεια θὰ παρουσιασθῇ ὡς μιὰ ἐνοχλητικὴ ἀλχημίστρια, ἐξωστρακισμένη ἀπὸ τὴν πατριαρχικὴ κοινωνία, ἐνῶ οἱ τραγωδοὶ θὰ σταθοῦν ἀνελέητοι μαζί της.

*Ἡ Μήδεια- Γνώση
δὲν μπορεῖ νὰ
δαμαστῇ, εἶναι ἡ
θηλυκὴ ἀδάμαστη
φύση, ποὺ
κουβαλάει τὸ χάος,
τὴν ἐπιτυχία, τὴν
δράση, τὸν θάνατο
καὶ τὴν περιπετειώδη
ζωή.*

Ἡ καταιγίδα- Μήδεια εἶναι ἐφιάλτης τῶν ἀνδρῶν, γιατί ἀναποδογύρισε τὸν κόσμο, περιφρόνησε τὸν νόμο, πρόδωσε τὸν πατέρα τῆς, σκότωσε τὸν ἀδελφὸ τῆς, τόλμησε νὰ ἐρωτευθῇ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Ἴασονα, γιατί ἔτσι ἀποφάσισε ἡ ἴδια. Ἡ Μήδεια- Γνώση δὲν μπορεῖ νὰ δαμαστῇ. Ἡ Μήδεια, ποὺ ξετρέλλανε τὸν Ἴασονα, γιατί ἦταν προικισμένη ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἀφροδίτῃ μὲ τὰ φίλτρα τοῦ Ἔρωτα, εἶναι ἡ θηλυκὴ ἀδάμαστη φύση, ποὺ κουβαλάει τὸ χάος, τὴν ἐπιτυχία, τὴν δράση, τὸν θάνατο καὶ τὴν περιπετειώδη ζωή, ποὺ σάρωσε τὶς ψευτο-συμβατικότητες καὶ τοὺς νόμους τῆς ἐποχῆς τῆς. Νὰ μὴν ἔχῃ ποτὲ δίκιο λοιπόν. Νὰ τιμωρηθῇ! Νὰ βιώσῃ τὸν ἀπέραντο πόνο καὶ νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν φρίκη τῆς παιδοκτονίας. Οἱ τραγωδοί, ποὺ ἔπλασαν μιὰ Μήδεια τρελλή, θὰ ἀποσιωπήσουν τὸ κυριώτερο: Ὅτι ἡ Μήδεια δὲν τιμωρήθηκε. Οἱ ἴδιοι οἱ θεοὶ εἶναι ἀνίσχυροι μπροστὰ τῆς. Ἀντιθέτως παντρεύτηκε τὸν μεγάλο βασιλιὰ τῶν Ἀθηνῶν, τὸν Αἰγέα, καὶ ἀπέκτησε τὸν Μῆδο.

Ἀλλὰ ἡ Μήδεια ἀναφέρεται ὡς θεὰ (!) σὲ μιὰ ξεχασμένη πινακίδα τῆς Μυκηναϊκῆς Ἐποχῆς καὶ ὡς θεὰ λατρευόταν στὴν Κόρινθο μέχρι καὶ τοὺς Ἱστορικοὺς Χρόνους. Ἐτυχε μοναδικῶν τιμῶν ἀργότερα, γιατί στὶς σπάνιες ἀγγειογραφίες τῆς παρουσιάζεται στὰ Ἠλύσια Πεδία, ἀνάμεσα στοὺς ἥρωες καὶ ἐμφανίζεται ὡς ἰέρεια στὴν Ἐλευσίνα, τὸν πιὸ ἱερὸ τόπο τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅπως καὶ στὸν ἱερὸ τόπο τῶν Νεοπυθαγορείων, στὴν Ρώμη. Ἡ Μήδεια ἀγαπήθηκε ἀπέραντα καὶ ὑμνήθηκε πάρα πολὺ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (Κάτω Ἰταλία). Τὴν ὕμνησε καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος ὡς γυναῖκα- θησαυρὸ, ποὺ ἔσφζε συχνὰ τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ βέβαιο χαμὸ, ὡς ἀνεκτίμητη- συγκυβερνήτρια καὶ ισότιμη σύντροφο τοῦ Ἰάσονος, μὲ μιὰ παρουσία κυριαρχικὴ, ποὺ ἐπεσκίαζε ἀκόμη καὶ τὸν ἴδιον.

Γιὰ τὸν φανατικὸ μισογύνῃ Φρόνυτ ἡ Μήδεια εἶναι ἡ μεγάλῃ Δράκαινα, ποὺ κατὰ πίνει τοὺς ἄνδρες, ἡ ἴδια ἡ ἀπειλητικὴ μήτρα, ποὺ ὀρίζει τὴν ζωὴ καὶ τὸν θάνατο, κάτι ποὺ μισεῖ θανάσιμα ὁ διαταραγμένος ἐξ αἰτίας τῆς κόκας ἐγκέφαλος τοῦ Φρόνυτ, καὶ ἐνάντια στὴν Μήδεια, ποὺ ἐχθρεύεται, θὰ ἀντιπαραθέσῃ τὴν θεωρία τῆς «ἐχθρας τοῦ πέους», κάτι σὰν ὑποχρεωτικὴ ἀσθένεια, ποὺ πρέπει ὑποχρεωτικὰ νὰ μαστίξῃ ὅλες τὶς γυναῖκες τοῦ πλανήτη, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν πέος... (ὅμως οἱ σύγχρονοι καὶ νεώτεροι τοῦ

Φρόνυνт χαρακτηρίσαν όλα αυτά ως πεο-θεωρίες και πεο-συγγράμματα).

Ἡ ἐνοχλητική μορφή τῆς Μήδειας μέχρι καὶ σήμερα προκαλεῖ ἔντεχνα τὴν φρίκη. Στὸν νέο χριστιανικὸ καὶ χυδαῖο κόσμο ἔπεισαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ λατρεύουν τὸ ἀκίνδuno πρότυπο μιᾶς μητέρας-παρθένου, ποὺ δῆθεν θυσιάζει τὸν ἐρωτισμὸ τῆς γιὰ τὸ καλὸ τῶν ἄλλων. Ἡ φοβερὴ Μήδεια, ἡ ἀφύσικη, ἡ τρομερὴ καὶ ἀπαράδεκτη, θὰ ἐρμηνευθῇ ἐπίτηδες ἀπὸ τὴν ἀνδρική ἀλλαξοनीα ὡς ψυχικὰ διαταραγμένη, ζηλιάρα καὶ μισότρελλη, ἀλλὰ πάντα ἀτιμώρητη. Ὅσοι ἐπιχείρησαν νὰ τὴν ὑπεραπλουστεύσουν καὶ νὰ τῆς ἀφαιρέσουν τὸ μεγαλεῖο τῆς, ἀπέτυχαν. Ἡ Μήδεια δὲν μπορεῖ νὰ ἀπλουστευθῇ ἀπὸ κανέναν καὶ οὐδέποτε. Πάντα θὰ εἶναι ἡ ἄγρια καταιγίδα Μήδεια.

② Κλυταιμνήστρα «Ἡ Γυναῖκα μὴ Τρόπαιο»

Ἴναι ἡ τρομερὴ γυναῖκα μὲ τὴν παρὰ ξενὴ ὁμορφιά, ποὺ γιὰ χάρη τῆς ὁ Ἀγαμέμνων σκότωσε τὸν πρῶτο τοῦ ἐξάδελφο καὶ σύζυγό τῆς, γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Μέσῳ αὐτοῦ τοῦ γάμου ὁ Ἀγαμέμνων ἰσχυροποιεῖται καὶ γίνεται μέλος τῆς πανίσχυρης δυναστείας τῶν Ἡρακλειδῶν, ποὺ ἀπαριθμεῖ 1.700 χρόνια ἱστορίας βασιλικοῦ οἴκου πίσω τῆς. Ὁ Ἀγαμέμνων εἶναι ὁ «σώγαμπος» σ' ἓνα πλούσιο σπίτι καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ἰσχυροῦ ὀνόματος τῶν Ἡρακλειδῶν ὀρίζεται ἀρχιστράτηγος τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῆς Τροίας. Φεύγοντας γιὰ τὸν πόλεμο ἀφήνει πίσω του ἓναν ἔμπιστο ἀοιδό, νὰ κατασκοπεύῃ τὴν γυναῖκα του.

Ἀλλὰ ἡ Κλυταιμνήστρα, ποὺ εἶναι γεννημένη γιὰ βασίλισσα, ἀναλαμβάνει τὰ ἥνία τῆς ἐξουσίας μὲ ἄνεση καὶ ἐκφράζει τὸ θηλυκὸ πρότυπο τοῦ ἡγεμόνα, ἀσκώντας μόνον δικαιώματα καὶ ἐρωτοτροπώντας ἐλεύθερα μὲ τὸν Αἴγισθο, ὅπως ἄλλωστε ἐρωτοτροπεῖ καὶ ὁ σύζυγός τῆς μὲ τὶς σκλάβες του. Ὅταν ὁ Ἀγαμέμνων ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὴν Τροία θριαμβευτής, γεμᾶτος πλούτη, ὑπηρέτριες καὶ λάφυρα, ἡ Κλυταιμνήστρα, ποὺ φέρει ἐπάξια τὸν διπλοῦ πέλεκυ τῆς ἐξουσίας στὸ χέρι, δὲν θὰ παραδώσῃ αὐτὴν τὴν ἐξουσία στὸν ἄντρα τῆς καὶ δὲν θὰ ἀνεχθῇ τὴν παρουσία τῆς νεαρῆς ἐγκύου ἐρωμένης του, τῆς γυναῖκας-τροπαίου, τῆς Κασσάνδρας, στὸ παλάτι τῆς.

Ἡ Κλυταιμνήστρα, ζυγίζοντας ψυχρὰ καὶ ὠμὰ τὰ πράγματα, ἀποφασίζει νὰ σκοτώσῃ τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅχι μὲ κάποιο δηλητήριο καὶ νὰ ξεμπερδεύῃ, ἀλλὰ μὲ μαχαίρι. Θὰ ἀναμετρηθῇ μὲ τὸν σκληροτράχηλο ἀρχιστράτηγο στήθος μὲ στήθος. Θέλει νὰ ἀντικρύξῃ τὸ βλέμμα του καθὼς τὸν δολοφονεῖ, θέλει νὰ νοιώσῃ τὸ ξεστό του αἷμα στὰ χέρια τῆς. Ὁ δειλὸς ἐραστὴς τῆς Αἴγισθος δὲν τολμάει νὰ ἐπιχειρήσῃ πρῶτος τὸ κακούργημα, ἀλλὰ θὰ ἐπιτεθῇ μετὰ στὸν ἥδη κατακρουρηγμένο Ἀγαμέμνονα μὲ μερικὲς ψευτο-μαχαιριές, ἴσα- ἴσα γιὰ νὰ διεκδικήσῃ τὸν θρόνο.

Ἡ Κλυταιμνήστρα

εἶναι ἀήπτητη,

ἀδίσταχη καὶ

ἀνεξάρτητη καὶ

δὲν ἔχει θέση

στὴν καινούργια

πατριαρχικὴ

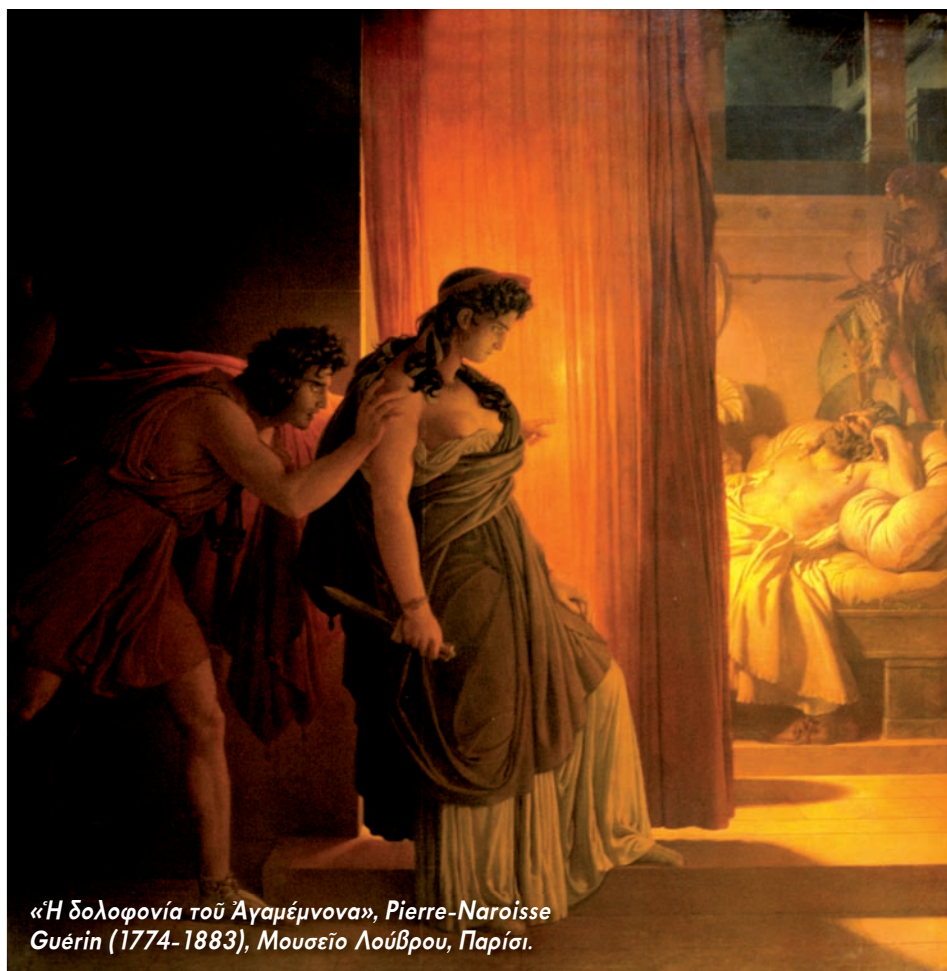
κοινωνία, ποὺ οἱ

γυναῖκες πρέπει νὰ

ἔλθουν στὰ μέτρα

τῶν ἀνδρῶν, ὅπως

αὐτοὶ τὰ ὀρίζουν.

«Ἡ δολοφονία τοῦ Ἀγαμέμνονα», Pierre-Narcisse Guérin (1774-1883), Μουσεῖο Λούβρου, Παρίσι.

Ἡ Κλυταιμνήστρα ὀπλισμένη μὲ μαχαίρι πηγαίνει νὰ σκοτώσῃ τὸν Ἀγαμέμνονα. Πίσω της ὁ διστάζων Αἰγισθος.

Ἡ Κλυταιμνήστρα οὐδέποτε θὰ μετανιώσῃ, οὔτε θὰ θεωρήσῃ τὴν πράξη της σὰν ἐγκλημα. Μιλῶντας μὲ τὴν κόρη της Ἥλέκτρα, θὰ χαρακτηρίσῃ τὴν δολοφονία αὐτὴ ἀόριστα σὰν ὑπερβολικὴ σκληρότητα, σὰν ξεκαθάρισμα λογαριασμῶν μὲ τὸν ἄπιστο σύζυγο ἢ, ἀκόμη πιὸ βολικά, σὰν μητρικὴ ἐκδίκηση στὸ ὄνομα τῆς ἀδικοχαμένης Ἰφιγένειας. Αὐτὴ ἡ ἰσχυρὴ γυναῖκα- μὴ τρόπαιο, ποὺ μαγνήτισε τοὺς ἄνδρες τῆς ἐποχῆς της, προκάλεσε δέος στοὺς ἐπόμενους, ἀναστάτωσε τοὺς τραγικοὺς, ἐξακολουθεῖ νὰ προκαλῇ τὸ ἴδιο δέος καὶ στοὺς σημερινούς.

Ἡ Κλυταιμνήστρα σὰν ἡρωίδα «ἀπορροφᾷ» ὅλα τὰ κύρια πρόσωπα τῆς τραγωδίας, τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν Αἰγισθο, τὰ παιδιά της. Δεσπόζει σὲ ὅλη τὴν σκηνή, καταργῶντας τοὺς ἄλλους. Στὴν οὐσία εἶναι ἀήττητη, εἶναι ἀδίσταχτη καὶ ἀνεξάρτητη καὶ δὲν ἔχει θέση στὴν καινούργια πατριαρχικὴ κοινωνία, ποὺ οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ ἔλθουν στὰ μέτρα τῶν ἀνδρῶν, ὅπως αὐτοὶ τὰ ὀρίζουν.

Πῶς νὰ ὑποβιάσουν οἱ τραγωδοὶ αὐτὴν τὴν τρομερὴ γυναῖκα; Καὶ ὅμως βρῆκαν τὸν τρόπο: Ἀπὸ δυναμικὴ καὶ ἀγέρωχη βασίλισσα θὰ τὴν παρουσιάσουν ὡς ἀπλὴ μάνα καὶ γιαγιά, ποὺ τρέχει γεμάτη λαχτάρια πρὸς τὴν διωγμένη κόρη της, μὲ μισομαθαίνῃ, ὅτι ἡ Ἥλέκτρα εἶναι λεχών, καὶ ὅτι αὐτὴ, ἡ Κλυταίμνηστρα, ἔχει ἕνα ἐγγονάκι. Οἱ τραγωδοὶ βάζουν τὴν μεγάλῃ βασίλισσα νὰ ἔχῃ μετατρέψῃ τὸν χαμὸ της σὲ γιορτὴ, τρέχοντας ἀλαφιασμένη, γιὰ νὰ ἀντικρύσῃ ἐκεῖνο τὸ μικρὸ πλασματάκι.

Ἡ ἐνοχλητικὴ καὶ «ἄγνωστη» Κλυταίμνηστρα μόνον ὡς μάνα θὰ βρῇ τὴν τιμωρία, ποὺ κατὰ τὴν γνώμῃ τους τῆς ἀξίζει, γιὰτὶ μόνον ὡς μάνα ἀνέχονται πλέον τὴν γυναῖκα οἱ πατριαρχικὲς κοινωνίες. Ἐπιτρέπουν στὴν Ἥλέκτρα νὰ μισήσῃ ὅσο θέλει τὴν μητέρα της, ἀλλὰ ἀπαγορεύουν νὰ μισήσῃ τὸν πατέρα της, ποὺ τὴν πρόδωσε τὸ ἴδιο, γυρίζοντας στὸ σπίτι ὄχι ὡς πατέρας ἀλλὰ ὡς τροπαιοῦχος ἐραστής, μὲ μία ἐρωμένη περὶ τοῦ σπέρματος τῆς κόρης του, ποὺ μάλιστα κυφορεῖ τὸ παιδί του. Δὲν θὰ ἀπολογηθῇ ὁ Ἀγαμέμνων γιὰ τὶς πράξεις του, μόνον ἀπὸ τὴν γυναῖκα του θὰ ζητήσουν τὸν λόγο, αὐτὴν θὰ τιμωρήσουν καὶ θὰ βάλουν τὰ παιδιὰ της νὰ τὴν δολοφονήσουν.

Ἡ μορφὴ τῆς Κλυταίμνηστρας θὰ ἐμπνεύσῃ ἀμέτρητους ποιητές, συγγραφεῖς, τραγωδοὺς, θὰ ἀντέξῃ τὸν χριστιανικὸ Μεσαίωνα καὶ θὰ μεταφερθῇ στοὺς ἀναγεννησιακοὺς χρόνους, θὰ ὑμνηθῇ ἀπὸ Ἰταλοὺς καὶ Γάλλους δραματούργους, θὰ παιχθῇ στὸ Γαλλικὸ Θέατρο, στὸ Ἑβραϊστὶκὸ Θέατρο, στὸ νεώτερο καὶ διεθνὲς δραματολόγιο, στὴν Κίνα, στὴν Ἰαπωνία, καὶ θὰ εἶναι πάντα μία ἀνεξιχνίαστη μορφὴ, γεμάτη ἰσχὺ καὶ πάθος, ἀνυπότακτη, μὲ ἕνα τρομαχτικὸ μέγεθος. Ἡ ἐπιβλητικὴ γυναῖκα εἶναι τὸ τελευταῖο πρότυπο τῆς μητριαρχικῆς ἐποχῆς, ποὺ εἶχε τὴν δύναμη ἑνὸς ἡγεμόνα, ποὺ ἤξερε νὰ γεύεται τὴν ἐξουσία καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἔντονα τὰ πάθη της, δὲν θέλει νὰ τὰ περιορίσῃ.

Πάρα πολλοὶ Ἕλληνες καὶ ξένοι ψυχαναλυτὲς ἀσχολήθηκαν μαζί της, ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν: Τὸν Φρόυντ. Ὁ Φρόυντ δὲν ἔχει τὸ ἀνάστημα νὰ ἀντικρύσῃ τὴν φοβερὴ αὐτὴ μορφὴ, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν Ἡρωϊκῶν Χρόνων. Ἡ νοσηρὴ καὶ ἐλλειμματικὴ ψυχὴ τοῦ Φρόυντ δὲν ἀντέχει τέτοιες ἀδάμαστες ἐλληνικὲς γυναικεῖες ψυχές, εἶναι τόσο μηδαμινὸς μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν ἀπαστράπτουσα γυναῖκα-ἡγεμόνα καὶ καλλονή, ποὺ ἡ λάμψη της τὸν τυφλώνει. Ἄλλωστε θὰ ἦταν περίεργο, ἂν ἐνοιθε ἴσος της.

Ἀλλὰ ἡ Κλυταίμνηστρα ἔχει καὶ μία ἄλλῃ μορφὴ: Ἡ τραγικὴ μητροκτονία, ποὺ ἀντιπροσωπεύει, ἴσως νὰ ἀπηχῇ τὴν δική μας κακὴ πλευρά, νὰ μᾶς ἀπευθύνεται ὡς μιὰ κρυμμένη σκέψη, ποὺ ἀπαγορεύεται νὰ συζητηθῇ, γι' αὐτὸ καταχωριάζεται βαθιὰ μέσα στὰ παράξενα καὶ σκοτεινὰ ὑπόγεια τοῦ ὑποσυνειδήτου. Εἶναι μαζί ἡ «ἀγαπημένη καὶ μισημένη», ὅπως τὴν θρηνεῖ συντετριμμένη πλέον ἡ Ἥλέκτρα, μετὰ τὸν τραγικὸ χαμὸ της.

*Ἡ νοσηρὴ καὶ
ἐλλειμματικὴ ψυχὴ
τοῦ Φρόυντ δὲν
ἀντέχει τέτοιες
ἀδάμαστες
ἐλληνικὲς
γυναικεῖες
ψυχές, εἶναι
τόσο μηδαμινὸς
μπροστὰ σ' αὐτὴν
τὴν ἀπαστράπτουσα
γυναῖκα-ἡγεμόνα
καὶ καλλονή, ποὺ
ἡ λάμψη της τὸν
τυφλώνει.*

❸ Ἡλέκτρα «Ἡ Παγωμένη στο Χρόνο»

Ἡλέκτρα ἀπὸ πολὺ μικρὴ ζῇ δραματικὰ γεγονότα, δυσβάσταχτα, ποὺ θὰ σηματοδύουν τὴν ψυχὴ της καὶ τὸ μέλλον της. Ὁ πατέρας της ἀναχωρεῖ γιὰ ἕναν πόλεμο, ποὺ οὔτε τὸν καταλαβαίνει οὔτε τὴν ἐνδιαφέρει. Σὲ λίγο θὰ φύγῃ καὶ ἡ μητέρα της, συνοδεύοντας τὴν ἀδελφὴ της Ἰφιγένεια στὴν Αὐλίδα, ὅπου θὰ ἀνακαλύψουν, πῶς θέλουν νὰ τὴν θυσιάσουν. Ἡ Ἡλέκτρα μένει ὀλομόναχη στὸ σπίτι καὶ γαντζώνεται πάνω στὸν μικρότερο ἀδελφὸ της Ὀρέστη, τὸν ὁποῖο καὶ μεγαλώνει. Ἡ ἀνάμνηση τοῦ πατέρα της εἶναι δεμένη μετὰ τὴν φοβερὴ σκέψη, ὅτι μπορεῖ νὰ κινδυνεύῃ καὶ ἡ ἴδια ἀπ' αὐτόν. Ἡ μητέρα της τριγυρίζει μετὰ τὸν ἐραστὴ της καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται γι' αὐτήν.

Ἐνδόμυχα ἐλπίζει, ὅτι ὁ γυρισμὸς τοῦ πατέρα θὰ ἀλλάξῃ τὴ ζωὴ της. Διαψεύδεται ὁμως σκληρά, καὶ ὁ κόσμος ἀναποδογυρίζει στὴν ἐφηβεία της, ὅταν ἐπιστρέφῃ ὁ Ἀγαμέμνων καὶ δολοφονητὰ ἀπὸ τὴν μητέρα της, ἡ ὁποία ἀμέσως παντρεύεται τὸν ἐραστὴ καὶ συνεργὸ της, ὁ ἀδελφὸς της φυγαδεύεται ἀπὸ τὸν παιδαγωγό του, γιὰ νὰ μὴν δολοφονηθῇ, καὶ ἡ Ἡλέκτρα μένει ἔρημη χωρὶς κανένα στήριγμα. Εἶναι ἡ νόμιμη διάδοχος τοῦ θρόνου καὶ ὁμως ἀπειλεῖται μέσα στὸ παλάτι τοῦ πατέρα της ἀπὸ τὸν πατριῶ της. Κουβαλαίει ἀπὸ μικρὴ ἕνα ἀσήκωτο βάρος, τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ ἀντέ-

Ἡ Ἡλέκτρα καὶ

ὁ Ὀρέστης,

βασανισμένοι

ἀπὸ τὴς τύψεις

καὶ τὸν πόνο, θὰ

ἐπανέλθουν σὲ

μία «ὀμαλή» ζωή,

ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ

ἀπουσιάζουν οἱ

λέξεις ἀθωότητα

καὶ χαρά.

ξη. Σέρνεται παρὰ τὴν θέλησή της σὲ ἕναν λευκὸ γάμο, ἀφοῦ μητέρα καὶ πατριῶς τὴν δίνουν σὲ ἕναν φτωχὸ γεωργὸ καὶ ὅχι σὲ ἀρχοντόπουλο τῆς περιοχῆς, φοβοῦμενοι ὅτι ἕνας ἀριστοκράτης γαμπρὸς θὰ τοὺς ἐκθρονίσῃ.

Ἡ Ἡλέκτρα νεκρώνει ἀπὸ συναισθήματα καὶ «παγώνει» μέσα στὸν χρόνο. Ἀρνιέται ὅποιαδήποτε χαρά, ἀρνιέται τὴς ἐρωτικὲς σχέσεις μετὰ τὸν σύζυγό της, ὁ ὁποῖος τὴν σεβάσθηκε πλήρως, δικαιώνοντας ἔτσι τὸ ὄνομά της, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ α-λέκτρον = χωρὶς κρεβάτι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἡλεκτρον, ποὺ πάλι σημαίνει τὸ ἀργυρὸ, τὸ βασιλικὸ κρεβάτι, ποὺ ποτὲ της δὲν εἶχε. Ἡ λεπτὴ ιδιοσυγκρασία τῆς βαθιὰ πληγωμένης Ἡλέκτρας δὲν εἶναι εὐπροσάρμοστη σὲ τέτοιες μεταβολές. Θὰ ἀργήσῃ νὰ παραδεχθῇ τὸ ὀριστικὸ τῶν γεγονότων καὶ τὰ συντρίμια ποὺ εἶναι γύρω της. Ὁ πατέρας της εἶναι νεκρὸς, τὰ ἀδέλφια της δὲν ξέρεי ἀν ζοῦν, ἡ μητέρα της ἔχει μεταβληθῇ σὲ μέγαιρα, ἡ ζωὴ της κινδυνεύει ἀπὸ τὸν πατριῶ της.

Ἡ σύγκρουση τάσεων καὶ ἱκανοτήτων

τάση τῆς Ἡλέκτρας νὰ ἐκδικηθῇ συγκρούεται μετὰ τὴν πλήρη ἀνικανότητά της γιὰ κάτι τέτοιο. Σιγά-σιγὰ ὅτιδήποτε μισεῖ ἢ ἀποδιωγμένη κόρη, θὰ ἔχῃ τὴν μορφὴ καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητέρας της. Ἀνίσχυρη νὰ ἀναμετρηθῇ μετὰ τὴν τρομερὴν μητέρα της, ἡ Ἡλέκτρα θὰ περμιμένη μετέωρη τὴν ἐπιστροφή τοῦ σωτήρα- ἀδελφοῦ της, ποὺ θὰ τῆς φέρῃ τὴν λύτρωση. Ἡ μόνη

πικρή ασχολία, πού ἔχει, εἶναι νὰ μαζεῦῃ γιὰ ἀτέλειωτα χρόνια μῖσος μέσα στὴν καρδιά της, τὸ ὁποῖο ὅμως θὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ τὸ διοχετεύσῃ στὸν φυγάδα ἀδελφὸ της, γιὰ νὰ τοῦ ὀπλίσῃ τὸ χέρι. Εἶναι ἡ μόνη ἱκανότητα, πού ἔχει. Ἡ τραγικὴ Ἡλέκτρα εἶναι ἡ ἀδύναμη φηγούρα ἐκείνου, πού δὲν ἔχει κότσια νὰ ἐκδικηθῇ καὶ ἐκδικεῖται μέσῳ ἀντιπροσώπου, ἐπιβεβαιώνοντας τὸ ἀπόφθεγμα «*Ἡ κόλασή μας εἶναι οἱ ἄλλοι*».

Γιὰ τὴν Ἡλέκτρα ὅμως καὶ τὸν Ὁρέστη ἡ δολοφονία τῆς μητέρας τους καὶ τοῦ Αἰγισθοῦ δὲν φέρνει τὴν λύτρωση. Τὰ δύο τραγικὰ ἀδελφία, ἐκμηδενισμένα καὶ διαλυμένα ἀπὸ τὴν μητροκτονία, θὰ βρεθοῦν σὲ ἀκόμῃ ἀθλιώτερη θέση μὲ δύο ἀκόμῃ φόνους καὶ θὰ ἀποξενωθοῦν περισσότερο μεταξὺ τους. Χωρὶς ἡ πικρία τους νὰ βροῖσῃ διέξοδο, βουλιάζουν σὲ μίαν ἄβυσσο, πού τοὺς καταπίνει καὶ τοὺς «παγώνει» μέσα στὴν ἀτέλειωτη μηχανὴ τοῦ χρόνου.

Ὁ ἴδιος ὁ Εὐριπίδης εἶναι σὲ ἀδιέξοδο καὶ σκαρφίζεται τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεό, γιὰ νὰ «ξεπαγώσῃ» τοὺς δύο τραγικοὺς Ἀτρεΐδες, προσφέροντάς τους τὴν κάθαρση καὶ τὴν λύτρωση. Παραδόξως ὁ Εὐριπίδης δὲν ἐκτιμᾷ αὐτὴν τὴν φθηνὴ λύση καὶ θὰ ρίξῃ ριπὲς ἐναντίον τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἐνθάρρυνε τὴν μητροκτονία, κατόπιν παραδέχεται ὅτι μπορεῖ νὰ ἔκανε καὶ λάθος.

Ἡ Ἡλέκτρα καὶ ὁ Ὁρέστης μετὰ τὴν τρομερὴ βουτιά στα σκοτεινὰ μονοπάτια τοῦ ἐγκλήματος, βασανισμένοι ἀπὸ τίς τύψεις καὶ τὸν πόνο, θὰ ἐπανέλθουν σὲ μίαν «ὀμαλή» ζωὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ ἀπουσιάζουν οἱ λέξεις ἀθωότητα καὶ χαρά. Δὲν θὰ μάθουμε ποτέ, ἐὰν ὁ Εὐριπίδης πείσθηκε ἀπὸ τὴν ἄρχουσα τάξη τῶν πλούσιων χορηγῶν νὰ ἀποχαυνώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ περιμένουν σὰν ἀνόητοι ἀργόσχολοι ἕναν θεὸ νὰ τοὺς δώσῃ λύση, διότι ὁ ἐπιλόγος του εἶναι σαρκαστικός: «...*κι' ὅποιος ἄνθρωπος μπορεῖ μὲς τὴν ζωὴ του νὰ χαίρεται χωρὶς καμμιὰ δυστυχία, αὐτὸς μονάχα ξη καλὰ καὶ εἶν' εὐτυχισμένος...*».

Ναί, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐμποδίσουμε τὴν εἰσβολὴ τοῦ τυχαίου καὶ ἀπροβλεπτοῦ μέσα στὴν ζωὴ μας; Πῶς θὰ ἀποτρέψουμε τὰ συνταρακτικὰ γεγονότα, πού ἀναποδογυρίζουν τὸν κόσμον μας; Μήπως μὲ λιβάνια, ξόρκια, κερὰκια, καὶ προσευχοῦλες; Τί ὑποκρισία! Μόνον ὁ Ἐπίκουρος εἶναι ἄξιος νὰ δώσῃ τὴν λύση λέγοντας: «*Ἀφήστε ἡσυχους τοὺς θεοὺς καὶ χρησιμοποίηστε τὸ μυαλό σας*». Ἄν οἱ στρατιῶτες τοῦ Βιετνάμ διάβαζαν τὴν Ἡλέκτρα,

Ἡ Ἡλέκτρα, ὁ Ὁρέστης καὶ ὁ Ἑρμῆς στὸν τάφο τοῦ Ἀγαμέμνονα. (Ερυθρόμορφη πελίκη, 8' αἰ. π.Χ., Μουσεῖο Λούβρου.)

θα προτιμοῦσαν νὰ πᾶνε φυλακὴ ὡς λιποτάκτες, παρὰ νὰ ζήσουν τὴν μεγαλύτερη κόλαση στὴν ζωὴ, δηλαδὴ τὴν διαπίστωση ἑνὸς λάθους, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ διορθώσουν, γιατί τὰ σφαγμένα μωρὰ τοῦ Βιετνάμ θὰ στοιχειώνουν τὸ μυαλό τους, ὅπως καὶ τὸ δικό μας. Καὶ οἱ θεοὶ φημίζονται γιὰ τὴν ἀνικανότητά τους νὰ κάνουν κάτι, πρὸ πάντων δὲ ὁ μισάνθρωπος καὶ μισογύνης Γιαχβέ. (Βλ. «Σύμπλεγμα Ἡλέκτρα»: Ἡ διαστρέβλωση τοῦ μύθου ἀπὸ τὸν Φρόνυτ», «Δ», τ. 284.)

4 Ἀντιγόνη Ὁ Εὐγενικός Ὁλεθρος

Ἀντιγόνη εἶναι ἡ μεγάλη ἔκπληξη τοῦ Φρόνυτ, εἶναι ἡ γυναῖκα ποὺ ξεσκέπασε τὴν ἀπάτη τοῦ «Οἰδιποδεῖου Συμπλέγματος», κατακρημνίζοντας ὡς ψεύτη τὸν ἐμπνευστή της, γι' αὐτὸ κάποτε οἱ Ἕλληνες ψυχολόγοι, ὅπως καὶ οἱ ἀνιστόρητοι «ἱστορικοί» θὰ πρέπει νὰ διαλύσουν αὐτὴν τὴν παρεξήγηση: Γιατὶ οὔτε ἡ Ἀντιγόνη οὔτε τὰ ἀδελφία της εἶναι καρποὶ ἐνὸς αἰμομικτικοῦ γάμου. Ἀντιθέτως καὶ τὰ 4 παιδιὰ τοῦ Οἰδίποδα εἶναι νόμιμα, γεννηθήκαν ἀπὸ τὴν σύζυγό του Εὐρυγάνεια, τὴν κόρη τοῦ Ὑπέρφαντος, τὴν ὁποία νυμφεύθηκε μετὰ τὴν τραγικὴ αὐτοκτονία τῆς Ἰοκάστης.

Ὁ Ὀδυσσεὺς συνάντησε στὸν Ἄδη τὴν Ἰοκάστη (Ἐπικάστη), τὴν μητέρα τοῦ Οἰδίποδα («Ὀδύσεια», Ραψωδία λ).

Ὁ Ἀπολλόδωρος ἀναφέρει, ὅτι: «Τὰ παιδιὰ τὰ γέννησε ἡ κόρη τοῦ Ὑπέρφαντα Εὐρυγάνεια, ὅπως ἀναφέρει ὁ ποιητὴς τοῦ ἔπους, ποὺ λέγεται Οἰδιπόδεια» (πρόκειται γιὰ τὸ χαμένο ἔπος τοῦ Κιναιθῶνα τοῦ Λακεδαιμόνιου).

Ὁ Πανσανίας τάσσεται ἐναντίον τοῦ στιγματισμένου γάμου καὶ ἀναρωτιέται, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Ἰοκάστη 4 παιδιὰ, ἐνῶ ἀμέσως μετὰ τὸν γάμο, «ἄφαρ δ' ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισιν», δηλαδὴ ἀμέσως οἱ θεοὶ τὰ φανέρωσαν αὐτὰ στοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡ Ἰοκάστη κρεμάστηκε; Καὶ ὁ Πανσανίας ἐπίσης ἀναφέρεται στὴν ραψωδία λ τῆς «Ὀδύσειας». Τὰ παιδιὰ εἶναι τῆς Εὐρυγάνειας.

Ὁ ζωγράφος Ὀνασίας ζωγράφησε τὴν Εὐρυγάνεια λυπημένη νὰ παρακολουθῇ τὴν διαμάχη τῶν δύο γυιῶν της σὲ μιὰ τοιχογραφία στὴς Πλαταιές.

Ἄλλη πληροφορία μᾶς δίνει ὁ σπουδαῖος ὅσο καὶ ἄγνωστος πεζογράφος τοῦ 4ου αἰῶνα Φερεκύδης ἀπὸ τὴν Σύρο, ποὺ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Οἰδίποδας ἔλαβε ἀργότερα καὶ τρίτῃ σύζυγο, ἐνῶ οὔτε τυφλώθηκε οὔτε ποτὲ ἐγκατέλειψε τὸν θρόνο τῆς Θήβας. Ἄγνωστο παραμένει τὸ γιατί οἱ τραγωδοὶ καὶ τὸ κοινό, ποὺ διάβαζαν Ὅμηρο καὶ ἤξεραν τὴν ἀλήθεια, φόρτωσαν στὸν Οἰδίποδα καὶ τὰ παιδιὰ του τέτοια ἀνόσια ὕβρη.

Ἡ Ἀντιγόνη διαθέτει τόση τόλμη, ποὺ ἐνῶ φοβᾶται τὸν θάνατο, ποὺ θὰ τὴν βρῇ πάνω στὰ χρυσὰ της νειάτα, ἐν τούτοις τὸν ἀψηφᾷ μπροστὰ στὸ καθήκον, θυμίζοντάς μας, ὅτι κάποτε ἔρχεται ἡ στιγμή νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὰ ὅσα διακηρύξαμε.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἔχει ὑποτιμηθῇ στὴν Ἀντιγόνη εἶναι ἡ ὀλέθρια ἐπίδρασή της πάνω στὴν ζωὴ τοῦ Κρέοντα, γιατί τὰ δεινὰ ποὺ θὰ πλήξουν τὴν οἰκογένειά του θὰ εἶναι μεγάλα, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας του θὰ αὐτοκτονήσουν ὁ γυιὸς του Αἰμῶν καὶ ἡ μητέρα του Εὐριδίκη. Ὁ Κρέων θὰ γίνῃ διάσημος μόνο γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῆς Ἀντιγόνης κι ὅχι ἐπειδὴ διαθέτει κάποιο χάρισμα.

Νικηφόρος Λύτρας, 1865, Έθνικη Πινακοθήκη.

Ἡ Ἀντιγόνη ἐμπρὸς στὸν νεκρὸ ἀδελφό της Πολυνείκη.

Ἀπὸ τὴν σφοδρὴ του σύγκρουση μὲ τὴν «ἀσήμαντη» κατὰ τὴν γνώμη του Ἀντιγόνη θὰ βγῇ ἀτιμασμένος καὶ ἐξευτελισμένος, γιατί εἶναι ἡ αἰώνια σύγκρουση μεταξὺ Κράτους καὶ Ἀνθρώπου, εἶναι ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴν ἄσκηση τῆς στυγνῆς ἐξουσίας καὶ στὸ «πρέπει» μιᾶς εὐγενικῆς ψυχῆς.

Ἡ Ἀντιγόνη θὰ γίνῃ στοὺς αἰῶνες πρότυπο ἀφοσίωσης καὶ ἀντίστασης. Ὑποτίθεται, ὅτι ὁ Κρέων ἐκφράζει τὸν νόμο τῆς πόλης, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀρνιέται νὰ θάψουν ἕναν νεκρὸ ποῖον νόμο ἐξυπηρετεῖ; Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν μισογυνισμό του τί ἀκριβῶς εἶναι αὐτό, ποὺ κάνει ἑξάλλο τὸν Κρέοντα;

Ὁ θηλυκὸς Κρέων

Ἀντιγόνη εἶναι τὸ εὐαίσθητο κορίτσι μὲ τὸ ἀναμφισβήτητο ἥθος καὶ τὶς χιλιάδες ἀρετές, ἀλλὰ, τὴν στιγμή ποὺ ὀρθώνεται στὸν Κρέοντα, καταλύει ὅλες τὶς γυναικεῖες μορφές τῆς ἐποχῆς της, κουβαλώντας ἐπάξια στοὺς λεπτοὺς της ὤμους ὅλες τὶς παλαιότερες: Κουβαλαίει τὸ χάος τῆς Μήδειας, τὴν τραχεῖα ἀποφασιστικότητα τῆς Κλυταιμνήστρας, τὴν ὑπουλὴ δύναμη τῆς Ἑλένης, τὸν ὀλεθρο καὶ τὶς συμφορὲς τῆς παραμελημένης Ἥλέκτρας.

Εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς, ποὺ βλέπει μπροστά του ὁ ἔντρομος Κρέων: Βλέπει τὸν ἐφιάλτη τῶν ἀνδρῶν, τὴν ἀνεξέλεγκτη

Οὔτε ἡ Ἀντιγόνη
ποὺ ξεσκέπασε
τὴν ἀπάτη τοῦ
«Οἰδιποδείου
Συμπλέγματος»,
κατακρημνίζοντας
ὡς ψεύτη τὸν
ἐμπνευστή της, οὔτε
τὰ ἀδέλφια της
εἶναι καρποὶ ἐνὸς
αἰμομικτικοῦ γάμου.

δύναμη, πού δεν μπορεί να δαμάση, μιὰ ἀγέρωχη δωρική κολώνα ἀπέναντί του μὲ τὴν μορφὴ ἑνὸς γλυκοῦ κοριτσιοῦ. Ἄν εἶχε νὰ ἀναμετρηθῇ μὲ τὸν Ἡρακλῆ, τότε θὰ ὑποκρινόταν δουλικά τὸν μεγαλόψυχο, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν μικρὴ ὀχιά πρέπει νὰ τὴν ξεπαστρέψῃ. Πόσο μοιάζουν ἀλήθεια ἡ Ἀντιγόνη καὶ ὁ Κρέων; Πάρα πολύ. Ἐκεῖνος ὑποστηρίζει τὸν νόμο, πού εἶναι στὰ μέτρα του, ὅπως καὶ τὴν ἐξουσία του. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ἡ Ἀντιγόνη, ἀλλὰ χωρὶς τὴν ἐξουσία στὰ μέτρα της.

Ὅταν ὀδηγοῦν τὴν Ἀντιγόνη μπροστά του, ἀπαιτεῖ νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι της, νὰ τὸν κυττάξῃ, ἀλλὰ ἡ Ἀντιγόνη, ἀδιαφορῶντας γιὰ τὴν παρουσία του, δεν θὰ τὸν τιμήσῃ οὔτε μὲ μία ματιά. Μόνον ὁ Κρέων ἀντιλαμβάνεται τὴν βαθεῖα της περὶ φόνησης, ὅτι τὸν θεωρεῖ μίαισμα τῆς πόλης, δειλὸ καὶ φοβιτσιάρη, καὶ ἀπαξιοῖ νὰ τὸν κυττάξῃ ὄχι ἀπὸ φόβο, ἀλλὰ ἀπὸ ἀκαταδεξία. Δεν θέλει νὰ μολυνθῇ ἀπὸ τὴν ἀηδιαστική του παρουσία, ἀκόμη καὶ σ' αὐτὸ τοῦ πάει κόντρα.

Τὸ κοριτσόπουλο αὐτὸ ἔχει τὸ φωτοστέφανο τῶν Ἡρωϊκῶν Χρόνων, γιὰτὶ μάχεται μαζί του στήθος μὲ στήθος, καὶ αὐτὸ τρομοκρατεῖ κι ἄλλο τὸν Κρέοντα. Βλέπει ὁλοκάθαρα, πὼς ἂν τῆς ὀπλίσουν τὸ χέρι, ἡ μικρὴ Ἀντιγόνη δεν θὰ διστάσῃ νὰ σκοτώσῃ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ καὶ ὅποιον τὴν ἐμποδίσῃ νὰ κάνῃ τὸ καθήκον της. Ἔ, ὄχι. Αὐτὴ ἡ μορφὴ πάει πάρα πολὺ γιὰ τὶς πατριαρχικὲς κοινωνίες. Νὰ ἐξαφανισθῇ, νὰ χαθῇ, νὰ μὴν τὴν θυμοῦνται.

*Ἡ Ἀντιγόνη,
τὴν στιγμή πού
ὀρθώνεται στὸν
Κρέοντα, καταλύει
ὅλες τὶς γυναικεῖς
μορφὲς τῆς ἐποχῆς
της, κουβαλῶντας
ἐπάξια στοὺς
λεπτοὺς της
ῶμους ὅλες τὶς
παλαιότερες.*

Ὁ Σοφοκλῆς θέλει τὰ τελευταῖα της λόγια νὰ ἀπευθύνονται στὸν πατέρα της. «Τρέφω ὅμως μεγάλη ἐλπίδα, καθὼς ἔρχομαι, θὰ φθάσω ἀγαπητὴ σ' ἐσένα, πατέρα». Πρέπει στὸν ἄνδρα τῆς οἰκογένειας νὰ ἔχῃ ἀδυναμία, ὅχι στὴν μητέρα της, αὐτὸ ἀπαγορεύεται. Δυστυχῶς εἶναι αὐτοὶ οἱ τραγωδοί, πού βοήθησαν τὸν Φρόνυτ νὰ σκαρώσῃ τὴν πρωτάκουστη φάρσα τοῦ «Οἰδιποδείου συμπλέγματος» καὶ τὴν «ἔχθρα τοῦ πέους».

Ὁ Φρόνυτ ὅμως ἄρπαξε τὴν μεγάλη εὐκαιρία. Δεν θὰ στιγματίσῃ τὴν ζωὴν μανία τοῦ ὁμοεθνοῦς του πατριαρχοῦ Λῶτ νὰ πλαγιάξῃ καὶ μὲ τὶς δύο του κόρες καὶ νὰ τὶς καθιστᾷ ἐγκύους. Δεν θὰ ὀνομάσῃ αὐτὴν τὴν κτηνωδία ὡς «Λῶτειο Σύμπλεγμα» ἀλλὰ ὡς «Οἰδιποδεῖο Σύμπλεγμα». Κάλυψε τὴν ἄκρως κερδοφόρα συνήθεια τοῦ ἀρχι-προαγωγοῦ τῆς Βίβλου Ἀβραάμ, πού ἐξέδιδε ὁ ἴδιος τὴν γυναικα του Σάρα ἐναντὶ ἀδρῆς ἀμοιβῆς καὶ δεν ἀσχολήθηκε μὲ «Ἀβρααμικὸ Σύνδρομο». (Βλ. «Οἰδιποδεῖο σύμπλεγμα»: Μιὰ ἱστορικὴ πλαστογραφία. Πῶς ὁ Φρόνυτ διαστρέβλωσε τὸν Σοφοκλῆ, «Δ», τ. 282.)

Ἡ νεαρὴ καὶ ἀγνή Ἀντιγόνη γιὰ τὸν Φρόνυτ εἶναι μία νυφίτσα, πού σηκώνει κεφάλι, ὄχι γιὰτὶ ἔχει κότσια, ἀλλὰ διότι εἶναι «ἐρωτευμένη» μὲ τὸν πατέρα της καὶ μὲ τὸν ἀδελφὸ της. Μήπως ὁ Φρόνυτ κρίνει ἐξ ἰδίων, γιὰτὶ ὁ ἴδιος εἶναι ἐρωτευμένος μὲ τὶς κόρες του; Τί ξέρουμε γιὰ τὴν ἐρωτικὴ ζωὴ τοῦ Φρόνυτ; Φρόντισαν ὅλα νὰ τὰ ἐξαφανίσουν.

Τὸ ράπισμα ὅμως τῆς Ἀντιγόνης θὰ ἀκολουθῇ τὸν Φρόνυτ στοὺς αἰῶνες. Εἶναι ἱστορικὰ ἀποδεδειγμένο, ὅτι ἡ Ἀντιγόνη εἶναι παιδί ἐνὸς νόμιμου γάμου καὶ ὄχι μιᾶς ἀνόσιας ἔνωσης, ἐνῶ ὁ Φρόνυτ, ποὺ τὴν κατηγοροῦσε, εἶναι ἕνας ἀνθέλληνας καὶ –γιατί ὅχι;– ἕνας ἀπατεῶνας. (Βλ. «Ἡ Ἑβραϊκὴ Ψυχανάλυση, ὁ Φ. Νίτσε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἀντίληψη περὶ ζωῆς», «Δ», τ. 262 καὶ «Ἡ Ἑβραϊκὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ψυχολογία-Ψυχανάλυση», «Δ», τ. 264.)

Ἀπὸ τὸ «νιάου-νιάου, βρὲ γατούλα», στὴν «Ἀντιγόνη»

Ὡς ἀπὸ κάμποσα χρόνια ἡ Ἀλίκη Βουγιουκλάκη θέλησε νὰ ὑποδυθῇ τὴν Ἀντιγόνη στὴν Ἐπίδauρο, θεωρῶντας τὴν μεγάλη ἡρωίδα ὡς «τὸ κορίτσι τῆς διπλανῆς πόρτας». Πόσο λάθος εἶχε! Οὔτε κἂν ἄγγιξε στὸ ἐλάχιστο τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἀντιγόνης οὔτε στάθηκε στὸ δυσθεώρητο ὕψος τῆς. Ὁ ρόλος δὲν ἔβγαινε, γιατί τὸ κορίτσι τοῦ «νιάου-νιάου, βρὲ γατούλα», ἦταν ἀδύνατον νὰ ὀρθωθῇ πελώρια καὶ ἀγέρωχη, καὶ ὁ λόγος ἦταν πολὺ ἀπλός:

Στὴν σπαραγμένη μεταπολεμικὴ Ἑλλάδα ἀπαγόρευαν στὶς γυναῖκες νὰ ἔχουν στόχους, γιατί ἔπρεπε νὰ συρθοῦν ἀπάνθρωπα μέσα στὶς σκοτεινὲς φάμπρικες ὡς κορδελλιάστρες, καπνεργάτριες, ἐργάτριες ὑποδημάτων, πλύστρες ἢ καθαρίστριες, καὶ ἔπρεπε νὰ λειώσουν τὰ νειάτα τους καὶ τὴν ὁμορφιά τους δουλεύοντας ἀπὸ τὰ χαράματα ἕως τὸ βράδυ, γιὰ νὰ ὑπερπλουτίσουν τοὺς ἤδη πλουσίους.

Ἡ Ἀλίκη Βουγιουκλάκη ὡς Ἀντιγόνη στὴν Ἐπίδauρο (1990), σὲ μιὰ παράσταση, ποὺ ἀποδοκιμάστηκε ἐντονα ἀπὸ κοινὸ καὶ κριτικούς.

Ἡ βιομηχανία τοῦ Κινηματογράφου, ὑπηρετῶντας δουρικὰ τὰ συμφέροντα μιᾶς ἀνθρωποκτόνας πολιτικῆς, κλήθηκε νὰ ὑπνωτίσῃ αὐτὲς τὶς ἀνυπόταχτες Ἑλληνίδες, τροφοδοτῶντας μέσῳ τῆς Βουγιουκλάκη τὸ ἄπιαστο ὄνειρο: Τὸν ὠραῖο γιὸ τοῦ μεγαλοβιομήχανου, τὸν σωτήρα ποὺ ἐρωτευόταν τὴν πάμπτωχη κοπέλλα (Βουγιουκλάκη) καὶ συγκρουόταν μὲ τὴν οἰκογένειά του, γιὰ νὰ τὴν κἀνὴ σύζυγό του, προσφέροντάς της πλοῦτη καὶ εὐτυχία. Τὸ ὄραμα αὐτὸ τοῦ «τίμιου καὶ κατατρεγμένου» κοριτσιοῦ, ποὺ οἱ «κακοί» τὸ ἐνοχλοῦν, ἀλλὰ ὡς ἐκ θαύματος ἐμφανίζεται τὸ πριγκιπόπουλο τοῦ παραμυθιοῦ, μαλάκωνε τὸν πόνο τῶν ἐξαθλιωμένων κοριτσιῶν. Σκυμμένες πάνω ἀπὸ τὶς μηχανές τους δούλευαν ἀδιαμαρτύρητα, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μετατραποῦν ξαφνικὰ σὲ Σταχτοπούτες. Ὑπῆρχε ἤδη μιὰ «Σταχτοπούτα εὐνοούμενη τοῦ Γιαχβέ», ἡ ταπεινὴ καὶ ἀγράμματη Παναγία.

Οὐδέποτε προβλήθηκε πρότυπο γυναίκα, ποὺ ἀγωνίσθηκε καὶ κατάφερε νὰ κατα-

κτήση την κορυφή χωρίς «Σωτήρα». Οί σπουδές της γυναίκας, ή ανέλιξη, ή αμοιβή δεν συζητήθηκαν ποτέ. Μόνον ή βέρα στο χέρι με έναν πλούσιο σύζυγο έφερνε την καταξίωση, και ή Βουγιουνλάκη τὸ τροφοδότησε αὐτὸ πλήρως. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἔπαιξε τὴν σκληρὴ βαρκάρισσα, πάλι ἓνα ὁμορφόπαιδο-εὐπορος βαρκάρης τὴν ἔσωσε. Παρὰ τὴν «Υπολοχαγὸ Νατάσσα», σὲ καμμία περίπτωσι δὲν θὰ μπορούσε ἡ «ἐθνικὴ στάρ» νὰ κρατήσῃ τὸ δυσβάσταχτο βάρος τῆς μεγάλης ἐθνικῆς, ὑπερεθνικῆς, καὶ παγκόσμιας ἡρωίδας Ἀντιγόνης. Ἡ Ἀντιγόνη οὔτε ἦταν οὔτε θὰ γίνη ποτὲ τὸ «κορίτσι τῆς διπλανῆς πόρτας», καὶ αὐτὸ τὸ ἀσήκωτο βάρος τῆς γονάτισε τὴν ἐθνικὴ στάρ. Ἐκαστος ἐφ' ᾧ ἐτάχθη...

5 Ἑλένη

Ἡ Μάγισσα τῆς Διπλωματίας

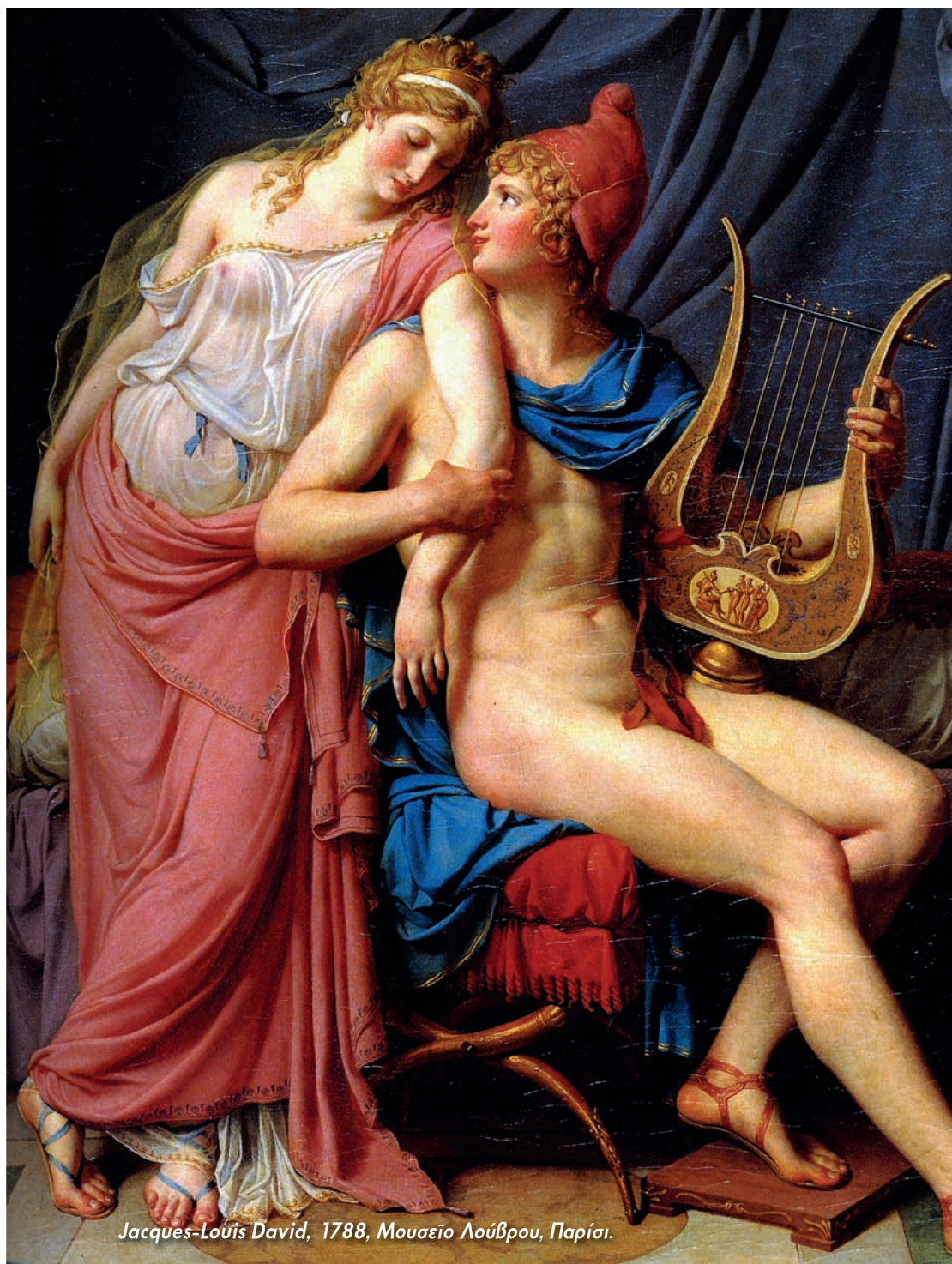

Ὡραία Ἑλένη εἶναι συνηθισμένη στὶς ἀπαγωγές ἀπὸ τὴν ἐφηβεία της καὶ ἔχοντας πλήρη συναίσθησι τῆς ὑψηλῆς καταγωγῆς της, σὰν γνήσια ἀπόγονος τῶν Ἡρακλειδῶν, μπορεῖ νὰ ἀψηφᾷ τοὺς νόμους τῆς ἐποχῆς χωρὶς συνέπειες γιὰ τὴν ἴδια, μὲ καταστροφικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τοὺς ἄλλους. Ποιὸς θὰ τολμοῦσε νὰ ἀπλώσῃ χέρι σὲ μίαν ἀπόγονο τῶν Ἡρακλειδῶν; Κανεῖς! Διάλεξε γιὰ σύζυγο τὸν ἥσυχο καὶ βολικὸ Μενέλαο, ποὺ τὸν εἶχε τοῦ χεριοῦ της καὶ ὄχι τὸν ἀνυπόταχτο Ὀδυσσεύς. Τόσο ἡ Ἑλένη ὅσο καὶ ἡ Κλυταιμνήστρα παντρεύονται συζύγους ἀπὸ τὸν ἀντίπαλο καὶ πολεμόχαρο οἶκο τῶν Ἀτρειδῶν· παράξενο, γιὰτὶ Ἀτρεΐδες εἶχαν ἀνατρέψῃ τοὺς συγγενεῖς τοὺς Ἡρακλείδες, ἐκδιώκοντάς τοὺς μακρυνά.

Ἡ Ἑλένη ὅμως δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔχῃ παίξει κάποιο σατανικὸ πολιτικὸ παιχνίδι σὲ βάρος τοῦ συζύγου της καὶ τοῦ οἴκου τῶν Ἀτρειδῶν, παρασύροντας καὶ τοὺς ὑπόλοιπους Ἀχαιοὺς σὲ μιὰ ἐθνικὴ περιπέτεια, ποὺ τελικὰ ἀνέτρεψε καὶ διέλυσε τοὺς Ἀτρεΐδες, ἀφοῦ λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὴν πτῶσι τῆς Τροίας καὶ μετὰ τὸν θάνατο τῆς Ἑλένης, ποὺ λατρευόταν σὰν θεά, ἔχουμε τὴν ἐπάνοδο τῶν Ἡρακλειδῶν, ποὺ δὲν ἄφησαν τίποτε ὀρθιο στὸ πέρασμά τους, καίγοντας καὶ ξεθεμελιώνοντας τὰ πλούσια Ἀτρεϊδικὰ παλάτια. Τόσο ἡ Κλυταιμνήστρα ὅσο καὶ Ἑλένη, μὲ τὴν ἀριστοκρατικὴ καταγωγὴ καὶ τὸν ἀπέραντο πλοῦτο, περιφρονοῦν τοὺς παρακατιανοὺς συζύγους τους, τοὺς ὁποίους φαίνεται ὅτι τοὺς πῆραν ὡς «σώγαμπρους».

Οἱ σημερινοὶ νέοι ἀρνοῦνται νὰ πιστέψουν, ὅτι ἡ Ἑλένη ὠδήγησε τοὺς Ἕλληνες μὲ 1.080 πλοῖα ἐναντίον τῆς Τροίας, γιὰτὶ κατὰ τὴν γνώμη τους ἔκαναν τὸν πόλεμο γιὰ τὸν οἰκονομικὸ ἔλεγχο τῶν Στενῶν, ἐνῶ οἱ Ἀχαιοὶ λεηλάτησαν τὴν Τροία, σκότωσαν τοὺς κατοίκους καὶ ἔφυγαν ὅλοι. Ἀλλά, ἐπειδὴ σήμερα ἔχει καταργηθῇ ἡ λέξι «τιμὴ», δυσκολεύονται νὰ καταλάβουν, ὅτι ἡ Ἑλένη ἦταν μίαν ἰσχυρὴ βασίλισσα, ποὺ εἶχε ἀπαχθῇ ἔστω καὶ ἐκούσια ἀπὸ ἓνα πρίγκιπα, ποὺ φιλοξενοῦσε στὸ ἀνάκτορό της. Εἶχε τρωθῇ λοιπὸν ἡ τιμὴ ὁλόκληρου τοῦ ἔθνους, καὶ ἡ ἀγένεια αὐτῇ τοῦ Ἀσιάτη ἡγεμόνα, ποὺ ἄπλωσε χέρι στὴν βασίλισσα, ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ.

Ἐπὶ πλέον ἡ Ἑλένη ἔχει πάρει ἀπὸ τὸ παλάτι της ἀμύθητους θησαυροὺς, ἀλλὰ εἶναι ἄγνωστο, τί ἦταν αὐτὸ ποὺ δελέασε τοὺς Τρῶες, ὥστε νὰ ἀρνηθοῦν ἐπίμονα τὴν πρότασι τῶν Ἀχαιῶν νὰ ἐπιστρέψουν τὴν Ἑλένη, καὶ νὰ μὴν γίνη πόλεμος. Δὲν ἔχουμε καμμία ἀποψὴ τῆς Ἑλένης γιὰ τὴν «ἀπαγωγή», καὶ ἔτσι εἶναι δύσκολο νὰ ξεκαθαριστῇ

Jacques-Louis David, 1788, Μουσείο Λούβρου, Παρίσι.

Ἡ Ἑλένη καὶ ὁ Πάρις.

ὁ ρόλος της. Εἶναι ὅμως ὀλοφάνερο, ὅτι περιφρονεῖ τὸν Πάρη, γιατί συχνὰ τὸν βρίζει ὡς δειλὸ καὶ εὐχεται τὸν θάνατό του λέγοντάς του: «*μακάρι νὰ σὲ εἶχε σκοτώσει ὁ ἄνδρας, ποὺ πρῶτο μου ἦταν ταῖρι*».

Ὁ μόνος ἄνδρας, ποὺ τὴν ἐντυπωσίασε βαθιὰ καὶ τὴν ξετρεῖλλανε, φαίνεται πὺς ἦταν ὁ Ἔκτορας. Ὁ ἀτρόμητος ἡγεμόνας εἶναι τὸ πρότυπο τοῦ πραγματικοῦ ἡγέτη μὲ τὴν ἀτσάλινη θέληση καὶ τὴν καρδιὰ λεονταριοῦ, σύμβολο τῆς ἀρρενωπότητας, τῆς γοητείας, τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἀνδρείας. Ἡ λάγνα Ὠραία Ἑλένη συχνὰ ἐκλιπαρεῖ τὸν Ἔκτορα «*νὰ πάη νὰ καθίσῃ κοντά της*», ἀλλὰ ἐκεῖνος πάντα ἀρνεῖται. Ὅταν ὁ Ἔκτορας σκοτώνεται, ἐκεῖνη τὸν θρηνεῖ σπαρακτικά, ἀποκαλῶντας τον: «*Ἔκτορα, τῆς καρδιᾶς μου ἀγαπημένε*», κάτι ποὺ οὐδέποτε εἶπε γιὰ τὸν Πάρη ἢ τὸν Μενέλαο.

Ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ Ἑλένη δὲν θέλει νὰ νικήσουν οἱ Ἀχαιοί. Εἶναι ἡ πρώτη, ποὺ ἀντιλαμβάνεται τὴν θανάσιμη παγίδα τοῦ Δούρειου Ἴππου, ἡ μόνη ποὺ γνωρίζει, ποιοὶ εἶναι κρυμμένοι μέσα. Τὴν νύχτα τρέχει ὀλομόναχη μπροστὰ στὸ παράξενο ἀφιέρωμα καὶ καλεῖ ἕναν- ἕναν τοὺς ἀρχηγοὺς μὲ τὰ μικρὰ τοὺς ὀνόματα, γιὰ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη σοβαρὴ μαρτυρία γιὰ τὴν αἰνιγματικὴ προσωπικότητα τῆς Ἑλένης καὶ γιὰ τὴν αἰνιγματικὴ φυγὴ της.

Ἡ Ἑλένη μετὰ ἀπὸ 10 χρόνια ἀκόμη ξέρεי περίφημα τὶς ἀντιδράσεις τῶν συμπατριωτῶν της, τὶς ἥξερε, ὅταν ἔφευγε, καὶ γνωρίζει τώρα ποιοὶ κρύβονται μέσα στὸν Δούρειο Ἴππο. Αὐτὸ μᾶς βάζει σὲ σκέψεις γιὰ τὸ σατανικὸ πολιτικὸ παιχνίδι, ποὺ ἦταν ἱκανὴ νὰ παίξῃ. Στὸ τέλος τοῦ πολέμου ἡ διπλωμάτισσα Ἑλένη, ποὺ εἶναι καὶ ἡ νικήτρια, παίρνει τὸ πιδ ὑποταχτικὸ ὕφος, ποὺ ταιριάζει σὲ μία ἄπιστη σύζυγο, λέγοντας στὸν Μενέλαο, ὅτι «*ἦταν δύσκολο νὰ ἀντισταθῇ στὴν θέληση τῶν θεῶν*», ἀφοῦ ἡ Ἀφροδίτη τὴν ἔσπρωξε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Πάρη.

Ἡ καλλονὴ αὕτη τῶν Ἡρωϊκῶν Χρόνων, ποὺ ἐνέπνευσε ὅλους τοὺς ποιητὲς καὶ τραγῳδοὺς τῆς ἀνθρωπότητας, αὕτη ἡ θεοποιημένη γυναῖκα ἔχει καταφέρει μέχρι σήμερα νὰ ἀσχολοῦνται ὅλοι μόνον μὲ τὴν ἐρωτικὴ τῆς φύση, παραβλέποντας τὸ πανοῦργο πολιτικὸ παιχνίδι, ποὺ πιθανὸν νὰ ἔπαιξε στοὺς Ἀτρεΐδες, ἐπισπεύδοντας τὴν ἄνοδο τῶν συγγενῶν της στὴν Ἑξουσία.

Καὶ μόνο γιὰ τὴν ἐρωτικὴ νύχτα ποὺ πέρασε μὲ τὸν Πάρη στὴν Κρανάη ἔχουν γραφτῇ χιλιάδες τόμοι σὲ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα, σὲ ὅλους τοὺς πολιτισμοὺς καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐποχές. Ἡ Ἑλένη πάντα ἀναλαμβάνει τὶς εὐθύνες της, ἀλλὰ ποτὲ δὲν μετανοῶνει, ἀντίθετα χαίρεται, ποὺ οἱ μελλοντικὲς γενιὲς θὰ τὴν τραγουδοῦν γιὰ πάντα.

Ὁ ἰσχυρὸς της χαρακτῆρας σκιαγραφεῖται θαυμάσια στὴν «Ἑλένη» τοῦ Εὐριπίδη, πού, ἐνῶ εἶναι ἐξόριστη, ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη στὴν Αἴγυπτο, πάλι ἐμφανίζεται ὡς μιὰ ἱκανώτατη διπλωμάτισσα καὶ πολιτικός, διότι δὲν διστάζει νὰ ἀναμετρηθῇ μὲ τὴν πανίσχυρὴ ἀδελφὴ τοῦ βασιλιᾶ τῆς Αἰγύπτου, τὴν βασίλισσα Θεονόη, νὰ τὴν χτυπήσῃ στὸ πιδ εὐαίσθητο σημεῖο της, λέγοντάς της: «*Ἡ κόρη σου δὲν πρόκειται*

Ἡ Ὠραία Ἑλένη,

σὰν γνήσια

ἀπόγονος τῶν

Ἡρακλειδῶν, μπορεῖ

νὰ ἀψηφᾷ τοὺς

νόμους τῆς ἐποχῆς

χωρὶς συνέπειες

γιὰ τὴν ἴδια, μὲ

καταστροφικὰ

ἀποτελέσματα γιὰ

τοὺς ἄλλους.

νὰ παντρευτῇ, ὅσο ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ. Μόνον ἐὰν μὲ ἀφήσης νὰ φύγω, θὰ παντρευτῇ.» Ἀπὸ αὐτὴν τὴν δραματικὴ καὶ καταπληκτικὴ σύγκρουση τοῦ αἰῶνιαν ἀνίσχυρου μὲ τὸν ἰσχυρὸ ἡ Ἑλένη θὰ βγῇ κερδισμένη χάρις στὴν μεγάλη διπλωματία καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ λόγου ποὺ ἔχει. Ὁ κανυατζῆς Μενέλαος, ποὺ τῆς προτείνει τὸ ἕνα σχέδιο χειρότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο, σίγουρα θὰ ὠδηγοῦσε στὴν σύλληψη αὐτοῦ καὶ τῆς γυναίκας του, μὲ βέβαιον τὸν θάνατό τους.

Ἡ Ὠραία Ἑλένη χιλιάδες χρόνια μετὰ μᾶς κλείνει πονηρὰ τὸ μάτι καὶ μᾶς ρωτᾷει προκλητικὰ: «Ποιά εἶμαι;» Μὲ αὐτὸ τὸ λάγνο χαμόγελο τῆς Ἑλένης ἔπρεπε νὰ ἀσκοληθῇ ὁ Λεονάρντο ντὰ Βίντσι, ὅχι μὲ τῆς Τζοκόντας, γιατί ἡ Ἑλένη ἀκόμη καὶ σήμερα θὰ μποροῦσε νὰ παρασύρῃ τοὺς κοσμοκράτορες Μποὺς καὶ Πούτιν μὲ περισσότερα καράβια καὶ ἀεροπλάνα ἀπὸ τότε σὲ ἕναν ὀλέθριον πόλεμο, πάντοτε στὸ ὄνομά της.

Μήπως οἱ μελετητὲς τῆς Ὠραίας Ἑλένης πρέπει νὰ ἀσκοληθοῦν καὶ μὲ αὐτὴν τὴν πλευρά της καὶ μὲ τὸ γιατί οἱ Τρῶες δὲν τὴν παρέδωσαν; Ἐκεῖνη ἡ «Πολεμικὴ Αἰγίδα», ποὺ κρατοῦσε ὁ Ἔκτωρ στὴν μάχη καὶ πάντα νικοῦσε, ἦταν ἕνα ὄπλο ποὺ ἀνέκαθεν εἶχαν οἱ Τρῶες, ἡ τὸ ἔκλεψε ἡ Ἑλένη καὶ τὸ πῆγε στὴν Τροία; Ἄχ, Ἑλένη, μήπως μᾶς τὴν ἔφερες; (Βλ. «Ἡ Ὠραία Ἑλένη»: Ἡ γυναῖκα-σύμβολο. «Μοιχαλὶς» ἀλλὰ καὶ πραγματικὴ σύζυγος», «Δ», τ. 270 ἢ www.davlos.gr/pdf/17763.pdf.)

6 Σαπφώ Ἡ Θύελλα

Ὡς νὰ ἀναλύσουμε τὴν θυελλώδη Σαπφώ, ἐπὶ τέλους θὰ τονίσουμε, ὅτι θὰ πρέπει νὰ καταργηθῇ διεθνῶς αὐτὸς ὁ αἰσχυρὸς χαρακτηρισμὸς τῆς μεγάλης ποιήτριας ὡς ὁμοφυλόφιλης, καὶ νὰ ἀπαγορευθῇ αὐτὴ ἡ ἀτιμωτικὴ γιορτῇ, ποὺ γίνεται κάθε χρόνο στὴν μνήμη της, ὅπως καὶ νὰ φυλακίζονται ὅλες αὐτὲς οἱ ἀνόητες καὶ ὑπέρβαρες ὁμοφυλόφιλες, οἱ ὁποῖες μαζεύονται μπροστὰ στὸν τάφο της, διατυμπανίζοντας, ὅτι ἡ λέξις Λεσβία σημαίνει

ΔΑΥΛΟΣ

ΝΕΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ☐

ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ☐

Ἐτήσια Ἑλλάδος **Κανονική: 53 €** ☐

Ἐτήσια Ἑλλάδος **Φοιτητική: 43 €** ☐

Ἐτήσια **Ἐξωτερικῶ: 80 €** ☐

(ΟΝΟΜΑ)		(ΕΠΩΝΥΜΟ)		Πληρωμὴ μὲ Τραπεζ. Κατάθεση ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ 146/40417714 Ταχυδρομικὴ Ἐπιταγὴ ΕΛΤΑ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΥ POST RESTANTE 175 01 Π. ΦΑΛΗΡΟ
(ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)		(Τ.Κ.)	(ΠΟΛΗ)	
(ΧΩΡΑ)	(Τηλ.)	(E-mail)		
Πληρωμὴ μὲ Πιστωτικὴ Κάρτα		VISA ☐	MasterCard ☐	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _ _ _ _ _				
ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _ _ _				
ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: _ _ / _ _		Ὑπογραφή: _____		

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ **ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ:** Περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Ἀθήνα **FAX:** (+30) 210 3314997

τὴν ὁμοφυλόφιλη, καὶ ὅτι οἱ ὁμοφυλόφιλες ἔλκουν τὴν καταγωγή τους ἀπὸ τὴν μεγάλη Σαπφώ, μολύνοντας τὸ μνῆμα τῆς καὶ ὁλόκληρο τὸ νησί ποὺ γεννήθηκε. Αἰσχρὸ, ἀπαράδεκτο, ἀνεπίτρεπτο! Σὲ ὅποιοδήποτε ἄλλο κράτος θὰ τὶς εἶχαν διώξει, καὶ εἶναι πολὺν παράξενο, ποὺ οἱ Ἀρχεῖς τῆς Λέσβου δὲν ἔχουν κινήσει ἀκόμη γῆν καὶ οὐρανὸ, γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια, προσφεύγοντας στὰ Εὐρωπαϊκὰ καὶ στὰ Διεθνῆ Δικαστήρια, γιὰ νὰ προστατέψουν τὸ κόσμημα τῆς Λέσβου, τὴν μεγάλη Σαπφώ. Ἐὰν οἱ ὁμοφυλόφιλοι ὅλου τοῦ κόσμου μαζεῦονταν ξαφνικὰ μπροστὰ στὸ τάφο τοῦ Ναπολέοντος τιμώντας τον ὡς ὁμοφυλόφιλο, τί θὰ ἔκαναν οἱ Γάλλοι; Ἀπλᾶ δὲν θὰ ἔμεινε ρουθούνη!

Σημειωτέο, ὅτι ἡ Σαπφὼ ἦταν παντρεμένη μὲ τὸν Κερκύλα, κόρη τῆς ἦταν ἡ Κλείς, ἀλλὰ ἐρωτεύθηκε παθιασμένα τὸν Φάωνα, γιὰ τὸ χατήρι τοῦ ὁποίου καὶ αὐτοκτόνησε, πέφτοντας στὰ ἀφρισμένα κύματα τοῦ ἀκρωτηρίου Λευκάτας.

Ἔχει μεγάλη σημασία, τὸ ὅτι ἡ Σαπφὼ εἶναι σύγχρονη τοῦ Σόλωνα, γιατί γεννήθηκε στὴν Ἑρεσὸ τὸ 630 π.Χ. καὶ πέθανε τὸ 570 π.Χ., ἐνῶ ὁ Σόλων γεννήθηκε τὸ 640 π.Χ. καὶ πέθανε τὸ 560 π.Χ.. Ὁ μέγας νομοθέτης, ποὺ πρόφθασε νὰ ζήσει καὶ νὰ ὑμνήσῃ τὴν μεγάλη Σαπφώ*, ἦταν αὐτὸς ποὺ θέσπισε τὸν Νόμο ἐναντίον τῆς Ὀμοφυλοφυλίας (ποὺ ὑπῆρχε καὶ ἀπὸ παλιά), ἕναν νόμο ἰδιαίτερα σκληρὸ, ποὺ ἀφαιροῦσε καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ λόγου διὰ παντὸς («Μήτε λέγειν μήτε γράφειν ἔξεῖναι τοῖς ἡταιρηκόσιν») καὶ ἐπὶ πλέον ὠδηγοῦσε στὸν θάνατο («καταγνωσθέντος αὐτοῦ ἐταιρεῖν θανάτῳ ζημιούσθω», βλ. «Ἡ ἀντιομοφυλοφιλικὴ νομοθεσία στὶς πόλεις τῆς ἀρχαίας

* Στὴ λεσβιακὴ διάλεκτο ἡ λέξι Σαπφὼ εἶναι ἡ ἀντίστοιχη λέξι τῆς ἀττικῆς διαλέκτου σοφὴ (πρβλ. τὴν ἀντίστοιχη λατινικὴ λέξι sapientia = σοφία.) Σαπφώ-Ψάπφα εἶναι παράγωγο τῆς ρίζας σάπ- ἐξ οὗ τὸ σήπομαι-σαπίζω, ποὺ ἡ πρώτη σημασία του ἦταν ὠρμάζω· ἄρα Σαπφὼ εἶναι ἡ ὠρμη σοφία.

ΠΑΡΑΓΕΛΙΑ ΕΤΗΣΙΩΝ ΤΟΜΩΝ & ΤΕΥΧΩΝ

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΙ ΔΑΥΛΟΥ 58 €

_____ (ΟΝΟΜΑ) _____ (ΕΠΩΝΥΜΟ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΕΤΟΣ)

_____ (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)

ΤΕΥΧΗ ΔΑΥΛΟΥ 6 €

_____ (Τ.Κ.) _____ (ΠΟΛΗ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ) _____ (ΧΩΡΑ) _____ (Τηλ.)

Οἱ τιμὲς ἐπιβαρύνονται μὲ κόστος ταχυδρόμησης μέσῳ ΕΛΤΑ, ποὺ γιὰ ἀποστολὲς ἐντὸς Ἑλλάδος εἶναι 2,80 €.

Πιστωτικὴ Κάρτα

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _____

VISA ☐

ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _____

MasterCard ☐

ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: ____/____/____ ΥΠΟΓΡΑΦΗ: _____

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ:

Περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Ἀθήνα

FAX: (+30) 210 3314997

Ἑλλάδας», «Δ», τ. 157). Εἶναι παραφροσύνη λοιπὸν νὰ νομίζουμε, ὅτι ὁ Σόλων, ποὺ θέσπισε αὐτὸν τὸν ἐξοντωτικὸ νόμο ἐναντίον τῆς ὁμοφυλοφιλίας, θὰ ὑμνοῦσε μίαν ἐκτὸς νόμου ἀνόητη ὁμοφυλόφιλη ὥς: «Μελιχρὸν καύχημα τῶν Λεσβίων, ἱερὰ δεκάτη τῶν Μουσῶν, καλή, Ἑθνους μουσολήπτον, παιδαγωγὸν καὶ ποιήτριαν». Ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων θὰ ξεσηκωνόταν ἐναντίον του καὶ θὰ ἀπαιτοῦσε τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου γιὰ τὸν ἴδιον.

Τὴν ὕμνησαν ἐπίσης ὁ Στράβων, ὁ Ἀλκαῖος, ὁ Λουκιανός. Ἰδιαίτερη βαρύτητα ἔχει ἡ γνώμη τοῦ συντηρητικοῦ Πλάτωνος, ποὺ εἶναι νεώτερος, ἀλλὰ ὕμνησε γενναϊόδωρα τὴν Σαπφῶ, ὥς δεκάτη μοῦσα: «Ἐννέα τινὲς φασιν τὰς μούσας εἶναι. Ἐγὼ δὲ φημὶ Λεσβίαν Μοῦσαν τὴν δεκάτην.» Τὸ περίφημο αὐτὸ ἐπίγραμμα τοῦ Πλάτωνος ἔχει ἐξαιρετικὴ σημασία, διότι ὥς νομοθέτης ὁ Πλάτων στὸ μνημειώδες ἔργο του «Νόμοι» (636 καὶ ἐπομ., 835-841) καταδικάζει τελεσίδικα τὸν ὁμοφυλοφιλικὸ ἔρωτα ὥς ἀφύσικο, ἀπορρίπτει ἀκόμη καὶ τὸν θεσμὸ τῶν κοινῶν συσσιτίων, ἀνησυχῶντας μήπως καὶ τὰ συσσίτια γίνουν ἡ αἰτία νὰ παρασυρθοῦν καὶ νὰ διαφθαροῦν οἱ νέοι (ὁμοίως «Δ», τ. 157).

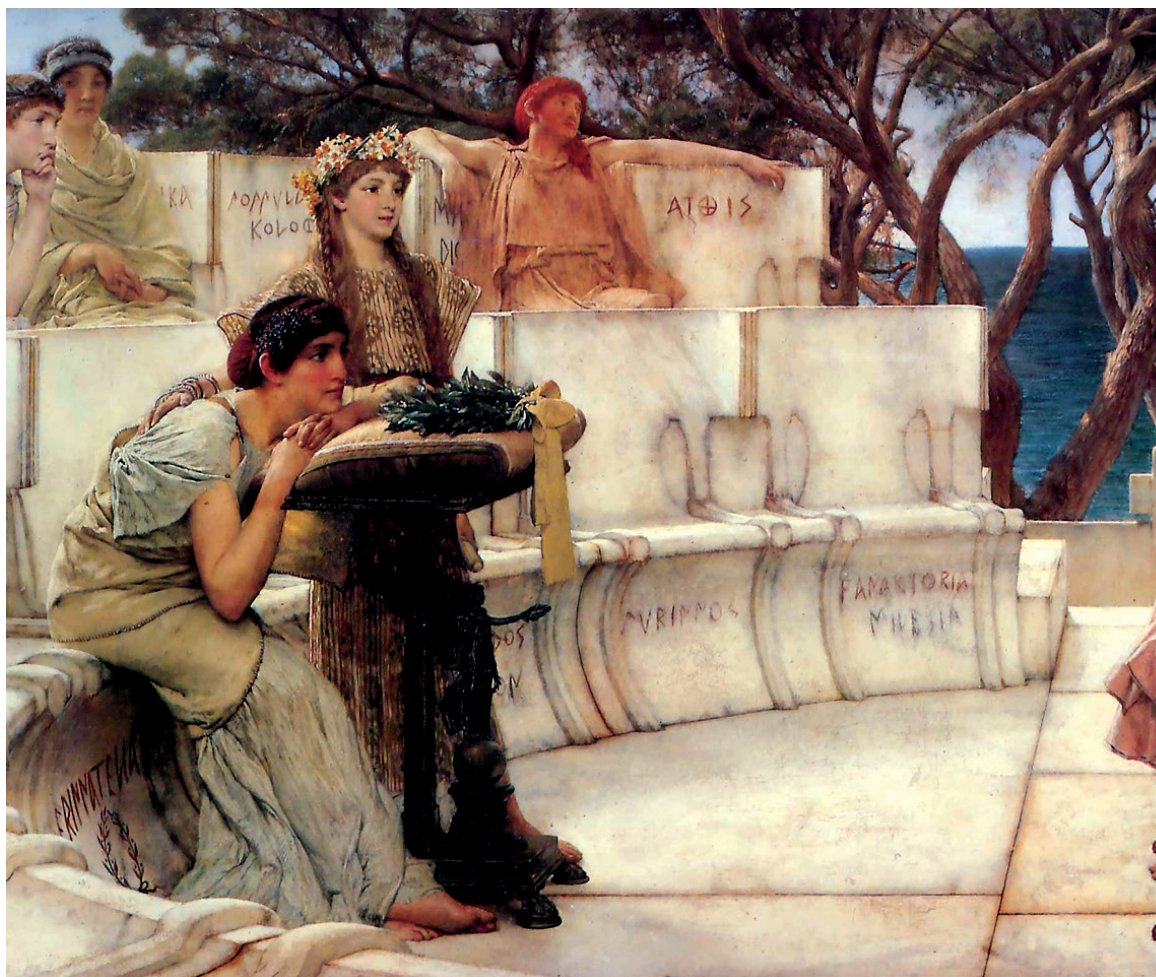
Μόνον ὁ Φρόνυτ καὶ οἱ ὅμοιοι του θὰ πίστευαν, ὅτι ὁ Πλάτων, ποὺ φρόντιζε νὰ μὴν παρασυρθοῦν οἱ νέοι, θὰ ἦταν ποτὲ δυνατὸν νὰ ἐξυψῶνῃ ὥς δεκάτη Μοῦσα τὴν Σαπφῶ, ἐὰν ὑπῆρχε ἔστω καὶ μόνον ἡ ὑποψία τῆς ὁμοφυλοφιλίας. Καὶ μόνον οἱ ἀντίπαλοί του, ποὺ τὸν φθοноῦσαν θανάσιμα, θὰ ἔφθαναν νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Καλεῖται λοιπὸν τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας νὰ σταματήσει αὐτὸ τὸ αἶσχος καὶ νὰ κἀνῃ σεμινάρια στοὺς καθηγητὲς γιὰ τὴν Σαπφῶ, ὅπως ἔκανε γιὰ τὸ «Ὀλοκαύτωμα» τὸν περασμένο Ὀκτώβριο. Γιὰ ποιοὺ «Ὀλοκαύτωμα» μιᾶνε ἐξ ἄλλου; Ἄς σοβαρευτοῦν ἐπὶ τέλους.

Γιὰ τὴν Σαπφῶ ὅλα τὰ πάθη, οἱ πόθοι, οἱ ζήλειες καὶ χωρισμοὶ δὲν εἶναι παρὰ ὕμνοι στὸν ἔρωτα καὶ στὸ πάθος. Ἡ ἔμπνευση τῶν μεγάλων καὶ δυνατῶν ἔργων της εἶναι ὁ ξέφρενος Ἑρωτας πρὸς τοὺς ἄνδρες, ποὺ ἀγάπησε καὶ τὴν ἀγάπησαν. Καὶ οἱ ἄρρωστοι ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τοῦ ἔρωτα χριστιανοί, ὅπως καὶ οἱ Ρωμαῖοι, ποὺ ἐκτόξευσαν τὶς συκοφαντίες ἐναντίον τῆς Σαπφoῦς*, ἔπρεπε νὰ μποῦν στὸ μικροσκοπιο τοῦ Φρόνυτ, χαρακτηριζόμενοι ὥς μαυριακοὶ καὶ πάσχοντες ἀπὸ τὸ «Σαπφικὸ Σύνδρομο», γιὰτὶ ἡ μεγάλη μας ποιήτρια ἀπέχει πάρα πολὺ ἀπὸ τὶς αἰσχυρὲς κατηγορίες.

«...Ἐρως δ' ἐτίναξε μοι φρένας ὥς ἄνεμος κατ' ὄρος δρυσὶν ἐμπίπτων...»

* «Ἐπειτα πῶς δὲν ντρέπεσθε, νὰ ἔχετε τόσες ποιήτριες ὅχι γιὰ τίποτε χρήσιμο, ἄπειρες πόρνες; ...Καὶ ἡ μὲν Σαπφῶ γύναιον πορνικόν, ἐρωτομανὲς, καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀσέλγειαν ἄδει.» (Τατιανός: «Πρὸς Ἑλλήνας», παρ. 33-34, βλ. «Τὰ ὑβριστικὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπίσημα κείμενα τῆς Ὀρθοδοξίας», ἔκδ. «Δ», 2007.)

*Ἡ Σαπφῶ δὲν
χρειάζεται τίποτα.
Μὲ μία λέξη της
πυροδοτεῖ τὸ πάθος,
τὴν τρέλλα τοῦ
ἔρωτα, τὴν μαγεῖα
τῆς ὁμορφιάς.
Στοχεύει σὴν
καρδιὰ χωρὶς
«φετίχ», χωρὶς
«τοτέμ».*

Ἡ Σαπφώ καὶ ὁ Ἀλκαῖος στὴ Μυτιλήνη (Sir Lawrence Alma-Tadema, 1881.)

Τί εἶχε λοιπὸν τόσο προκλητικὸ αὐτὴ ἡ μεγάλη ποιήτρια, ποὺ ξεσήκωσε τὸ μένος τόσο τῶν κατώτερων συγχρόνων της ὅσο καὶ κάθε σύγχρονου μισογύνῃ; Μὰ ἀπλουστάτα ἡ Σαπφὼ ἦταν μία διάσημη γυναῖκα, ἡ κορωνὴς τῆς Λογοτεχνίας στὸ πιὸ δύσκολο εἶδος της: Στὴν Ποίηση. Καὶ ἀκόμη χειρότερα: Εἶχε φήμη, ὄνομα καὶ τὴν καλύτερη Σχολὴ τῆς ἐποχῆς, ἐνῶ ἡ δύναμις τῶν ἔργων της ξεσήκωνε τὸν φθόνον τῶν ἀνδρῶν, ποὺ ἀδυνατοῦσαν νὰ τὴν φθάσουν. Ἡ Σαπφώ, ποὺ σὰν γνήσια Ἑλληνίδα λάτρευε τὸ Κάλλος, τίποτε τὸ ὠραῖο δὲν ἄφησε ἀπ' ἑξῶ. Ὑμνησε τὴν ὁμορφιὰ ἀνδρῶν ἀλλὰ καὶ γυναικῶν.

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο θεωρήθηκε ὡς ἀφοριστικὸ στοιχεῖο πρῶτα ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ποὺ διασκέδαζαν πνιγμένοι στὸ αἷμα τοῦ Κολοσσαίου, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὶς ὁρδὲς τῶν χριστιανῶν, ποὺ ἦταν ὑποσιτισμένοι ἐξωτικὰ καὶ τὴν μισοῦσαν θανάσιμα. Φόρτωσαν τὴν γυναικεῖα ὁμοφυλοφιλία στὴν Σαπφῶ καὶ ὄχι στὴν «ἀγία» πόρνη Μαρία τὴν Αἰ-

γυπτία ή στην αυτοκράτειρα Σίσσυ, την καταδίκασαν, γιατί ύμνησε την Αθίδα, την Άνακτορία, την Μεγάρα, την Τελέσιππα, την Γοργώ, την Γύρινα, την Δίκα, την Κυδρώ, την Γογγύλη, την Σελήνη, όπως ύμνησε τον Άδωνι, την Αφροδίτη τα άστρα, την φεγγαρόλουστη θάλασσα, την άσημένα Σελήνη.

Η Σαπφώ κατάφερε να αποσπάση την Ποίηση από το βαρύν έπικό της ύφος και να γίνη ή θεμελιώτρια του λυρικού τραγουδιού, αφού και μέχρι σήμερα τα λυρικά τραγούδια περιέχουν δικά της λόγια. Διοχετεύει το δυνατό της πάθος με απλότητα, χωρίς να «φτειασιδώνη» τα ποιήματά της. Σ' αυτό το σημείο μοιάζει με τον Όδυσσέα, πού, μόλις αντικρύζει την Ναυσικά, την επαινεί λέγοντας: «Οί γονείς σου πρέπει να είναι περήφανοι για σένα, γιατί είσαι λεπτή σαν λυγαριά.» Όλες οι νεαρές κοπέλλες και σε όλους τους πολιτισμούς ανταποκρίνονται κατά 95% σ' αυτήν την περιγραφή. Αντίθετα στα ανατολίτικα ποιήματα ύμνουν άτέλειωτα την κοπέλλα για τα φτειασιδία της, τα στολίδια της, τα βραχιόλια της, τα σκουλαρίκια της, τα βαμμένα φρύδια της, τα δαχτυλιδωτά μαλλιά της, τους στρογγυλούς γοφούς, τα μεταξωτά, πού τυλίγουν το κορμί της –και πάει λέγοντας.

Η Σαπφώ δεν χρειάζεται τίποτα. Με μία λέξη της πυροδοτεί το πάθος, την τρέλλα του έρωτα, την μαγεία της όμορφιάς. Στοχεύει στην καρδιά χωρίς «φετίχ», χωρίς «τοτέμ». Πόσους έπηρέασε αυτή ή γυναίκα; Όλους τους μεγάλους. Τον Πίνδαρο, τον Βακχylίδη, τον Θεόγνι, τον Όβίδιο, τον Όράτιο, τον Κάτουλο, τον Λογγίνο, την «Παλατινή Άνθολογία». Την έβαλαν στο μάτι και οι κωμφοδιογράφοι Άντιφάνης, Άμφις, Έφιππος.

Στην νεώτερη Ποίηση έπηρέασε τον λόρδο Βύρωνα, τον Λεοπάρντι («Σημειώσεις του Μάλτε Λάουρ Μπίργκε»). Ένέπνευσε τον Μάνο Χατζιδάκι, τον Όδυσσέα Έλύτη.

Την Σαπφώ υπερασπίστηκαν μεγάλοι φιλόλογοι όπως οί Βέλκερ, Κλάιν, Σρίφτ, Ρέιναχ, Βιλαμόβιτς, πού προσπάθησαν να αποκαταστήσουν ήθικα την μεγάλη ποιήτρια όλων των εποχών. Μάταια όμως. Η χυδαία χριστιανική κοινωνία διαθέτει τόσο ισχυρούς μηχανισμούς αποκλεισμού, πού έλέγχει πλήρως την Παιδεία, τα στείρα πανεπιστήμια, έλέγχει τους καθηγητές, τους δικαστές και προωθεί μόνον την Άντι-Γνώση, πολεμάει σήμερα την Σαπφώ με γελοίες ψευτοκατασκευές, για να μειώση την παγκόσμια απήχηση και την γοητεία, πού άσκει αυτή ή μεγάλη γυναίκα ως σύμβολο τής Ποίησης του έρωτα. Η Σαπφώ ύπάρχει στο Άρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης στην μ.Χ. (!) εποχή, επιβλητική σε ψηφιδωτό πλούσιου οικοδομήματος, σε άττικά άγγεία στο Μόναχο, στο Άρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών.

Ἡ Σαπφὼ εἶναι ἔμπλη παθῶν, ἔχει πληθωρική δύναμη τοῦ πνεύματος, ποὺ ξεπετιέται σὰν χεῖμαρρος μέσα ἀπὸ τὰ δυνατὰ της ἔργα. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν τρέπη σὲ φυγὴ τοὺς ἀνελεύθερους ἀνθρώπους τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ; (Βλ. «Κασσιανὴ καὶ Σαπφώ: Τὸ ἀβυσσαλέο χάος μεταξὺ δύο βιοθεωριῶν. Ὁ ἀσέληνος χριστιανικὸς ἔρωτας καὶ ἡ συκοφαντημένη ἀγνὴ τῆς Λέσβου», «Δ», τ. 271 καὶ «Σαπφώ: Τὸ αἰώνιο πρότυπο γυναικάς», «Δ», τ. 288.)

* * *

αραθέσαμε ἐπιλεκτικὰ τὶς δυνατώτερες μορφές τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τραγωδίας. Ὑπάρχουν κι' ἄλλες. Ἡ Φαίδρα, ἡ Ἀνδρομάχη, ἡ Κρέουσα, ἡ Ἀγαυὴ καὶ χιλιάδες ἄλλες, μὲ ἓνα κοινὸ χαρακτηριστικόν: Τὴν ἀνεξέλεγκτη δύναμη, τὴν ἀντοχὴ μέσα στὰ φριχτὰ δεινὰ τους, γυναικὲς ἀνυπόταχτες, ἀδυσώπητες, ἀκατάβλητες. Ἔχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ θηλυκοῦ ἡγεμόνα, ἀλλὰ στάθηκαν πιὸ δυνατὲς ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μὲ ἐπιπλέον ὄπλο τους τὴν σπάνια ὁμορφιὰ καὶ τὴν πανίσχυρη προσωπικότητα.

Ὁ Μακιαβέλλι στὸν «Ἡγεμόνα» ἐξυμνεῖ αὐτὰ τὰ προσόντα ὡς συστατικὸ τῆς ἀνδρικῆς ἐξουσίας, ἓναν χώρο δηλαδὴ ἀπηγορευμένον στὶς γυναῖκες. Οἱ χριστιανοὶ θὰ κλειδώσουν τὶς γυναῖκες στοὺς γυναικωνῖτες, θὰ τὶς μετατρέψουν σὲ χλωμὲς «δέσποινες», ἀμόρφωτες, μακριὰ ἀπὸ κάθε γνώση, γιὰ κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἀνδρῶν ἡ γνώση καὶ ἡ ἐξουσία στὰ χέρια μιᾶς γυναικάς θὰ γίνῃ ὄπλο, ποὺ θὰ τοὺς ἀπειλῇ. Μόνον ὁ «νερόβραστος» Μπούς καὶ ὁ Τρομοκράτης Λάντεν δικαιοῦνται νὰ ἀπειλοῦν ὁλόκληρὴ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐπιμύθιο

γαποῦν τελικὰ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ τὰ παιδιὰ τους; Ἐὰν ναί, τότε νὰ ὑποχρεώσουν τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας νὰ διδάξῃ τὴν Ἀντιγόνη, τὴν Σαπφώ, τὴν Μήδεια, ὅχι ὅπως γίνεται τώρα, ἀλλὰ ἀποκαθιστώντας ἠθικὰ τὶς μορφές τους. Οἱ γονεῖς θέλουν νὰ γλυτώσουν τὰ παιδιὰ τους ἀπὸ τὰ ναρκωτικά, τὴν ὁμοφυλοφιλία καὶ τὶς αὐτοκτονίες; Τότε νὰ ἀπαγορεύσουν νὰ δηλητηριάζονται τὰ νήπια μὲ τὸ ἐβραϊκὸ «Ὁλοκαύτωμα».

Γιατί λούφαξαν οἱ χιλιάδες ψυχχαναλυτὲς, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι καὶ οἱ χιλιάδες, ποὺ βγαίνουν στὰ κανάλια καὶ ὀρνοῦνται γιὰ τὴν εὐαίσθητη ψυχὴ τῶν παιδιῶν; Γιατί δὲν καταγγέλλουν δημόσια ὡς ψευδὴ τὰ κρεματόρια, τοὺς κρεμασμένους, τοὺς ἀπόλεμους σκελετωμένους καὶ ὅ,τι ἄλλο σκαρφίζονται οἱ «ὀλοκαυτωματιστές»; Αὐτὰ δὲν τραυματίζουν τὰ παιδιὰ, δὲν τὰ σπρώχνουν νὰ πειραματίζονται μεταξὺ τους, δὲν κατασκευάζουν μέσα στὰ σχολεῖα τοὺς αὐριανοὺς βασανιστὲς καὶ δολοφόνους;

Ἐπάρχει τὸ σθένος νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸ μαντρεὶ ἢ ὄχι; Σθένος ὑπάρχει. Οἱ «εἰδικοί» δὲν μᾶς ἀφήνουν.

*Οἱ χριστιανοὶ θὰ
κλειδώσουν τὶς
γυναῖκες στοὺς
γυναικωνῖτες, θὰ
τὶς μετατρέψουν
σὲ χλωμὲς
«δέσποινες»,
ἀμόρφωτες,
μακριὰ ἀπὸ κάθε
γνώση.*

Ἀγγελικὴ Ρέτουλα

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ

Ἐκ Γιαχβὲ ἢ ἐκ Διός;

Περισσότερο ἐντυπωσιακὲς ἀπὸ τὴν φωτογραφικὴ ἀποτύπωση κεραυνοῦ, τὴν ὥρα ποὺ κτυπᾷ τὸ τεράστιο ἄγαλμα τοῦ Ἰησοῦ Λυτρωτῆ στὸ Ρίο τῆς Βραζιλίας (Νταίλν Μαίιλ, 13.02.08), ἦταν οἱ ἀπόψεις θρησκευόμενων, οἱ ὁποῖες ἐκφράστηκαν σὲ διαδίκτυακὲς συζητήσεις:

Εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἐξέλαβαν τὸ γεγονὸς ὡς σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ, ποὺ ὑποδηλώνει τὴν παρουσία τοῦ Γιαχβέ.

Ἀντίστοιχα εὐσεβεῖς «ἐπανελληνισμένοι» δωδεκαθεϊστὲς θεώρησαν τὸ φυσικὸ αὐτὸ φαινόμενο ὡς διοσημία, ὠρισμένοι δὲ τὸ ἐξήγησαν ὡς κτύπημα τοῦ κεραυνίου Διὸς ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ στοὺς μὲν καὶ στοὺς δὲ φαίνεται νὰ ταιριάζῃ ἀπόλυτα τὸ σκίτσο τοῦ εὐσεβοῦς, ποὺ χρησιμοποιοῦμε ὡς μόνιμη βινιέτα τῆς στήλης αὐτῆς.

Εὐσεβεὺς καλλιτεχνικὸ πατιναῶς

Μὲ τοὺς ἰσλαμικοὺς νόμους καὶ τὴν κοινωνικὴ κατακραυγὴ βρίσκονται ἀντιμέτωπες πολλὲς γυναῖκες σὲ μουσουλμανικὲς χώρες, ὅταν θελήσουν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸν ἀθλητισμό.

Προσοχή, παιδόφιλος!

Χωρὶς λόγια.

Ίερές τρίχες

Στὸ τμήμα ἱερῶν ἀντικειμένων τοῦ Μουσείου Τὸπ Καπὶ τῆς Κωνσταντινούπολης ἐκτίθεται τὸ ἀποτύπωμα τοῦ ποδιοῦ τοῦ Μωάμεθ, καθὼς περπατοῦσε πρὸς τὸν Παράδεισο, τὸ δόντι του, τὸ σπαθί του καὶ ἄλλα παρόμοια. Στὴν φωτογραφία εἰκονίζονται τρίχες ἀπὸ τὴ γενειάδα του. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐπισκέψεων στὸ συγκεκριμένο τμήμα μωαμεθανὸς ἱερέας ψέλνει συνεχῶς στίχους ἀπὸ τὸ Κοράνι.

Τὸν ἔσωσε τό... ἐπουράνιο πνεῦμα τοῦ πάπα

Κατὰ τὴ διάρκεια ἀγώνων ταχύτητας τοῦ καναδικοῦ γκρᾶν πριὶ τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Πολωνοῦ ὁδηγοῦ Ρόμπερτ Κουμπίτσα ξέφυγε ἀπὸ τὴν πορεία του καὶ προσέκρουσε στὶς προστατευτικὲς μπάρες· παρὰ τὴ σφοδρότητα τῆς σύγκρουσης ὁ ὁδηγὸς ὑπέστη ἐλαφρὲς μόνον κρανιοεγκεφαλικὲς κακώσεις. Τὸ γεγονός χαρακτηρίστηκε ὡς θαῦμα ἀπὸ τὸν πολωνικὸ Τύπο, ὁ δὲ Κουμπίτσα δὲν ἀπέδωσε τὴ σωτηρία του στὶς ὑψηλὲς προδιαγραφὲς ἀσφαλείας πίστας καὶ αὐτοκινήτου, ἀλλὰ στὸν οὐρανό, ὅπου βρίσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ ἐκλιπόντος ποντίφικα Ἰωάννη Παύλου Β΄, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῖου φέρει πάντα μαζί του μὲ ἐμφανῆ ἐπιγραφὴ στὸ κράνος του.

Οἱ ἐλαφρὲς κρανιοεγκεφαλικὲς κακώσεις τῆς σύγκρουσης θὰ θεραπευθοῦν σύντομα, οἱ βαρεῖς χριστιανικὲς κρανιοεγκεφαλικὲς κακώσεις ὅμως φαίνεται πὼς εἶναι ἀνίατες.

Οἱ Ἑρμῆς τῆς ρωμοσύνης

Σὰν βγῆς στὸν πηγαϊμὸ γιὰ τὴ Δωδώνη... στὸ εἰκονοστάσι στρίψε ἀριστερά.

Γ.Α.

ΓΗΙΝΗ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Μιὰ ἀρχαία γνώση ἀναβιώνει ὡς «Γεωπαθολογία»

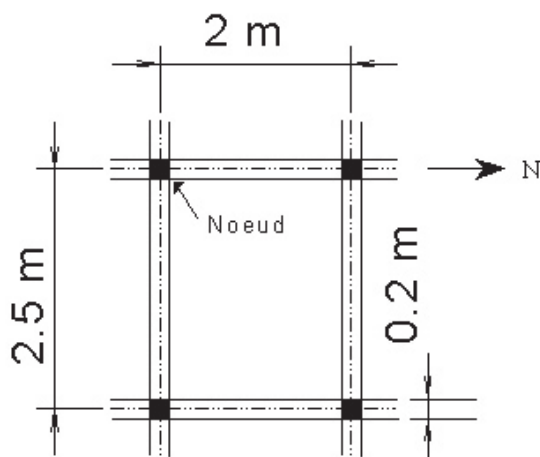

Γεωπαθολογία, ἂν καὶ θεωρῇται ἐπιστήμη ποὺ ἐφαρμόζει τὶς ἀρχές της στὴν ἐπιλογή σημείων ἀνέγερσης σπιτιῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν χώρων τὰ τελευταῖα χρόνια κυρίως, στὴν πραγματικότητα –καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικό– εἶναι μία γνώση, ποὺ τὴν ἐφάρμοζαν στὴν ἐπιλογή καὶ κατασκευὴ ἐστιῶν καὶ χώρων λατρείας. Σὲ παλαιότερο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» (τ. 260-261) εἴχαμε ἀναφερθῇ στὸ πῶς οἱ διάφορες μορφές γήινης ἀκτινοβολίας ἐπηρεάζουν τὸν ἄνθρωπο, προκαλῶντας σοβαρὰ προβλήματα ὑγείας. Αὐτὸ ποὺ κάνει ἡ Γεωπαθολογία εἶναι, νὰ ἀσχολῇται μὲ τὴ μελέτη τῶν γήινων γραμμῶν, τῶν ἐνεργειακῶν δυνάμεων καὶ τῶν ὑπόγειων ὑδάτινων ρευμάτων. Μπορεῖ νὰ ἀκούγεται πολὺ πλοκο καὶ ἐξειδικευμένο, στὴν οὐσία ὅμως πρόκειται γιὰ μία ἀπλὴ ιδέα, τὴν ὁποία ἀπὸ πολλὴν νωρὶς εἶχαν συλλάβει καὶ ἐφαρμόσει, ὅπως προαναφέραμε, οἱ Ἕλληνες.

Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός, ὅτι ὅταν βρισκώμαστε σὲ τοποθεσίες μὲ ἀρχαίους ναοὺς, αἰσθανόμαστε εὐεξία καὶ ἡρεμία παράλληλα. Τυχαῖος δὲν εἶναι ἐπίσης ὁ σχεδιασμὸς ἀλλὰ καὶ ὁ προσανατολισμὸς αὐτῶν τῶν ναῶν. Τὸ ἴδιο ἴσχυε γιὰ τὶς ἐστίες, τοὺς χώρους ἐργασίας καὶ συνεστιάσεων. Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ὁ ἀρχιτέκτονας, ποὺ ἀναλάμβανε τὸ σχεδιασμὸ ἐνὸς κτηρίου, θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέτῃ ἕνα σύνολο γνώσεων ὅπως ἡ Γεωμετρία, ἡ Φιλοσοφία, ἡ Ἱστορία, ἡ Μουσικὴ, ἡ Μετεωρολογία ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀστρονομία ἔτσι, ὥστε νὰ εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ «ὑγεία» τῆς οἰκοδομῆς καὶ φυσικὰ τῶν κατοίκων της.

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὶς οἰκίες κυρίως, τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου ἔπαιξε καθοριστικὸ ρόλο, γιὰ νὰ ἀναπτύσσονται οἱ ἐπιθυμητὲς θερμοκρασίες τὸ χειμῶνα, νὰ προστατευῶνται ἀπὸ τὴν ὑγρασία καὶ τὴν ἰσχὺ τῶν ἀνέμων καὶ τὸ καλοκαίρι νὰ ἐπιτυγχάνονται σκιασμὸς καὶ δροσιά.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πίστευαν, πῶς ἡ ἐσωτερικὴ ψυχικὴ ἀρμονία ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολία τῆς Γῆς (ἐδῶ διαπιστώνουμε τὴν ταύτιση μὲ τὴ Γεωπαθολογία), καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ σπιτιοῦ θὰ ἔπρεπε ἀντιστοίχως νὰ

Η γεωπαθογόνος ζώνη Hartmann.

βρίσκεται σε αρμονία με τον περιβάλλοντα χώρο. Σύμφωνα με τον Βιτρούβιο, ό οποίος για τα έργα του άντλει πληροφορίες από τους αρχαίους Έλληνες, ή αρχιτεκτονική ενός κτηρίου λάμβανε υπ' όψη τα εξής: Τάξη, Διάθεση, Ευρυθμία, Συμμετρία, Κοσμιότητα, Οικονομία.

Και προσεγγίζοντας το κάθε ένα από αυτά: *Τάξη* είναι ο σχεδιασμός του κτηρίου και συμμετρία των επί μέρους με το γενικό σύνολο, λαμβάνοντας μία μονάδα μέτρου από το ίδιο το οικοδόμημα. Η *Διάθεση* έχει να κάνει με τη διάταξη των αντικειμένων στο έσωτερικό, κάθε ένα από αυτά τοποθετείται στην κατάλληλη θέση και συμβατά με το χαρακτήρα του σπιτιού. *Ευρυθμία*, ή άρεστη εμφάνιση του κάθε αντικειμένου ξεχωριστά αλλά και σαν σύνολο, το ύψος σε σχέση με το πλάτος, το πλάτος σε σχέση με το μήκος και το μήκος σε σχέση με το ύψος. Η *Συμμετρία* αφορά στον αρμονικό συνδυασμό όλων των πραγμάτων και η αντιστοιχία των διαφόρων επί μέρους στο σύνολο. Η *Κοσμιότης* σχετίζεται με την άψογη εμφάνιση του έργου. Και τέλος *Οικονομία*, δηλαδή μετρημένη και όχι αλόγιστη χρήση των υλικών, που προϋποθέτει σωστό καταμερισμό των δαπανών.

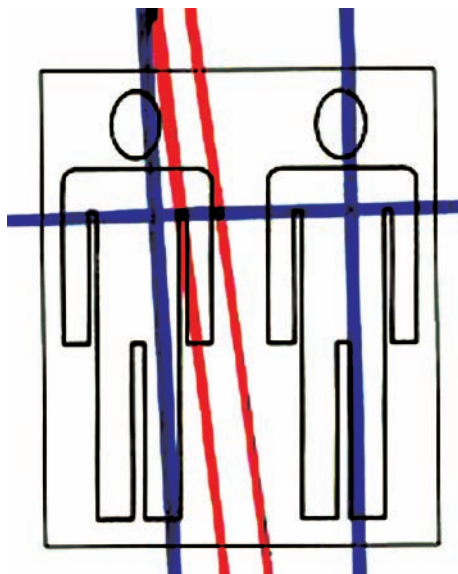
Οί γεωπαθογόνες ζώνες

ήμερα με βάση τις αρχές της Γεωπαθολογίας διαπιστώνουμε, τί ακριβώς σημαίνει «θέσεις και σημεία» φορτισμένα με αρνητική ενέργεια. Έχουμε να κάνουμε με τις λεγόμενες «γεωπαθογόνες ζώνες», οι οποίες πηγάζουν από τα εξής ηλεκτρομαγνητικά πλέγματα:

α) Hartmann. Πήρε το όνομά του από τον φυσικό Χάρτμαν, που ήταν ο πρώτος που παρατήρησε την ύπαρξη των ενεργειακών δικτύων. Έχει κατευθύνσεις Βορράς → Νότος, Ανατολή → Δύση και σχηματίζει ορθογώνια τμήματα μεγέθους, για την Ελλάδα, 2 επί 2,5 μέτρα. Το δίκτυο αυτό βρίσκεται σε όλα τα σπίτια και, με εξαίρεση τις γωνίες, όπου εκπέμπονται χαμηλής έντάσεως ακτινοβολίες, δεν θεω-

Η βλαβερή ακτινοβολία διαπερνώντας το ανθρώπινο σώμα μπορεί να επιφέρει σοβαρά προβλήματα υγείας.

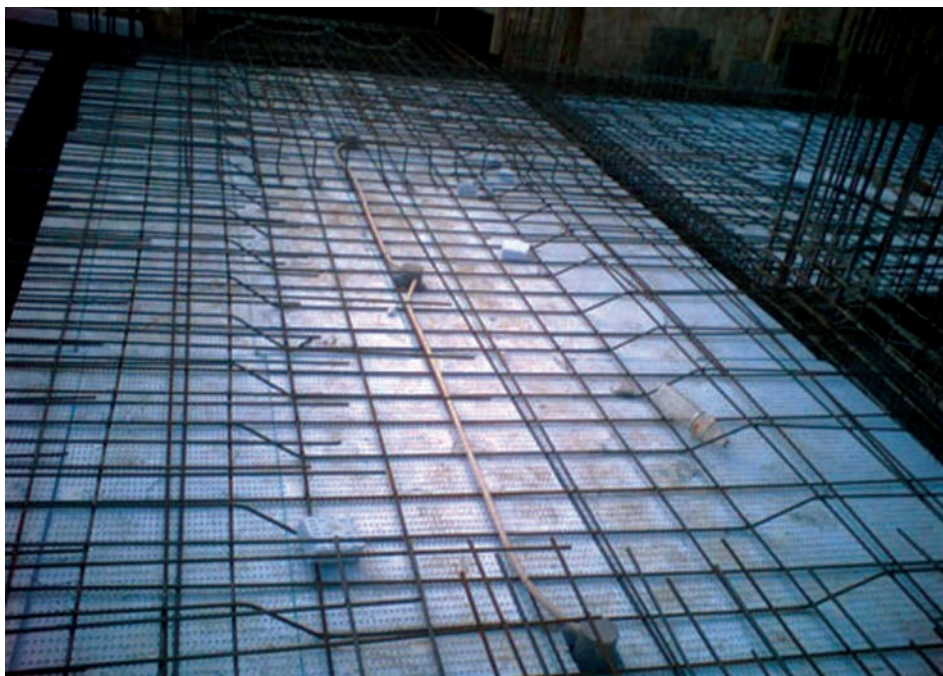

ρεϊται βλαβερό, αν δεν συνδυαστή με άλλες γεωπαθογόνες ζώνες. Μάλιστα ο Χάρτμαν ύστερα από 30 χρόνια έρευνας ανακοίνωσε, ότι δεν έχει δει ποτέ άνθρωπο πάσχοντα από σοβαρή εκφυλιστική νόσο, που να μην έχει παραμείνει για μεγάλο διάστημα σε χώρο με γεωπαθητική ένταση ή που να μην κοιμόταν πάνω σε σημείο με αρνητική ακτινοβολία.

Β Curry. Πήρε το όνομά του από τον ιατρό Κέρρυ, ο οποίος ήταν ο ιδρυτής της Βιοκλιματικής στην Βαυαρία. Οι κατευθύνσεις του συγκεκριμένου δικτύου είναι Βορειοδυτικά → Νοτιοανατολικά και Βορειοανατολικά → Νοτιοδυτικά, που σχηματίζουν τετράγωνα τμήματα μεγέθους, στην Ελλάδα, 3,6 επί 3,6 μέτρα. Βρίσκεται έξω από το Χάρτμαν σε όλα τα σπίτια και δεν θεωρείται βλαβερό, εκτός αν συνδυαστή με άλλες γεωπαθογόνες ζώνες. Ο Κέρρυ ήταν αυτός που έρευνήσει ενώπιον άλλων ιατρών κατοικίες, στις οποίες είχαν ζήσει καρκινοπαθείς. Παρ' όλο που δεν γνώριζε το ιστορικό τους, μπορούσε να διαπιστώσει από ποιά μορφή καρκίνου είχε προσβληθεί ο κάθε καρκινοπαθής! Με τη ραβδοσκοπία (μία πανάρχαια τέχνη, με την οποία οι αρχαίοι Έλληνες εντόπιζαν τις βεβαρημένες με αρνητική ενέργεια γήινες ζώνες αλλά και υδάτινες πηγές) έβρισκε τα ακριβή σημεία των κρεβατιών τους, τα οποία διέσχιζαν οι γεωπαθογόνες ζώνες, κι εκτιμούσε το είδος του καρκίνου, από το οποίο απέβίωσαν οι πάσχοντες.

Υ Baenker. Πήρε το όνομά του από τον Μπένκερ, και οι κατευθύνσεις του είναι Βορράς → Νότος και Ανατολή → Δύση, που σχηματίζουν τμήματα μεγέθους 10 επί 10 μέτρα. Σε αντίθεση με τα άλλα δύο πλέγματα είναι βλαβερό, αφού πάντα συμπίπτει με την ακτινοβολία του δικτύου Χάρτμαν.

Σημείωση: Η μέθοδος της ραβδοσκοπίας θεωρείται σήμερα επιστημονικά αποδεκτή, για την αποτελεσματικότητά που προσφέρει.

Τὸ μπετόν θεωρεῖται ὕλικὸ ποὺ ἐνισχύει σημαντικὰ τὶς βλαβερὲς γήινες ἀκτίνες.

Τί εἶναι τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ πλέγματα

ρρέπει ὅμως νὰ ἐξηγήσουμε, τί εἶναι τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ πλέγματα, ποὺ περιγράψαμε παραπάνω. Δημιουργοῦνται ἀπὸ τὸ ἐνεργειακὸ πεδίο τῆς Γῆς καὶ ἐκπέμπουν ἀκτινοβολία ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ πρὸς τὴν ἀτμόσφαιρα. Ἡ ἀκτινοβολία αὕτη μπορεῖ νὰ εἶναι βλαβερὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, καὶ ἡ ἔντασή της ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς καιρικὲς συνθη-
κες ἀλλὰ καὶ τὴν ὥρα τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἀποδυναμώνεται ἡ ἰσχύς της ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου. Αὕτη ἡ ἀκτινοβολία ἀκόμη καὶ στὴ μικρότερη ἔντασή της μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ ἀρνητικὰ τὴν ἀνθρώπινη υἱεία, ἀφοῦ ἐπιδρᾷ στὴ λειτουργία τοῦ σώ-
ματος. Εἶναι ἡ λεγόμενη *γεωπαθολογικὴ ἐπιβάρυνση*, ποὺ φθάνει μέχρι τοὺς πυ-
ρῆνες τῶν κυττάρων, προξενώντας σοβαρὰ προβλήματα υἱείας, ὅπως αὐτὰ ποὺ
προαναφέραμε.

Θὰ πρέπει παράλληλα νὰ ἐπισημάνουμε, ὅτι ὑπάρχουν δύο παράγοντες, ποὺ ἐνισχύουν σημαντικὰ τὶς ἀκτίνες ποὺ ἐκπέμπονται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς πρὸς τὴν ἀτμόσφαιρα, ὁ ἓνας εἶναι ἡ χρῆση μπετόν στὴν κατασκευὴ τῶν κτηρίων, ἀφοῦ ἔλκονται ἀπὸ τὸ μέταλλο, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν ὅπλισμό του, πολλαπλασιάζοντας τὴ δράση τους. Ὁ ἄλλος παράγοντας εἶναι οἱ σεισμοί. Στὸν τελευταῖο μεγάλο σεισμὸ τοῦ 1999 στὴν Ἀθήνα, ὅπως διαπιστώθηκε ἀπὸ γεωπαθολόγους, οἱ βλαβερὲς ἀκτῖ-
νες εἶχαν γίνεи дуόμισυ φορές πιδ ἰσχυρές.

Ταξιαρχούλα Λαδᾶ

Ο ΦΩΤΟΣΒΕΣΤΗΣ

Ὁ πόλεμος τοῦ Γρηγορίου Ε΄ ἐναντίον τοῦ Διαφωτισμοῦ

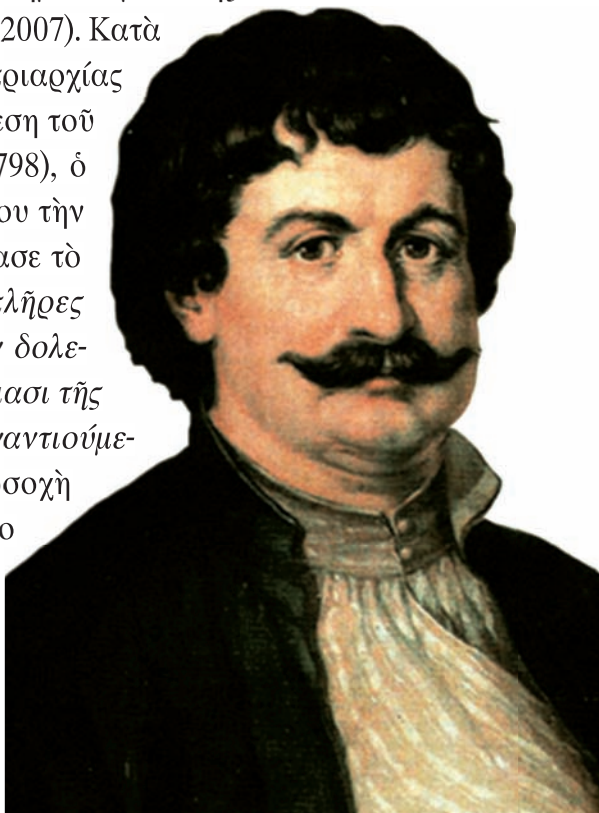
1

Η ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΟΥ «ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ» ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Γρηγόριος Ε΄ ἐξέδωσε αὐστηρὲς ἐγκυκλίους γιὰ τὴν καθάρωση τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων, τὴ λογοκρισία τῶν κυκλοφορούντων βιβλίων, τὴν ἀπαγόρευση τῆς ὀνοματοθεσίας τῶν βαπτιζομένων μὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα κ.ἄ. Ἐξέδωσε ἀκόμα τέσσερες ἀφοριστικὲς ἐγκυκλίους κατὰ τοῦ Ὑψηλάντη, τοῦ Σούτσου, τῆς Ἐπανάστασης κ.τ.λ. (βλ. «Τὰ ὑβριστικὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπίσημα κείμενα τῆς Ὁρθοδοξίας», ἔκδ. «Δαυλός» 2007). Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πρώτης πατριαρχίας του, ἑξὶ μῆνες μετὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ Ρήγα Βελεστινλή (Ἰούνιος 1798), ὁ Γρηγόριος ὁ Ε΄ μὲ ἐγκύκλιό του τὴν 1η Δεκεμβρίου 1798 καταδίκασε τὸ Σύνταγμα τοῦ Ρήγα, «ὅτι πλήρες ὑπάρχει σαθρότητος ἐκ τῶν δολερῶν αὐτοῦ ἐννοιῶν, τοῖς δόγμασι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἐναντιούμενον», κι ἐφιστοῦσε τὴν προσοχὴ τῶν ἀρχιερέων γιὰ τὸν κίνδυνο ἀπὸ τὴν κυκλοφορία του.

Ἑξὶ μῆνες μετὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ Ρήγα, ὁ Γρηγόριος Ε΄ μὲ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιο διέταξε τοὺς μητροπολίτες νὰ κατάσχουν ὅ,τι ἀντίτυπα τοῦ Συντάγματός του κυκλοφοροῦσαν στὶς περιοχὲς τους.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ κτλ.

Ἱερώτατε μητροπολίτα Σιμύρνης, ὑπέρτιμε καὶ ἐξαρχε Ἀσίᾳ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν μετριοτήτος, κύριε Ἀνθίμ, χάρις εἴη τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου καὶ εὐ-
ρήνῃ ἀπὸ Θεοῦ! Διὰ τῆς παρουσίας ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐ-
πιστολῆς δηλοποιούμεν τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου, ὅτι συνέπεσεν εἰς
χεῖρας ἡμῶν ἐν σύνταγμα εἰς μίαν κόλλην χερτὶ ὁλόκληρον, μεγά-
λην, εἰς ἅπλῃν φράσιν ῥωμαϊκὴν, ἐπιγραφόμενον «νέα πολιτικὴ
διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ῥούμελης, τῶν μικρῶν ἐν τῇ μεσο-
γείῳ νήσων καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας», καὶ ἀνεμνήσθημεν τοῦ
ποιμαντικῶν χρέους. Καὶ διὰ τοῦτο γράφομεν τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου
νὰ ἐπαναγρυπνῇς, εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας σου, μὲ ἀκριθεῖς
ἐρεῦνας καὶ ἐξετάσεις, ὅταν ἐμφανισθῇ τοιοῦτον σύνταγμα, ὡς
ἄνωθεν, εἰς τύπον ἢ χειρόγραφον, νὰ συνάξῃς ἅπαντα τὰ δια-
σπειρόμενα, καὶ νὰ τὰ ἐξαποστέλλῃς εἰς ἡμᾶς ἐν τάχει, μὴ ἐπι-
μένων τὰ πλείονα, ἀλλ' ἀμέσως ὅσα ἂν ἐμπίπτωσι κατὰ μικρὸν
νὰ ἐξαποστέλλῃς. Καὶ πρόσσεχε, ἀδελφὲ, ἵνα μὴ φανῇς παρχμελῶν
εἰς τὴν τοιαύτην ποιμαντικὴν καὶ ἀγρυπνόν σου ταύτην ἀρχιε-
ρατικὴν ἐπιστάσιαν· καὶ ἐκ τῆς ἐπαρχίας σου ἐμφανισθῇ τοιοῦ-
τον σύνταγμα διασπειρόμενον καὶ δὲν τὸ φανερώσῃς πρὸς ἡμᾶς καὶ
ἐξαποστείλῃς τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ δι' ἄλλου τινὸς ἢ σταλθῇ ἐνταῦ-
θα ἢ ἀκουσθῇ· ὅτι ἀποδεικνύεις σεαυτὸν ἀνίκανον, καὶ τοῦ ποι-
μαντικῶν χρέους ἐλλειπέστατον καὶ ἀγρήγορον· καὶ ἐκ τούτου
ὑποπίπτεις εἰς ἀνυποληψίαν καὶ ποινὴν παρὰ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκ-
κλησίας ἐξ ἀποφάσεως. Ὅθεν ἐντελλόμεθά σοι σφοδρῶς νὰ ἐγρη-
γορῇς ὅλαις δυνάμεσιν, ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι τῆς ἐπαρχίας σου,
καὶ κώμαις καὶ χωρίοις παραλίοις καὶ μεσογείοις, νὰ μὴ παρεμ-
πέσῃ τοιοῦτον σύνταγμα εἰς ἀνάγνωσιν τῷ χριστιανικῷ ἐμπι-
πιστευθέντι σοι λαῷ, ὅπερ νὰ μὴν ἐμφανισθῇ πρῶτον τῇ ἀρχιε-
ρωσύνῃ σου· ὅτι πλῆρες ὑπάρχει σαθρότητος ἐκ τῶν θολερῶν αὐ-
τοῦ ἐννοιῶν, τοῖς δόγμασι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἐναντιού-
μενον. Οὕτω ποίησον καὶ μὴ ἄλλως, ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ
Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου!

αψή. Δεκεμβρίου α΄.

† Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

Ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος τοῦ Γρηγορίου Ε΄ (1798), ὅπως ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ
Πολιτιστικὸ Κέντρο Δελφῶν (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, 1998).

«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ κ.τλ.

» Ἐρώτατε μητροπολίτα Σμύρνης, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Ἀσίας ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύρ Ἄνθιμε, χάρις εἴη τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου καὶ εἰρήνῃ ἀπὸ Θεοῦ!

» Διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς δηλοποιούμεν τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου, ὅτι συνέπεσεν εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐν σύνταγμα εἰς μίαν κόλλαν χαρτὶ ὀλόκληρον, μεγάλην, εἰς ἀπλὴν φράσιν ρωμαϊκὴν (σ.σ. ἑλληνικὴ), ἐπιγραφόμενον “Νέα Πολιτικὴ Διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ρούμελης, τῶν μικρῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ νήσων καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας”, καὶ ἀνεμνήσθημεν τοῦ ποιμαντορικοῦ χρέους.

» Καὶ διὰ τοῦτο γράφομεν τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου νὰ ἐπαγρυπνῇς εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας σου μὲ ἀκριβεῖς ἐρεῦνας καὶ ἐξετάσεις, ὅταν ἐμφανισθῇ τοιοῦτον σύνταγμα, ὡς ἄνωθεν, εἰς Τύπον ἢ χειρόγραφον, νὰ συνάξῃς ἅπαντα τὰ διασπειρόμενα, καὶ νὰ τὰ ἐξαποστέλλῃς εἰς ἡμᾶς ἐν τάχει, μὴ ἐπιμένων τὰ πλείονα, ἀλλ’ ἀμέσως ὅσα ἂν ἐμπίπτωσι κατὰ μικρὸν νὰ ἐξαποστέλλῃς.

» Καὶ πρόσεχε, ἀδελφέ, ἵνα μὴ φανῇς παραμελῶν εἰς τὴν τοιαύτην ποιμαντικὴν καὶ ἀγρυπνὸν σου ταύτην ἀρχιερατικὴν ἐπιστάσιαν· καὶ ἐκ τῆς ἐπαρχίας σου ἐμφανισθῇ τοιοῦτον σύνταγμα διασπειρόμενον καὶ δὲν τὸ φανερώσῃς πρὸς ἡμᾶς καὶ δὲν ἐξαποστείλῃς τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ δι’ ἄλλου τινὸς ἢ σταλθῇ ἐνταῦθα ἢ ἀκουσθῇ, ὅτι ἀποδεικνύεις σεαυτὸν ἀνίκανον καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ χρέους ἐλλειπέστατον καὶ ἀγρήγορον· καὶ ἐκ τούτου ὑποπίπτεις εἰς ἀνυποληψίαν καὶ ποινὴν παρὰ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀποφάσεως.

» Ὅθεν ἐντελλόμεθά σοι σφοδρῶς νὰ ἐγρηγορῇς ὅλαις δυνάμεσιν ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι τῆς ἐπαρχίας σου, καὶ κώμαις καὶ χωρίοις παραλίοις καὶ μεσογείοις, νὰ μὴ παρεμπέσῃ τοιοῦτον σύνταγμα εἰς ἀνάγνωσιν τῷ χριστιανικῷ ἐμπιστευθέντι σοι λαῷ, ὅπερ νὰ μὴ ἐμφανισθῇ πρῶτον τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου· ὅτι πλήρες ὑπάρχει σαθρότης ἐκ τῶν θολερῶν αὐτοῦ ἐννοιῶν, τοῖς δόγμασι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἐναντιούμενον.

» Οὕτω ποιήσον καὶ μὴ ἄλλως, ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σου!

αψή Δεκεμβρίου α’.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ»

“Πρόσεχε, ἀδελφέ,
ἵνα μὴ φανῇς
παραμελῶν εἰς τὴν
τοιαύτην ποιμαντικὴν
καὶ ἀγρυπνὸν σου
ταύτην ἀρχιερατικὴν
ἐπιστάσιαν· καὶ
ἐκ τῆς ἐπαρχίας
σου ἐμφανισθῇ
τοιοῦτον σύνταγμα
διασπειρόμενον καὶ
δὲν τὸ φανερώσῃς
πρὸς ἡμᾶς.”

Ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας (1777-1836), διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας καὶ μέλος τῶν Ἀκαδημιῶν Μονάχου καὶ Βερολίνου, προοδευτικὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του καὶ σταθερὸς στὶς ἀξίες τοῦ Διαφωτισμοῦ, ἔγραψε πολλὰ ἐπιστημονικὰ βιβλία, ὅπως: «Σύνοψη Φυσικῆς», «Χημείας Ἐπιτομή», «Σύνοψη Ἱστορικῆς Χρονολογίας», «Σύνοψη Παλαιᾶς Γεωγραφίας», «Σύνοψη Ἐπιστημῶν», «Σύνταγμα Φιλοσοφίας» κ.λπ., τὰ ὁποῖα δίδασκε στὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο τῆς Σμύρνης. Ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὴ Σμύρνη, ὅταν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ ἐξαπέλυσε διωγμὸ ἐναντίον ὅλων τῶν διαφωτιστῶν διδασκάλων (Νεόφυτου Βάμβα, Βενιαμὶν Λέσβιον κ.ἄ.) καὶ ἔκλεισε ὅλα τὰ σχολεῖα, πὺν ἀνήκαν στὴ σφαῖρα ἐπιρροῆς τοῦ Κοραΐ.

ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ

Κωνσταντίνος Κούμας με την αρωγή του Κοραή ίδρυσε τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο στὴ Σμύρνη, στὸ ὁποῖο διδάσκονταν κυρίως Μαθηματικά, Φιλοσοφία καὶ Φυσικὴ. Ἡ σὲ νεωτεριστικὲς βάσεις αὐτὴ Παιδεία ἐκτόπισε τὴν μέχρι τότε θεοκρατικὴ παρεχόμενη ἀπὸ τὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης Παιδεία, γεγονὸς τὸ ὁποῖο θεωρήθηκε ἐπικίνδυνον γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ποὺ ἐξεδιώξε τὸν Κούμα ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἀργότερα ὁ Κούμας ἐπανῆλθε στὸ Γυμνάσιο, ἐξεδιώχθη ὅμως καὶ πάλι ἀπὸ τὸν Γρηγόριο Ε΄ κατηγορηθεὶς ὡς «διασπείρων ἀποστατικὰ φρονήματα». Ὁ Γρηγόριος Ε΄ ἐκλείσε τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο, ὅπως καὶ ἀρκετὲς ἄλλες Σχολές (Χίου, Κυδωνιῶν κ.ἄ.).

Κ. Κούμας καὶ Φιλοσοφικὸ Γυμνάσιο

Ἰδιαίτερες σπουδὲς τοῦ Κούμα στὴ σχολὴ τοῦ λόγιου Ἰωάννη Πεζάρου στὸν Τύρναβο κι ἀκολούθως στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βιέννης ἦταν Φυσικὲς καὶ Φιλοσοφικὲς. Πολυγράφος ἀκούραστος ἔκανε μεταφράσεις καὶ συνέγραψε πραγματεῖες ἀπὸ ὅλες τὶς Ἐπιστῆμες, ἐνῶ μετέφρασε κι ὠρισμένα λογοτεχνικὰ ἔργα. Ἡ ζωὴ του μοιράστηκε ἀνάμεσα στὴ συγγραφὴ καὶ ἐκδοσὴ βιβλίων καὶ στὴ διδασκαλία. Διακρινόταν γιὰ τὴν κατάρτισή του καὶ τὴν εὐρεῖαν ἀντίληψη τῶν ἀναγκῶν τῆς Παιδείας, γιὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς ὁποίας ἐργάστηκε σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ. Διαπίστωσε τὴν ἔλλειψιν διδακτικῶν βιβλίων στὰ σχολεῖα κι ἀσχολήθηκε μὲ τὴ συγγραφὴ καὶ τὴ μετάφρασιν βασικῶν γιὰ τοὺς μαθητὲς βοηθημάτων. Ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πρῶτους, ποὺ διείδε τὴν ἀνάγκη καὶ εἰσήγαγε στὰ σχολεῖα τὴ διδασκαλίαν τῆς Χημείας, τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς καὶ τῶν λοιπῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

Ἀπαντῶντας σὲ πρόσκλησιν τῶν κατοίκων τῆς, τὸ 1809 ἐγκαταστάθηκε στὴ Σμύρνη, ὅπου συνεργάστηκε μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Οἰκονόμου στὴ Νέα Δημόσια Σχολή, ποὺ εἶχε ἰδρυθῇ ἐκεῖ. Δίδαξε Μαθηματικά, Φιλοσοφία,

*Τὸ Φιλολογικὸ
Γυμνάσιο, ποὺ
ιδρύθηκε μετὰ ἀπὸ
δύσκολο ἀγῶνα
ἐναντίον τῆς τοπικῆς
Ἐκκλησίας, γρήγορα
ἐξελίχθηκε σὲ
μικρὸ πανεπιστήμιο,
ὅπου διδάσκονταν
οἱ Ἐπιστῆμες καὶ
ἡ Φιλοσοφία καὶ
κατέστη ἓνα ἀπὸ
τὰ προπύργια τοῦ
Νεοελληνικοῦ
Διαφωτισμοῦ.*

Πειραματική Φυσική, Γεωγραφία καὶ Ἡθική, ἐνῶ ὠργάνωσε φυσικὰ καὶ χημικὰ πειράματα ἐξοπλίζοντας τὴ Σχολὴ μὲ τὰ ἀντίστοιχα ὄργανα.

Ἡ διδασκαλία τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν, στηριζόμενη σὲ νεωτεριστικὲς βάσεις καὶ διαπνεόμενη ἀπὸ τὶς ιδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ, ἐκτόπισε τὴν μέχρι τότε ἐπικρατοῦσα ἐκκλησιαστικὴ παιδεία. Αὐτό, ὅπως ἦταν φυσικό, προκάλεσε τὴν ἀντίδραση τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τῆς Σμύρνης καὶ τοῦ ἀνώτερου Κλήρου μὲ ἀποτέλεσμα ἡ Σχολὴ νὰ κλείσῃ μετὰ ἀπὸ μόλις ἓνα χρόνο λειτουργίας.

Ὁ Κούμας ὅμως ἀποφασισμένος νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο του καὶ μὲ τὴ συμπαράσταση τοῦ Κοραῖ πέτυχε τὴν ἐπαναλειτουργία τῆς μὲ τὴν εὐθύνη ἐξεύρεσης τῶν ἀπαιτούμενων οἰκονομικῶν πόρων. Κάλυψε τὰ ἔξοδα λειτουργίας τῆς Σχολῆς – ἡ ὁποία μετωνομάστηκε σὲ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο – διεξάγοντας ἐράνους μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν.

Ἡ περίοδος ποὺ ἀκολούθησε αὗξησε τὸ κύρος καὶ τὴν αἴγλη τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, ποὺ ἀκολουθώντας τὸ πρότυπο τῶν σύγχρονων του εὐρωπαϊκῶν Σχολῶν ἔγινε εὐρύτατα γνωστὸ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου. Συγκέντρωσε μαθητὲς ἀπὸ πολλὰς περιοχὲς καὶ γρήγορα ἐξελίχθηκε σὲ μικρὸ πανεπιστήμιο, ὅπου διδάσκονταν οἱ Ἐπιστῆμες καὶ ἡ Φιλοσοφία, καὶ κυριαρχοῦσαν οἱ φιλελεύθερες ιδέες τοῦ Κοραῖ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἡ ποιότητα τῶν καθηγητῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν καὶ ἡ μεγάλη ἀκτινοβολία του κατέστησαν τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο ἓνα ἀπὸ τὰ προπύργια τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ.

*Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ
ὑπῆρχαν οἱ φορεῖς
τοῦ Διαφωτισμοῦ,
συνταγμένοι γύρω
ἀπὸ τὸ «Φιλολογικὸ
Γυμνάσιο» κι ἀπὸ τὴν
ἄλλη ἡ Εὐαγγελικὴ
Σχολὴ τῆς Σμύρνης,
στενὰ δεμένη μὲ τὴν
Ἐκκλησίαν.*

Ἀπὸ τὸ 1813 καὶ γιὰ μερικὰ χρόνια ὁ Κούμας ἔφευγε καὶ ἐπέστρεφε στὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο, εἴτε γιὰ νὰ διδάξῃ καὶ ἄλλοι εἴτε γιὰ νὰ ἐμπλουτίσῃ τὸ γνωστικὸ του πεδίο σὲ πανεπιστήμια τοῦ ἐξωτερικοῦ. Χαρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι στὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου τῆς Σμύρνης, στὰ 1814, δίδασκαν ὁ Κ. Οἰκονόμος ἀνάμεσα στὰ ἄλλα Ἡθικὴ ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ Κούμα καὶ ὁ Στέφανος Οἰκονόμου Μαθηματικὰ ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ Κούμα, Φιλοσοφία ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ Κούμα καὶ Φυσικὴ ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ Κούμα.

Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης ἐναντίον Φιλολογικοῦ Γυμνασίου

Ἀ τελευταῖα δέκα - δεκαπέντε πρὶν τὴν Ἐπανάσταση χρόνια, στὴ Σμύρνη, οἱ ἐκκλησιαστικὲς ἀντιδράσεις, ποὺ ὠφείλονταν στὴν πρόοδο τῶν νέων ιδεῶν τοῦ Διαφωτισμοῦ προσελάμβαναν συχνὰ βίαιη τροπή. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ὑπῆρχαν οἱ φορεῖς τοῦ Διαφωτισμοῦ, συνταγμένοι γύρω ἀπὸ τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο. Ἀπὸ τὴν ἄλλη βρισκόταν ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης: παραδοσιακὴ καὶ συντηρητικὴ, στενὰ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΗΛΙΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ (1819)

Μετάφραση : ΙΩΑΝΝΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ε.Μ.Ν.Ε. — ΜΝΗΜΩΝ 1981

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ 3

Στὸ εἰκονιζόμενο βιβλίο τοῦ ἱστορικοῦ Φίλιππου Ηλιοῦ (1931-2004) μὲ τίτλο «Κοινωνικοὶ ἀγῶνες καὶ Διαφωτισμός - ἡ περίπτωσις τῆς Σμύρνης» περιγράφονται τὰ γεγονότα καὶ οἱ δραματικὲς καταστάσεις, τὶς ὁποῖες βίωσαν οἱ διαφωτιστὲς διωκόμενοι ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο, καὶ οἱ ὁποῖες ὠδήγησαν στὸ κλείσιμο τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης. Πολλὰ στοιχεῖα ὑπάρχουν ἐπίσης στὸν 11ο τόμο τῆς ἔκδοσης τῆς Ἑταιρείας Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ «Μνήμων» (Κ. Λάππα, «Σύνδοδος περὶ καθαιρέσεως τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων»), Ἀθήνα, 1987 (βλ. «Α», τ. 300, σελ. 20737).

δεμένη μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀποτελοῦσε τὴν ἰσχυρὴ ἐστία τοῦ ἀντιφιλοσοφικοῦ κινήματος, τὸ κέντρο πάντα τῶν ἐπιθέσεων ποὺ ἐξαπολύθηκαν ἐναντίον τῶν νεωτεριστῶν.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ προσκείμενοι στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ κύκλοι ζοῦσαν μετὰ τὴν ἔμμοινη ἰδέαν νὰ ἐξαφανίσουν τὸν ἐπικίνδυνον ἀνταγωνιστὴ, τὸν ὁποῖο ἐπὶ πλεόν θεωροῦσαν ὡς ὄργανο τοῦ Σατανᾶ, ποὺ μὲ πρόσχημα τὴ διάδοσις τῶν φώτων διδάσκει τὴν «ἀθεΐαν, φαρμασονίαν καὶ μαγικήν», ὑποσκάπτοντας ἔτσι τὰ θεμέλια τῆς πίστεως ἀλλὰ καὶ τὴν ὀφειλόμενην ὑπακοὴν πρὸς τοὺς «κρατοῦντας» (=ὀθωμανικὴ ἐξουσία). (Κ. Οἰκονόμος, «Τὰ Σφωζόμενα Φιλολογικά».) Σὲ μεταγενέστερα χρόνια ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ἔγραφε: «Τὸ Σχολεῖον τῆς Σμύρνης ἐδιώκετο διὰ μόνον ἐν μεγάλῳ ἔγκλημα, ὅτι διδάσκει Μαθηματικὴν καὶ Φιλοσοφίαν, ἧγουν Τακτικὴν καὶ Ἀθεΐαν» («Λόγοι Ἐκκλησιαστικοί», Βερολίνο, 1833).

Ἐπιπρόσθετα ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ ἡ φήμη του στεροῦσαν τὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ἀπὸ μαθητὲς καὶ εἰσοδήματα. «Τὰ παιδία οὐκ ἐφοίτων εἰς τὰ παρὰ τινων ἀπαιδευτῶν ἐφημερίων παιδαγωγεία, ἐν οἷς ἐδιδάσκοντο τὰ κοινὰ γράμματα μετὰ ραβδισμοῦ καὶ φαλαγγῶν, ἐστερεῖτο δὲ βαθμιδὸν τῶν δώρων καὶ τῶν ἄλλων ὠφελειῶν ἢ ξυνωρεῖς τῶν Ἀρχιερέων., διότι οἱ ἄνθρωποι συνεισέφεραν μᾶλλον εἰς τὸν φωτισμὸν τῶν πενήτων προτιμώντες τὰ παιδία εἰς ταύτην τὴν Σχολὴν (τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο) ἀποστέλλειν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τότε παρακμάσασαν καὶ ἀντιφιλόσοφον Εὐαγγελικὴν, ἐν ἧ... ἐδίδασκον ἄσημοί τινες οἰηματῖαι καὶ ὀκνηροί.» (Κ. Οἰκονόμος, «Τὰ Σφωζόμενα Φιλολογικά».)

Ἡ Μητρόπολις τῆς Σμύρνης ὅμως κατῴρθωσε νὰ ξεσηκώσῃ τὶς συντεχνίες καὶ τὸν «κοινὸ λαόν» σὲ ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Γυμνασίου. Γιὰ τὶς συντεχνίες ὁ διευθυντὴς τοῦ Γυμνασίου ἔπρεπε νὰ διωχθῇ, ὅχι γιὰ τὶς φιλοσοφικές του ιδέες, ἀλλὰ γιατί ἦταν δῆθεν μυστικοσύμβουλος τῶν ἐμπόρων καὶ ὑπεύθυνος γιὰ τὶς δαπάνες, ποὺ βάραιναν τὴν πόλιν, ἐνῶ ἡ συλλογικὴ νοοτροπία τῶν κατώτερων κοινωνικῶν στρωμάτων εἶχε χρωματισθῇ ἀπὸ τὴν ιδεολογία, ποὺ προωθοῦσε ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἀπὸ τὴ δυσπιστία ἀπέναντι στὶς νεωτερικὲς τάσεις τῶν «φιλοσόφων».

Ἔτσι ἡ Μητρόπολις Σμύρνης ὑποκίνησε μεγάλες ἐντάσεις, οἱ ὁποῖες κορυφώθηκαν ἀπὸ τὸν Ἰούνιο ἕως τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1819, ὅποτε τελικὰ πέτυχε τὴν παύση λειτουργίας τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου.

Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1820 ὁ Κούμας προσπάθησε, ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχία, νὰ ἀνασυστήσῃ τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο. Τὸ μόνο ποὺ πέτυχε ἦταν νὰ ἀνοίξῃ μιὰ νέα δική του σχολή· ἀλλὰ «μόλις παρήλθον ὀλίγαι ἡμέραι... ἀπεδίωξαν τὸν διδάσκαλον Κούμαν». (Κ. Οἰκονόμος, «Τὰ Σφωζόμενα Φιλολογικά», σελ. 597-598.)

Γρηγόριος Ε΄: ὁ πραγματικὸς ὑπαίτιος τῶν διώξεων

Ὁ 1819, ἔτος τῆς κρίσης στὴ Σμύρνη, ἦταν ὁ χρόνος ποὺ ἐκδηλώθηκε ἡ μεγαλύτερη κρίση, ποὺ προκάλεσε ἡ ἀντίθεση τοῦ Πατριαρχείου στὰ κινήματα τοῦ νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ. Σὲ καιροὺς ὁμαλοῦς ἡ Ἐκκλησία ἀπέφευγε νὰ προβαίνει σὲ γενικευμένους κατατρεγμοὺς καὶ ἐπιχειροῦσε μὲ ἔμμεσους τρόπους νὰ περιορίξῃ τὸ νεωτεριστικὸ ρεῦμα μέσα σὲ ἀποδεκτὰ γιὰ ἐκείνη πλαίσια. Στὴν περίοδο κρίσης ἀντίθετα τὸ Πατριαρχεῖο μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Γρηγόριο Ε΄ ἀνέλαβε ἐπίσημα τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν ἐκπροσώπων καὶ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Διαφωτισμοῦ καί, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα

*Τὸ Μάρτιο τοῦ
1819 ὁ Γρηγόριος
Ε΄, μόλις τρεῖς μῆνες
πατριάρχης, ἐξέδωσε
μιὰ Βίαιν ἐγκύκλιο,
ἡ ὁποία ἀντιτίθετο
στὴ διδασκαλία
τῶν Ἐπιστημῶν, στὰ
Μαθηματικά καὶ
στὴ συνήθεια νὰ
Βαπτίζονται τὰ παιδιὰ
μὲ ἀρχαιοελληνικὰ
ὀνόματα.*

ΣΥΝΟΨΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΠΕΙΡΟΥΣ,

περιέχουσα

Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν, νέαν Γεωγραφίαν,
Ἀστρονομίαν, Λογικὴν, καὶ Ἠθικὴν.

~~~~~

Συλλεχθεῖσα μὲν εἰς χρῆσιν τοῦ Φιλολογικοῦ τῆς Σμύρνης
Γυμνασίου

ὑ π ὁ

Κ. Μ. ΚΟΥΜΑ

Ἐκδοθεῖσα δὲ διὰ φιλοτίμου δαπάνης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΤΡΟΥ.

=====

EN BIENNE Τῇ ΑὔΣΤΡΙΑΚῃ,

Ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἰωάννου Σνειρέρου.

ΑΩΙΘ'.

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου «Σύνοψις Ἐπιστημῶν» τοῦ Κων/νου Κούμα. Τέτοια μαθήματα διδάσκονταν στὰ πολλὰ σχολεῖα, ποὺ ὑπῆρχαν σὲ ὅλες τὶς ἀκμάζουσες οἰκονομικὰ πόλεις (Σμύρνη, Κυδωνίες, Χίο, Μηλιὲς Πηλίου, Ἰωάννινα κ.ἄ.) καὶ λειτουργοῦσαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας στὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἀνοχὴ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἐξουσίας, ὅχι ὅμως τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ σχολεῖα ποὺ δίδασκαν Ἐπιστῆμες θεωροῦνταν ἄκρως ἐπικίνδυνα γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο, τὸ ὁποῖο κατεδίωκε τοὺς διευθυντὲς καὶ τοὺς δασκάλους τους καὶ τὰ ἔκλεινε.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἐπίσημη ἐκκλησιαστικὴ προπαγάνδα σήμερα κάνει λόγο γιὰ δῆθεν διάσωση τῆς Παιδείας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν σὲ κάποια ἐκκλησιαστικὰ δῆθεν... «κρυφὰ σχολεῖα».

σταυροφορίας και διωγμών, επιχείρησε να ασκήση τὸν αὐστηρότερο ἔλεγχο στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Γράφτηκε μάλιστα τότε, ὅτι σχεδίαζε καὶ τὴ δολοφονία ὠρισμένων ἀπὸ αὐτοὺς (π. «Μέλισσα», τ. Γ', Παρίσι, 1821, σ. 274, Ἀδ. Κοραΐς, «Ἐπιστολαί», ἔκδ. Ν. Δαμαλά, τ. Γ', 1885, σ. 136 καὶ 273, βλ. «Ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση τοῦ Γρηγορίου Ε΄», «Δ», τ. 305).

Ὁ Γρηγόριος Ε΄, ποὺ μόλις εἶχε ἀνέλθει γιὰ τρίτη φορὰ στὸν πατριαρχικὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ ζητοῦσαν οἱ περιστάσεις: δοκιμασμένος ἀντίπαλος τῶν νεωτερισμῶν, ἥδη γνωστὸς γιὰ τὶς ἀντιδιαφωτιστικές του δραστηριότητες.

Ἡ ἐγκύκλιος, ποὺ ἐξέδωσε τὸν Μάρτιο τοῦ 1819 ὁ Γρηγόριος Ε΄, μόλις τρεῖς μῆνες πατριάρχης, ἡ ὁποία ἀντιτίθετο στὴ διδασκαλία τῶν Ἐπιστημῶν, στὰ Μαθηματικά καὶ στὴ συνήθεια νὰ βαπτίζονται τὰ παιδιά μὲ ἀρχαιοελληνικά ὀνόματα (βλ. «Δ», τ. 300), ἀποτέλεσε τὴν ἀφετηρία καὶ τὸ θεωρητικὸ πλαίσιο τῆς ἀντιφιλοσοφικῆς ἐξόρμησης. Διαβάζοντας κάποιος προσεκτικὰ τὴν ἐγκύκλιο αὐτὴ ἀποκτᾷ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς κύριους στόχους τῆς ἦταν τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο τῆς Σμύρνης. Ἔτσι ἄλλωστε ἐρμηνεύτηκε ἡ ἐγκύκλιος, ὅταν ἔφτασε στὴ Σμύρνη, ὅπου συνέβαλε στὴν ἔξαψη τῶν πνευμάτων καὶ ἐνίσχυσε τὶς μεθοδεύσεις τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

«Δὲν συμφέρουν τὰ φιλοσοφικά»

ροκειμένον νὰ συμπληρωθῇ ἡ εἰκόνα, χρειάζεται νὰ σημειωθοῦν, σύντομα ἔστω, τὰ ἀποτελέσματα, ποὺ εἶχε ἡ πολιτικὴ τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως αὐτὴ διατυπώθηκε στὴν ἐγκύκλιο τοῦ Μαρτίου 1819, προκειμένου νὰ ἐξουδετερωθοῦν πλήρως ὅλα τὰ ὀργανωμένα κέντρα τοῦ Διαφωτισμοῦ, ποὺ ὑπῆρχαν στὶς τουρκοκρατούμενες περιοχές.

Ἡ διάλυση τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης πραγματοποιήθηκε μὲν ἀπὸ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία, ἦταν συνέπεια ὅμως τῆς πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1819. Τὸν ἐπόμενο χρόνο δυσκολίες ἀντιμετώπισε ἡ Σχολὴ τῶν Κυδωνιῶν: οἱ διευθυντές της, ὁ Θεόφιλος Καίρης καὶ ὁ Γρηγόριος Σαράφης, κινδύνευσαν ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Τὸ 1820 ὁ Γάλλος ὑποπρόξενος στὴ Σμύρνη ἀνέφερε στὴν κυβέρνησή του, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος εἶχε κινδυνέψει νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του, ὅταν ὁ μητροπολίτης τῆς Σμύρνης Ἀνθιμος τὸν κατήγγειλε στὶς τουρκικὲς Ἀρχές, ὅτι δίδασκε στὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο τὰ μέσα γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ (Ν. Σβορώνος, «Ἡ ἑλληνικὴ Οἰκονομία καὶ Κοινωνία τὸ 1820. Ἕνα γαλλικὸ ὑπόμνημα», Ἀθήνα 1977). Τὴν ἴδια περίοδο ὁ πατριάρχης ἀπαγόρευσε

*Ὁ Κ. Οἰκονόμος
εἶχε κινδυνέψει νὰ
χάσῃ τὴ ζωὴ του, ὅταν
ὁ μητροπολίτης τῆς
Σμύρνης Ἀνθιμος
τὸν κατήγγειλε
στὶς τουρκικὲς
Ἀρχές, ὅτι δίδασκε
στὸ Φιλολογικὸ
Γυμνάσιο τὰ μέσα
γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ
τουρκικοῦ ζυγοῦ.*

Σ. Δερβινιώτη, <http://pitsirikos.blogspot.com>

την είσοδο της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου στα σχολεία της Κωνσταντινούπολης (Marcellus, «Souvenirs de l' Orient», τ. Α', Παρίσι 1893, σελ. 192).

Ἀντίστοιχα φαινόμενα σημειώθηκαν στην Ἀκαδημία τῶν Κυδωνιῶν, τῆς ὁποίας ὁ σχολάρχης Βενιαμὶν Λέσβιος ἀφωρίσθηκε. (Περ. «Μέλισσα», τ. Γ', 1821, σελ. 305. Βλέπε καὶ «Δ», τεύχη 166, 183, 255.) Τέλη τοῦ 1820 ἄρχισε νὰ κλονίζεται καὶ τὸ Γυμνάσιο τῆς Χίου. Μιὰ προσεκτικώτερη χρονολόγηση τῶν ὧσων συνέβησαν ἐκεῖ δείχνει, ὅτι τελικὰ τὸ Γυμνάσιο ἔκλεισε ὄχι ἐξ αἰτίας τῆς Ἐπανάστασης, ὅπως προπαγανδίζεται, ἀλλὰ λόγω τῶν προγενέστερων ἀντιδράσεων καὶ τῶν μέτρων τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ πληροφορία, προερχόμενη ἀπὸ τὸν ἀρχιδιδάσκαλο τῆς Χίου Νεόφυτο Βάμβα, γνωρίζουμε, ὅτι τὴν ἀνοιξη τοῦ 1820 τὸ πρόγραμμα τῆς Σχολῆς εἶχε ἀποδοκιμαστῇ ἀπὸ τὴν πλειοψηφία τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία, ὥστόσο, δὲν τόλμησε νὰ καταδικάσῃ δημόσια ἓνα «Πανεπιστήμιο», ποὺ λειτουργοῦσε μὲ τὴν ἀνοχή τῶν Τούρκων, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν προτίμησε νὰ ἀντιταχθῇ μυστικὰ στὴν ἀνάπτυξή του. Ἡ συνέχεια ἔδειξε, ὅτι ὁ ὕπουλος αὐτὸς τρόπος ἀποδείχθηκε περισσότερο ἀποτελεσματικὸς. (Marcellus, «Souvenirs de l' Orient», σ. 191-192, Φ. Ἡλιοῦ, «Τὸ τέλος τοῦ Γυμνασίου τῆς Χίου», Πρακτικά Συνεδρίου «Κοραῆς καὶ Χίος», 1983, τ. Β')

Συνεχίζεται στὴ σελ. 22022

«ΟΜΟΛΟΓΩ ΠΙΣΤΙΝ ΚΑΙ ΕΥΝΟΙΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΡΑΤΑΙΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΛΙΔΙΑ»

Ὁ ὅρκος τῶν πατριαρχῶν στὸ σουλτάνο

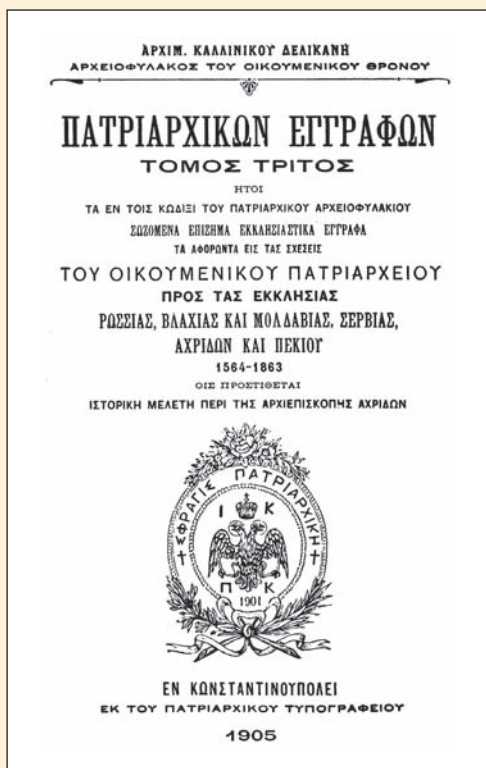
πότοκο τῶν συμφωνιῶν, ποὺ ἀνάγονται στὴν περίοδο πρὶν τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀποτελεῖ ὁ ὅρκος ποὺ ἔδιναν οἱ πατριάρχες, ὅταν ἀνελάμβαναν τὰ καθήκοντά τους. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπλὴ ὁμολογία πίστεως πρὸς τὸ σουλτάνο, ἀλλὰ γιὰ μιὰ δήλωση ὑποταγῆς ὅχι μόνον στὸν «κρταίδον αὐτοκράτορα βασιλέα», ἀλλὰ καὶ στὴ γυναῖκα καὶ στὰ παιδιά του («οὐ μόνον εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ εἰς τὰ βασιλίδια»), ἀκόμα καὶ στοὺς γαμπρούς του.

Το 1905 ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχικὸ Τυπογραφεῖο ὑπὸ τὴν ἐπιστασία τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Πατριαρχείου Καλλίνικου Δελικανῆ τὰ σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἐγγράφα ἀπὸ τὸ 1564 ἕως τὸ 1863, ποὺ ἀφοροῦσαν στὶς σχέσεις

τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως μὲ διάφορες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ὁ ὅρκος ὑποταγῆς στὸ σουλτάνο, ποὺ ἔδιναν οἱ πατριάρχες ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἶναι καταγεγραμμένος στὸν τρίτο τόμο (βλ. ἐναντι σελίδα.)

Γιῶργος Γαλανὸς

Στὸ τρίτομο ἔργο τοῦ ἀρχιμανδρίτη Καλλίνικου Δελικανῆ, ἀρχιεπισκόπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, περιέχεται ἡ ἄγνωστη ἀλληλογραφία τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως μὲ ἄλλα «ἀδελφὰ» πατριαρχεῖα (ἀπὸ τὸ 1564 ἕως τὸ 1863) μὲ νοθεσίες, συστάσεις καὶ ὁδηγίες γιὰ ὑποταγὴ στὴ σουλτανικὴ ἐξουσία, ἐκφοβισμοὺς καὶ ἀφορισμούς. [Βλ. «Φυλάττειν πίστιν εἰς τὸν κραταιότατον ἄνακτα (= σουλτάνο)», «Δ» τ. 297.]

“«Ὁμολογῶ διὰ τῆς παρούσης μου ἐγγραφῆς ἵνα φυλάττω πρὸς σέ τὸν κραταῖον αὐτοκράτορα βασιλέα καθαρὰν πίστιν καὶ εὐνοίαν, καθὰ χρεωστῶ τοῦτο ἀπὸ φυσικοῦ καὶ νομίμου χρέους, καὶ ἵνα ὑπάρχω εἰς τὸν ὀρισμὸν καὶ εἰς τὸ θέλημα καὶ εἰς τὸ πρόσταγμα τῆς βασιλείας σου, καὶ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐναντιούμενον τῷ παρόντι ὄρκῳ» καὶ μετ’ ὀλίγα, οὐ μόνον εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βασίλισσαν, καὶ εἰς τὰ βασιλῖδια αὐτῶν τὸν ὄρκον ἀπευθύνει λέγων· «εἰ δὲ συμβῇ τὸ κοινόν τινι αὐτῶν ἀποδοῦναι χρέος, ἵνα ἔχω ἀπεντεῦθεν χωρὶς ἀμφιβολίας οἰασδῆτινος ἢ χρείας ἑτέρου ὄρκου πρὸς τὸν περιπόθητον υἱὸν τῆς ἀγίας σου βασιλείας φυλάσσειν ἐπ’ αὐτὸν τὴν αὐτὴν καθαρὰν πίστιν καὶ ἄδολον εὐνοίαν.

» (...) Σωζομένης δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως, καὶ εὐνοίας μου, καὶ τῆς τιμῆς τῆς βασιλείας σου, ἵνα ὑπάρχω εἰς τὸν ὀρισμὸν καὶ εἰς τὸ θέλημα καὶ πρόσταγμα τῆς περιποθήτου ἀγούστης τῆς ἀγίας σου βασιλείας» καὶ μετ’ ὀλίγα· «ἵνα ὑπάρχω εἰς τὸν ὀρισμὸν καὶ εἰς τὸ θέλημα καὶ πρόσταγμα τῆς βασιλείας σου καὶ ποιήσω καθὼς ἂν διορίσῃται ἡ βασιλεία σου ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως, ἢ περὶ τῆς περιποθήτου σου θυγατρὸς τῆς περιφανεστάτης (. . .) καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῇ συζευχθῆναι, ἢ περὶ ἄλλης τινὸς οἰκονομίας ὀρισθησομένης παρὰ τῆς βασιλείας σου.

» Ἐὰν δὲ γένηται οἰοσδῆτις δισταγμός, ἢ ἀμφιβολία, ἀπευθύνω ἐμμαντὸν εἰς τὴν περὶ τούτων ἐρμηνείαν, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς βασιλείας σου, καὶ ὡς φυλάξω ταῦτα διὰ τῆς παρούσης μου ἐγγραφῆς σῶα καὶ ἀπαράθραυστα, ἐκτὸς δόλου καὶ πάσης παροικίας, ἢ παρερμηνείας τινός· οὕτως εἶη μοι καὶ τὸ θεῖον ἴλεων.

» (...) Φυλάσσειν πρὸς μὲν τὸν βασιλέα πίστιν ὀρθήν, πρὸς δὲ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις καὶ συνηθείας ἔχειν γνώμην ἀμετακίνητον, καὶ μηδαμῶς νεωτερίζειν ἐν ταύταις· ἄλλως δὲ ποιοῦντα ταῦτα καὶ ἀπαυθαδιάζοντα ἢ πρὸς τὸν βασιλέα, ἢ πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατυπώσεις ἐκπίπτειν τῆς ἀξίας, ὥστε οὐ μόνον ἀρχιερέα, ἀλλὰ οὐδὲ χριστιανὸν λέγεσθαι· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἀπὸ Χριστοῦ μὴ κεκληθῆσθαι, ὡς τὸν χριστὸν Κυρίου παρενοχλοῦντα.» ”

Κορύφωση τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἡ πατριαρχικὴ Σύνοδος «περὶ καθαιρέσεως τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων», ποὺ συνήλθε στὴν ἔδρα τοῦ Πατριαρχείου, στὶς 27 Μαρτίου 1821 στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀφοῦ εἶχαν φθάσει ἐκεῖ οἱ εἰδήσεις γιὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη στὶς παραδουνάβειες ἡγεμονίες (ὁ Ὑψηλάντης ἀφωρίσθηκε γιὰ τὴν «ἀποστασίαν» του στὶς 11 Μαρτίου 1821), ἀλλὰ δὲν εἶχαν φτάσει ἀκόμη οἱ εἰδήσεις γιὰ τὴν ἐπανάσταση στὴν Πελοπόννησο. Στόχος τῆς Συνόδου ἦταν τὰ νεωτερικὰ μαθήματα: οἱ Ἐπιστήμες καὶ γενικώτερα ἡ Φιλοσοφία.

“Οἱ δάσκαλοι
νὰ φύγουν, ἐπειδὴ
δὲν συμφέρουν τὰ
φιλοσοφικά.”

Ἀπόφαση τῆς
πατριαρχικῆς Συνόδου
τοῦ Γρηγορίου Ε΄
«περὶ καθαιρέσεως
τῶν φιλοσοφικῶν
μαθημάτων»
(Κωνσταντινούπολη,
27 Μαρτίου 1821).

Σύμφωνα μὲ μαρτυρία τοῦ Οἰκονόμου, τὸ κύριο θέμα, ποὺ ἀπασχόλησε τὴ Σύνοδο, ἦταν ἡ ἀποδοκιμασία τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων καί, συνακόλουθα, τὸ κλείσιμο τῶν σχολείων μὲ τὴν ἀπομάκρυνση τῶν δασκάλων ἀπὸ αὐτά. (Ἐπιστολὴ 17.9.1821, Ἀρχεῖο Οἰκονόμου, Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, φάκ. XVIII, ἀρ. 2.) Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ ρητὴ ἀπόφαση τῆς Συνόδου: νὰ εἰδοποιηθοῦν ἐγγράφως οἱ δάσκαλοι νὰ φύγουν, ἐπειδὴ «δὲν συμφέρουν τὰ φιλοσοφικά», ὅπως κατεγράφη, ὅτι ἐπεσήμανε ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ (Κ. Λάππας, «Πατριαρχικὴ Σύνοδος», σ. 125, 138).

Ἡ τελευταία αὐτὴ φράση, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν κατηγορία ἐναντίον τοῦ Κούμα, ὅτι «διέσπειρε ἀποστατικά φρονήματα», ἀποκαλύπτει τὸ σκεπτικὸ τῆς συνοδικῆς ἀπόφασης. Τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα καὶ γενικώτερα οἱ νεωτερικὲς διδασκαλίες εἶχαν συντελέσει στὴ διάδοση ἀνατρεπτικῶν ιδεῶν, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες ἦταν καὶ ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὴν «κρᾶταιά» Ὁθωμανικὴ Βασιλεία. Φορεῖς καὶ προπαγανδιστὲς τῶν ιδεῶν αὐτῶν ἦταν οἱ φιλελεύθεροι δάσκαλοι καὶ διανοούμενοι.

Τὸ Πατριαρχεῖο θεώρησε πὼς εἶχε τώρα μιὰ νέα δυνατότητα νὰ ἐνισχύσῃ τὴ θέση του καὶ νὰ καταφέρῃ τὸ τελικὸ πλῆγμα ἐναντίον τῶν προοδευτικῶν λογίων, τοὺς ὁποῖους μποροῦσαν πλέον νὰ κατηγορήσουν πειστικώτερα ὡς «καρμπονάρηδες» (=αὐτοὶ ποὺ ἐμφοροῦνται ἀπὸ ἀνατρεπτικὲς ιδέες, ἰδιαίτερα οἱ φιλελεύθεροι διανοούμενοι) καὶ «πρωτίστους» τῶν ὑπαίτιων τῆς «ἀποστασίας», τῆς Ἐπανάστασης: «Καὶ λόγος κοινὸς ἔν τε Κωνσταντινουπόλει καὶ Σμύρῃ τοὺς λογίους εἶναι τὸ πρῶτον αἴτιον τῶν δεινῶν», ἔγραψε ὁ Κ. Κούμας σὲ ἐπιστολὴ του τὸν Ἰούλιο τοῦ 1821. (Π.Κ. Ἐνεπεκίδης, «Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ Α. Γαζῆ καὶ Κ. Κούμα πρὸς τὸν Friedrich Thriersch», π. «Θεσσαλικά Χρονικά», τ. Ζ΄ - Η΄, Ἀθήνα 1959.)

Στὴ διάρκεια τῆς Συνόδου ἐπίσης δύο σημαντικὰ μέλη της, οἱ μητροπολίτες Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ καὶ Χαλκηδόνος Γεράσιμος, ἐκστόμισαν ὕβρεις «κατὰ Κο-

ραῖ καὶ τῶν ὁπαδῶν του». Τότε ἀποφασίστηκε καὶ ἡ ἀποστολὴ πατριαρχικῶν ἐγκυκλίων, ποὺ διέτασσαν τοὺς ὑπόπτους γιὰ τὰ νεωτερικά τους φρονήματα διδασκάλους —Νεόφυτο Βάμβα, Βενιαμὶν Λέσβιο, Θεόφιλο Καίρη, Κωνσταντῖνο Κούμα— νὰ ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ τὶς πόλεις ὅπου δίδασκαν (Π.Κ. Ἐνεπεκίδης, «Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαί», σελ. 341-342 καὶ Κ. Λάππας, «Πατριαρχικὴ Σύνοδος», σελ. 142), πράγμα ποὺ ἰσοδυναμοῦσε καὶ μὲ τὴν «κατάπανσιν» τῆς λειτουργίας τῶν «δημοσίων σχολείων».

Κ. Κούμας: «Ἠνάγκασάν με ἀποδρᾶναι τὴν ταχίστην»

εριοκὺς μῆνες ἀργότερα, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1821, ὁ Κούμας περιέγραφε σὲ ἐπιστολὴ του ἀπὸ τὴν Τεργέστη τὶς συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐγκατέλειψε τὴ Σμύρνη: «Καὶ λόγος κοινὸς ἔν τε Κωνσταντινουπόλει καὶ Σμύρνῃ τοὺς λογίους εἶναι τὸ πρῶτον αἷτιον τῶν δεινῶν, καὶ τὸν πατριάρχην (εἰ αὐτοκίνητον, εἰ ἑτεροκίνητον οὐκ οἶδα τάληθές) ἐπιτάξει μυστικῶς τὴν ἐκ τῶν Ἰωνικῶν χωρίων ἀποχώρησιν ἐμοῦ καὶ Βενιαμίνου καὶ Βάμβας καὶ Θεοφίλου, ἡνάγκασάν με (...) ἀποδρᾶναι τὴν ταχίστην ἐκεῖθεν.» (Π.Κ. Ἐνεπεκίδης, ὅ.π. σελ. 91-94.)

Ἡ μαρτυρία αὕτη ἀποδίδει συνοπτικά, ἀλλὰ μὲ ἀκρίβεια, τὴν ἀπόφαση τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου. Ἐπιβεβαιώνει ἀκόμα τὴν πληροφορία, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖο εἶχε διατάξει νὰ φύγουν ὄχι μόνον ὁ Κούμας καὶ ὁ Β. Λέσβιος, ἀλλὰ καὶ οἱ Νεόφυτος Βάμβας καὶ Θεόφιλος Καίρης. Καὶ οἱ δύο ἀνῆκαν στὴ σφαῖρα ἐπιρροῆς τοῦ Κοραῖ καὶ διηρῦθναν δύο ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τῆς ἐποχῆς: τὴ Σχολὴ τῆς Χίου ὁ πρῶτος καὶ τῶν Κυδωνιῶν ὁ δεύτερος.

* * *

Κούμας στὴν ἐπιστολὴ του δὲν συνδέει καθόλου τὴν πατριαρχικὴ ἐντολὴ μὲ κάποιο δῆθεν κίνδυνο, ποὺ θὰ διέτρεχε ἀπὸ τὴν ὀθωμανικὴ ἐξουσία, ἂν παρέμενε στὴ Σμύρνη, ποὺ σημαίνει, ὅτι δὲν σκεπτόταν αὐτὸ ποὺ ἡ ἐπίσημη ἐκκλησιαστικὴ προπαγάνδα διέδωσε ἀργότερα, ὅτι ἡ ἀπομάκρυνση τῶν διαφωτιστῶν διατάχθηκε δῆθεν, γιὰ νὰ τοὺς προφυλάξῃ τὸ Πατριαρχεῖο ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ διώξεις τῶν διδασκάλων καὶ τὸ κλείσιμο τῶν Σχολῶν ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς πατριαρχικῆς πολιτικῆς, ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐφαρμόζεται μὲ συνεπῆ συνέχεια ἀπὸ τὸ 1819, δύο χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, μὲ σκοπὸ τὴν πλήρη ἐκκαθάριση τῶν παλαιῶν καὶ παγίων λογαριασμῶν μὲ τὸ διαφωτιστικὸ κίνημα.

*Οἱ διώξεις τῶν
διδασκάλων καὶ τὸ
κλείσιμο τῶν Σχολῶν
ἦταν ἀποτέλεσμα
τῆς πατριαρχικῆς
πολιτικῆς, ποὺ
εἶχε ἀρχίσει νὰ
ἐφαρμόζεται μὲ
συνεπῆ συνέχεια
δύο χρόνια πρὶν ἀπὸ
τὴν Ἐπανάσταση τοῦ
1821.*

ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

ἀ τελευταῖα πρὶν τὴν Ἐπανάσταση χρόνια τὸ Πατριαρχεῖο σκλήρυνε τὴν στάση του ἐπιχειρῶντας μὲ κάθε τρόπο νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ἐξάπλωση τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἐφάρμοσε συνολικὰ ἐπιθετικὴ πολιτικὴ μὲ σκοπὸ τὴν πλήρη ἐξουδετέρωση τῶν κέντρων τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ τὸν ἔλεγχο τῶν πνευματικῶν δραστηριοτήτων, ποὺ ἀνέπτυσσαν οἱ φορεῖς τῶν νέων ἰδεῶν.

Ἀποφασισμένος ὁ Γρηγόριος Ε΄ νὰ καθυποτάξῃ τοὺς λόγιους τοῦ Διαφωτισμοῦ ἐξάπλυνε νέους πολλαπλοὺς ἀφορισμούς. Ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς του ἦταν τὸ κλείσιμο σχολῶν, ποὺ δὲν ἀνῆκαν στὴ σφαῖρα ἐπιρροῆς του, καὶ ὁ διωγμὸς τῶν δασκάλων τους. Μία ἀπὸ τὶς σχολὲς ποὺ ἔκλεισαν ἦταν ἡ φημισμένη Σχολὴ τῆς Χίου, ὁ διευθυντὴς τῆς ὁποίας Νεόφυτος Βάμβας, ἂν καὶ κληρικὸς, δραπέτευσε ἀπὸ τὸ νησὶ κυνηγημένος ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο.

Δύο φίλοι: Κοραῆς καὶ Βάμβας

Ἰμαστε στὰ 1804. Ὁ Βάμβας, γεννημένος στὴ Χίο κι ἀφοῦ σπούδασε στὴ Χίο, τὴ Σίφνο καὶ τὴν Πάτμο, ἐργάσθηκε μεταξὺ Κωνσταντινούπολης καὶ Βουκουρεστίου ἐντὸς τῶν φαναριώτικων κύκλων ὡς οἰκοδιδάσκαλος σὲ πλούσια ἀρχοντικὰ σπίτια. Μὲ τὶς οἰκονομίες του κατορθώνει νὰ φύγῃ, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὶς σπουδὲς του, στὸ Παρίσι. Ἐχεῖ ἤδη περάσει τὰ τριάντα.

Ὁ Κοραῆς ξῆ στὸ Παρίσι καὶ κοντεύει τὰ ἐξῆντα. Ἐχεῖ δημοσιεύσει σημαντικὸ φιλολογικὸ ἔργο, καὶ τὸ ὄνομά του εἶναι εὖφημα γνωστὸ ἀνάμεσα στοὺς Εὐρωπαῖους ἑλληνιστές. Ἡ λαχτάρα του καὶ ἡ εὐθύνη, τὴν ὁποία ἀνέλαβε μὲ τὴν ἔκδοση τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης», τὸν παρακινοῦν νὰ συστηματοποιήσῃ ὅσο γίνεται περισσότερο τὴν ἐργασία του, γιὰ νὰ τὴν κἀνῃ πιὸ παραγωγικὴ. Φυσικὰ ἡ παρουσία ἑνὸς νέου κοντά του, ποὺ θὰ τὸν βοηθοῦσε, σπουδάζοντας συνάμα μὲ τὴ συνεργασία αὐτὴ τὴν πολύτιμη σοφία του, εἶναι κάτι ποὺ θὰ ἱκανοποιοῦσε καὶ τὴν ἐπιθυμία του γιὰ πιὸ ἐντατικὴ παραγωγή καὶ τὸν ἀνθρώπινο πόθο γιὰ πνευματικὴ ἐπιβίωση μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο ἑνὸς πνευματικοῦ κληρονόμου.

Ἡ συνάντηση τοῦ Βάμβα μὲ τὸν Κοραῆ καὶ ἡ φιλία ποὺ ἀναπτύχθηκε μεταξὺ τους ἀποτελοῦν ἐνδιαφέρουσα σελίδα τῆς Ἱστορίας τῆς Νεοελληνικῆς Παιδείας στὸν ἀρχόμεινο 19ῶ αἰῶνα· προκάλεσαν ἐνέργειες καὶ κινήσεις, ποὺ δὲν ἄφησαν ἀνεπηρέαστὴ τὴν ἐξέλιξη τῆς Παιδείας μας.

Νεόφυτος Βάμβας: «Εἶτε ἀπὸ
ἀδιαφορία εἶτε ὡς ἀρχὴ ἡ Ὑψη-
λὴ Πύλῃ ποτὲ δὲν ἐναντιώθηκε
στὴν ἀναγέννηση τῶν γραμμά-
των στὴν Ἑλλάδα. Οἱ πρὸ πραγ-
ματικοὶ ἐχθροὶ ἦσαν οἱ προκα-
ταλήψεις καὶ ἡ ἀδιαφορία τοῦ
πανίσχυρου Κλήρου.»

Ἡ Σχολὴ τῆς Χίου ὀργανώνεται καὶ προοδεύει

ἄνθρωπος τοῦ πατριάρχου Ἀθανάσιος Πάριος, φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ Διαφωτισμοῦ, γέρος πιά, ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴ διεύθυνση τῆς Σχολῆς τῆς Χίου, πηγαίνοντας νὰ μονάσῃ τὰ λίγα χρόνια ποὺ τοῦ ἔμεναν πρὶν τὸ θάνατό του. Ἐπιθυμία τοῦ Κοραῆ ἦταν νὰ ἀναλάβῃ τὴ διεύθυνση τῆς Σχολῆς ὁ Βάμβας. Στὰ 1811, τέσσερα χρόνια πρὶν τὴν ἀναχώρησή τοῦ Βάμβα γιὰ τὴ Χίο, χρονολογεῖται ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Κοραῆ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ νησιοῦ, ὅπου γινόταν ἐπαινετικὸς λόγος γι' αὐτόν. Συνεκτιμώντας τὶς ἀντιδράσεις τοῦ Πατριαρχείου ἢ πρόσκληση τοῦ Βάμβα στὴ Χίο παρασκευάσθηκε μὲ σοφὴ βραδύτητα· τὸ 1813 ἀναλώθηκε ἀκέραιο στὴν ἐκτύπωση τῆς «Ρητορικῆς».

Ὁ Κοραῆς λογαριάζοντας τὰ καλὰ, ποὺ ἐκτιμοῦσε ὅτι θὰ προέκυπταν γιὰ τὴ Χίο καὶ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Βάμβα, φρόντισε ἡ παραμονὴ του στὸ νησί νὰ καθίστατο ἀποδοτικὴ γιὰ ὅλους. Ἐξηγοῦσε, γιατί ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ βιβλιοθήκη, καὶ ἤδη ἐτοίμαζε τὸν κατάλογο τῶν βιβλίων της. Ὁ Βάμβας ζήτησε νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια.

*Στὰ 1819 μὲ τὸν
Βάμβα Διευθυντὴ
τῆς Σχολῆς τῆς Χίου
ἡ Βιβλιοθήκη της
εἶχε 30.000
τόμους διαφόρων
συγγραμμάτων.*

Ἀφοῦ ἐξευρέθηκαν τὰ πρῶτα ἀπαιτούμενα χρήματα, στὶς 16 Ἀπριλίου τοῦ 1815 ὁ Βάμβας ἄφηγε τὸ Παρίσι, ξεκινώντας γιὰ τὴ Χίο, ὅπου θὰ ἀναλάμβανε ἀρχιδιδάσκαλος. Στὸ μεταξὺ ὁ Κοραῆς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἔχασε τὸν φίλο καὶ συνεργάτη του καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ἀνέλαβε καινούργιες πρόσθετες φροντίδες, σχετικὲς μὲ τὴ Σχολὴ καὶ τὴν Βιβλιοθήκη τῆς Χίου. Πρὶν φθάσῃ κἀν στὴν πατρίδα ὁ Βάμβας, οἱ Χιώτες εἶχαν λάβει ἤδη ἐπιστολὴ τοῦ Κοραῆ μὲ ὁδηγίες σχετικὰ μὲ τὴ συμπεριφορὰ, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ κρατήσουν ἀπέναντί του. Συνεχίζοντας ἔγραφε καὶ στὸν Βάμβα ὁδηγίες γιὰ τὸν Ὄργανισμό τῆς Σχολῆς, ὑποδείξεις γιὰ τὴν βράβευση τῶν ἀρίστων μαθητῶν καὶ φυσικὰ συμβουλές καὶ προτροπές, ὥστε νὰ παρέχῃ μὲ αὐξημένη στοργὴ τὶς φροντίδες του γιὰ τὴ Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ συστάθηκε στὴ Χίο τυπογραφεῖο. Ὁ Κοραῆς εἶχε ἀγωνισθῇ, γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Χίος τὴν τυπογραφία της· τώρα καμάρωνε, ποὺ τὰ κατάφερε, καὶ δὲν ἔμεινε τελευταία ἡ πατρίδα του ἀνάμεσα στὶς ἐλληνικὲς πολιτείες, νὰ προικισθῇ μὲ τὸ μοναδικὸ ἐκεῖνο ὄργανο γιὰ τὴ διάδοση τῶν φώτων. Καὶ τὸ καμάρι του γινόταν ἀκόμη πιὸ μεγάλο, γιατί ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο ἐκεῖνο ἐβγαίνει ἔργο τοῦ Βάμβα. Τώρα μποροῦσε νὰ ἀπολαύσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν κόπων του καὶ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ πολλαπλάσια στὴ Χίο μὲ τὸν Βάμβα.

Ἡ Σχολὴ ἐξελίχθηκε καλὰ χάρις στὶς δραστηριότητες τοῦ Βάμβα καὶ τὴν ἠθικὴ –καὶ ὄχι μόνον– ἐνίσχυση τοῦ Κοραῆ. Τὰ μαθήματα ποὺ διδάσκονταν ἦταν: Θεολογία, Γραμματικὴ, Λατινικά, Γαλλικά, Τουρκικά, Ζωγραφικὴ, Λογικὴ, Μεταφυσικὴ, Ρητορικὴ, Ἠθικὴ, Φιλοσοφία, Ἀρχαία Ἱστορία, Μαθηματικά, Ἀριθμητικὴ, Ἀλγεβρα, Γεωγραφία, Μηχανικὴ, Ὀπτικὴ, Πειραματικὴ Φιλοσοφία καὶ Χημεία.

(15 ἢ 16 Φεβρουαρίου 1817)

Φίλε Βάμβα,

Ἀσπάζομαί σε. Ἡ σιωπή σου μὲ βασανίζει. Τὴν 19 Δεκεμβρίου 1816 σ' ἔγραψα κατὰ πλάτος, φανερώνων ἐνταυτῷ καὶ τὴν διὰ Μασσαλίας ἀποστολὴν τῶν Συγγραμμάτων Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ, σώματων 200. Σ' ἔλεγα ὅτι οἱ κοσμογραφικοὶ πίνακες ἔμειναν νὰ σταλθῶσι μὲ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον· ἔπειτα ὁμῶς μὲ εἶπεν ὁ Allais, ὅτι ἐπρόφθασε, καὶ τοὺς ἔβαλε εἰς τὴν περιέχουσαν τὰ συγγρ. Ἱπποκρ. καὶ Γαλ. κιβωτὸν σημειωμένην G. C. No 1, εἰς τὴν ὁποίαν θέλεις τοὺς εὑρεῖν 13 τὸν ἀριθμόν· ὁ δέκατος τρίτος εἶναι ἐπίμετρον, ἐπεὶ δὴ 12 μόνους ἐπλήρωσα.

Σήμερον σὰς πέμπω διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ κιβωτὸν σημειωμένην G. C. No 2 καὶ περιέχουσαν 205 σώματα τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, 200 διὰ τοὺς ἐπιτρόπους, 3 διὰ σὲ καὶ τοὺς συνεργάτας σου, 1 διὰ τὸν εἰς Σμύρνην διδάσκαλον Κούμαν, καὶ 1 διὰ τὸν εἰς Κυδωνίας Θεόφιλον. Παρὰ τὰ 205 ταῦτα σώματα περιέχει ἡ κιβωτὸς τὰς ἐξῆς δέσμας...

Μεγάλες ἦταν οἱ προσπάθειες, πολλοὶ οἱ κόποι καὶ τὰ ἔξοδα, προκειμένου νὰ οργανωθῇ καὶ νὰ λειτουργήσῃ σωστὰ ἡ Σχολὴ τῆς Χίου, προτοῦ τὴν κλείσῃ τὸ Πατριαρχεῖο. Ἀνωτέρω μέρος ἐπιστολῆς τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ πρὸς τὸ Νεόφυτο Βάμβα, μὲ τὴν ὁποία τὸν πληροφορεῖ γιὰ τὸ περιεχόμενον κιβωτίων μὲ βιβλία, ποὺ ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὰς Σχολὰς τῆς Σμύρνης καὶ τῶν Κυδωνιῶν (συγγράμματα τοῦ Ἱπποκράτη, τοῦ Γαληνοῦ, κοσμογραφικοὺς χάρτες κ.τ.λ.).

Μᾶς εἶναι δύσκολο σήμερον νὰ ξέρουμε, πόσους ἀκριβῶς μαθητὲς ἔφτασε νὰ στεγάσῃ ἡ Σχολὴ ἐπάνω στὴν ἀκμὴ τῆς, δηλαδὴ στὰ χρόνια τοῦ Βάμβα, ὡστόσο ποτὲ δὲν εἶχε γνωρίσει περισσότερους ἢ Χίους. Ὁ Κοραῆς δὲν παύει στὶς ἐπιστολὰς του καὶ στὰ «Προλεγόμενά» του νὰ τονίξῃ καὶ νὰ σχολιάξῃ τὴν προκοπὴ τῆς Σχολῆς. Ὅταν πιά μαθαίνει, ὅτι ἡ Σχολὴ ἔφθασε σὲ τέτοια ὑπόληψη, ὥστε νὰ ἐγγραφοῦν σὲ αὐτὴν καὶ δύο Ἀμερικανοὶ μαθητὲς, ἡ ἐθνικὴ του ὑπερηφάνεια δὲν ἔχει ὅρια, καὶ τὰ γράμματά του ξεχειλίζουν ἀπὸ ἐκφράσεις χαρᾶς καὶ ἐμπιστοσύνης γιὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα.

«Οἱ ἰσχυροὶ τὸ πρῶτον αἴτιον τῶν δεινῶν»

δρόμος πρὸς τὰ φῶτα ἦταν ὅμως σπαρμένος μὲ κάθε λογῆς δυσκολίες. Ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων - φορέων τῶν νέων ιδεῶν αὐξανόταν, τόσο ἡ ἀντίδρασις τοῦ Πατριαρχείου δυνάμωνε στὴν προσπάθειά του νὰ ἀνακόψῃ «τὴν ὁρμὴ τοῦ κακοῦ», ποὺ ἀπειλοῦσε τὴν κατεστημένη τάξιν πραγμάτων. Στὴ δευτέρῃ δεκαετία

του ἰθ' αἰῶνα πύκνωσαν οἱ ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν προοδευτικῶν, τῶν φορέων τοῦ Φιλελευθερισμοῦ καὶ τῆς Φιλοσοφίας. Διαδοχικὰ δέχονταν κτυπήματα πότε ὁ ἴδιος ὁ Κοραῆς, πότε ὁ Κούμας, πότε ὁ Βενιαμὶν Λέσβιος, πότε ὁ Στέφανος Δούγκας. Γύρω ἀπὸ τὸν Βάμβα ὁ Κοραῆς διέβλεπε παρόμοιους κινδύνους.

Μιὰ ἀπὸ τὶς κατηγορίες, ποὺ εἶχε διατυπωθῇ, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἐναντίον τῶν «πεπαιδευμένων», τῶν φιλελεύθερων διανοούμενων λίγο πρὶν τὴν Ἐπανάστα-ση ἦταν, ὅτι μὲ τὶς νεωτεριστικὲς ἀντιλήψεις τοὺς καλλιεργοῦσαν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη ἐπαναστατικῶν ιδεῶν, καθ' ὅτι ἐμφοροῦνταν ἀπὸ ἀνατρεπτικὲς ιδέες.

*Προκειμένου νὰ
ἐξουδετερώσῃ
τοὺς νεωτεριστὲς
ἀντιπάλους του, τὸ
Πατριαρχεῖο ἦταν τῶρα
πιὰ ἀποφασισμένο
νὰ χρησιμοποίησῃ καὶ
τὰ πιὸ ἀκραῖα μέσα·
ὄχι μόνο κλείσιμο
σχολείων, ἀφορισμούς,
λογοκρισία, κάψιμο
βιβλίων ἀλλὰ καὶ
καταδόσεις στοὺς
Τούρκους καὶ
δολοφονίες.*

Στὰ μέσα τοῦ 1820 ἐκδόθηκε «πατριαρχικὴ προσταγή» πρὸς τοὺς βιβλιοπώλες τῆς Κωνσταντινούπολης «νὰ μὴ πωλοῦν κανένα βιβλίον», ἐὰν δὲν εἶχε πρῶτα ὑποβληθῇ σὲ ἐκκλησιαστικὸ ἔλεγχον. Τὴν ἴδια χρονιά ὁ σιναῖτης ἡγούμενος Ἰλαρίων, ἐπόπτης καὶ λογοκριτὴς τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου καὶ ἐπίσημος ἐκφραστὴς τῶν ἀπόψεων τοῦ Πατριαρχείου, «ἔδωκε γνώμην νὰ τιμωρηθῶσι μὲ θάνατον πέντε ἕξ σπουδασταὶ καὶ ἠπέιλησε νὰ φέρῃ τὸν Κοραῆν σιδηροδέσμιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν». (Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη, τμῆμα χειρογράφων: Ἀρχεῖο Θεόκλητου Φαρμακίδου, φάκ. 36.) Τὸ 1819 εἶχε συνεργήσει στὸ νὰ καοῦν οἱ «Στοχασμοὶ τοῦ Κρίτωνος», ἕνα ἀπὸ τὰ τολμηρότερα κείμενα τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ.

Οἱ ἐνέργειες αὐτὲς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων δημιούργησαν τὴν βεβαιότητα, ὅτι, προκειμένου νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς νεωτεριστὲς ἀντιπάλους του, τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης ἦταν τῶρα πιὰ ἀποφασισμένο νὰ χρησιμοποίησῃ καὶ τὰ πιὸ ἀκραῖα μέσα· ὄχι μόνο κλείσιμο σχολείων, ἀφορισμούς, λογοκρισία, κάψιμο βιβλίων, ἀλλὰ καὶ καταδόσεις στοὺς Τούρκους καὶ δολοφονίες. Τότε ἀκριβῶς διατυπώθηκε ἀπὸ τοὺς προοδευτικοὺς λογίους ἡ κατηγορία, ὅτι στὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἱερατεῖο σχεδίαζε νὰ «ἀναστήσῃ» τὴν Ἱερὰ Ἐξέταση («Ἀθανασίου καὶ Νικολάου Διάλογος», «Ἐορτὴς Ὁ Λόγιος», 1821, σελ. 20, «Τρεῖς διάλογοι», Ἀθήνα 1960, σ. 37-57). Ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχε διατυπωθῇ μία τόσο βαρεῖα κατηγορία γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ στὰ θέματα τῆς Παιδείας. Ὅπως γιὰ ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχε ἐπιχειρηθῇ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Πατριαρχείου μία τόσο ἐκτεταμένη, μὲ τόση ἐσωτερικὴ συνοχὴ καὶ συνέπεια στὴν ἐφαρμογὴ τῆς προσπάθειας, προκειμένου νὰ ἀνακοπῇ μὲ ὅλα τὰ μέσα ἢ ἀνάπτυξη κάποιου ἀντιπάλου ιδεολογικοῦ κινήματος (βλ. «Ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση τοῦ Γρηγορίου Ε'», «Δ», τ. 305).

Στις φωτογραφίες: βιβλίο, πλάκα γραφής, κονδύλι και στυπόχαρτο του 19^{ου} αιώνα. (Μουσείο Παιδείας Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.)

Ἡ φήμη, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖο ἀντιμετώπιζε τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ὀργανώσει τὴν φυσικὴ ἐξόντωση ἐκπροσώπων τοῦ Διαφωτισμοῦ στὶς τουρκοκρατούμενες περιοχές, εἶχε κυκλοφορήσει ἄρκετὰ στὰ 1820-1821. Ὁ Κοραῆς παρακολουθοῦσε μὲ μεγάλη ἀνησυχία τὶς ἐνέργειες, ποὺ ὑποκινοῦσαν ὁ μητροπολίτης Χίου Πλάτων καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄, προκειμένου νὰ ἐξουδετερωθῇ ὁ Νεόφυτος Βάμβας στὴ Σχολὴ τῆς Χίου.

Μπορεῖ κανεὶς εὐκόλα νὰ ἀντιληφθῇ μέσα σὲ μιὰ τόσο φορτισμένη πνευματικὴ συγκυρία, ὅταν τὰ αὐστηρὰ μέτρα τῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν σχολείων καὶ τῶν διανοούμενων τοῦ Διαφωτισμοῦ εἶχαν ὀδηγήσει σὲ παροξυσμό, τὶς ἀνησυχίες καὶ τοὺς φόβους τῆς προοδευτικῆς μερίδας. «Εἶδα τὰ ὅποια μαθήματα διδάσκονται εἰς τὴν Χίον», γράφει κάποιος ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στὸ μητροπολίτη Ἰγνάτιο τὸν Μάιο τοῦ 1820· «ἐγέλασα, ὅταν εἶδον εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν Θεολογίαν, εἶτα τὰ Γραμματικὰ καὶ εἰς τὸ τέλος τὴν Χημείαν. Φόβος καὶ τρόμος!» (Ἑμμ. Γ. Πρωτοψάλτης, Ἰγνάτιος, μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, τ. Β΄, Ἀθήνα 1961, σ. 121.)

Τὸ Πατριαρχεῖο «καταπαύει» τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ σχολεῖα

ἀπόφαση τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου «περὶ καθαιρέσεως τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων» (27 Μαρτίου 1821) γιὰ ἀπομάκρυνση τῶν δασκάλων καὶ τὸ κλείσιμο τῶν σχολείων ἀπέβλεπε στὴν ἐξουδετέρωση ἐστίων, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ γίνουν ἀφορμὴ ἐπαναστατικῶν κινήματων. Ἡ συνοδικὴ ἀπόφαση ἀνταποκρινόταν πρὸς τὴν πολιτικὴ τοῦ Πατριαρχείου, καθὼς ἔθετε ὑπὸ ἀπαγόρευση τὰ νεωτεριστικὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα δύο χρόνια πρὶν, τὸ Μάρτιο τοῦ 1819, εἶχε ἀποδοκιμάσει μὲ ἐγκύκλιό του ὁ Γρηγόριος Ε΄. Ἀπὸ μιὰ ἄποψη λοιπὸν ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου «περὶ καθαιρέσεως τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων» δὲν ἀποτελεῖ παρὰ τὴ συνέχεια καὶ τὸ τέλος μιᾶς παλαιότερης ὑπόθεσης. Ἡ ἐγκύκλιος τοῦ 1819 ἀποτελέσει τὴν ἀφετηρία γιὰ τὴν παρακμὴ καὶ τὴ διάλυση τῶν προεπαναστατικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων, ποὺ ἐμπνέονταν ἀπὸ τὶς ιδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ.

Τέλη Μαρτίου ἔφυγε ὁ Βενιαμὶν Λέσβιος καὶ ἀρχὲς Ἀπριλίου ὁ Κούμας ἀπὸ τὴ Σμύρνη, ὁ Καΐρης πέρασε ἀπὸ τὶς Κυδωνίες στὰ Ψαρὰ καὶ κατόπιν στὴν Ἄνδρο, ὅπου τὸ Μάιο κήρυξε τὴν Ἐπανάσταση, καὶ ὁ Βάμβας διέφυγε στὴν Ὑδρα.

Σὲ ἐπιστολὴ του ὁ Βάμβας, γραμμένη ἀρκετὰ χρόνια ἀργότερα, ἀπομνημονεύει ὡς ἐξῆς τὰ γεγονότα: «Ὁ πατριαρχεὺν Γρηγόριος ἔγραψε πρὸς τὸν Πλάτωνα, ἀρχιερέα τῆς Χίου, προστάζων νὰ παύσωσι τὰ φιλογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ μαθήματα, καὶ νὰ συρθῇ ὁ ἐπιστάτης τῆς Σχολῆς Νεόφυτος Βάμβας, μὲ σκοπὸν βέβαια νὰ βιασθῶσιν οὕτως οἱ ξένοι μαθηταὶ οἴκοθεν νὰ ἀναχωρήσωσι.» Μετὰ ἀπὸ αὐτά, «ἐκτεθειμένοι εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον χωρὶς ἀκρόασιν ἀπολογίας καὶ χωρὶς καμμία κοινὴν ὠφέλειαν» στὶς 1 Ἀπριλίου ὁ Βάμβας δραπέτευσε στὴν ἐπαναστατημένη Ὑδρα μαζί μὲ ἀρκετοὺς μαθητές του.

Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς, ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, σὲ ἐπιστολὴ, ποὺ ἔγραψε στὶς 19 Ἀπριλίου ἀπὸ τὴν Ὑδρα πρὸς τὸν πατέρα του, ἀναφέρει: «Μὲ προσταγὴ τῆς Ἐκκλησίας κατέπαυσαν τὰ Δημόσια Σχολεῖα τῆς τε Κωνσταντινουπόλεως, Σμύρνης, Κυδωνιῶν, Πάτμου καὶ τῆς περιφήμου Χίου, καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ξένοι μαθηταὶ νὰ ἀναχωρῇ ὁ καθεὶς εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα.» (Δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὴν Βαρβάρα Καλογεροπούλου - Μεταλληνοῦ: «Ἀνέκδοτος μαρτυρία περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», περιοδικὸ «Πολύμνια» 17, 1970, τ. 143-4, σ. 29-30.) Ἀπὸ τὶς πληροφορίες αὐτὲς τοῦ Τυπάλδου φαίνεται, ὅτι μαζί μὲ τὰ σχολεῖα τῆς Χίου, Σμύρνης, Κυδωνιῶν ἔκλεισαν μὲ τὴν ἴδια πατριαρχικὴ ἐντολὴ καὶ ἐκεῖνα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Πάτμου.

Οἱ συνθήκες, ποὺ ἔφυγε ὁ Βάμβας ἀπὸ τὴ Χίο, πρέπει νὰ ἦταν ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνες. Ἀρκετοὺς μῆνες ἀργότερα ὁ Κοραῆς, ὁ ὁποῖος στὸ μεταξὺ δὲν εἶχε καμμία πληροφορία γιὰ τὴν τύχη τοῦ Βάμβα ἔγραψε πρὸς τὸν Ἰάκωβο Ρῶτα: «Ἐμαθες ἴσως ὅτι ὁ Βάμβας ξῆ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα· ὀλίγον ἔλειψε, φίλε μου, νὰ τοῦ σηκώσῃ τὴν ζωὴν ὁ κατιμερτζῆς.» Ὁ ὑπαινιγμὸς αὐτὸς τοῦ Κοραῆ ἀναφέρεται σὲ προηγούμενες

ἐνέργειες τοῦ Γρηγορίου ἐναντίον τῆς Σχολῆς τῆς Χίου καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Βάμβα καὶ ἴσως στὴν ἀπόφαση τῆς Συνόδου γιὰ τὴ διάλυση τῆς Σχολῆς. (Ὁ Κοραῆς χρησιμοποιοῦσε τὸ παρατσούκλι *κατιμερτζῆς* καὶ τὸ ἰσοδύναμό του *πλακουντοπώλης* στὰ γράμματά του πρὸς τὸν Ἰάκωβο Ρῶτα, ὅταν ἤθελε νὰ ἐπικρίνῃ ἐνέργειες τοῦ πατριάρχη.)

* * *

ταν –ὕστερα ἀπὸ τὶς διαβολὲς τοῦ ἐποφθαλμιοῦντα τὸν πατριαρχικὸ θῶκο μητροπολίτη Πισιδίας καὶ μετέπειτα πατριάρχη Εὐγενίου Β΄ στὸ σουλτάνο– ἀπαγχονίσθηκε ὁ Γρηγόριος ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὁ Κοραῆς μὲ τὴν ἀμειλίκτη πένα του ἔγραψε γι' αὐτόν: «Ὡ τὸν ἡλίθιον τὸν σουλτάνον! Τοὺς φίλους του σφάζει, ἀντὶ νὰ τοὺς φορέσῃ καυτάνι!». (Α. Κοραῆς, «Ἐπιστολαί», ἔκδ. Ν. Δαμαλά, τ. Γ΄, σ. 164. Βλέπετε ἐπίσης: «Οἱ πραγματικὲς συνθήκες θανάτου τοῦ Γρηγορίου Ε΄, «Δ», τ. 300.)

Ὁ διάδοχος τοῦ Γρηγορίου Εὐγένιος Β΄ ἀκολούθησε τὴν ἴδια ἀκριβῶς πολιτικὴ τῆς νομιμοφροσύνης ἐναντὶ τῆς Πύλης καὶ τῆς ἔμμονης ἀντίθεσης στὶς νεωτεριστικὲς ιδέες. (Βλ. «Ὁ διάδοχος τοῦ Γρηγορίου Ε΄ συνέχισε τὴν πολιτικὴ του», «Δ», τ. 300.)

“Ὡ τὸν ἡλίθιον
τὸν σουλτάνον!
Τοὺς φίλους του
σφάζει, ἀντὶ νὰ
τοὺς φορέσῃ
καυτάνι!”

(Ἀδ. Κοραῆς, γιὰ
τὸν ἀπαγχονισμὸ
τοῦ Γρηγορίου Ε΄.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κ. Δημαρεᾶ, «Νεοελληνικὸς διαφωτισμός», «Ἐριμῆς», Ἀθήνα 2002.
- Κ. Δημαρεᾶ, «Δύο φίλοι. Κοραῆς καὶ Βάμβας μὲ ἀνέκδοτα κείμενα», Γεννάδειος Βιβλιοθήκη 1953.
- Κ. Λάππα, «Πατριαρχικὴ Σύνοδος, «Περὶ καθαιρέσεως τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων» τὸν Μάρτιο τοῦ 1821», «Μνήμων», Ἀθήνα 1987.
- Φ. Ἡλιοῦ, «Κοινωνικοὶ ἀγῶνες καὶ Διαφωτισμός», «Μνήμων», Ἀθήνα 1981.
- Φ. Ἡλιοῦ, «Τύφλωσον, Κύριε, τὸν λαόν σου», «Πορεία», Ἀθήνα 1988 (βλ. «Δ», τ. 305).
- Γ. Κορδάτου, «Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821», «Ἐπικαιρότητα», Ἀθήνα 1983.
- Γ. Κορδάτου, «Μεγάλῃ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδας», τόμοι ΙΧ καὶ Χ, «20ὸς Αἰῶνας», Ἀθήνα.
- Κ. Σάθα, «Τουρκοκρατούμενῃ Ἑλλάδι», Τόμος 4ος, «Νέα Σύνορα», Ἀθήνα 1995.
- «Τὰ ὑβριστικὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπίσημα κείμενα τῆς Ὁρθοδοξίας», ἔκδ. «Δαυλός», Ἀθήνα 2007.
- Περιοδικὸ «Δαυλός», τ. 135, 195, 207, 209, 219, 243, 247, 254, 255, 256, 259, 260-261, 262, 264, 267, 274, 278, 285, 289, 292, 296, 297, 300, 305 κ.ἄ.

Γιάννης Λάζαρης

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ- ΕΜΜ. ΡΟΪΔΗΣ- ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Τρία θύματα τοῦ νεώτερου βυζαντινισμοῦ

ολὺν πρὶν τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 εἶχε ἐκδηλωθῇ ἡ σύγκρουση τοῦ πνεύματος τοῦ Διαφωτισμοῦ μὲ τὴν «ἰδεολογία» τῆς Θεοκρατίας. Στόχοι τῶν δύο πλευρῶν ἦσαν γιὰ τὴν μὲν πρώτη ἡ ὁλοκλήρωση τῆς Ἐπανάστασης ὡς κοινωνικῆς διαδικασίας, ποὺ θὰ ὠδηγοῦσε σὲ μιὰ σύγχρονη εὐρωπαϊκὴ κοινωνία, ἐνῶ γιὰ τὴν δεύτερη ἡ ἀναχαίτιση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κύματος καὶ ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους στὴν «*θείῳ βουλήματι ἰσχυρὰν βασιλείαν*»¹ τῶν Ὁθωμανῶν. Μετεπαναστατικὰ ἡ σύγκρουση συνεχίστηκε, ἔχοντας μετασημματιστῇ σὲ προσπάθεια τῶν δύο πλευρῶν γιὰ τὸν ἰδεολογικὸ ἔλεγχο τοῦ νεοπαγοῦς κρατιδίου.

Μὲ τὸ πέρασμα ἀρκετῶν δεκαετιῶν οἱ προσκεῖμενες στὸν Διαφωτισμὸ φωνὲς προοδευτικὰ σίγησαν, ὅχι ὅμως χωρὶς τὴν οὐσιαστικὴ συνδρομὴ ἐνὸς ἐπὶ τοῦτου δημιουργηθέντος παρακράτους καὶ τῶν ἐνδοεξουσιαστικῶν διαπλοκῶν καὶ μηχανισμῶν καταστολῆς, ποὺ αὐτὸ ἐξέθρεψε.

Στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1870 ἡ πολιτικὴ, κοινωνικὴ, οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ κατάσταση στὴ χώρα μόνον ἐπιφανειακὰ πλεόν μοιάζει μὲ αὐτή, ποὺ ἐπιδίωξαν οἱ Ἑλληνες διαφωτιστές. Στὴν πραγματικότητα ἡ νέα Ἑλλάδα ἔχει ἐκφυλιστῇ σὲ ἓνα νεοβυζαντινοῦ τύπου μόρφωμα, στὸ ὁποῖο ἡ θεοκρατία ἔχει ἐπιστρέψει, ὅπως τὸ σκουλήκι σὲ ἓναν φαινομενικὰ ὑγιὲ καρπὸ, καὶ κυβερνᾷ ἀνενόχλητη, ἄλλοτε παρασημησιακὰ καὶ ἄλλοτε ἀπροκάλυπτα.

Ἡ «μετάσταση» τῆς θεοκρατίας στὸ σύνολο σχεδὸν τῶν θεσμῶν -στὶς τρεῖς «διακρίτες» ἐξουσίες, στὴν Παιδεία κ.λπ. ἀλλὰ καὶ στὴν (παρά) Οἰκονομία- εἶναι τόσο προχωρημένη, ὥστε ἡ τελευταία δὲν διστάζει πρὸ οὐδενὸς μέσου, προκειμένου νὰ ἐξοντώσῃ φυσικὰ ἢ ψυχικὰ ὅποιον τῆς ἀντιστέκεται. Μὲ νόμους-παρωδίες καὶ δι-

1. Ἀνθίμου, Πατριάρχου Ἱερουσαλήμ, «Πατρικὴ Διδασκαλία», 1798.

κες-όπερέττες ακόμη και αγωνιστές της Ἐπανάστασης, ὅπως ὁ Θεόφιλος Καΐρης φυλακίζονται καὶ δολοφονοῦνται σὲ μοναστήρια, ἐνῶ τὸ φόβητρο τοῦ ἀφορισμοῦ ἐπισείεται -ὅπως πρὸ καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης- ἐναντίον κάθε φωνῆς ποὺ θυμίζει Διαφωτισμό.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάσταση δὲν διέφυγε οὔτε ἡ -συνήθως ἀνεκτὴ- καλλιτεχνικὴ ἐλευθεριότητα. Σὲ αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο πρέπει νὰ ἐνταχθοῦν καὶ οἱ διώξεις στὸ δεῦτερο μιστὸ τοῦ 19ου αἰῶνα ἐναντίον σημαντικῶν Νεοελλήνων λογοτεχνῶν, ὅπως ὁ Ἐμμανουὴλ Ροΐδης, ὁ Ἀνδρέας Λασκαράτος κ.ἄ.

Ἡ ἑλληνικὴ Λογοτεχνία στὸν 19ο αἰῶνα

δυναμικὴ ἐπανάκαμψη τῆς ἐπώνυμης λογοτεχνικῆς παραγωγῆς στὴν Ἑλλάδα σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 αἰφνιδιάζει μὲ τὰ παραγόμενα ἔργα της. Κανεὶς δὲν θὰ περιέμενε ὅτι ἓνας λαός, ὁ ὁποῖος μόλις βγῆκε ἀπὸ μία δισχιλιετὴ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ δουλεία, θὰ ἔδειχνε τέτοια ἔφεση σὲ μὴ ἐπείγοντες τομεῖς ὅπως ἡ λογοτεχνικὴ ἔκφραση. Ὡστόσο ἡ τελευταία δὲν ξεπήδησε ἀπὸ τὸ πουθενά. Ἡ ἀνώνυμη λογοτεχνικὴ παραγωγή στὴν Ἑλλάδα (βλ. δημοτικὸ τραγούδι) ὅχι μόνον δὲν εἶχε ποτὲ διακοπὴ, ἀλλὰ καὶ ποτὲ δὲν ἔχασε τὴν ἐπαφὴ της μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ ποιότητα σὲ σημεῖο, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ ἐνωρὶς ἀντικείμενο σχολαστικῆς μελέτης

*Οἱ διωχθέντες
λογοτέχνες διέθεταν
ἐκτὸς ἀπὸ γνήσιο
λαϊκὸ αἰσθητήριο
ἱστορικὴ κατάρτιση
-ἓνας συνδυασμὸς
ποὺ τοὺς καθιστοῦσε
ἐπίφοβους γιὰ τὴ
θεοκρατία.*

Νεοελλήνων ἀλλὰ καὶ ἄλλων Εὐρωπαίων ἐρευνητῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἡ νεοελληνικὴ Λογοτεχνία ἀπεικόνισε μὲ κριτικὴ παραστατικότητα τὶς ὀψεις τῆς τότε καθημερινότητος τῆς χώρας καὶ γι' αὐτὸ τέθηκε ὑπὸ τὸ ἀγρυπνο μάτι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. Εἰδικὰ σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στοὺς διωχθέντες λογοτέχνες, αὐτοὶ διέθεταν ἐκτὸς ἀπὸ γνήσιο λαϊκὸ αἰσθητήριο ἱστορικὴ κατάρτιση -ἓνας συνδυασμὸς ποὺ τοὺς καθιστοῦσε ἐπίφοβους γιὰ τὴ θεοκρατία.

Ἀξίζει νὰ ἀναφερθῇ ἓνα ἀποκαλυπτικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ κείμενο ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ «Νέα Ἑστία» (τ. 192, Δεκέμβριος 1934): «...αὐτὸ ποὺ λέμε Χριστιανισμός, δογματικὸς ἢ “ἀδογματικὸς”, ὀρθόδοξος ἢ καθολικὸς ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο, ἐνέπνευσε πολὺ λίγο τοὺς νέους Ἕλληνας ποιητὰς, ἀπὸ τὸν Σολωμὸ ὡς τὸν Καρυωτάκη. Πραγματικὰ φέрте στὸν νοῦ σας τὰ ὀνόματα τῶν πιδ ἀξιόλογων νέων Ἑλλήνων ποιητῶν. Θὰ ἰδῆτε ὅτι σ' ἐλάχιστους, ἴσως σὲ κανέναν, θὰ βρῆτε ἀληθινὴν χριστιανικὴ ἔμπνευση ἢ καὶ γενικώτερα ἔμπνευση -στὴν βαθειὰ της ὁμῶς ἔννοια- θρησκευτικῇ. Ὁ Σολωμός, ὁ Κάλβος, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Μαρκοράς [...], ὁ Προβελέγγιος, ὁ Καβάφης, ὁ Βάρναλης, ὁ Σικελιανός, ὁ Οὐράνης, ὁ Τέλλος Ἄγρας, κανεὶς ἀπ' ὅλους αὐτούς, ποὺ ἀποτελοῦν, μαζὶ μὲ μερικοὺς ἄλλους, τὸ σῶμα τῆς νεοελληνικῆς Ποιήσεως στὴν ἐκατόχρονη τῆς ζωῆς, κανένας ὅχι μόνον δὲν ἦταν θρησκευτικὸς ποιητῆς, μὰ καὶ μήτε ἐπεισοδιακά, μήτε μία ἢ δύο φορὲς στὴ ζωὴ

του, δὲν ἔτυχε νὰ δονηθῇ βαθύτερα ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ μῦθο. Φαινόμενο ἀρκετὰ σημαντικό, ποὺ δὲν ἐρευνήθηκε ἀκόμα καὶ ποὺ θ' ἄξιζε νὰ ἐρευνηθῇ.»

Ἀνδρέας Λασκαράτος

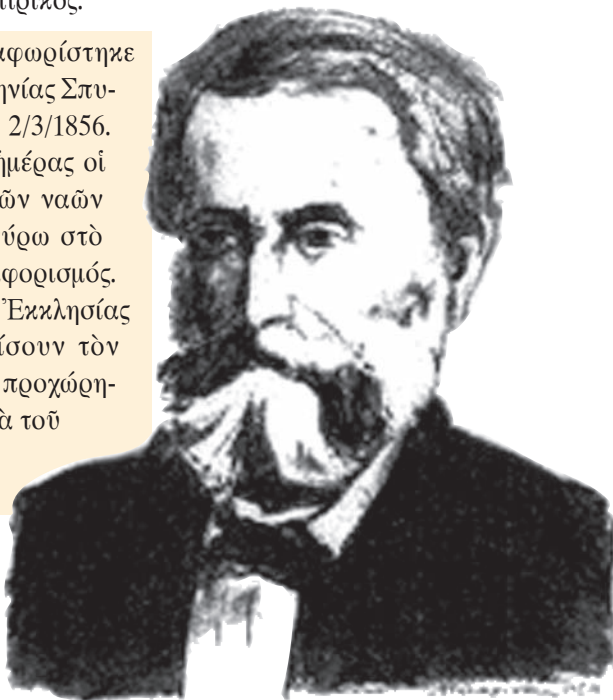

Ὁ 1856 σὲ ἡλικία σαράντα πέντε ἐτῶν ὁ Κεφαλλῆν Ἀνδρέας Λασκαράτος δημοσιεύει τὸ ἔργο «Τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλλονιάς. – Σκέψεις πάνω στὴν οἰκογένεια, στὴ θρησκεία καὶ στὴν πολιτικὴ στὴν Κεφαλλονιά» σὲ συνεργασία μὲ τὴν σύζυγό του Πηνελόπη Κοργιαλένιου. Ἐκεῖ περιγράφει μὲ ἀνεξίτηλα χρώματα τὶς «ίερες» ἀπάτες τοῦ Κλήρου, τὴν δημιουργία τῶν πολιτικάντηδων, τὴν ἐξαγορὰ τῶν δημοσιογράφων (ἀπὸ τότε!) ἀλλὰ καὶ τὴ δεισιδαιμονία καὶ τὶς προλήψεις τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὸν Λασκαράτο ὅλα τὰ παραπάνω συνδέονται καὶ ἀλληλοπροϋποτίθενται.

Ὁ Λασκαράτος ἤθελε μία θρησκευτικότητα χωρὶς προλήψεις, εἰδωλοπροσκύνηση, νηστείες καὶ «θαύματα». Ἡ κριτικὴ του ὑπῆρξε τόσο κλασικὴ, ποὺ διατηρεῖ τὴν ἐπικαιρότητα καὶ τὴν φρεσκάδα της καὶ σήμερα. Κατηγορήθηκε ὡς ἄθεος καὶ διαμαρτυρόμενος, κατηγορίες γελοιωδῶς ἀντιφατικὲς καὶ ἀλληλοαποκλειόμενες, ποὺ φανερῶνουν τὴν σύγχυση καὶ τὴν ἀμηχανία, στὶς ὁποῖες ἔφερε ὅλη τὴν ἐξουσιαστικὴ διαπλοκὴ ὁ ἀνελέητος σατιρικός.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀφωρίστηκε ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Κεφαλληνίας Σπυρίδωνα Κοντομίχαλο στὶς 2/3/1856. Ἀπὸ τὸ πρῶν ἐκείνης τῆς ἡμέρας οἱ καμπάνες τῶν χριστιανικῶν ναῶν χτυποῦσαν νεκρικὰ καὶ γύρω στὸ μεσημέρι ἀναγνώστηκε ὁ ἀφορισμός. Στὸ μεταξὺ ἐγκάθετο τῆς Ἐκκλησίας εἶχαν φροντίσει νὰ ἐρεθίσουν τὸν ὄχλο, ὁ ὁποῖος ἐξεμάνη καὶ προχώρησε σὲ προπηλακισμοὺς κατὰ τοῦ συγγραφέα καὶ τῆς οἰκογένειάς του.

Στὶς 15/3/1856, καὶ ἀφοῦ ὅλο τὸ προηγούμενο διάστημα εἶχε μείνει ἐγκλειστος στὸ σπῆτι του, ὁ Λασκαράτος ἀναχώρησε οἰκογενειακῶς γιὰ τὴ Ζάκυνθο, ὅπου εἶχαν προετοιμαστῇ ἐναντίον του νέοι προπηλακισμοί. Τὴν

Ἀνδρέας Λασκαράτος. Πάντα ἀνυποχώρητος, ἔκανε τὴν πολιτικοθρησκευτικὴ διαπλοκὴ τῆς ἐποχῆς του νὰ κάθεται μονίμως σὲ «ἀναμμένα κάρβουνα». (Δὲν διδάσκεται στὸ μάθημα τῶν Νέων Ἑλληνικῶν, στὴν Μέση Ἐκπαίδευση.)

ΣΤΗΛΙΤΕΥΣΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥ
ΑΣΕΒΟΥΣ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΟΥ
ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ Τ. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ
Τῇ ΣΥΝΔΡΟΜῇ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ
ΠΑΝΙΕΡΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ
ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

«Ἡμεῖς Σπυρίδων, ἐλέφ Θεοῦ Μητροπολίτης Κεφαλληνίας... ἔχομεν αὐτὸν ἀφοριζόμενον ἔστω τρέμων καὶ σταίνων ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὁ Κάιν, κληρονομησάτω τὴν λέπραν τοῦ Γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα.» Ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ «ἐλεεινοῦ, ἀξιοδάκρυτον, παράφρονα, ἀμαθῆ καὶ πονηροῦ» Ἀνδρέα Λασκαράτου γὰρ τὸ «λίαν βλάσφημον καὶ σκανδαλοποιόν» βιβλίον του «Τὰ μυστήρια τῆς Κεφαλληνίας». «Τὸ Ἐγγράφον τοῦτο Ἐπιτήμιον εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα μ' ὄλην τὴν πομπὴν καὶ παράταξιν ἐξεφωνήθη μεγαλοφώνως παρὰ τῶν ἱερέων ἀπ' ἄμβωνος εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας.»

ἐπομένη κιόλας, στὶς 16/3, ὁ μητροπολίτης Ζακύνθου Νικόλαος Κοκκίνης, μιμούμενος τὸν συνάδελφό του Κεφαλλονιάς, ἀνέγνωσε νέον ἀφορισμό. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ὁ Λασκαράτος ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀγγλία. Τὸ 1858 ἐπέστρεψε στὴ Ζάκυνθο, ὅπου συνέχισε τὴν συγγραφικὴ του δραστηριότητα ὡστόσο παρ' ὀλίγον νὰ συρθῇ στὰ δικαστήρια ἐξ αἰτίας ἐνὸς ποιήματός του, τὸ ὁποῖο θεωρήθηκε ὅτι σατιρίζε τὸν βασιλιᾶ, ἀλλὰ τελικὰ κριθῆκε, ὅτι ἀναφερόταν μόνον στὸν δήμαρχο Ἀθηναίων... Ἀλλὰ τὸ 1860 καταδικάστηκε σὲ τετράμηνη φυλάκιση μετὰ ἀπὸ καταγγελία ἐνὸς ἐχθροῦ του, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῶν Ριζοσπαστῶν Λομβάρδου (πρόκειται γιὰ τὸν βουλευτὴ ποὺ ἐκφωνοῦσε πύρινους λόγους στὴν Βουλὴ ὑπὲρ τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ μεγαλείου του, ὡς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Μέσων Χρόνων), τὸν ὁποῖο ὁ Λασκαράτος εἶχε ἐπανειλημμένα χαρακτηρίσει ὡς δημαγωγό.

Τὸ 1868, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔχουν ἀρνηθῇ ὡς ἀφορισμένου νὰ βαπτίσῃ ἓνα παιδί, δημοσιεύει τὴν περίφημη «Ἀπόκριση στὸν ἀφορεσμὸ τοῦ 1856», ὅπου ἐξακολουθεῖ ἀνένδοτος νὰ σατιρίζῃ τοὺς «ἀφορεστέαδες» καὶ τὶς λαϊκὲς προλήψεις ποὺ τοὺς στηρίζουν. Γι' αὐτὸ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὸν καταγγέλλει στὰ ποινικὰ δικαστήρια γιὰ ἐξύβριση, ἐνῶ τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως κατὰσχει ὅσα ἀντίτυπα βιβλίων του μπόρεσε νὰ βρῇ. Ἡ δίκη γίνεται στὶς 13/11/1869 στὸ Κακουργοδικεῖο Ἀργοστολίου καὶ φυσικὰ ἔχει καταβληθῇ προσπάθεια ἀπὸ τοὺς κατηγοροῦς του, ὥστε νὰ εἶναι «στημένη». Ἀλλὰ ὁ σπόρος τῆς ἀμφισβήτησης, ποὺ εἶχε σπείρει ὁ Λασκαράτος, ἔχει δώσει τοὺς πρώτους καρπούς του, καὶ ἀρκετὰ πνεύματα εἶχαν ἀφυπνιστῇ. Οἱ ἑνορκοὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀνδρέα Μομφερράτου τὸν ἀθωώνουν. Ἐκεῖ τελειώνουν καὶ οἱ περιπέτειές του.

Τὸ 1901 ἀποβιώνει, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ μετὰ τὸν θάνατό του ἐξακολουθεῖ νὰ δημιουργῇ προβλήματα στὴ θεοκρατία. Οἱ καιροὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἀλλάζουν, καὶ ἡ τελευταία, προκειμένου νὰ προλάβῃ τὴν ἐναντίον της κατακραυγὴ, ἀν ἀρνεῖτο θρησκευτικὴ κηδεῖα στὸν ἐνδοξο ἀφορισμένο, ἀποφάσισε τὴν ἄρση τοῦ ἀφορισμοῦ. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι μετὰ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ 1856 ἀσχολεῖτο ἐπὶ δεκαετία ὄχι μόνον ὁ ἐλληνικὸς ἀλλὰ καὶ ὁ εὐρωπαϊκὸς Τύπος.

Ἑμμανουὴλ Ροΐδης

Ὁ 1866 σὲ ἡλικία τριάντα ἐνὸς ἐτῶν ὁ Συριανὸς, χιακῆς καταγωγῆς, Ἑμμανουὴλ Ροΐδης ἐκδίδει τὸ ἱστορικὸ μυθιστόρημα «Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα». Ἐκεῖ περιγράφεται ἡ κατάσταση τοῦ Δυτικοῦ Κλήρου καὶ κυρίως τοῦ μοναχισμοῦ κατὰ τὸν 9ο αἰῶνα. Φυσικὰ ὁ ἀναγνώστης ἀντιλαμβάνεται γρήγορα, ὅτι τὰ ἐξιστορούμενα δὲν ἀφοροῦν οὔτε μόνον στὸν Δυτικὸ μοναχισμὸ οὔτε μόνον στὸν 9ο αἰῶνα... Τὸ ξεσκέπασμα τῆς χριστιανικῆς ὑποκρισίας (τόσο μεγάλης, ὥστε μπορεῖ νὰ χριστῇ πάπας ἀκόμα καὶ μία γυναῖκα καὶ μάλιστα ἐγκυμονοῦσα...) γίνεται χωρὶς περιστροφές, μετὰ τρόπο ἐκλεπτυσμένα εἰρωνικὸ ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικὰ τεκμηριωμένο.

Ὁ Ροΐδης, ἐραστὴς τῆς ἱστορικῆς ἀκριβολογίας καὶ λεπτομέρειας, ἔχει παρεμβά-

λει στο έργο του πλήθος ιστορικών υποσημειώσεων και παραπομπών σε πηγές, σε σημείο που άποθα- ρύνει όσους θα επιχειρούσαν να τόν αντικρούσουν. Τò βιβλίο του γνώρισε μεγάλη έπιτυχία και πολ- λές μεταφράσεις σε άλλες γλώσσες και προκάλεσε ισχυρή έντύπωση και εκτός Ελλάδος. Αυτό είχε σαν συνέπεια τόν άφορισμό του συγ- γραφέα από την Ίερα Σύνοδο τò 1866.

Έναντίον της άλλα και έναντίον τών επικριτών του ó Ροΐδης άπαν- τῶ με τις «Έπιστολές» του λογοτε- χνικού alter ego του, του «Άγρινιώ- τη Διονυσίου Σουρλή», οί όποίες άποτελοῦν ταυτόχρονα και πραγ- ματείες για τή θεωρητική θεμελίω- ση τής φιλολογικῆς σάτιρας.

Ό άφορισμός του ἤρθη άργότε- ρα, πιθανόν για παρόμοιους λό- γους με αυτούς του Λασκαράτου. Ό Ροΐδης ὑπῆρξε διανοούμενος δι- εθνούς κύρους και άκτινοβολίας, και ἡ θεοκρατία δὲν θά ἤθελε νά χρεωθῇ με τήν έπιμονή της σε έναν άφορισμό, ό όποίος μακροπρόθεσμα μπορεί νά τής έπιστρεφόταν ως σκάνδαλο. Έπιπλέον ό Ροΐ- δης προσέφερε ἐπὶ εικοσαετία σπουδαίο έργο στην Έθνική Βιβλιοθήκη διατελώντας έφορος. Συστηματοποίησε τή λειτουργία της, τήν πλούτισε με έκατό χιλιάδες νέους τίτλους και περιέσωσε χίλια πεντακόσια πολύτιμα μεσαιωνικά χειρόγραφα, για τὰ όποια μάλιστα συνέστησε και ειδικό τμήμα.

Έμμανουήλ Ροΐδης, ό διανοούμενος, που με τήν «Πάπισσα Ιωάννα» διέσπρε ανεπανόρθωτα τò μο- ναστικό «ιδεώδες». (Δὲν διδάσκεται στο μάθημα τών Νέων Έλληνικών, στην Μέση Εκπαίδευση.)

Άλλες διώξεις στὸν 19ο αἰῶνα

ò 1859, τρία χρόνια μετὰ τόν άφορισμό του Λασκαράτου, δικάζεται ό Αθηναίος ποιητής Παναγιώτης Συνοδινός για προσβολή τής θρη- σκείας. Αξίζει νά αναφέρουμε τò ποίημά του «Συνταγή χωριάτικη», στο όποιο κατονομάζονται οί άρνητικῆς «ἀξίες», επάνω στις όποίες βασίζεται ἡ καθημερινότητα του Νεοέλληνα εκείνης τής έποχῆς –άλλα και τής δικῆς μας: «στοὺς μεγάλους του χωριου σου // κύτταξε μὴ θαρρευθῆς, // του Θεου και του χειριου σου // μοναχὰ νά 'μπιστευθῆς' [...] για τής στάνης σου τò σκύλο // και για του χωριου τò μύλο // παρὰ για τούς ύπουργους / νά σκοτίζεται

ὁ νοῦς [...] Κύτταξε στὸ θηλυκό σου // γράμματα πολλὰ μὴ μάθης, // μὴν εὐρῆς τὸν διάβολό σου / καὶ τ' ἀγιάτρεντα μὴν πάθης.»

Τὸ 1877 προκαλεῖ τεράστια αἰσθησι-πάταγο τὸ ἱστορικὸ δρᾶμα τοῦ εἰκοσιτρι-
άχρονου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου Κλέωνος Ραγκαβῆ «Ιουλιανὸς ὁ παραβάτης». Ὁ
συγγραφέας, βαθὺς γνώστης τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, ἀναφέρεται ἀπροκάλυ-
πτα στὴν διαστροφὴ τῆς Ἱστορίας ἀπὸ τὴν «ἐπικρατοῦσα θρησκεία» καὶ στὴν
πλύση ἐγκεφάλου ποὺ ὑπέστη καὶ αὐτὸς ὡς παιδί ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικῶς ἐλεγ-
χόμενη ἐκπαίδευση. Μὲ παρρησία καταρρίπτει τὴν κατασκευασμένη ἱστορικὴ
πλάνη, ποὺ θέλει τὸν Χριστιανισμὸ συνεχιστὴ τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, «ὡς οἱ
πρῶτοι χριστιανοί, οἱ καρατομοῦντες τ' ἀγάλματα τοῦ Φειδίου καὶ ἐπιτιθέντες
αὐτοῖς τὴν ἄσχημον μορφὴν προσφάτως μαρτυρήσαντος μοναχοῦ».

Κατὰ τὸν Ραγκαβῆ «ὁ Ἑλληνισμός, ἡ Φιλοσοφία, ἡ Ποίησις, ἡ Ἐπιστήμη, ἡ
Τέχνη, κατακλυσθεῖσαι ὑπὸ τὸ βαρὺν κ' αἱματόφυρτον τοῦτο κῦμα, ἀλλὰ πρὶν
ἐκλείψωσιν ἀναδιδούσαι τὴν τελευταίαν αἴγλην, ἥτις ἐφώτισε τὴν βασιλείαν τοῦ
Ἰουλιανοῦ- ἰδοὺ εἰκὼν ἀληθῶς ἐξαισία, ὑπὲρ ἧς αἰωρεῖται τὸ μέγα τοῦ παραβάτου
φάσμα». Στὰ προλεγόμενα τοῦ ἔργου ἐξαίρεται τὸ ἐπιστημονικὸ πνεῦμα στὴν πάλη
τοῦ με «τοὺς τὴν διάνοιαν καταπνίγοντας, τοῦ σκότους ὑπερμάχους».

Ὁ συγγραφέας, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, διώκεται τὴν ἴδια χρονιά.

Νίκος Καζαντζάκης

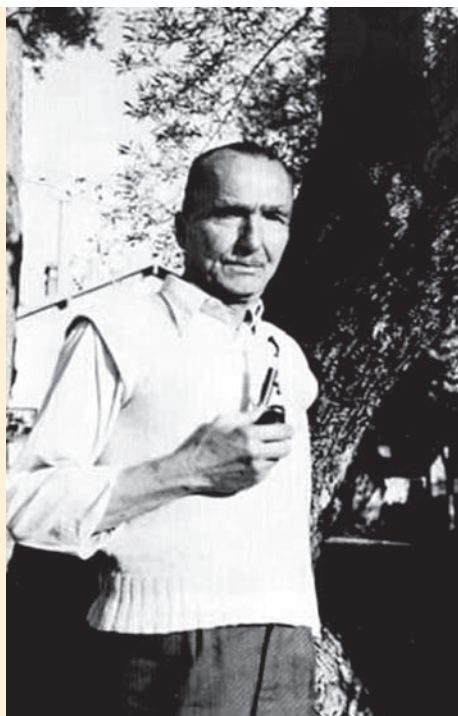
Ν. Καζαντζάκης, ἓνας ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες τῆς μεταδιαφωτιστικῆς
ἐποχῆς, προκάλεσε παγκόσμια αἰσθησι-λόγω τοῦ ἀνήσυχου πνεύμα-
τός του καὶ τῆς ὑπαρξιακῆς καὶ τῆς φιλοσοφικῆς του ἀναζήτησης, ποὺ
πῆρε βαθμιαία ἓναν συγκρητιστικὸ χαρακτήρα, στὸν ὁποῖο ἔκανε τὸ
«λάθος» νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὸν Χριστιανισμό. Βέβαια ὁ Καζαντζά-
κης περιποιήθηκε τιμὴ καὶ στὸν Χριστιανισμό, ὅταν ἀντιμετώπισε λογοτεχνικὰ τὸν
Ἰησοῦ σὰν κάτι ἀνάλογο πανανθρώπινο π.χ. μετὸν Ζαρατούστρα ἢ τὸν Βούδδα.

Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ὅμως δὲν κατανοεῖ, ὅτι μόνον μετὰ αὐτοὺς τοὺς τρόπους
μπορεῖ νὰ ἀναβαθμιστῇ ἡ φιλοσοφικὴ λογοκλοπὴ καὶ διαστρέβλωση, τὴν ὁποία
προβάλλει ὡς Μοναδικὴ Ἀλήθεια, καὶ συνεχίζει νὰ φοβᾶται παθολογικὰ μήπως
πνιγῇ μέσα στὸν φιλοσοφικοθρησκευτικὸ συγκρητισμὸ. Μιὰ προσωπικότητα λοι-
πὸν ὅπως ὁ Καζαντζάκης δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
ἡγεσία.

Τὸ 1953 ἡ Ἐκκλησία ζητᾷ τὴ δίωξη τοῦ Καζαντζάκη, πρὶν ἀκόμα ἐκδοθῇ ὁ «Τε-
λευταῖος Πειρασμός». Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ πάπας συμπεριλαμβάνει τὸν «Τελευταῖο
Πειρασμό» στὸ Index Librorum Prohibitorum.

Ἐνῷ ἔχει προταθῇ ἐπανεξιμμένα γιὰ τὸ βραβεῖο Νόμπελ (ἀπὸ τὴ Σουηδικὴ
Ἀκαδημία, τὴν Ἑταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ τὸν Σύνδεσμο Ἑλλήνων
Λογοτεχνῶν), τὸ ρωμαῖκο κρατίδιο κάνει τὰ πάντα, γιὰ νὰ ὑπονομεύσῃ τὴν ὑπο-

ψηφιοτήτά του. Ἐπὶ ἔντεκα χρόνια, ἀπὸ τὸ 1946 ἕως τὸ 1957 (ἔτος θανάτου του), οἱ διεθνεῖς μηχανορραφίες τῶν σχετικῶν θεσμικῶν ὀργάνων τοῦ κρατιδίου, γιὰ νὰ μὴν πάρῃ ὁ Καζαντζάκης τὸ Νόμπελ, ἔπαιρναν κι ἔδιναν (βλ. τὸ ἄρθρο «Γιατί δὲν πῆρε ὁ Καζαντζάκης τὸ βραβεῖο Νόμπελ» τοῦ Πάτροκλου Σταύρου, προέδρου τοῦ Ἰδρυάτος Μελετῶν «Νίκος καὶ Ἑλένη Καζαντζάκη», στὸ «Βῆμα» 15/10/2000). Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὄχι μόνον δὲν τὸν στήριξε ὡς ὑποψήφιο γιὰ τὸ βραβεῖο, ἀλλὰ δὲν τὸν εἶχε δεχτὴ καὶ ὡς μέλος της. Μέχρι καὶ τὰ κατὰ τόπους ἑλληνικὰ προξενεῖα τοῦ προέβαλλαν διάφορα προσκόμματα ὡς πρὸς τὴν θεώρηση τοῦ διαβατηρίου του, γιὰ νὰ μὴν μπορῇ νὰ ταξιδεύῃ ἀπὸ τὴ μία χώρα τῆς Εὐρώπης στὴν ἄλλη. Στὴν περίπτωση Καζαντζάκη δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ μία τοπικὴ ἐπισκοπὴ, ποὺ σκηνοθετεῖ κάποιες δίκες ἢ ὑποκινεῖ ἐκδηλώσεις «λαϊκῆς» ὀργῆς ἐναντίον ἑνὸς πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μὲ ἕναν ὁλόκληρο κρατικὸ μηχανισμό, ὁ ὁποῖος δρᾷ συντονισμένα.

Ἡ κηδεῖα του ἔγινε στὸ Ἡράκλειο χωρὶς ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ. Πάνω στὸν τάφο του εἶχε ζητήσῃ νὰ ἀναγραφῇ ἡ ἐπιταγή: «Δὲν ἐλπίζω τίποτα, δὲν φοβάμαι τίποτα. Εἶμαι ἐλεύθερος.»

Ἐσφαλμένως νομιζόταν, ὅτι ὁ Καζαντζάκης ἀφωρίσθηκε, ὅταν πεθαίνοντας, τὸ 1957, δὲν ἔγινε δεκτὴ ἡ σορὸς του σὲ ὀρθόδοξο νεκροταφεῖο. Ἐνταφιάστηκε χωρὶς παρουσία κληρικῶν πάνω στὸ βενετσιάνικο τεῖχος τοῦ Ἡρακλείου, κοντὰ στὴ «Χανιώπορτα». Ὅπως ἔγινε γνωστὸ πολὺ ἀργότερα, ὁ ἀφορισμὸς τοῦ Καζαντζάκη δὲν ἴσχυσε ποτὲ στὴν πραγματικότητα, ἀφοῦ δὲν εἶχε ὑπογραφῇ, ὅπως ἀπαιτεῖται, ἀπὸ τὸν οἰκουμενικὸ πατριάρχη (βλ. «Δαυλὸς», τ. 296). Τὸ πιὸ πιθανὸ εἶναι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἀφοῦ κίνησε ὅλη τὴν διαδικασίαν τοῦ ἀφορισμοῦ, στὸ τέλος προτίμησε νὰ ἀποφύγῃ ἐνδεχόμενη παγκόσμια κατακραυγὴ.

* * *

Ἄ ἔργα τοῦ Καζαντζάκη ἐξακολούθησαν νὰ ἔχουν διεθνή ἀπήχηση, καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἀντιδράσεις τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔπαψαν μὲ τὸν θάνατο τοῦ συγγραφέα. Ὅταν τὸ 1975 ἡ ἑλληνικὴ κρατικὴ Τηλεόραση ἐτοιμάζεται νὰ προβάλλῃ σὲ συνέχειες τὸ ἔργο του «Ὁ Χριστὸς Ξανασταυρώνεται», ἡ Ἐκκλησία ἀντιδρᾷ ἔντονα, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ ἀναστείλῃ

Απέναντι: Νίκος Καζαντζάκης, ο άνθρωπος της διαρκούς αναζήτησης. Η Ρωμοσύνη επιχείρησε να τον εξαφανίση, αλλά προσέκρουσε στη διεθνή ακτινοβολία του. (Δεν διδάσκεται στο μάθημα των Νέων Ελληνικών, στην Μέση Εκπαίδευση.)

Δίπλα: Δεν πρόκειται για μεσαιωνικό κυνήγι αίρετικών και μαγισσών αλλά για την Αθήνα του «1988». Το χριστιανορθόδοξο όχλοποιμιο προσπαθεί να εμποδίση την προβολή της κινηματογραφικής μεταφοράς του «Τελευταίου Πειρασμού».

την προγραμματισμένη προβολή του: είμαστε στα πρώτα μεταδικτατορικά χρόνια, όπου, ως γνωστόν, ή επί χρόνια καταπιεσμένη αμφισβήτηση «πουλάει» και το σκιάχτρο της «Ελλάδος Ελλήνων Χριστιανών» δεν τρομάζει πια κανέναν. Παρ' όλα αυτά το 1988 ή πολύ καλή κινηματογραφική μεταφορά του «Τελευταίου Πειρασμού» από τον Μάρτιν Σκορτσέζε, αφού πρόλαβε και προβλήθηκε ελάχιστα στις ελληνικές κινηματογραφικές αίθουσες, απαγορεύτηκε τελικά. Όπως θα θυμούνται πολλοί, «ωργισμένοι» ραβδοφόροι(!) κληρικοί και χριστιανοί συγκεντρώνονταν έξω από τις κινηματογραφικές αίθουσες, που προέβαλλαν την ταινία, και απειλούσαν με εισβολή σε αυτές. Αυτή την φορά το θεοκρατούμενο κράτος τους ικανοποίησε τις όρεξεις. Στα πρόσφατα χρόνια ή επαναπροβολή της ταινίας (από τον ιδιωτικό τηλεοπτικό σταθμό «Star») άκυρώθηκε για άλλη μια φορά εξ αιτίας νέας αντίδρασης της Αρχιεπισκοπής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Περιοδικό «Νέα Έστία», τ. 192, Δεκέμβριος 1934.

Περιοδικό «Παναθήναια», τόμος Β', Απρίλιος 1901- Σεπτέμβριος 1901.

Πασχάλη Κιτρομηλίδη, «Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός», εκδόσεις Μ.Ι.Ε.Τ.

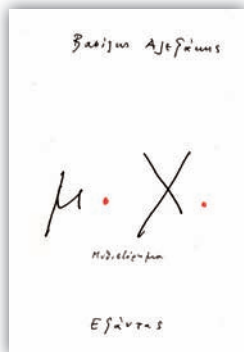
Κ. Θ. Δημαρά, «Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός», εκδόσεις «Εριμής».

Θεόδωρος Α. Λαμπρόπουλος

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ, μ.Χ.

Παρατηρώντας την έντονη παρουσία της Έκκλησίας σήμερα και τις επεμβάσεις της στα έλληνικά πολιτικά πράγματα ο κ. Άλεξάκης, που περνά ένα μεγάλο μέρος της ζωής του στη Γαλλία, αποφάσισε να ασχοληθώ σοβαρά και με το Βυζάντιο. Έτσι λοιπόν επινόησε έναν αφηγητή, έναν 24χρονο φοιτητή, ο οποίος μελετά Αρχαία Ιστορία, αλλά αποφασίζει να μελετήσει και την Βυζαντινή περίοδο με επίκεντρο το Άγιο Όρος, όταν του το ζητά ή σπιτονοικοκυρά του, μια πλούσια ήλικιωμένη κυρία, που προσδοκεί την ανεύρεση του προ δεκαετιών χαμένου -πιθανώς στο Άγιο Όρος- αδελφού της.

Ο αφηγητής έχει μαζέψει δύο στοίβες βιβλία, τη μία για το Άγιο Όρος για λογαριασμό της κυρίας, την άλλη για την αρχαιότητα για δικό του λογαριασμό. Τα δύο αυτά βουναλάκια συνοψίζουν όλο το βιβλίο και στην ουσία όλη την Ιστορία της Ελλάδας, γιατί «από τη μία πλευρά έχουμε τη χριστιανική φιλοσοφία, η οποία είναι γεμάτη “αλήθειες”, βεβαιότητες, δίνει απαντήσεις σε όλα, κι από την άλλη έχουμε τους Έλληνες φιλόσοφους, οι οποίοι έχουν αμφιβολίες για τα πάντα, δεν θεωρούν τίποτε δεδομένο, έχουν μια άπιστευτη ελευθερία πνεύματος και η σύγκρουση των δύο αυτών κόσμων θα επιτρέψει τη λειτουργία μιας πλοκής. Διότι οι δύο αυτοί κόσμοι, ο αρχαίος και ο βυζαντινός, της Φιλοσοφίας και της θεολογίας, της ελευθερίας της σκέψης και του δόγματος κ.τ.λ. συγκρούονται σε όλο το βιβλίο κατά ποικίλους τρόπους.

» Όλος ο μύθος του βιβλίου είναι πλεγμένος με δύο βελόνες: ή μία είναι η αρχαία παράδοση, οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι και ή άλλη ή βυζαντινή, η οποία είναι δογματική. Αυτή ή αντίθεση, το χάσμα ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς, σημαίνει ότι ο όρος έλληνοχριστιανικός πολιτισμός δεν έχει κανένα νόημα, ότι παντρεύει δύο έννοιες ριζικά άσχετες».

Προκειμένου να γράψει το βιβλίο του ο κ. Άλεξάκης, επί ένα χρόνο συμβουλευόταν ιστορι-

Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΚΑΡΑΜΑΖΩΦ

ρώτη φορά άντέκρουσα τα επιχειρήματα των πιστών, όσων άφορξά στην ευεργετική επίδραση του Θεού στην ζωή μας, σε μία συζήτηση σχετικά με την θρησκευτική πίστη, την οποία κάποιοι αποδίδουν στον Ντοστογιέφσκι, ο οποίος έβαλε στο στόμα του Σμερντνάκωφ (ένος από τους χαρακτήρες των «Αδελφών Καραμαζώφ») το απόφθεγμα, ότι «χωρίς τον Θεό ότιδήποτε είναι πιθανό». Με άλλα λόγια σ' έναν κόσμο χωρίς Θεό οί άνθρωποι θα έννοιωθαν έλευθεροι να συμπεριφέρονται όπως βούλονται και θα επέτρεπαν στον έναντί τους όποιαδήποτε ύπερβολή και άπόλυτο έγωκεντρισμό. Η άπάντηση ή δική μου ως προς αυτό ήταν σαφής: «Ο Σμερντνάκωφ έκανε λάθος. Ακριβώς εξ αίτίας του Θεού είναι δυνατόν να συμβούν άδιανόητες σε άλλη περίπτωση όμοιότητες.»

Φαντασθήτε την σκηνή σε μία πόλη, σε περίπτωση που ή παπική έντολή ήταν (όπως πράγματι ήταν κάποτε για τις πόλεις των αίρετικών/ούγενότων): «Σκοτώστε τους

κούς, πού έχουν ασχοληθῇ μὲ τὴν Βυζαντινὴ περίοδο, ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κυρίως στὴ Γαλλία, διότι τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἁγίου Ὁρους δημοσιεύονται στὸ Παρίσι, ὅπου τὰ μελετοῦν Γάλλοι βυζαντινολόγοι, πού ἔχουν περάσει ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς τους στὸ Ἅγιο Ὅρος. Ὁ συγγραφέας ἔμεινε καιρὸ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ ἐπισκέφθηκε κι ὁ ἴδιος τὸ Ἅγιο Ὅρος.

Τὸ πρῶτο, πού «ἀνακάλυψε» πηγαίνοντας ἐκεῖ, ἦταν ἡ ἀπαγόρευση τῆς πρόσβασης γιὰ τὶς γυναῖκες, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πλοῖο, πού παίρνεις, γιὰ νὰ πᾶς στὸ Ἅγιο Ὅρος, τὸ ὁποῖο ἔχει μὲν χωριστὲς τουαλέτες μὲ δύο εἰσόδους, ἀλλὰ στὴν ἀριστερὴ εἴσοδο γράφει «Ἀνδρῶν» καὶ στὴ δεξιὰ «Ἀνδρῶν» ἐπίσης. «Εἶναι ἕνας χώρος, ὅπου βλέπεις διαρκῶς φαντάσματα γυναικῶν. Νομίζεις, ὅτι δὲν ὑπάρχουν πουθενὰ ἄλλοῦ τόσες γυναῖκες, ὅπως στὸ Ἅγιο Ὅρος. Ἐγὼ τὶς σκεπτόμουν συνέχεια, γιατί ἔλεγα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βλέπης συνεχῶς ἄνδρες. Εἶναι ἕνα πράγμα πού σὲ ἀπασχολεῖ καὶ ἀπασχολεῖ καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν, ὅτι τὴν νύκτα τοὺς ἐπισκέπτεται ὁ Διάβολος, διότι κάπως ἔχουν συνδυάσει τὴ γυναῖκα μὲ τὸ Διάβολο. Εἶναι μιά ἄγρια μεσαιωνικὴ ἀντίληψη γιὰ τὶς γυναῖκες. Ἡ πρόσβαση στὶς γυναῖκες ἀρχισε νὰ ἀπαγορεύεται σὲ μιά ἐποχὴ, πού δὲν ἐπιτρεπόταν τίποτε σὲ αὐτές. Δὲν ἦταν μόνο τὸ Ἅγιο Ὅρος ἀπαγορευμένο, ὅλη ἡ κοινωνία ἦταν ἀπαγορευμένη γιὰ τὶς γυναῖκες. Σήμερα, πού τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει, αὐτὸ τὸ στοιχεῖο παραμένει ἀναλλοίωτο. Ἀναρωτήθηκα, τί θὰ γίνῃ, ἐάν ποτε ἐκλέξουμε πρωθυπουργὸ μιά γυναῖκα. Θὰ εἶναι μιά πρωθυπουργός, ἡ ὁποία δὲν θὰ μπορῇ νὰ πᾶ ὅλη σὲ ἕνα τμήμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικράτειας;»

Τὸ δεύτερο, πού ἐπισημαίνει ὁ συγγραφέας σχετικὰ μὲ τὸ Ἅγιο Ὅρος, εἶναι οἱ ἀρχαῖες πόλεις, οἱ ὁποῖες καταστράφηκαν ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς καὶ μὲ τὴ χρῆση τοῦ ὕλικού τους ἔκτισαν τὰ μοναστήρια. Μὲ κατάπληξη διαπίστωσε, ὅτι οἱ μοναχοὶ δὲν ἔχουν ἐπιτρέψει ποτὲ νὰ γίνουν ἀνασκαφὲς στὸ Ἅγιο Ὅρος. «Δὲν θέλουν τὴν ἀρχαιότητα, αὐτὸ ἦταν πάντα ἔτσι. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐπιβλήθηκε μετὰ ἀπὸ ἕναν φοβερὸ πόλεμο κατὰ τῶν λεγομένων εἰδωλολατρῶν, πού ἦταν οἱ ἀρχαῖοι πολυθεῖστες. Αὐτὰ τὰ μοναστήρια, τὰ ὁποῖα εἶναι τεράστια, ἔχουν καὶ τεράστια ὑπόγεια. Χάρης σὲ ἕναν ἀρχαιολόγο φίλο μου Θεσσαλονικὶδ ἀνακάλυψε, ὅτι, ὅταν πρὸ ἐτῶν ἐπισκεύασαν τὸ πάτωμα τῆς κάβας τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, βρῆκαν μέσα στὸ πάτωμα ἕνα ἄγαλμα. Ἡ ἀντίδραση τῶν μοναχῶν ἦταν νὰ ρίξουν ἀπὸ ἐπάνω τοιμέντο καὶ νὰ τὸ θάψουν προσεκτικὰ.»

Ὅταν πρόσφατα ἡ Ἐφορία Ἑναλίων Ἀρχαιοτήτων μὲ βαθυσκάφος ἔκανε ὑποθαλάσσιες ἔρευνες, γιὰ νὰ βρῇ τὸν Περσικὸ Στόλο, πού εἶχε βυθιστῇ κατὰ τὴν πρώτη ἐκστρατεία τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδας, μὲ πρόφαση τὴν παρουσία γυναικῶν στὸ σκάφος «οἱ μοναχοὶ

ὅλους. Ὁ Θεὸς γνωρίζει, ποιοὶ εἶναι οἱ δικοὶ του.» Ἡ σφαγὴ θὰ ἔπανε αὐτομάτως νὰ εἶναι ὠφελιμιστικὴ καὶ θὰ γινόταν ὑστερικὴ. Ἕνας μὴ θρησκευόμενος μπορεῖ κάλλιστα νὰ βασανίσῃ ἕναν ἐχθρό, προκειμένου νὰ τοῦ ἀποσπᾷ πληροφορίες γιὰ τὸ πού βρίσκεται ὁ θησαυρός, ὅμως οἱ βασανισμοὶ ξεπερνοῦν κάθε ὄριο, σὲ περίπτωση πού οἱ βασανιστὲς εἶναι πεπεισμένοι, ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο σώζουν τὴν ψυχὴ τοῦ βασανιζόμενου. Ἐγὼ ἀκούσει πολλές φορές ἀπὸ Ἰρανοὺς ἀντιφρονοῦντες, ὅτι τὸ Ἰσλάμ ἀπαγορεύει τὴν ἐκτέλεση μιᾶς παρθένου. Πολὺ καλὰ λοιπόν, τότε ἡ ἔνοχη παρθένος βιάζεται ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς φρουροὺς («Ἐπαναστάτες Φρουροί») τοῦ κ. Ἀχμαντινετζάντ καὶ κατόπιν παραδίδεται στὸν δῆμιό γιὰ ἀπαγχονισμό. Ὅταν ἔχῃς τὸν Θεὸ στὸ πλευρό σου, δὲν ὑπάρχει ἔγκλημα, πού νὰ μὴν μπορῇς νὰ διαπράξεις καὶ βιαιοπραγία, τὴν ὁποία νὰ μὴν μπορῇς αὐτοδικαίως νὰ ἐπινοήσης.

Τὸ «λόμπυ» τῶν ἀκρωτηριαστῶν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἀποτελεῖται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ἀπὸ θρησκευόμενους ἀνθρώπους. Ἡ «κοινότητα» τῶν βομβιστῶν αὐτοκτονίας ἐπίσης. Τὰ ἐσχατολογικὰ κινήματα τοῦ «Τέλους τοῦ Κόσμου», πού χαιρέκακα

ἄρχισαν νὰ βαρᾶνε μὲ τὰ ντουφέκια τοὺς ἀρχαιολόγους ἀπὸ τοὺς βράχους. Ὑποκρισία· τοὺς ἔφταιγαν δῆθεν οἱ κυρίες, ἐνῶ, ὅταν διακόπηκαν οἱ ἔρευνες, καὶ πλησίασε τὸ πλοῖο στὴν ἀκτὴ, πῆγαιναν οἱ ἴδιοι οἱ μοναχοὶ νὰ πουλήσουν στὶς κυρίες αὐτὲς ἀντίγραφα τῆς ζώνης τῆς Παναγίας».

Σὲ τοιχογραφίες τῶν μοναστηριῶν κι ἀνάμεσα σὲ διάφορες παραστάσεις, διαβόλων, τριβόλων κ.λπ. εἰκονίζονται σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης κ.ἄ. κρατῶντας περγαμινές, ποὺ ἀποτυπώνουν φράσεις, ποὺ δῆθεν εἶπαν, ὅπως π.χ. γιὰ τὴν τρισυπόστατη φύση τοῦ θεοῦ. «Υπάρχει μίᾱ προσπάθεια ἐνσωμάτωσης τῶν διασημότερων σοφῶν στὸ Χριστιανισμό. Δὲν μποροῦμε νὰ διαιωνίζουμε αὐτὴ τὴν ἀπάτη τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα ὁ Ἡρόκλητος κι ὁ Ἅγιος Νεκτάριος. Ἡ εἶναι ἐλληνικὸς ὁ πολιτισμὸς ἢ εἶναι χριστιανικὸς. Δὲν γίνεται καὶ τὰ δύο μαζί. Τὸ Βυζάντιο δὲν συνεχίζει τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ τὴν ἀκολουθεῖ ὅπως ἡ νύκτα τὴ μέρα.»

Ὁ συγγραφέας δηλώνει, πῶς δὲν εἶχε πρόθεση νὰ γράψῃ μίᾱ διατριβὴ κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὅρους, τῶν μοναχῶν ἢ τῆς Ἐκκλησίας, ὅμως κάνοντας τὴν ἔρευνα καὶ συναντώντας ἱστορικοὺς ἀνακάλυψε τίς σφαγὲς τῶν προγόνων μας ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. «Μιὰ λαίλαπα, ἢ ὁποῖα κράτησε αἰῶνες. Ἡ Ἑλλάδα ἀντιστάθηκε πάρα πολὺ στὸ Χριστιανισμό, δηλαδὴ παρὰ τὸ ὅτι ἀπὸ τὸν 8' αἰ. μ.Χ. ἡ λατρεία τῶν θεῶν τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου, παρὰ αὐτό, ὁ πολυθεϊσμὸς δὲν ἐξαφανίστηκε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα παρὰ τὸν 1' αἰ. μ.Χ.. Ἡ τελευταία περιοχὴ, ποὺ ἀντιστάθηκε περισσότερο στὸ Χριστιανισμό, ἦταν ἡ Μάνη. Μόνο ἂν κάποιοι ἀρνοῦνται νὰ δοῦν τὰ γεγονότα καὶ νὰ διαβάσουν τὴν Ἱστορίᾱ, δὲν μποροῦν νὰ δοῦν τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ ἀλήθεια. Ἡ πίστη ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἀγνοῇ αὐτὸ ποὺ τὴν ἀντικροῦει. Αὐτὴ εἶναι μίᾱ τεράστια δύναμις τῆς πίστεως, ἢ ὁποῖα ὅμως εἶναι συγχρόνως καὶ μίᾱ τεράστια ἀδυναμία της καὶ μίᾱ τεράστια βλακεία.»

Ὁ κ. Βασίλης Ἀλεξάκης τιμήθηκε τὸ 2007 μὲ τὸ Μεγάλο Βραβεῖο Μυθιστορήματος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν γαλλικὴ ἔκδοση τοῦ βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλο: «Après J.C.».

Γιάννης Λάζαρης

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ: Λόγω κατεπίγουσας διόρθωσης τῶν τυπογραφικῶν δοκιμῶν τῆς κεντρικῆς ἐπιστολῆς τοῦ προηγούμενου τεύχους μὲ τίτλο: «Ἐκκλησία»: Ἡ περιπέτεια μιᾶς λέξης» ὑπῆρξαν τυπογραφικὲς ἀβλεψίες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἑξῆς: α) Ἀντὶ ΜΙΑ στὸν τίτλο νὰ γίνῃ ΜΙΑΣ. β) Ἀντὶ ἔρισμα στὴ σελ. 21842 νὰ γίνῃ ἔρεισμα. γ) Ἀντὶ δολία στὴ σελ. 21845 νὰ γίνῃ δολίας. δ) Ἀντὶ Ἑρρωσο στὴ σελ. 21846 νὰ γίνῃ Ἑρρωσθε.

εὐαγγελίζονται τὴν ὁλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τοῦ μόνου κόσμου, ποὺ γνωρίζουμε ἢ θὰ γνωρίσουμε, ἀποτελοῦνται ἐξ ὀρισμοῦ ἀπὸ θρησκευόμενους ἀνθρώπους. Χωρὶς ἔχνος ὑπερβολῆς οἱ σήριαλ κίλλερς καὶ οἱ ἐγκληματίες, ποὺ ἐπικαλοῦνται τὸ «κάποιες φωνὲς μοῦ εἶπαν νὰ τὸ κάνω», δὲν εἶναι ποτὲ οὐμανιστὲς ἢ ἄθεοι. Ἐτσι γιὰ μίᾱ ἀκόμη φορὰ διαπιστώνουμε, ὅτι ὄχι μόνον εἶναι ἐντελῶς παράλογο νὰ ἀναζητοῦμε τὸ ἦθος καὶ τίς ἀξίες στὸ ὑπερφυσικό, στοὺς «οὐρανοὺς», ἀλλὰ εἶναι πῶς πιθανὸ νὰ τὰ βροῦμε ἐξετάζοντας τὴν κοινὴ ἀνθρώπινη κατάσταση. Ἐκεῖνοι ποὺ ἀρνοῦνται νὰ δοῦν τὸν ρόλο τῆς θρησκείας καὶ τῶν προκαταλήψεων ὄχι μόνον δὲν ὠθοῦν τοὺς ἀνθρώπους στὸ καλύτερο, ἀλλὰ τοὺς προτρέπουν πρὸς τὸ χειρίστο.

Μετάφραση: Α. Γ.

Κρίστοφερ Χίτσενς

[Ὁ Κρίστοφερ Χίτσενς εἶναι ἀρθρογράφος στὰ περιοδικὰ «Free Inquiry», «Vanity Fair», συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μεγάλος» καὶ ἐκδότης τοῦ προσφάτως ἐκδοθέντος «Ἐγχειριδίου τοῦ Ἀθεοῦ: βασικὰ κείμενα πρὸς ἀνάγνωση ἀπὸ τοὺς «ἀπίστους»».]